

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 500-587, 2412, 2425-2426

Inntektskapitler: 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5613, 5615-5616

Særskilte vedlegg:

H-31/01 Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002) (Grønt hefte)

H-32/01 Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2002

Forord

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for programområdene 13 og 14 i statsbudsjettet. Disse programområdene er delt inn i følgende programkategorier:

- 13.10 Administrasjon m.m. (inkluderer statens utgifter i forbindelse med valg)
- 13.20 Innvandring
- 13.21 Nasjonale minoriteter
- 13.40 Samiske formål
- 13.50 Regional- og distriktpolitikk
- 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner/fylkeskommuner
- 14.10 Bolig og bomiljø
- 14.20 Bygningssaker

Departementet med etater og institusjoner hadde pr. 1.3.2001 1 240 årsverk. De totale utgifter i departementets budsjettforslag under programområdene 13 og 14 for 2002 beløper seg til 95,7 mrd. kr. Dette inkluderer et engangsbeløp på 18,7 mrd. kr i kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av spesialisthelse-tjenesten.

I tillegg til det direkte ansvaret for programkategoriene som er omtalt i denne proposisjonen, har departementet samordningsansvar på flere områder:

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for å samordne den statlige styringen av virksomheten i kommunene og fylkeskommunene. Det er kommunene/fylkeskommunene som har ansvar for blant annet grunnskoler, barnehager, eldreomsorg, sosiale tjenester, allmennhelsetjenester, tekniske tjenester og videregående opplæring. Det overordnede ansvaret for disse oppgavene er tillagt de forskjellige fagdepartementene. Det er derfor nødvendig å se fagdepartementenes tiltak overfor kommuner/fylkeskommuner i sammenheng. Kommunal- og regionaldepartementet har et spesielt ansvar for dette. Departementet har ansvar for samordning av lover og regelverk som berører kommunesektoren, og for å sikre samsvar mellom krav til tjenesteproduksjon og de økonomiske ressursene som er tilgjengelige for kommuner og fylkeskommuner.

Departementet har ansvaret for å samordne distrikts og regionalpolitikken på tvers av sektorinnsatser for å sikre en balansert regional utvikling i bosetting, næringsliv og levekår (også kalt *bred* distriktpolitikk). Dette gjelder bl.a. arbeidsmarked, samferdsel, landbruk, fiske, utdanning og forskning. I tillegg forvalter departementet egne distrikts- og regionalpolitiske virkemidler, primært rettet mot næringsliv, fylkeskommuner, kommuner og forskningsmiljøer i distriktene (også kalt *smal* distriktpolitikk).

Videre skal departementet medvirke til en samordnet politikk i forhold til innvandring, flyktningsspørsmål og integrering. Prinsippet om sektoransvar gjelder fortsatt på alle områder, som for eksempel kultur, utdanning og helse.

Departementet samordner også regjeringens samepolitikk og politikken overfor de nasjonale minoritetene.

I 2001 er ansvaret for arbeidsmiljø og sikkerhet, i virksomheter på land og i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, samt ansvaret for brann- og eksplosjonsvern og el-sikkerhet overført fra Kommunal- og regionaldepartementet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Som en følge av dette ble Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen overflyttet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Kommunal- og regionaldepartementet har fortsatt det administrative ansvaret og arbeidsoppgaver tilknyttet arbeidstvistloven, lov om lønnsnemnd i arbeidstvister og lov om allmenngjøring av tariffavtaler, samt utarbeiding av forslag til særlover om tvungen lønnsnemnd, herunder den nasjonale ivaretagelse av Norges folkerettslige forpliktelser mht. organisasjonsfrihet, jf. omtale under kapittel 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.

Organisasjonskart for Kommunal- og regionaldepartementet med virksomheter tilknyttet departementet

Innhold

Del I

Innledende del.....	11
1 Innledning og sammendrag.....	13
1.1 Innledning	13
1.2 Oversikt over budsjettforslaget for 2002	14
1.3 Hovedtrekk i budsjettforslaget under de enkelte programkategorier	18
1.4 Fornyelse av offentlig sektor.....	21
1.5 Kjønnsperspektivet i budsjettet	22
1.6 Miljøprofilen i budsjettforslaget for 2002	23
1.7 Om fylkesmennenes oppgaver og roller.....	24
1.8 Enkelte orienteringssaker	25
1.8.1 Omorganiseringer	25
1.8.2 Overførbare bevilgninger	26
1.8.3 Årsverk i departementet og virksomheter tilknyttet departementet.....	27
1.8.4 Garantiansvar under Kommunal- og regionaldepartementet.....	27
2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2002.....	28
2.1 Innledning	28
2.2 Kommunesektorens inntekter i 2001	28
2.3 Kommunesektorens inntekter i 2002	29
2.4 Kommunesektorens frie inntekter	30
2.5 Samlede inntekter og de enkelte inntektsanslagene.....	31
2.6 Statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten – konsekvenser for det økonomiske opplegget for fylkeskommunene i 2002	32
2.6.1 Hovedprinsipp for det økonomiske oppgjøret.....	32
2.6.2 Endringer i forhold til kommuneproposisjonen for 2002 ..	33
2.6.3 Endringer i utgiftsandeler	33
2.6.4 Uttrekket i 2001-nivå	34
2.7 Andre større enkeltsaker	35
2.8 Innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet	36

Del II

Nærmere om budsjettforslaget for 2002	39
Programområde 13 Administrasjon, innvandring, nasjonale minoriteter, samiske formål, regional- og distriktspolitikk og overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	40
<i>Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.</i>	41
Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet	41
Kap. 3500 Kommunal- og regionaldepartementet	45
Kap. 502 Valguttgifter	45
Kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.....	46
Kap. 3503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.m.	46
Kap. 5316 Kommunalbanken AS.....	47
Kap. 5330 Norges Kommunalbank	47
Kap. 5616 Renter og utbytte i Kommunalbanken AS.....	48
<i>Programkategori 13.20 Innvandring.....</i>	49
Kap. 520 Utlendingsdirektoratet	62
Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet	64
Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	65
Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	73
Kap. 522 Senter mot etnisk diskriminering	74
Kap. 3522 Senter mot etnisk diskriminering	75
Kap. 523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene ...	75
Kap. 3523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	76
Kap. 524 Utlendingsnemnda.....	76
<i>Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter</i>	78
Kap. 526 Nasjonale minoriteter	80
<i>Programkategori 13.40 Samiske formål.....</i>	83
Kap. 540 Sametinget	88
Kap. 3540 Sametinget	91
Kap. 541 Tilskudd til samiske formål	91

<i>Programmakategori 13.40 Sámi ulbmilat .</i>	93
Kap. 540 Sámediggi	98
Kap. 3540 Sámediggi	101
Kap. 541 Doarjja sámi ulbmiliidda.....	102

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk..... 103

Kap. 550 Lokal næringsutvikling	111
Kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	115
Kap. 552 Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling.....	123
Kap. 2425 Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	132
Kap. 2426 SIVA	140
Kap. 5326 SIVA	141
Kap. 5327 Statens nærings- og distrikts- utviklingsfond og fylkes- kommunene mv.	141
Kap. 5613 Renter fra SIVA	141

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner 142

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner ...	149
Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd	150
Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner	156
Kap. 3572 Tilbakeføring av forskudd	156
Kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten	160

Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker 163

<i>Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø</i>	164
Kap. 2412 Den Norske Stats Husbank	167
Kap. 5312 Den Norske Stats Husbank	172
Kap. 5615 Renter fra Den Norske Stats	

Husbank	172
Kap. 580 Bostøtte	173
Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak	175
Kap. 582 Skoleanlegg	185
Kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo	185
Kap. 3585 Husleietvistutvalget i Oslo	186
Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser.....	186

Programkategori 14.20 Bygningssaker 190

Kap. 587 Statens bygningstekniske etat	191
Kap. 3587 Statens bygningstekniske etat	193

Forslag til vedtak for budsjetterminen 2002 Kapitlene 500-587, 2412, 2425-2426, 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5613 og 5615-5616 195

Vedlegg 1

Omtale av tiltak innenfor den brede distriktpolitikken.....	203
---	-----

1 Innledning	203
1.1 Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark.....	203
1.2 Økonomisk politikk	204
1.3 Næringspolitikk.....	205
1.4 Infrastruktur	206
1.5 Utdanning og forskning.....	207
1.6 Helse, oppvekst og omsorg	207
1.7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern	208

Vedlegg 2

Miljøprofilen i budsjettforslaget.....	209
--	-----

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Utgifter (i 1 000 kr). Forslag 2002 i forhold til saldert budsjett 2001.	13	Tabell 3.9	Innkomne saker og restanser fordelt på sakstyper.	77
Tabell 1.2	Utgifter på de enkelte kapitler under programområdene 13 og 14	17	Tabell 3.10	Fordeling av midler fra Samisk kulturfond.	90
Tabell 1.3	Inntekter på de enkelte kapitler under programområdene 13 og 14	18	Tabell 3.11	Tildelinger fra Samisk kulturråd.	90
Tabell 1.4	Budsjettkapitler overført til Arbeids- og administrasjonsdepartementet.	26	Tabell 3.10	Sámi kulturfoandda rudaid juogadeapmi.	100
Tabell 1.5	Oversikt over overførbare bevilgninger. Beløp i 1 000 kr. ...	26	Tabell 3.11	Sámi kulturráđi ruhtajuolludeamit.	100
Tabell 1.6	Antall årsverk pr. 1.3.2001.	27	Tabell 3.12	Oversikt over fondsbeholdning pr. 31.12.99 og 31.12.00.	110
Tabell 1.7	Oversikt over garantiansvar pr. 31. desember 2000	27	Tabell 3.13	Rammer tildelt fylkeskommunene i 2001.	113
Tabell 2.1	Hovedkomponentene i inntektsveksten fra 2001 til 2002. Reell endring i mill. kr.	29	Tabell 3.14	Samlet oversikt over programmene: bevilgning, ansvarlig forvaltningsorganisasjon og antall medvirkende bedrifter i 2000.	126
Tabell 2.2	Frie inntekter i kommuner og fylkeskommuner i 2001 og 2002. Mill. kr og endring i prosent. Løpende priser.	31	Tabell 3.15	Forbruk i 2000.	135
Tabell 2.3	Kommunale og fylkeskommunale skattører for alminnelig inntekt for personlige skattytere. Maksimalsatser 2001 og forslag til maksimalsatser 2002.	31	Tabell 3.16	Fordeling av distriktsutviklings-tilskudd og distriktsrettet risikolån pr. fylke.	136
Tabell 2.4	Anslag på kommunesektorens inntekter i 2002. Mill. kr og endring i pst. fra 2001.	32	Tabell 3.17	Andelen av antall tilsagn gitt til små og mellomstore bedrifter. I pst.	138
Tabell 2.5	Endrede utgiftsandeler for fylkeskommunene (1 000 kr og 1999-nivå).	34	Tabell 3.18	Kostnadsnøkkel for kommunene.	144
Tabell 2.6	Beregnet uttrekk av fylkeskommunenes utgifter til spesialisthelsetjenesten (1 000 kr 2001-nivå).	35	Tabell 3.19	Nord-Norge-tilskudd til kommunene.	145
Tabell 3.1	Oversikt over disponering av bevilgningen i 2000 og 2001.	43	Tabell 3.20	Gradering av regionaltilskudd etter prioriteringsområde for distriktpolitiske virkemiddel. ...	146
Tabell 3.2	Sentrale forutsetninger for 2002 budsjettet.	51	Tabell 3.21	Skjønnstilskudd.	147
Tabell 3.3	Ankomst asylsøkere 1992-2001.	54	Tabell 3.22	Kortsiktig og langsiktig fordeling av sykehusuttrekket. ..	151
Tabell 3.4	Antall bosatte.	66	Tabell 3.23	Samlede fordelingsvirkninger av sykehusreformen og endringene i inntektssystemet. ...	152
Tabell 3.5	Ventetid i mottak (i prosent).	66	Tabell 3.24	Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene.	154
Tabell 3.6	Satser for integreringstilskuddet i 2002.	67	Tabell 3.25	Nord-Norgetilskudd.	154
Tabell 3.7	Oppholdstid i mottak for enslige mindreårige (i prosent).	67	Tabell 3.26	Skjønnstilskudd.	155
Tabell 3.8	Antall tilbakevendte 1990 - 1. halvår 2001.	70	Tabell 3.27	Tilskudd gjennom inntektssystemet 2001 og 2002.	157
			Tabell 3.28	Kompensasjon av merutgifter knyttet til momsreformen i 2002 (2001-kr).	158
			Tabell 3.29	Gjeldsslette – endringer i forhold til Kommuneproposisjonen for 2002.	161
			Tabell 3.30	Feriepengekompensasjon/ likviditetsstyrking.	162

Tabell 3.31	Husbankens virksomhet i 1999, 2000 og 1. halvår 2001.	168	Tabell 3.38	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for kap. 581, post 78.	183
Tabell 3.32	Nominelle rentesatser 1999-2000. Prosent.....	169	Tabell 3.39	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for oppstartings-tilskuddet.....	187
Tabell 3.33	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for lån.....	170	Tabell 1.1	Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark.....	204
Tabell 3.34	Hovedtall for bostøtteutbetaling 1. termin 1999-2001	174	Tabell 1.2	Økonomisk politikk.....	205
Tabell 3.35	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til byfornyelse.....	178	Tabell 1.3	Næringspolitikk.....	206
Tabell 3.36	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til boligkvalitet.....	179	Tabell 1.4	Infrastruktur	207
Tabell 3.37	Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat.....	181	Tabell 1.5	Utdanning og forskning.....	207
			Tabell 1.6	Helse, oppvekst og omsorg.....	208
			Tabell 1.7	Levekår, offentlige tjenester og miljøvern.	208

Figuroversikt

Figur 1.1	Samlede utgifter inklusiv lånetransaksjoner under programområdene 13 og 14.....	14		og risikolån) fordelt på virkemiddelssonene A, B, C og fylkesoverskridende prosjekter i 1997- 2000.....	135
Figur 1.2	Utgifter under programområdene 13 og 14 etter programkategori.....	16	Figur 3.5	Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd benyttet til nyetablering, nyskaping og omstilling i 1996-2000.....	137
Figur 3.1	Folketallsendring i prosent etter sentralitet i perioden 1990 til 2000.....	105	Figur 3.6	Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd benyttet til kompetanseheving i 1998-2000.....	137
Figur 3.2	Tildelte kommunale næringsfond fordelt på prosjektkategorier i 1999-2000.	113			
Figur 3.3	Tiltak for å fremme tilrettelegging for næringsvirksomhet.	117			
Figur 3.4	Oversikt over bruk av virkemidler (distriktsutviklingstilskudd				

Rammeoversikt

Boks 3.1	Overordnede mål og delmål.....	50	Boks 3.5	Oversikt over resultatmål og oppfølgingskriterier for kap. 580, post 70 Bostøtte	174
Boks 3.2	Overordnet mål og delmål.....	79	Boks 3.6	Budsjetteringssystemet for kap. 581, postene 71 og 75 og kap. 586, post 60	177
Boks 3.3	Strategier i den distriktspolitiske satsingen i 2002	107			
Boks 3.4	Tilskudd som inngår i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd i 2002	148			

DET KONGELIGE
KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2001-2002)

FOR BUDSJETTERMINEN 2002

Utgiftskapitler: 500-587, 2412, 2425-2426

Inntektskapitler: 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327, 5613, 5615-5616

*Tilråding fra Kommunal- og regionaldepartementet av 21. september 2001,
godkjent i statsråd samme dag.*

Del I
Innledende del

1 Innledning og sammendrag

1.1 Innledning

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid for alle, en rettferdig fordeling, å videreutvikle det norske velferdssamfunnet og å bidra til en bærekraftig utvikling.

For å nå disse målene legger regjeringen vekt på å videreføre den økonomiske politikken basert på Solidaritetsalternativet, som sprang ut av arbeidet til Sysselsettingsutvalget. Gjennomføringen av Solidaritetsalternativet har gitt gode resultater, med økt sysselsetting og redusert arbeidsledighet.

I St.meld. nr. 29 (2000-2001) ble det fastlagt nye retningslinjer for den økonomiske politikken. Regjeringen så et behov for en robust handlingsregel for bruken av oljeinntektene. Som retningslinje for budsjettpolitikken legges følgende til grunn:

- Petroleumsinntektene fases gradvis inn i økonomien. Det legges til grunn en innfasing om lag i takt med forventet realavkastning av Petroleumsfondet.
- Det må legges stor vekt på å jevne ut svingninger i økonomien for å sikre god kapasitetsutnyttelse og lav arbeidsledighet.

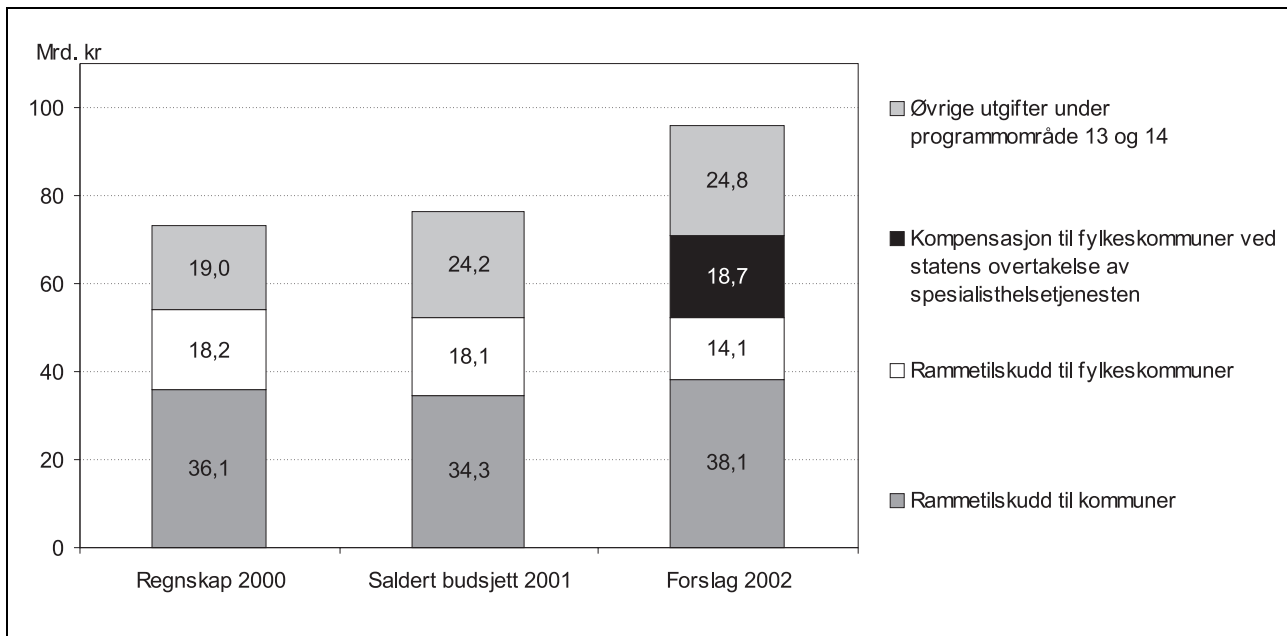
Det ble samtidig sterkt understreket at måten oljeinntektene brukes på er av vesentlig betydning for den langsiktige vekstevnen i norsk økonomi. I budsjettoplegget for 2002 legger regjeringen opp til økt bruk av oljeinntekter dels i form av reduksjon i skatte- og avgiftsnivået og dels utbygging av statlig finansierte velferdsgoder.

Innenfor en samfunnsøkonomisk ramme som skissert over, har Kommunal- og regionaldepartementet utarbeidet sitt budsjettforslag for 2002. I tabell 1.1 er budsjettforslaget for de enkelte programkategoriene under programområdene 13 og 14 vist i forhold til saldert budsjett 2001.

Tabell 1.1 Utgifter (i 1 000 kr). Forslag 2002 i forhold til saldert budsjett 2001¹⁾.

	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
<i>Programområde 13:</i>			
13.10 Administrasjon m.m. (inklusive valgutgifter)	316 600	218 150	-31,1
13.20 Innvandring	3 657 350	4 481 417	22,5
13.21 Nasjonale minoriteter	2 600	2 700	3,8
13.40 Samiske formål	110 330	133 100	20,6
13.50 Regional- og distriktspolitikk	1 940 040	1 763 500	-9,1
13.70 Overføringer til kommuner og fylkeskommuner			
-Rammetilskudd til kommuner	34 332 000	38 085 000	10,9
-Rammetilskudd til fylkeskommuner	18 066 000	14 104 000	-21,9
-Kompensasjon vedr. statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten		18 704 600	-
Sum før lånetransaksjoner	58 424 920	77 492 467	32,6
Lånetransaksjoner (regional- og distriktspolitikk)	445 000	225 000	-49,4
Sum programområde 13	58 869 920	77 717 467	32,0
<i>Programområde 14:</i>			
14.10 Bolig og bomiljø	5 117 650	5 795 350	13,2
14.20 Bygningssaker	27 600	31 300	13,4
Sum før lånetransaksjoner	5 145 250	5 826 650	13,2
Lånetransaksjoner	12 574 000	12 167 000	-3,2
Sum programområde 14	17 719 250	17 993 650	1,5
<i>Sum programområde 13 og 14</i>	<i>76 589 170</i>	<i>95 711 117</i>	<i>25,0</i>

1) Saldert budsjett 2001 er Stortingets budsjettvedtak høsten 2000.

Figur 1.1 Samlede utgifter inklusiv lånetransaksjoner under programområdene 13 og 14

1.2 Oversikt over budsjettforslaget for 2002

Samlede utgifter under programområde 13 og 14

Figur 1.1 viser de samlede utgiftene (inklusive lånetransaksjoner og kapitalinnskudd i forretningsdriften) under programområdene 13 og 14 i budsjettforslaget for 2002 sammenliknet med regnskap 2000 og saldert budsjett 2001. I figuren er kompensasjonen til fylkeskommunene ved statens overtakelse av spesialisthelsetjenesten skilt ut som egen gruppe. Det samme er overføringene til kommunalforvaltningen gjennom inntektssystemet (rammetilskuddene). Rammetilskuddene utgjør om lag 28 pst. av kommunesektorens inntekter, mens skatteinntektene utgjør om lag 48 pst. Disse to inntektskildene omtales som sektorens frie inntekter og utgjør i alt om lag 76 pst. av de samlede inntektene. Resten av kommunesektorens inntekter består av gebyrer (ca. 15 pst.), øremerkede tilskudd fra staten (ca. 7 pst.) og andre inntekter (ca. 2 pst.).

Kompensasjonen til fylkeskommunene ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten på 18,7 mrd. kr i 2002 er en engangsbevilgning. Som en del av sykehusreformen dekker staten fylkeskommunal gjeld på vel 15,6 mrd. kr og fylkeskommunenes feriepenge knyttet til spesialisthelsetjenestene på om lag 2,3 mrd. kr. I tillegg gis et tilskudd til kjøp av utstyr på 764 mill. kr.

Rammetilskuddet til kommunene øker kraftig i 2002 fordi øremerkede tilskudd på i alt om lag 4 mrd. kr innlemmes i rammetilskuddet. Ramme-

tilskuddet består bl.a. av et Nord-Norge-tilskudd og et regionaltilskudd fordi regjeringen som ledd i sin regional- og distriktpolitikk vil sikre at kommuner i Nord-Norge kan gi et minst like godt tjenestetilbud som ellers i landet. Satsene på disse tilskuddene foreslås økt i 2002.

Rammetilskuddet til fylkeskommunene viser en nedgang i 2002 i hovedsak fordi om lag 4,2 mrd. kr trekkes ut som følge av at staten overtar ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene.

Øvrige utgifter under programområde 13 og 14 foreslås økt til 24,8 mrd. kr i 2002. Av bevilgningsforslaget for 2002 utgjør lånetransaksjoner og kapitalinnskudd i forretningsdriften halvparten, hvorav lån til Husbanken utgjør 12,2 mrd. kr. Økningen fra saldert budsjett 2001 til forslag 2002 blir 3,3 pst. inklusiv lånetransaksjoner og kapitalinnskudd, og 5,1 pst. eksklusiv disse postene. Det er hovedsakelig økte bevilgninger til boligtiltak, bomiljøtiltak og innvandring som skaper veksten. I hovedsak var det også en økning i disse bevilgningene som utgjorde den kraftige veksten fra regnskap 2000 til saldert budsjett 2001 som framkommer i figur 1.1.

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2002

I Kommuneproposisjonen for 2002 varslet regjeringen en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 3 til 3½ mrd. kr fra 2001 til 2002, eller om lag 1¾ pst. Innenfor veksten i de samlede

inntektene ble det lagt opp til en reell vekst i de frie inntektene (summen av skatteinntekter og rammetilskudd) på mellom 1½ og 1¾ mrd. kr. I Kommuneproposisjonen ble det presisert at den varslede inntektsveksten i 2002 ble regnet fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2001 som ble lagt til grunn i Kommuneproposisjonen/Revidert nasjonalbudsjett 2001.

Regjeringen følger opp signalene i Kommuneproposisjonen ved å foreslå en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2002 på om lag 3½ mrd. kr, eller knapt 2 pst. Veksten er regnet fra inntektsnivået i 2001 slik det ble anslått i Kommuneproposisjonen. Realveksten på 3½ mrd. kr fordeles om lag likt på frie inntekter og øremerkede tilskudd. Veksten i frie inntekter på 1 775 mill. kr fordeles med 525 mill. kr på fylkeskommunene og 1 250 mill. kr på kommunene. Dette gir en noe sterkere prosentvis vekst for fylkeskommunene. Andelen frie inntekter øker også som følge av at øremerkede tilskudd tilsvarende om lag 4 mrd. kr innlemmes i inntektssystemet. De frie inntektene antas å utgjøre knapt 76 pst. av de samlede inntektene i 2002, mot om lag 70 pst. i 2001.

De største øremerkede satsingene er innen barnehager, investeringer innen eldreomsorgen og oppfølging av psykiatriplanen. Det er også avsatt midler til opprustning av skolebygg.

Eventuelle merkostnader som følge av høyere pensjonsutgifter må dekkes av livselskapene og kommunesektoren. Det vil være behov for nærmere drøftinger mellom staten og kommunesektoren om hvordan disse merkostnadene skal håndteres.

For 2001 er anslaget på kommunesektorens inntekter reelt oppjustert med knapt 1½ mrd. kr i forhold til anslaget i Kommuneproposisjonen, i hovedsak som følge av høyere skatteinntekter.

Utgifter etter programkategori under programområdene 13 og 14

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m. omfatter bl.a. valgutgifter. Siden 2002 ikke er valgår, er bevilgningsforslaget for 2002 lavere enn saldert budsjett 2001.

Programkategori 13.20 Innvandring foreslås økt med 824 mill. kr fra saldert budsjett 2001 til forslag 2002. Økningen skyldes hovedsaklig en forventet økning i antall asylkomster som vil føre til økte utgifter til saksbehandling i Utlendingsdirektoratet (UDI), til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger og til utbetaling av integreringstilskudd for flyktninger som blir

bosatt i kommunene. Samtidig med økningen i antall asylsøkere er det satt i verk tiltak i UDI for å forbedre produktiviteten når det gjelder behandling av saker etter utlendings- og statsborgerloven. Det er videre satt i gang et prosjekt for å bygge ned restansene i UDI. En ny bosettingsordning for flyktninger som innføres i 2002 forventes å føre til raskere bosetting.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter foreslås bevilget med 2,7 mill. kr i 2002. Dette er en tilskuddsordning for å fremme aktiv samfunnsdeltakelse for nasjonale minoriteter.

Programkategori 13.40 Samiske formål foreslås økt fra 110,3 mill. kr i saldert budsjett 2001 til 133,1 mill. kr i 2002. Den kraftige økningen skyldes hovedsaklig at Sametinget fra 2002 skal fordele 10,2 mill. kr til kommuner som har merutgifter pga. tospråklighet, og fordi det fra og med 2002 er budsjettert med avkastning fra Samefolkets fond (7,4 mill. kr).

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk foreslås bevilget med 1 763,5 mill. kr i 2002. I tillegg kommer 225 mill. kr i lånetransaksjoner til SIVA. Korrigert for ekstraordinære poster blir bevilgningen på omlag samme nivå som i 2001.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø, foreslås bevilget med 5 827 mill. kr eksklusiv lånetransaksjoner og kapitalinnskudd i 2002. Det er en økning på 13,2 pst. i forhold til saldert budsjett 2001.

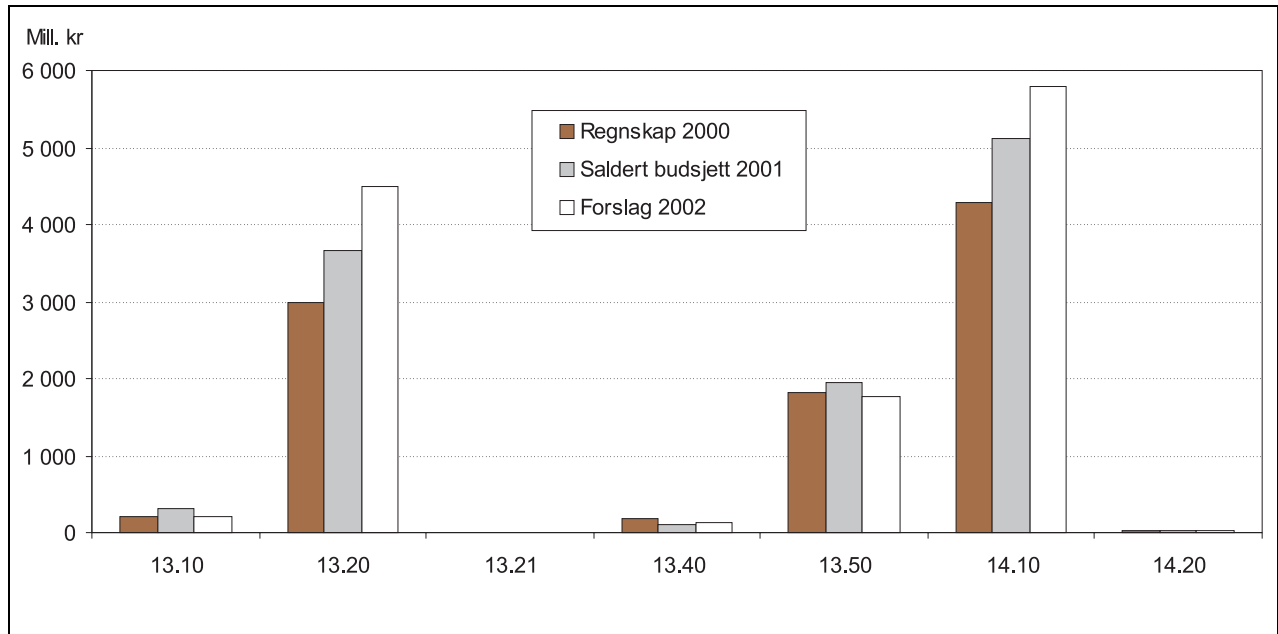
I tillegg foreslås Husbankens utlånsramme utvidet med 2 mrd. kr til 15 mrd. kr. Dette gir rom for at opptil 16 000 søkere kan bli tildelt etableringslån i 2002. Utlånsrammen ble også utvidet med 2 mrd. kr i 2001 (fra 11 til 13 mrd. kr).

Boligtilskuddet er særlig viktig for å skaffe flere utleieboliger med en rimelig husleie og tilsagnsrammen foreslås økt med 10 pst. fra 2001 til 2002.

Handlingsplan for eldreomsorgen foreslås økt med ytterligere 4 000 enheter og tilskuddssatsene foreslås prisjustert.

Regjeringen foreslår videre å forbedre bostøtteordningen i storbyene ved at den øvre grense for bostøtteutgifter som kan legges til grunn, økes. Det foreslås også å gå over til månedlig utbetaling av bostøtte. Dette medfører at bevilgningen til bostøtteformål (inkludert administrative kostnader knyttet til ordningen) øker med 12 mill. kr i 2002.

Regjeringen følger opp løftet om satsing på opprustning av skoleanlegg. Husbanken skal forvalte en rentekompensasjonsordning knyttet til satsingen, og det foreslås en ny bevilgning på 70 mill. kr for 2002.

Figur 1.2 Utgifter under programområdene 13 og 14 etter programkategori. ¹⁾

1) Eksklusiv rammetilskuddene til kommunalforvaltningen og kompensasjonen til fylkeskommunene for overtakelse av spesialisthelsetjenesten, og eksklusiv lånetransaksjoner og kapitalinnskudd i forretningsdriften.

13.10 = Administrasjon m.m.
 13.20 = Innvandring
 13.21 = Nasjonale minoriteter
 13.40 = Samiske formål

13.50 = Regional- og distriktpolitikk
 14.10 = Bolig og bomiljø
 14.20 = Bygningssaker

Programkategori 14.20 Bygningssaker består av Statens Bygningstekniske etat og foreslås bevilget med 31,3 mill. kr i 2002.

Tabellene sammenlikner budsjettforslaget for 2002 med saldert budsjett 2001 og regnskapstall for 2000. I tillegg viser tabellene prosentvis endring fra saldert budsjett 2001 til forslag 2002.

Utgifter og inntekter på de enkelte budsjettkapitler under programområde 13 og 14

Tabell 1.2 viser utgiftene på de enkelte kapitlene under programområde 13 og 14. Tabell 1.3 viser tilsvarende for inntektene.

Tabell 1.2 Utgifter på de enkelte kapitler under programområdene 13 og 14 (i 1 000 kr).

Kap.	Kategori- og kapittelbetegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
500	Kommunal- og regionaldepartementet	191 505	198 200	196 200	-1,0
502	Valgutgifter	4 928	108 900	10 400	-90,4
503	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	9 829	9 500	11 550	21,6
	<i>Sum 13.10 Administrasjon m.m.</i>	<i>206 262</i>	<i>316 600</i>	<i>218 150</i>	<i>-31,1</i>
520	Utlendingsdirektoratet	1 503 938	1 462 033	1 552 627	6,2
521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	1 464 400	2 087 258	2 809 340	34,6
522	Senter mot etnisk diskriminering	4 998	5 600	6 000	7,1
523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	3 091	3 350	3 650	9,0
524	Utlendingsnemnda	0	99 109	109 800	10,8
	<i>Sum 13.20 Innvandring</i>	<i>2 976 427</i>	<i>3 657 350</i>	<i>4 481 417</i>	<i>22,5</i>
526	Nasjonale minoriteter	2 501	2 600	2 700	3,8
	<i>Sum 13.21 Nasjonale minoriteter</i>	<i>2 501</i>	<i>2 600</i>	<i>2 700</i>	<i>3,8</i>
540	Sametinget	101 234	106 900	127 500	19,3
541	Tilskudd til samiske formål	76 786	3 430	5 600	63,3
	<i>Sum 13.40 Samiske formål</i>	<i>178 020</i>	<i>110 330</i>	<i>133 100</i>	<i>20,6</i>
550	Lokal næringsutvikling	199 846	265 140	93 300	-64,8
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	499 469	506 500	552 500	9,1
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling	552 900	450 000	257 700	-42,7
2425	Statens nærings- og distriktutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	834 054	893 400	870 000	-2,6
2426	Lån til SIVA (lånetransaksjon)	180 000	270 000	215 000	-20,4
	<i>Sum 13.50 Regional- og distriktspolitikk</i>	<i>2 266 269</i>	<i>2 385 040</i>	<i>1 988 500</i>	<i>-16,6</i>
571	Rammetilskudd til kommuner	36 129 842	34 332 000	38 085 000	10,9
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	18 177 025	18 066 000	14 104 000	-21,9
573	Komp. til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten	0	0	18 704 600	-
	<i>Sum 13.70 Rammetilskudd</i>	<i>54 306 867</i>	<i>52 398 000</i>	<i>70 893 600</i>	<i>35,3</i>
580	Bostøtte	1 636 726	1 737 000	1 737 000	0,0
581	Bolig- og bomiljøtiltak	807 961	790 500	897 150	13,5
582	Skoleanlegg	0	0	70 000	-
585	Husleietvistutvalget i Oslo	0	0	4 000	-
586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	1 547 947	2 290 000	2 761 800	20,6
2412	Husbanken eksklusiv lånetransaksjoner	296 035	300 150	325 400	8,4
2412	Husbanken, post 90 Lån (lånetransaksjon)	9 021 011	12 574 000	12 167 000	-3,2
	<i>Sum 14.10 Bolig og bomiljø</i>	<i>13 309 680</i>	<i>17 691 650</i>	<i>17 962 350</i>	<i>1,5</i>
587	Statens bygningstekniske etat	28 258	27 600	31 300	13,4
	<i>Sum 14.20 Bygningssaker</i>	<i>28 258</i>	<i>27 600</i>	<i>31 300</i>	<i>13,4</i>
	<i>Sum utgifter inklusiv lånetransaksjoner</i>	<i>73 274 284</i>	<i>76 589 170</i>	<i>95 711 117</i>	<i>25,0</i>

Tabell 1.3 Inntekter på de enkelte kapitler under programområdene 13 og 14 (i 1 000 kr).

Kap.	Kategori- og kapittelbetegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3500	Kommunal- og regionaldepartementet	6 180	0	0	-
3534	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m.	160	0	0	-
5316	Kommunalbanken, garantiprovisjon	27 864	27 000	16 800	-37,8
5330	Kommunalbanken	141 000	0	0	
5616	Renter og utbytte fra Kommunalbanken	19 680	16 560	29 200	76,3
	<i>Sum 13.10 Administrasjon m.m.</i>	<i>194 884</i>	<i>43 560</i>	<i>46 000</i>	<i>5,6</i>
3520	Utlendingsdirektoratet	680 658	674 274	514 156	-23,7
3521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	42 000	101 500	100 003	-1,5
3522	Senter mot etnisk diskriminering	124	0	0	-
	<i>Sum 13.20 Innvandring</i>	<i>722 782</i>	<i>775 774</i>	<i>614 159</i>	<i>-20,8</i>
3540	Sametinget	0	0	7 400	-
	<i>Sum 13.40 Samiske formål</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>7 400</i>	<i>-</i>
5326	SIVA (låneprovisjon og avdrag)	242 633	182 150	148 000	-18,7
5327	SND og fylkeskommunene mv. (tilbakeføring av tilskudd og tapsfond)	103 599	105 000	90 000	-14,3
5613	Renter fra SIVA	46 311	54 925	46 700	-15,0
	<i>Sum 13.50 Regional- og distriktpolitikk</i>	<i>392 543</i>	<i>342 075</i>	<i>284 700</i>	<i>-16,8</i>
3571	Tilbakeføring av forskudd	54 233	132 424	34 000	-74,3
3572	Tilbakeføring av forskudd	0	22 555	0	-100,0
	<i>Sum 13.70 Rammetilskudd</i>	<i>54 233</i>	<i>154 979</i>	<i>34 000</i>	<i>-78,1</i>
3585	Husleietvistutvalget i Oslo	0	0	200	-
5312	Husbanken (inkl. avdrag)	5 201 286	5 740 384	6 411 610	11,7
5615	Renter fra Husbanken	4 878 970	5 995 000	6 660 000	11,1
	<i>Sum 14.10 Bolig og bomiljø</i>	<i>10 080 256</i>	<i>11 735 384</i>	<i>13 071 810</i>	<i>11,4</i>
3587	Statens bygningstekniske etat	11 616	11 275	12 200	8,2
	<i>Sum 14.20 Bygningssaker</i>	<i>11 616</i>	<i>11 275</i>	<i>12 200</i>	<i>8,2</i>
	<i>Sum inntekter inklusiv lånetransaksjoner</i>	<i>11 456 314</i>	<i>13 063 047</i>	<i>14 070 269</i>	<i>7,7</i>

1.3 Hovedtrekk i budsjettforslaget under de enkelte programkategorier

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.

For programkategori 13.10 som består av kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet, kap. 502 Valguttgifter og kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m., foreslås en bevilgning for 2002 på 218,15 mill. kr. Dette er en reduksjon på vel 31 pst. i forhold til saldert budsjett 2001 på grunn av at 2002 ikke er et valgår.

Kap. 500 omfatter departementets driftsutgifter og utgifter til KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene.

Siktemålet med KOSTRA er å forbedre datagrunnlaget for ressursbruk og tjenesteproduksjon i kommunal sektor, og på denne måten gi bedre mulighetene for å kunne vurdere kommunal økonomi og tjenesteproduksjon. Fra 2001 er alle kommuner og fylkeskommuner pålagt elektronisk rapportering om tjenesteyting og ressursbruk til Statistisk sentralbyrå etter KOSTRA-modellen. I løpet av 2002 går KOSTRA over fra prosjekt til ordinær drift. Det foreslås en samlet bevilgning på om lag 20 mill. kr, hvorav inntil 8 mill. kr over skjønnstilskuddet (kap. 571).

Valguttgiftene under kap. 502 dekker både kommune-, fylkestings-, stortings- og sametingsvalg. Bevilgningen for 2002 omfatter i hovedsak

etterslep på utgifter i forbindelse med stortings- og sametingsvalget 2001, samt midler til valgresultatformidlingsprosjektet Valgnatt 2003.

Kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. er tidligere kap. 534 som lå under programkategori 13.30 Arbeidsmiljø- og sikkerhet, jf. omorganisering omtalt under 1.8.1.

Programkategori 13.20 Innvandring

Regjeringens hovedmål innenfor flyktning-, innvandrings- og integreringspolitikken er regulert innvandring, beskyttelse til flyktninger og like muligheter til deltakelse.

Innvandringens omfang og karakter må styres for å sikre en stabil økonomisk og sosial utvikling. Regulering av innvandringen skal utformes i samsvar med internasjonale forpliktelser, behovet for rekruttering av utenlandsk arbeidskraft og skal legge til rette for kultur- og kunnskapsutveksling. Utlendingsloven er et virkemiddel for å nå målet om regulert og kontrollert innvandring. Gjennomføringen av reguleringen og kontrolltiltakene skal skje på en korrekt og hensynsfull måte. Det er en prioritert oppgave å legge til rette for at kvalifisert og etterspurt arbeidskraft fra land utenfor EØS-området raskt og enkelt kan få arbeidstillatelse i Norge.

Flyktningpolitikken har som mål at så mange flyktninger og internt fordrevne som mulig skal få beskyttelse og hjelp med de ressurser vi har til rådighet. I mange tilfeller er det mest formålstjenlig å gi hjelp nær konfliktområdene, men det vil også være behov for å gi beskyttelse til overføringsflyktninger og en del asylsøkere i Norge. Gjennom en egen støtteordning legges det til rette for tilbakevending i trygghet. Det vil bli ført en streng og konsekvent politikk overfor dem som forsøker å få opphold på falske premisser, og i forhold til dem som står bak organisert menneskesmugling. Arbeidet med å legge til rette for retur av asylsøkere som har fått avslag på sin søknad og ikke reiser frivillig, vil fortsette.

Det er et mål at alle, uavhengig av opprinnelse og kjønn, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Innsatsen mot rasisme og diskriminering er viktig for å nå dette målet. Rask og god bosetting av flyktninger skal danne grunnlag for et aktivt liv i trygge omgivelser. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å utvikle et samordnet kvalifiseringstilbud for nyankomne innvandrere med tanke på deltakelse i ordinær utdanning, arbeids-

liv og samfunnsliv. Kvalifiseringstiltakene skal legges til rette slik at kvinner med innvandrerbakgrunn kan delta. Dialogen og samarbeidet mellom innvandrere og myndigheter skal videreutvikles og styrkes.

De største utgiftspostene innenfor kategorien er knyttet til integreringstilskuddet som utbetales til kommuner ved bosetting av flyktninger, utgifter til drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger og til drift av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda. Det er en betydelig økning i bevilgningen på programkategori 13.20 som følge av en forventet økning i antall asylsøkere i 2001 og 2002.

På bakgrunn av en ekstern gjennomgang av UDI og arbeidet med forenkling av regelverket, forventes det en effektivitetsøkning på 10-15 pst. når det gjelder behandling av saker etter utlendings- og statborgerloven. Arbeidet med å nedarbeide restanser i UDI og UNE skal fortsatt være en prioritert oppgave.

Som oppfølging av St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge blir innsatsen rettet mot enslige mindreårige i mottak styrket. Fire- og femåringer i mottak skal få tilbud om halvdagsplass i barnehage.

I 2002 iverksettes en ny bosettingsordning for flyktninger som forventes å føre til raskere bosetting. Kommunenes sentralforbund vil ha en sentral rolle i bosettingsarbeidet og vil motivere kommuner til økt samarbeid med bl.a. sikte på å skaffe nok boliger til alle som får opphold i Norge.

Integreringstilskuddet prisjusteres fra kr 365 000 til kr 376 000 over de fem tilskuddsberettigede årene.

Introduksjonsprogram og introduksjonsstønad skal gi kommunene et bedre verktøy i arbeidet med kvalifisering av nyankomne innvandrere for arbeidsmarkedet.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Det er et overordnet mål for regjeringen at alle skal ha like muligheter til å delta i samfunnet og at personer som hører til minoriteter skal gis mulighet til å uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet. Politikken overfor nasjonale minoriteter skal videreutvikles i dialog med minoritetenes organisasjoner. Tilskuddsordningen for nasjonale minoriteter skal blant annet være med å legge til rette for slik dialog.

Budsjettforslaget er på 2,7 mill. kr for 2002, mot 2,6 mill. kr i saldert budsjett 2001.

Programkategori 13.40 Samiske formål

Budsjettforslaget er på 133,1 mill. kr for 2002, mot 110,3 mill. kr i saldert budsjett 2001. Den kraftige økningen skyldes hovedsaklig avkastning av Samefolkets fond på 7,4 mill. kr, og at Sametinget i 2002 skal fordele 10,2 mill. kr til kommuner som har merutgifter pga. tospråklighet.

Grunnloven § 110 a og sameloven er grunnlaget for regjeringens målsetting om å legge forholdene til rette for at den samiske befolkningen kan sikre og utvikle sitt eget språk, samfunnsliv og sin egen kultur. Regjeringen vil gi Sametinget økt myndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen. Fra 1.1.2002 overføres forvaltningen av 29,1 mill. kr til kulturtiltak, bl.a. samiske museer og Beaivváš Sámi Teáhter, fra Kulturdepartementet til Sametinget.

Regjeringen vil i 2002 videreføre satsingen på samisk språk og informasjon om samiske forhold. Det er satt av 2,5 mill. kr til dette formålet i 2002.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk

I tråd med St.meld. nr. 34 Om distrikts- og regionalpolitikken er hovedmålet å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og sikre likeverdige levekår i alle deler av landet. Å utvikle robuste samfunn og å mobilisere til en bred felles innsats for den regionale utviklingen, er to viktige hovedgrep i distrikts- og regionalpolitikken. Innsatsen skal utdypes og forsterkes gjennom innføring av et kjønns- og livsfaseperspektiv. I tråd med St.meld. nr. 34, vil følgende strategier bli spesielt prioritert i 2002:

- utvikling av arbeids, bo- og serviceregioner
- innsats overfor småsamfunn
- utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv med vekt på regionale verdiskapingsmiljøer
- mer makt og myndighet til regionalt nivå - økt handlingsrom for det regionale forvaltningsnivå
- fokus mot kvinner i næringslivet og ungdom, samt unge i etableringsfasen

Bosettingsmålet må vurderes i forhold til utvikling av større arbeids-, bo- og serviceregioner (ABS-regioner). Hensikten er å kunne gi befolkningen og næringslivet et mer samlet tilbud av arbeidsplasser og tjeneste- og velferdstilbud, som er konkurransedyktig i forhold til fremtidens utfordringer. Regionale og lokale myndigheter må stå sentralt i arbeidet for å realisere ønsket utvik-

ling, men regjeringen bidrar bl.a. ved at en større del av de distriktspolitiske virkemidlene skal disponeres av fylkeskommunene. I 2002 økes bevilgningen over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling.

Innsats overfor småsamfunn med stor nedgang i folketallet og lang avstand til regionale sentra skal prioriteres. Disse samfunnene står overfor store utfordringer når det gjelder å sikre velferdstilbud, offentlige og private tjenester og sysselsetting. Det er over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling satt av midler til dette formålet.

Målet for regional- og distriktpolitikken fordrer at det legges til rette for utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv. Innsatsen for tilrettelegging av miljøer som kan stimulere næringslivets kompetanseutvikling og nyskapingsevne, skal forsterkes. Flere av dagens virkemidler skal derfor i større grad fokuseres på bedrifters utviklingsmiljøer, eller regionale verdiskapingsmiljøer. I 2002 økes bevilgningene til næringshager, etablererstipend og programmer for kompetanseutvikling.

Videre skal mer makt og myndighet legges til regionalt nivå ved at fylkeskommunene gis større frihet til å foreta regionale og lokale prioriteringer innenfor rammen av nasjonale mål og strategier. Større deler av bevilgningen over kap. 551, post 58 Regionale samordningstiltak blir rammefordelt til fylkeskommunene. Det åpnes for at tilretteleggende virkemidler for næringsutvikling kan gis et bredere geografisk nedslagsfelt enn tidligere, men fordelingen skal fortsatt ha et klart distriktsfokus.

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner og det økonomiske opplegget for kommunesektoren.

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2002 innebærer en reell vekst i sektorens samlede inntekter på om lag 3,5 mrd. kr (knappt 2 pst), når man regner fra det inntektsnivået for 2001 som ble lagt til grunn i Kommuneproposisjonen. Regnet i forhold til nye anslag på regnskap for 2001, blir veksten om lag 1,8 mrd. kr eller 1 pst.

Bakgrunnen for at inntektsveksten blir lavere når en regner fra anslag på regnskap 2001, er at kommunesektorens skatteinntekter i 2001 nå anslås å bli 1,7 mrd. kr høyere enn anslått i Kommuneproposisjonen.

Innenfor de samlede inntektene legges det opp til en realvekst i frie inntekter på knapt 1,8 mrd. kr i 2002, regnet fra anslått inntektsnivå 2001

i Kommuneproposisjonen. Regnet i forhold til nye anslag på regnskap 2001, legges det opp til om lag uendret realnivå på de frie inntektene i 2002.

Sykehusreformen innebærer at ansvaret for spesialisthelsetjenesten i sin helhet overtas av staten fra 2002. Driftsmidlene i spesialisthelsetjenesten er trukket ut ved beregning av inntektsveksten fra 2001 til 2002.

Om lag 28 pst. av kommunesektorens samlede inntekter overføres som rammetilskudd over programkategori 13.70. Endringen fra 2001 til 2002 er påvirket av sykehusreformen. Om lag 4,2 mrd. kr av midlene som trekkes ut i tilknytning til reformen gjelder rammetilskuddet til fylkeskommunene. I motsatt retning trekker at øremerkede tilskudd på i alt om lag 4 mrd. kr innlemmes i rammetilskuddet. For 2002 utgjør rammetilskuddene 52,2 mrd. kr fordelt med 38,1 mrd. kr på kommunene og 14,1 mrd. kr på fylkeskommunene.

Som en del av sykehusreformen dekker staten fylkeskommunal gjeld på vel 15,6 mrd. kr og fylkeskommunenes feriepengar knyttet til spesialisthelsetjenestene på om lag 2,3 mrd. kr. Disse midlene bevilges som engangstilskudd over programkategori 13.70. En vesentlig del av økningen på programkategori 13.70 i 2002 skyldes disse engangsbevilgningene.

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2002 er nærmere omtalt i avsnitt 2 nedenfor.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø og programkategori 14.20 Bygningssaker

Regjeringens mål er at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. Boligpolitikken er viktig for fordeling, bedre levekår, velferd og bærekraftig utvikling. Det er fortsatt for store forskjeller mellom det store flertall som allerede bor godt, og mindretallet som er boligsøkende eller som bor utilfredsstillende og dyrt. Særlig gjelder dette i pressområdene.

I budsjettet for 2002 vil regjeringen prioritere en økt satsing på tiltak som kan legge til rette for at unge og vanskeligstilte, skal kunne etablere seg i boligmarkedet. Etableringslån og boligtilskudd er sentrale virkemidler i denne sammenhengen. Det er skapt rom for at opptil 16 000 søkere kan bli tildelt etableringslån i 2002 gjennom å øke lånerammen i Husbanken med 2 mrd. kr. Boligtilskuddet er særlig viktig for å skaffe flere utleieboliger med en rimelig husleie og tilsagnsrammen foreslås økt med 10 pst.

Økt låneramme vil også innebære en økt satsing på boligbygging og selv om boligbyggingen

har tatt seg noe opp, er det fortsatt behov for at det bygges flere nøkterne og gode boliger. Dette gjelder særlig i pressområdene.

Regjeringen foreslår videre å forbedre bostøtteordningen i storbyene ved at den øvre grense for boutgifter som kan legges til grunn, økes. Det foreslås også å gå over til månedlig utbetaling av bostøtte. Dette medfører at bevilgningen til bostøtteformål (inkludert administrative kostnader knyttet til ordningen) øker med 12 mill. kr i 2002.

Kommunal- og regionalministeren har gjennom dokumentet "Bygningspolitikk for framtida" understreket behovet for å arbeide for å fjerne uverdige boforhold i storbyene, bedre tilgjengeligheten bl.a. for den sterkt voksende gruppen eldre og for å stimulere til boliger med gode miljøkvaliteter. Det følges opp ved å øke Husbankens låneramme samt øke tilsagnsrammen til Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet.

Regjeringen ser det også som viktig å følge opp Kommunal- og regionaldepartementets Miljøhandlingsplan, som ble lagt fram i forbindelse med St.prp. nr. 1(2000-2001). Arbeide for økt kvalitet på byggverk, både mht. estetikk, helse, miljø og sikkerhet er sentalt i denne sammenheng.

Videre utvides handlingsplan for eldreomsorgen med ytterligere 4 000 enheter og tilskuddssatsene foreslås prisjustert.

Regjeringen følger opp løftet om satsing på opprusting av skoleanlegg. Husbanken skal forvalte en rentekompensasjonsordning knyttet til satsingen.

Regjeringen vil prioritere å forbedre og forenkle byggesaksbehandlingen gjennom flere tiltak:

- Følge opp lovutvalget som skal gjennomgå bygningslovgivningen.
- Videreutvikle Byggsøk, systemet for elektronisk behandling av byggesaker, som gjør det mulig å behandle alle deler av en byggesak over Internett.
- Legge fram forslag om endringer i plan- og bygningslovgivningen som bl.a. skal bidra til å forenkle byggesaksbehandlingen og redusere papirmengden i byggesaker.

1.4 Fornyelse av offentlig sektor

Program for fornyelse av offentlig sektor skal fornye, omstille og effektivisere offentlig forvaltning slik at den kan fungere bedre i forhold til befolkningens behov og samfunnsøkonomiske hensyn.

Kommunal- og regionaldepartementet har både ansvaret for fornyelsesarbeid knyttet direkte til departementets og underliggende etaters ansvarsområder innenfor innvandringspolitikken,

same- og minoritetspolitikken, boligpolitikken og regionalpolitikken, og for å legge til rette for og samordne de statlige rammebetingelsene for fornyelsesarbeidet i kommunesektoren. Kommunal- og regionaldepartementet har laget en handlingsplan for fornyelse som viser tiltak/prosjekter på departementets ansvarsområder.

Regjeringen ønsker å øke kommunesektorens handlingsrom. Mindre detaljstyring av kommunesektoren vil gi en organisering og tjenesteproduksjon som er mer effektiv, brukerorientert og demokratisk. Antallet og omfanget av øremerkede tilskudd til kommuner og fylkeskommuner skal halveres. Samtidig skal regelverket rettet mot kommunesektoren forenkles i betydelig grad, jf. St.meld. nr. 31 (2000-2001) Kommune, fylke, stat – en bedre oppgavefordeling hvor resultatene så langt av prosjektet "Gjennomgang av statlig regelverk rettet mot kommunesektoren" ble presentert. I gjennomgangen er det lagt særlig vekt på å fjerne/forenkle krav om kommunale handlingsplaner, om kompetansekrav og tekniske forhold. Departementet er også i ferd med å lage retningslinjer for utformingen av framtidig regelverk, for å begrense tilveksten av nytt regelverk. Regjeringen ser fortsatt behov for sterke styringsvirkemidler overfor kommunesektoren, men understreker at bruken må begrunnes i tungtveiende nasjonale hensyn eller i tilknytning til nasjonale satsninger. Også 137 rapporteringsordninger fra kommunesektoren til staten skal kuttes/forenkles, jf. St.prp. nr. 82 (2000-2001) Kommuneproposisjonen. Formålet er å minske kommunesektorens administrative belastning knyttet til rapportering til staten, og slik legge til rette for overføring av ressurser fra administrasjon til tjenesteyting.

Oppfølgingen av St.meld. nr. 31 (2000-2001) vil stå sentralt i Kommunal- og regionaldepartementets fornyelse av forholdet mellom stat og kommunesektor. I tillegg til at detaljstyringen av kommunesektoren skal reduseres, skal kommunene styrkes og gis flere oppgaver, fylkeskommunene skal gis økt ansvar for samfunnsutviklingen i regionen, og regional statsforvaltning skal samordnes, effektiviseres og tydeliggjøres.

Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med å videreutvikle det regionale partnerskap for å møte brukernes behov for helhetlige løsninger. Det skal inngås en fireårig rammeavtale mellom regionalt og nasjonalt nivå som skal gjelde fra 2004. Avtalen gir mulighet til økt desentralisering og delegering av myndighet og forenkling av regelverk.

Om lag 70 kommuner deltar i et prosjekt for etablering av offentlige servicekontor. Målet er å

bedre service og tilgjengelighet for brukerne av offentlige tjenester i mindre distriktskommuner, og må ses i sammenheng med Arbeids- og administrasjonsdepartementets generelle arbeid med offentlige servicekontor. Videre er det iverksatt et toårig forsøksprosjekt i Oppland fylkeskommune hvor det er etablert en regional utviklingsavtale mellom fylkeskommunen og Lillehammer-regionen. Prosjektet har som mål en mer effektiv og kvalitativ gjennomføring av prioriterte tiltak og prosjekter.

Forslag til lov om introduksjonsordning, med tilbud om grunnleggende kvalifisering og inntektssikring for nyankomne innvandrere, vil foreligge i løpet av 2002. Å effektivisere saksbehandlingen i Utlendingsdirektoratet og å nedsette et lovutvalg bl.a. med sikte på å forenkle utlendingsloven, er de viktigste fornyelsestiltakene på utlendingsfeltet. Lovutvalgets arbeid planlegges startet i 2002 og sluttført rundt årsskiftet 2003/2004.

Kommunal- og regionaldepartementet har iverksatt tiltak for å få en enklere og raskere behandling av byggesaker, bl.a. gjennom enklere dokumentasjon av byggesaker, samt iverksetting av prosjektet "Byggsøk" for å legge til rette for elektronisk behandling av plan- og byggesaker.

1.5 Kjønnsperspektivet i budsjettet

Regjeringens likestillingspolitikk omhandler integrering av kjønnsperspektivet på alle samfunnsområder. I statsbudsjettet har Kommunal- og regionaldepartementet søkt å synliggjøre virkningen for de to kjønn gjennom bl.a. å fokusere på kjønnsdelt statistikk i tilstandsbeskrivelsene og resultatrapportene. Strategien er å synliggjøre jenter og gutter, kvinner og menn som aktører og brukere, som målgruppe for tiltak og som mottakere av tjenester, overføringer og støtteordninger.

Behovet for målretting av politikken når det gjelder kjønn er spesielt tydelig innenfor distrikts- og regionalpolitikken og flyktning- og innvandringspolitikken, men er også relevant på andre av Kommunal- og regionaldepartementets områder.

Kjønns- og livsfaseperspektiv på regional- og distriktspolitikken

Regjeringen har slått fast at det er nødvendig å ha et kjønns- og livsfaseperspektiv på regional- og distriktspolitikken, jf. St.meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken. Det må tas høyde for at befolkningen er sammensatt og mangfoldig når det skal utformes en målrettet

politikk. Det er nødvendig med en politikk som er tilpasset både kvinner og menn og som tilrettelegger for at folk har forskjellige behov og ønsker i ulike faser av livet. Kjønn- og livsfaseperspektivet skal legges til grunn bl.a. i de regionale utviklingsprogrammene og i budsjettarbeidet. Regjeringen vil sikre en jevnere fordeling av de distriktpolitiske virkemidlene mellom kvinner og menn for bl.a. å øke kvinners deltakelse og innflytelse i næringslivet. Kvinner er en prioritert målgruppe for flere av de distriktpolitiske virkemidlene:

- kap. 550 Lokal næringsutvikling, post 61 Kommunale næringsfond
- kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling og post 55 Etablererstipend, herunder inkubatorstipend
- kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, herunder distriktsutviklingstilskudd, risikolån og kompetanseutviklingsprogrammet FRAM.

Kjønnsperspektivet er også relevant og fremhevet under flere andre poster innenfor programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk. Vi viser til nærmere omtale under de ulike postene.

Fokus på situasjonen til kvinner med innvandrerbakgrunn

Et overordnet mål i innvandringspolitikken er at alle, uavhengig av opprinnelse og kjønn skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Å ha et kjønnsperspektiv i innvandringspolitikken er viktig for god måloppnåelse innenfor flere områder. Kvinners og menns situasjon kan være forskjellig, og de to kjønn kan ha ulike behov i asylsaksbehandlingen, under opphold i mottak, når det gjelder muligheter for deltakelse på ulike arenaer, ved tilbakevending mv. Det er nødvendig med et spesielt fokus rettet mot kvinner med innvandrerbakgrunn. Dette er ingen homogen gruppe, men en del kvinner har store problemer i forhold til det norske samfunnet bl.a. når det gjelder språk, manglende erfaring med og tilknytning til arbeidslivet og undertrykking i hjemmet.

Regjeringen vil ivareta kjønnsperspektivet når utlendingsloven skal revideres og sikre at regelverket ikke virker diskriminerende. Regelverket skal oppdateres og synliggjøre at forfølgelse på grunn av kjønn kan danne grunnlag for asyl i Norge. Det skal sikres at kvinner får nødvendig

informasjon om at kjønnsbasert forfølgelse vil inngå i vurderingen av asylsakene.

Regjeringen vil forbedre kvinners situasjon i mottak. Kvinner skal bl.a. sikres innflytelse i samarbeidsrådene og det skal legges til rette for egne kvinnegrupper i mottakene.

At både kvinners og menns interesser og behov skal ivaretas er presisert i målformuleringer og tildelingskriterier for flere ordninger under kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere:

- post 60 Integreringstilskudd
- post 62 Kommunale innvandrer tiltak
- post 71 Kunnskapsutvikling
- post 72 Tilbakevending for flyktninger
- post 73 Tilskudd til innvanderorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Det vises for øvrig til omtale under de respektive kapitler og poster.

1.6 Miljøprofilen i budsjettforslaget for 2002

Kommunal- og regionaldepartementet la høsten 2000, sammen med statsbudsjettproposisjonen for 2001, fram en miljøhandlingsplan for årene 2001-2004. I departementets miljøhandlingsplan er det satt opp sektorvise mål og tiltak som skal bidra til at de nasjonale resultatområdemålene for miljøet blir nådd. 2001 er planens første virkeår.

En redegjørelse for miljøprofilen i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettforslag for 2002 følger som vedlegg til denne proposisjon. Nedenfor gis en kort oppsummering av miljøprofilen.

Kommunal- og regionaldepartementets klart tyngste fagfelt i miljøpolitisk sammenheng er bolig- og byggsektoren. Deretter kommer sammenhengen mellom miljøpolitikk og distrikts- og regionalpolitikk.

Miljøvernpolitikkenes mål stiller bolig- og byggsektoren overfor store utfordringer. Miljøkonsekvensene av sektoren er betydelige og på en rekke områder økende. Selv om miljøhensyn allerede er delvis integrert i virkemiddelapparatet i sektoren, står det fortsatt mye igjen før disse hensynene er tilstrekkelig ivaretatt. Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan har lagt grunnlaget for en videre satsing. Husbanken skal gi større lån til miljøprosjekter og tilskudd til særlig gode miljøprosjekter. Det skal arbeides med styrkede miljøkrav i regelverket og utvikles veiledningsmaterieell som gir råd om miljøvennlige løsninger. For å møte miljøutfordrin-

gene legges det opp til følgende satsningsområder for bolig- og byggsektoren:

- høyne arealeffektiviteten og øke hensynet til biologisk mangfold
- energibruken i bygningsmassen må dempes
- helse- og miljøfarlige stoffer i byggevirksoheten må kartlegges bedre og bruken må reduseres
- byggavfallsmengdene må reduseres, gjenbruk og ombruk av byggematerialer må økes
- satse på god kvalitet og god byggeskikk
- tilrettelegge for og gjennomføre miljøvennlig forvaltning, drift og vedlikehold

For distrikts- og regionalpolitikken håndhever Kommunal- og regionaldepartementet miljøperspektivet først og fremst gjennom styringssignaler i forvaltningen av de forskjellige distriktspolitiske virkemidlene. Dette skjer gjennom stortingsmeldingene om distrikts- og regionalpolitikken, statsbudsjettet, kommunalministerens årlige distriktspolitiske redegjørelse til Stortinget, tildelingsbrev, mv. For eksempel har SND en miljøsjekkliste ved vurdering av søknader om støtte fra SNDs bedriftsrettede virkemidler.

Når det gjelder samepolitikken, politikken overfor nasjonale minoriteter og kommunesektoren har Kommunal- og regionaldepartementet en samordningsrolle, mens gjennomføringen av politikken involverer de departementene som har sektoransvaret.

Når det gjelder innvandringspolitikken er det ikke kartlagt noen direkte berøringspunkter med miljøvernpolitikken.

1.7 Om fylkesmennenes oppgaver og roller

Fylkesmennene utfører oppgaver på en rekke av departementets fagområder. En viktig målsetting for fylkesmannens arbeid er å bidra til å sikre at kommunale vedtak ivaretar hensynet til den enkelte innbyggers rettssikkerhet. Fylkesmannen har også en viktig oppgave gjennom sin samordningsrolle i å legge til rette for at et levedyktig lokalt folkestyre kan ivaretas og videreutvikles.

På departementets ansvarsområde har fylkesmannen en tilsyns- og veilederrolle overfor kommunene når det gjelder økonomiske og juridiske spørsmål, blant annet tilknyttet kommuneloven. Fylkesmannen har også ansvar for samordning av styringsoppgaver som ligger til statlige organer på fylkesnivå.

Fylkesmannen har myndighet til å foreta lovlighetskontroll av kommunale vedtak enten etter klage fra et mindretall i kommunestyret eller av

eget tiltak. Hittil har kommuneloven påbudt automatisk lovlighetskontroll av kommunale årsbudsjetter og låneopptak. Med virkning fra 1.1. 2001 ble de nye økonomibestemmelsene i kommuneloven iverksatt. Fylkesmannen skal ikke lenger ha en automatisk lovlighetskontroll av kommunale årsbudsjett og låneopptak. I de tilfeller hvor lovlighetskontroll skal utføres av fylkesmannen, skal veiledningen og oppfølgingen av kommunen være mer omfattende enn tidligere. Lovendringen har ført til at fylkesmannens kontrolloppgaver er blitt noe begrenset, og dermed er det frigjort kapasitet til rådgivning og veiledning av enkeltkommuner i økonomiske spørsmål. Fylkesmannen skal fortsatt godkjenne alle vedtak om garantistillelser.

Alle kommunene har i 2001 tatt i bruk KOSTRA (Kommune-Stat-Rapportering). Fylkesmannen skal fortsatt ha en rolle som støtte og veileder i forhold til bruk av KOSTRA.

Fylkesmannen har mange oppgaver i forbindelse med plan- og bygningsloven, samt en del oppgaver i tilknytning til boliglovgivning, ekspropriasjon m.m. Arbeidet omfatter både klagesaksbehandling og enkelte førsteinstansvedtak. Videre omfatter arbeidet informasjon om aktuelt regelverk til kommunene, private parter og andre brukere. Fylkesmannen skal bidra til å sikre at kommunal saksbehandling og vedtak tar hensyn til den enkeltes krav om informasjon, rettssikkerhet og likebehandling, og ellers er i overensstemmelse med god forvaltningsskikk. Saksbehandlingstiden på disse områdene må gjøres kortest mulig og bør ikke overstige tre måneder.

I dokumentet "Bygningspolitikk for framtida" peker regjeringen bl.a. på behovet for endringer og fornyelse i bygningspolitikken. Dette medfører at statlige, kommunale og private aktører må bidra til at for eksempel saksbehandlingen blir mer målrettet og effektiv.

Det er viktig at fylkesmannen tar initiativ til et bedre regionalt samarbeid om kommunal planlegging for boligsektoren, spesielt i områder med befolkningspress og press i boligmarkedet. Det er særlig behov for å sikre en bedre balanse mellom boligtilbud og arbeidsplasser i byregionene. I samarbeid med Husbanken kan fylkesmannen bidra til å styrke arbeidet med en solidarisk boligpolitikk i kommunene.

Fylkesmannen tar i mot og behandler meldinger om norsk statsborgerskap. Antallet meldinger til fylkesmannen er lavt i forhold til antall søknader om norsk statsborgerskap som behandles av Utlendingsdirektoratet.

I St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg ble det foreslått å innføre en ny bosettingsordning hvor fylkesmannen var tiltenkt en sentral rolle. På bakgrunn av rapporten fra en arbeidsgruppe med mandat å utarbeide detaljer i den nye ordningen, foretok regjeringen mindre endringer i sitt opprinnelige forslag. Det nye forslaget til bosettingsordning fikk tilslutning fra Stortinget ved behandlingen av meldingen.

Det nasjonale utvalget som opprettes i forbindelse med den nye bosettingsordningen, skal bestå av tre representanter fra kommunesektoren, og tre fra staten, hvorav en fylkesmann. Utvalget skal ledes av Kommunal- og regionaldepartementet. På fylkesnivå vil ikke fylkesmannen ha noen rolle, i motsetning til slik det var skissert i St.meld. nr. 17 (2000-2001). Det vil være Utlendingsdirektoratet i nært samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) som fordeler det antall flyktninger hver enkelt kommune skal ta i mot, ut fra det antallet som må bosettes i hele fylket. KS vil stimulere til interkommunalt samarbeid i de største pressområdene hvor flest flyktninger ønsker å bo, og vil arbeide for å sikre at kommunene tar i mot det resterende antall flyktninger som eventuelt da ikke er vedtatt bosatt.

Fylkeskommunen har hovedansvaret for å utarbeide et årlig regionalt utviklingsprogram i nært samarbeid med den regionale statsforvaltningen, næringslivet, kommunene og organisasjoner knyttet til næring og arbeidsliv. Siktemålet er å få til større samordning av ressurser for nærings- og sysselsettingsutvikling i fylkene. Det legges vekt på at fylkesmannsembetene kan bidra i dette arbeidet ved å stimulere den regionale statsforvaltningen til å ta del i arbeidet.

Fylkesmannen har et generelt ansvar for samordning av regional statlig styring av kommunene. Samordningsoppgavene skal utføres i samsvar med fastsatte retningslinjer. Om lag halvparten av embetene har tatt i bruk forventningsbrev, oppgavebrev eller lignende. En del fylker har dialogmøter med kommunene hvor formidling av statlige forventninger står sentralt. Departementet forventer at samtlige embeter legger til rette for en god dialog med kommunene.

Fylkesmannen har myndighet til å treffe visse vedtak etter kommuneinndelingsloven. Erfaringsmessig er antallet slike saker relativt lavt. I tillegg har fylkesmannen en rolle med å forberede saker

som skal avgjøres av Stortinget eller Kongen/departementet. Etter nærmere avtale med departementet kan det også være aktuelt for fylkesmannen å styre utredningsarbeid og medvirke i gjennomføringsprosesser ved endring av grenser mellom kommuner. En ny inndelingslov vil tre i kraft med virkning fra 1.1. 2002. Loven medfører ingen vesentlige endringer for fylkesmannens oppgaver.

I henhold til resultatmålene skal fylkesmannen:

- legge til rette for en god dialog med kommunene og sørge for at politikkkformidling, kontroll og tilsyn fra ulike deler av regional statsforvaltning til kommunene skjer mest mulig samordnet
- utføre oppgaver i forbindelse med lovlighetskontroll og veilede kommunene i juridiske og økonomiske spørsmål
- tilstrebe at saksbehandlingen innen blant annet plan- og bygningsområdet gjøres kortest mulig og ikke overstiger 3 måneder
- være en støtte og veileder i bruk av KOSTRA
- behandle visse grupper statsborgersaker

1.8 Enkelte orienteringssaker

1.8.1 Omorganiseringer

I 2001 er ansvaret for arbeidsmiljø og sikkerhet, i virksomheter på land og i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen, samt ansvaret for brann- og eksplosjonsvern og el-sikkerhet overført fra Kommunal- og regionaldepartementet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Som en følge av dette er Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen overflyttet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Kommunal- og regionaldepartementet har fortsatt det administrative ansvaret og arbeidsoppgaver tilknyttet arbeidstvistloven, lov om lønnsnemnd i arbeidstvister og lov om allmenngjøring av tariffavtaler, samt utarbeiding av forslag til særlover om tvungen lønnsnemnd, herunder den nasjonale ivaretagelse av Norges folkerettslige forpliktelser med hensyn til organisasjonsfrihet.

Som følge av denne omorganiseringen er de budsjettkapitlene som er nevnt i tabell 1.4 overført fra Kommunal- og regionaldepartementet til Arbeids- og administrasjonsdepartementet i 2001.

Tabell 1.4 Budsjettkapitler overført til Arbeids- og administrasjonsdepartementet.

Betegnelse	Kap.
Arbeidstilsynet.....	530
Statens arbeidsmiljøinstitutt.....	531
Produktregisteret.....	532
Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern.....	533
Arbeidsforskningsinstituttet.....	535
Arbeidsmiljøtiltak.....	536
Produkt- og Elektrisitetstilsynet.....	537
Tilskudd til Norsk Elektroteknisk Komite.....	538

1.8.2 Overførbare bevilgninger

I henhold til bevilgningsreglementets § 7, kan stikkordet "kan overføres" tilføyes ved bygge-, anleggs- og materiellbevilgninger (postene 30-49) og ved andre bevilgninger der en finner slik bruk

av stikkordet påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

I Kommunal- og regionaldepartementets budsjettforslag for 2002 foreslås det å knytte stikkordet "kan overføres" til følgende poster:

Tabell 1.5 Oversikt over overførbare bevilgninger. Beløp i 1 000 kr.

Kap	Post	Betegnelse	Overført fra 2000 til 2001	Bevilgnings- forslag 2002
500	22	KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene	735	12 900
500	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	219	5 400
520	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	6 763	0
521	60	Integreringstilskudd	106 084	2 717 175
521	71	Kunnskapsutvikling	0	16 700
521	72	Tilbakevending for flyktninger	40 525	10 815
550	60	Tilskudd til utkantkommuner	25 795	0
581	71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet	145 492	106 000
581	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger	122 371	680 000
581	78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk	29 248	36 500
581	79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak		10 050
586	60	Oppstartingsstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	724 324	1 696 200
2412	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	858	4 000
		Sum	1 202 414	5 295 740

1.8.3 Årsverk i departementet og virksomheter tilknyttet departementet

Tabell 1.6 Antall årsverk pr. 1.3.2001¹⁾.

Kap.	Betegnelse	Menn	Kvinner	Totalt
500	Kommunal- og regionaldepartementet	96	163	259
503	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.v.	1	4	5
520	Utlendingsdirektoratet inkl. regionale kontorer	136	297	433
522	Senter mot etnisk diskriminering	2	2	4
523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	2	4	6
524	Utlendingsnemnda	31	57	88
540	Sametinget	30	57	87
585	Husleietvistutvalget i Oslo	0	1	1
587	Statens bygningstekniske etat	15	14	29
2412	Den Norske Stats Husbank	130	198	328
	Sum årsverk	443	797	1 240

1) Eksklusiv lederstillinger utenfor den statlige tariffavtalen og tilsatte etter overenskomst av 1.10.1998.

1.8.4 Garantiansvar under Kommunal- og regionaldepartementet

Tabell 1.7 Oversikt over garantiansvar pr. 31. desember 2000 (i 1000 kr).

	Samlet garantiansvar 31.12.1999	Nedgang i 2000	Samlet garantiansvar 31.12.2000
Norges Kommunalbank - innlån	32 210 000	5 886 640	26 323 360
Norges Kommunalbank - skolebygg	10 168 ¹⁾	4 480 ¹⁾	5 688
Husbanken – garantier på tidligere SIFBO-lån	4 203	2 347	1 856
Distriktsrettede garantier	8 130	3 810	4 320
Sum garantier	32 232 501	5 897 277	26 335 224

1) Korrigerte tall etter at statsregnskapet 2000 ble framlagt, jf St. meld. nr. 3 (2000-2001).

Garantier under Kommunalbanken AS

Etter omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap tar banken opp nye lån uten statsgaranti, mens statsgarantien blir opprettholdt for lån opptatt før 1.11.99. Garantiansvaret vil bli gradvis redusert etter hvert som Kommunalbanken innbetaler eldre lån. Ved utløpet av 2000 var garantiansvaret på om lag 26,3 mrd. kr.

Staten hefter også for det garantiansvar Kommunalbanken AS har for kommuners lån i andre finansinstitusjoner til finansiering av skolebygg. Ved omdanningen av Norges Kommunalbank til aksjeselskap ble denne ordningen avvirket, men opprettholdt for eksisterende garantier. Ved utløpet av 2000 var dette garantiansvaret på om lag 5,7 mill. kr.

Garantier på tidligere SIFBO-lån

Husbanken overtok i 1992 forvaltningen av det

tidligere Selskapet for innvandrere- og flyktningeboligers (SIFBO) utleieboliger, inngåtte lån og garantier. Det samlede garantiansvaret var på 78 mill. kr da Husbanken overtok. Utleieboligene er solgt og inngåtte lån og garantier skal forvaltes inntil innfrielse. Garantiansvaret ble redusert med i overkant av 2,3 mill. kr gjennom 2000 og var ved inngangen til 2001 på om lag 1,9 mill. kr.

Distriktsrettede garantier

Systemet med tapsfond for distriktsrettede garantier ble innført i 1991. Fram til og med 1996 har Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene disponert rammer for å yte distriktsrettede garantier. Ordningen gikk ut i 1997. Garantiansvaret i tabellen gjelder derfor garantier innvilget før 1997. Ved utløpet av 2000 var garantiansvaret om lag 4,3 mill. kr.

2 Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2002

2.1 Innledning

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvar for å samordne den statlige styringen av den kommunale og fylkeskommunale virksomheten. Kommuner og fylkeskommuner har helt eller delvis ansvar for viktige områder som grunnskole, barnehager, pleie- og omsorgstjenester, helsetjenester, tekniske tjenester som vei, vann, avløp og renovasjon, spesialisthelsetjenester¹⁾, samferdsel og videregående opplæring. Kommuner og fylkeskommuner har også et sentralt ansvar innenfor kultur- og miljøsektoren. Virksomheten finansieres ved skatteinntekter, rammetilskudd over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, brukerbetaling/gebyrinntekter og øremerkede tilskudd over fagdepartementenes budsjetter. En nærmere omtale av statlige mål knyttet til de enkelte ansvarsområdene som tilligger kommunesektoren finnes i fagdepartementenes budsjettproposisjoner.

2.2 Kommunesektorens inntekter i 2001

Stortingets budsjettvedtak for 2001 innebar en reell vekst i kommunesektorens inntekter fra 2000 til 2001 på vel 4 mrd. kr, eller vel 1¾ pst. Realveksten i frie inntekter ble anslått til 1,6 mrd. kr (om lag 1 pst.). Som en del av budsjettvedtaket ble kommunesektoren kompensert for 3,4 mrd. kr knyttet til økte kostnader ved forlenget ferie og lønnsoppgjøret for lærere. Stortinget vedtok videre at kommunesektoren skulle kompenseres for økte kostnader til barne- og etterlattepensjon på inntil 1,25 mrd. kr, og ba Regjeringen komme tilbake med konkret forslag til bevilgning.

I Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) ble den reelle inntektsveksten fra 2000 til 2001 anslått til om lag 4½ mrd. kr, eller om lag 2 pst. Anslaget var bl.a. basert på oppjustering av skatteanslaget for kommunesektoren på 1 mrd. kr i forhold til saldert budsjett 2001. Videre var det lagt til grunn noe høyere prisvekst på konsum- og investeringsvarer enn tidligere forutsatt. I tillegg til inntektsveksten på 4½ mrd. kr ble kommunesektoren kompensert med 1¼ mrd. kr for avsetninger som følge av endringer i barne- og etterlattepensjon. Det ble også vedtatt en tilleggsbevilgning på 455 mill. kr som kompensasjon for økte pensjonspremier for lærere i Statens Pen-

sjonskasse. Samlet ble kommunesektoren dermed kompensert med 1,7 mrd. kr for økte pensjonskostnader.

Stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett medførte reduserte bevilgninger til kommunesektoren på om lag 93 mill. kr i 2001. Innstatsstyrt finansiering av sykehus ble redusert med 63 mill. kr og rammeoverføringene til fylkeskommunene ble redusert med 30 mill. kr.

Skatteanslaget for 2001 er i Nasjonalbudsjettet for 2002 oppjustert med om lag 1,7 mrd. kr fra Revidert nasjonalbudsjett. Merskatteveksten fordeles med om lag 450 mill. kr på fylkeskommunene og om lag 1 250 mill. kr på kommunene.

Prisveksten (deflatoren) på kommunale tjenester fra 2000 til 2001 ble i Revidert nasjonalbudsjett 2001 anslått til 4¾ pst. Ny informasjon om virkningen av momsreformen for kommuner og fylker tilsier økte kostnader for kommunesektoren i forhold til det som ble lagt til grunn i saldert budsjett. De økte kostnadene knyttet til momsreformen er innarbeidet blant annet ved at anslaget for prisveksten på kommunale tjenester er økt til 5 pst. i 2001. Endringen innebærer isolert sett at realverdien på kommunesektorens inntekter i 2001 reduseres med om lag 150 mill. kr sammenliknet med Revidert nasjonalbudsjett.

De endringene som har funnet sted etter at Kommuneproposisjonen og Revidert nasjonalbudsjett ble lagt fram, innebærer samlet sett en økning i det reelle inntektsnivået i kommunesektoren i 2001 på om lag 1½ mrd. kr i forhold til anslaget i Revidert nasjonalbudsjett. Kommunesektorens samlede inntekter forventes etter dette å øke reelt med knapt 2¾ pst. fra 2000 til 2001, eller i underkant av 6 mrd. kr. Dette er den klart høyeste veksten siden 1997.

Med en forutsetning om svakere vekst i kommunenes aktivitet enn i sektorens realinntekter fra 2000 til 2001, anslås underskudd før lånetransaksjoner å gå ned fra 7,3 mrd. kr i 2000 til om lag 5½ mrd. kr i 2001. Dette tilsvarer 2,4 pst. av sektorens samlede inntekter. Anslagsvis 3 mrd. kr av underskuddet kan forklares med høye investeringer i tilknytning til handlingsplanen innen eldreomsorgen.

I brev av 20. september 2001 til departementet tar Kommunenes Sentralforbund opp konsekvensene for kommunesektorens pensjonsutgifter av nedgangen i aksjemarkedet. KS opplyser at sviktende finansavkastning vil innebære at de deler av pensjonskostnadene som skulle vært finansiert av avkastningen i år, nå må dekkes av kommunene/

¹⁾ Ansvar for spesialisthelsetjenesten overtas i sin helhet av staten i 2002.

fylkeskommunene selv. Det sies i brevet at dette vil innebære utgifter på om lag 3 mrd. kr som vil måtte belastes kommunenes og fylkeskommunenes 2001-regnskap. Underskudd før lånetransaksjoner i kommunesektoren i 2001 vil isolert sett som følge av dette kunne bli høyere enn anslått i dette kapittelet.

2.3 Kommunesektorens inntekter i 2002

I Kommuneproposisjonen for 2002 ble det lagt opp til:

- en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 3 til 3½ mrd. kr fra 2001 til 2002, eller om lag 1¾ pst.
- en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på mellom 1½ og 1¾ mrd. kr.

Ved behandlingen av Kommuneproposisjonen økte Stortinget rammen for fylkeskommunenes frie inntekter med 200 mill. kr innenfor den varslede totalrammen på 3 til 3½ mrd. kr.

I Kommuneproposisjonen ble det presisert at den varslede inntektsveksten i 2002 er regnet fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2001 som er lagt til grunn i Kommuneproposisjonen/Revidert nasjonalbudsjett 2001. Det ble tatt forbehold om at inntektsveksten i 2002 kan bli endret i forhold til det som er varslet i Kommuneproposisjonen, dersom anslaget på skatteinntektene i 2001 endres i statsbudsjettet i oktober.

sjonen, dersom anslaget på skatteinntektene i 2001 endres i statsbudsjettet i oktober.

Regjeringen følger opp signalene i Kommuneproposisjonen ved å foreslå en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter i 2002 på om lag 3½ mrd. kr, eller knapt 2 pst. Veksten er da regnet fra inntektsnivået i 2001 slik det ble anslått i Kommuneproposisjonen. Som nevnt i pkt. 2.2, er anslaget på kommunesektorens skatteinntekter i 2001 oppjustert med om lag 1 700 mill. kr i forhold til anslaget i Kommuneproposisjonen. Dette er inntekter som kommunesektoren får beholde i 2001. Nivået på kommunesektorens inntekter i 2002 blir derimot det samme som varslet i Kommuneproposisjonen. Når man regner fra inntektsnivået i 2001 slik det nå anslås, blir realveksten om lag 1 800 mill. kr eller om lag 1 pst. Driftsmidler til spesialisthelsetjenesten er trukket ut av beregningsgrunnlaget som følge av at ansvaret for denne tjenesten overføres til staten fra 2002, jf. nærmere omtale i pkt. 2.6. Lønns- og prisveksten i kommunesektoren er anslått til 3,6 pst. i 2002. I dette anslaget er det innarbeidet økt prisvekst som følge av momsreformen.

I tabell 2.1 er realveksten i kommunesektorens inntekter i 2002 dekomponert. Veksten er regnet både fra inntektsnivået i 2001 slik det nå anslås, og fra det inntektsnivået for 2001 som ble anslått i Kommuneproposisjonen.

Tabell 2.1 Hovedkomponentene i inntektsveksten fra 2001 til 2002. Reell endring i mill. kr.

	1	2
	Vekst regnet fra anslag på regnskap 2001 i St.prp. nr. 1	Vekst regnet fra anslått inntektsnivå 2001 i Kommuneproposisjonen
Frie inntekter	0	1 775
Øremerkede overføringer	1 800	1 800
Totalt	1 800	3 575

Kolonne 1 viser veksten regnet fra anslag på regnskap 2001 i St.prp. nr. 1. Kolonne 2 viser veksten regnet fra anslått inntektsnivå 2001 i Kommuneproposisjonen.

De frie inntektene øker reelt med 1 775 mill. kr i 2002 når en regner fra anslått inntektsnivå 2001 i Kommuneproposisjonen. Regnet fra anslag på regnskap 2001 i denne proposisjonen, er nivået på de frie inntektene reelt uendret i 2002.

Øremerkede tilskudd øker med om lag 1 800 mill. kr. De største øremerkede satsingene er innen barnehager, investeringer innen eldreomsorgen og oppfølging av psykiatriplanen, jf. pkt. 2.7.

Gebyrinntektene er i følge anslagene reelt om lag uendret i 2002. Det er lagt opp til at økte satser i barnehagetilskuddet skal gå til redusert foreldrebetaling. Det vil isolert sett innebære lavere gebyrinntekter for kommunene.

Utvidelse av ferie

I 2001 ble det i alt bevilget knapt 2½ mrd. kr som kompensasjon for merutgifter som kommunesektoren fikk i tilknytning til den tariffestede utvidelsen av ferien på i alt 4 dager. Denne bevilgningen er i 2002 i sin helhet videreført.

I budsjettet for 2001 la Regjeringen til grunn at kommunesektoren kan realisere effektiviseringsgevinster som følge av ferieutvidelsen. Den samme forutsetningen legges til grunn for budsjettet for 2002. En eventuell effektiviseringsgevinst knyttet til ferieutvidelsen, vil komme i tillegg til den foreslåtte inntektsveksten.

Merverdiavgiftsreformen

Merverdiavgiftsreformen ble iverksatt 1. juli 2001. I statsbudsjettet for 2001 ble det lagt til grunn at kommunesektoren ville få en årlig merutgift som følge av reformen på 280 mill. kr. Nye beregninger viser at kommunesektorens merutgifter som følge av reformen må oppjusteres fra 280 til 600 mill. kr. Av dette er 100 mill. kr knyttet til de nye helseforetakene (sykehusreformen). Merutgiftene for innværende år forutsettes finansiert innenfor merskatteveksten på 1,7 mrd. kr. For 2002 er det lagt inn full kompensasjon for kommunesektorens merutgifter, jf omtale under programkategori 13.70.

Pensjonskostnader

Kommunaldepartementet har mottatt brev fra Kommunens Sentralforbund av 10. september 2001 om pensjonsutgifter for kommunesektoren for 2002. I brevet sies det at kommunene må regne med betydelige merutgifter (anslagsvis 3,5 mrd. kr) til pensjon neste år. Det knytter seg blant annet til at finansavkastningen i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og andre livselskaper har vært lav de siste 18 månedene og at finansavkastningen i tiden fremover er høyst usikker.

Departementet vil understreke at når det i 2001 er blitt gitt kompensasjon til kommunesektoren for merutgifter knyttet til pensjon (bl.a. til barne- og etterlattepensjon), så skyldes dette merutgifter som følger av stortingsvedtak. Merutgifter som kommunesektoren får som følge av sviktende finansavkastning i livselskapene, vil dermed komme i en annen kategori. Det er i kommune-

opplegget for 2002 ikke innarbeidet kompensasjon for merutgifter kommunesektoren eventuelt vil få som følge av sviktende finansavkastning. Eventuelle merkostnader vil derfor måtte dekkes inn av kommunesektoren og/eller av selskapene. Merkostnadene som kommunesektoren står overfor i 2002 som følge av sviktende finansavkastning i livselskapene er likevel av en slik størrelsesorden at det vil være behov for drøftinger mellom stat og kommunesektor om hvordan kommunesektoren skal håndtere dem. Regjeringen tar sikte på å ha en bred gjennomgang av kommunesektorens pensjonskostnader i Revidert nasjonalbudsjett 2002.

I forbindelse med det tredje konsultasjonsmøtet mellom staten og KS (14. august 2001), ble det enighet om at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe med representanter fra stat og kommunesektor for behandling av de fremtidige pensjonskostnadene i forhold til kommuneopplegget i statsbudsjettet. Arbeidsgruppens rapport forventes å foreligge 1. halvår i 2002.

2.4 Kommunesektorens frie inntekter

Kommunesektorens frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter. Disse inntektene kan kommunesektoren disponere fritt innenfor gjeldende lover og regler.

I Kommuneproposisjonen 2002 ble det varslet en reell vekst i de frie inntektene på mellom 1½ og 1¾ mrd. kr, fordelt med 3-400 mill. kr til fylkeskommunene og 1 200-1 350 mill. kr til kommunene. Som nevnt i pkt. 2.3, økte Stortinget rammen for fylkeskommunenes frie inntekter med 200 mill. kr ved behandlingen av Kommuneproposisjonen. I tråd med dette foreslås realveksten i de frie inntektene på 1 775 mill. kr fordelt med 525 mill. kr til fylkeskommunene og 1 250 mill. kr til kommunene.

Tabell 2.2 viser frie inntekter til kommunene og fylkeskommunene i 2001 og 2002 med Regjeringens forslag (løpende priser).

Tabell 2.2 Frie inntekter i kommuner og fylkeskommuner¹⁾ i 2001 og 2002. Mill. kr og endring i prosent. Løpende priser²⁾.

	Kommunene			Fylkeskommunene			Kommuneforvaltningen i alt		
	2001 ³⁾	2002	Pst. endr.	2001 ³⁾	2002	Pst. endr.	2001 ³⁾	2002	Pst. endr.
Skatter i alt	70 825	75 190	6,2	14 581	15 714	7,8	85 406	90 904	6,4
Skatt på inntekt og formue	67 765	72 020	6,3	14 581	15 714	7,8	82 346	87 734	6,5
Rammetilskudd ³⁾	38 544	38 080	-1,2	14 145	14 104	-0,3	52 689	52 184	-1,0
Sum frie inntekter	109 369	113 270	3,6	28 726	29 818	3,8	138 095	143 088	3,6

1) Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel.

2) Lønns- og prisveksten i kommunesektoren er anslått til 3,6 pst. i 2002.

3) Anslag på regnskap korrigert for oppgaveendringer (jf. tabell 3.27 under programkategori 13.70).

Fordeling av frie inntekter på skatt og rammetilskudd. Forslag til satser for de kommunale og fylkeskommunale skattørene

I Nasjonalbudsjettet 2001 ble andelen av kommunesektorens inntekter som kommer fra skatt økt fra 44 til 46 pst. I Nasjonalbudsjettet 2002 anslås det at skatteandelen blir knapt 47 pst. i 2001 som gjennomsnitt for kommuner og fylkeskommuner, bl.a. som følge av merskattevekst på 1,7 mrd. kr. Det er et vedtatt mål at skatteandelen skal trappes videre opp til 50 pst. innen 2006.

Det legges opp til en skatteandel på drøyt 48 pst. i 2002 for sektoren som helhet. Det framgår

av tabell 2.2 at skatteinntektene øker nominelt med 6,4 pst., mens rammetilskuddet reduseres med 1 pst. Dette må ses i lys av opptrappingen av skatteandelen.

Forslag til skattører framgår av tabell 2.3. Skattøren for kommunene holdes uendret på 12,2 pst., mens skattøren for fylkeskommunene reduseres med 5 prosentpoeng. Årsaken til den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren er knyttet til sykehusreformen, som bl.a. innebærer at skatteinntekter på knapt 21 mrd. 2001-kr trekkes ut fra fylkeskommunene.

Tabell 2.3 Kommunale og fylkeskommunale skattører for alminnelig inntekt for personlige skattytere. Maksimalsatser 2001 og forslag til maksimalsatser 2002.

	Kommuner	Fylkeskommuner
Sats 2001	12,20	6,90
Forslag 2002	12,20	1,90

2.5 Samlede inntekter og de enkelte inntektsanslagene

Tabell 2.4 viser kommunesektorens samlede inntekter og de enkelte inntektsanslagene i 2002, samt nominell endring i pst. fra 2001.

Tabell 2.4 Anslag på kommunesektorens inntekter i 2002. Mill. kr og endring i pst. fra 2001.

	Mill. kr 2002	Endr. i pst. fra 2001 ¹⁾
Skatteinntekter.....	90 904	6,4
Herav:		
Skatt på inntekt og formue	87 734	6,5
Andre skatter	3 170	3,6
Rammetilskudd	52 184	-1,0
Øremerkede tilskudd ²⁾	13 644	19,5
Gebyrer	28 486	3,8
Andre inntekter.....	3 784	2,1
Samlede inntekter i alt	189 002	4,6

1) Det er tatt utgangspunkt i anslag på regnskap 2001 korrigert for oppgaveendringer

2) Eksklusive tilskudd til arbeidsmarkedstiltak og flyktninger mv.

De samlede inntektene øker med 4,6 pst. fra 2001 til 2002. Med en anslått lønns- og prisvekst i kommunesektoren på 3,6 pst. i 2002, tilsvarer dette en realvekst på om lag 1 pst. eller om lag 1 800 mill. kr. Skatteinntektene anslås å øke med 6,4 pst., mens rammetilskuddet reduseres med 1 pst. De frie inntektene (summen av skatteinntekter og rammetilskudd) øker med 3,6 pst. Dette innebærer om lag uendret realnivå på de frie inntektene i 2002. Den sterke veksten i skatteinntekter i forhold til rammetilskuddet må ses i sammenheng med økningen i skatteandelen fra knapt 47 pst. i 2001 til drøyt 48 pst. i 2002.

Øremerkede tilskudd øker med 19,5 pst. Realveksten er om lag 15 pst., som tilsvarer om lag 1 800 mill. kr. De største øremerkede satsingsområdene er barnehager og investeringer i sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Økningen innenfor barnehagesektoren er dels knyttet til bygging av nye plasser, dels til reduksjon av foreldrebetalingen. Gebyrinntektene anslås reelt om lag uendret i 2002. Dette er betydelig lavere enn veksten de seinere år, og dette har sammenheng med at kommunene antas å få lavere gebyrinntekter knyttet til redusert foreldrebetaling i barnehagene.

2.6 Statlig overtakelse av spesialisthelsetjenesten – konsekvenser for det økonomiske opplegget for fylkeskommunene i 2002

I Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) er det redegjort for det økonomiske oppgjøret overfor fylkeskommunene ved statens overtakelse av spesialisthelsetjenesten. I denne proposisjonen er det redegjort for endringer som

er foretatt i forhold til omtalen i kommuneproposisjonen.

2.6.1 Hovedprinsipp for det økonomiske oppgjøret

Det overordnede prinsippet for det økonomiske oppgjøret er at fylkeskommunene etter overføringen av virksomhetene knyttet til spesialisthelsetjenesten, skal ha tilstrekkelig økonomisk evne til å løse de øvrige oppgavene de er pålagt.

Dersom en trekker ut alle de utgiftene som fylkeskommunene i dag bruker til spesialisthelsetjenesten fra inntektsrammene, ville fylkeskommunene i 2002 få et inntektsnivå som ikke ville sette dem i stand til å drive de resterende oppgavene på en tilfredsstillende måte. Departementet har derfor valgt som hovedprinsipp for deling av inntektsrammen at de ulike oppgavene i dagens fylkeskommuner likebehandles. Følgelig er inntektene til dagens fylkeskommuner delt mellom "rest-fylkeskommunene" og helseforetakene på samme måte som driftsutgiftene er fordelt mellom de oppgavene som blir igjen i fylkeskommunene og de oppgavene som overføres til helseforetakene. Dette opplegget innebærer at det samlede uttrekket fra fylkeskommunene blir lavere enn de kostnadene som teknisk er beregnet for spesialisthelsetjenesten.

I Kommuneproposisjonen for 2002 ble samlet ubalanse i fylkeskommunene i 2001 anslått til 1 300 mill. kr. Den tekniske delingen av fylkeskommunenes inntekter mellom helseforetakene og "rest-fylkeskommunen" som skissert over, medfører at fylkeskommunene blir sittende igjen med en ubalanse på 500 mill. kr. Dette opplegget medfører at fylkeskommunenes finansielle situasjon relativt sett ikke blir forverret som følge av sykehusreformen.

Departementet legger til grunn at fylkeskommunene må bedre sin finansielle stilling. En slik tilpasning kan likevel skje over flere år. Fylkeskommunene vil i 2002 få en reell vekst i sine frie inntekter på 525 mill. kr. Deler av denne veksten vil fylkeskommunene kunne bruke til å styrke sin finansielle stilling.

Fylkeskommunene hadde i 2000 akkumulerte underskudd på knapt 1 000 mill. kr. Det er usikkert hvorledes fylkeskommunenes økonomi vil utvikle seg gjennom 2001. Merskatteinngang for fylkeskommunene i 2001 på 450 mill. kr i forhold til anslaget i Revidert nasjonalbudsjett bør likevel kunne bidra til at den finansielle stillingen ikke forverres i forhold til 2000. Som omtalt under kap. 573 vil det i 2002 bli gitt et engangstilskudd på om lag 2 300 mill. kr, hvorav om lag 1 000 mill. kr kan brukes til å dekke inn akkumulerte underskudd. For et flertall av landets fylkeskommuner vil dette sannsynligvis være tilstrekkelig til å dekke inn de akkumulerte underskuddene i sin helhet. Fylkeskommuner som fremdeles sitter igjen med akkumulert underskudd vil kunne bruke deler av gjeldssletten, jf. kap. 573, til å dekke inn resten av de akkumulerte underskuddene.

Prinsippet for gjeldsoppgjøret innebærer at staten overtar de økonomiske forpliktelsene som er direkte knyttet til virksomhetene. Dette betyr at fylkeskommunenes gjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten kan slettes. Gjeldsoppgjøret er nærmere omtalt i kap. 573 under programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner.

2.6.2 Endringer i forhold til kommuneproposisjonen for 2002

I Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) ble den samlede reduksjonen i frie inntekter for fylkeskommunene som følge av sykehusreformen anslått til 25 261 mill. kr (2001-kr). Når fylkeskommunene får redusert sin samlede inntektsramme med knapt 60 pst., vil de også få redusert sin likviditet og dermed også sine renteinntekter. Departementet har anslått effekten av dette til å utgjøre ca. 140 mill. kr på årsbasis. Dette var det ikke tatt hensyn til i de beregningene som ble gjort i Kommuneproposisjonen for 2002. Dette er nå hensyntatt ved at samlet uttrekk er redusert med 140 mill. kr.

Det er foretatt noen korreksjoner på dokumentert gjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten pr. 31.12.2000 for enkelte fylkeskommuner, jf. omtale av gjeldsoppgjøret under kap. 573. Samlet

gjeldsslette er redusert med 52,2 mill. kr. Som følge av dette er uttrekk for reduserte kapitalkostnader 7 mill. kr lavere enn i Kommuneproposisjonen for 2002.

Det er ikke foretatt andre endringer som berører det samlede uttrekket. Samlet uttrekk i fylkeskommunenes frie inntekter er dermed redusert med 147 mill. kr i forhold til det anslåtte uttrekket i Kommuneproposisjonen for 2002. Som følge av sykehusreformen foreslås det derfor en reduksjon i rammen for fylkeskommunenes frie inntekter på 25 114 mill. kr (2001-kr).

2.6.3 Endringer i utgiftsandeler

Som beskrevet i Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) er beregnet uttrekk fra fylkeskommunenes frie inntekter fordelt mellom fylkeskommunene tilsvarende fylkeskommunenes relative andel av netto utgifter til spesialisthelsetjenesten for 1999. En gjennomgang av regnskapstall for 2000 viser at disse utgiftsandelene ikke er vesentlig endret i forhold til 1999-andelene. Det er lagt ned et stort arbeid med å kvalitetssikre de aktuelle regnskapstallene for 1999. Departementet anser det derfor som mest formålstjenlig å bruke 1999-andeler ved beregning av uttrekket for den enkelte fylkeskommune. Departementet har imidlertid i forbindelse med skjønntildelingen for 2002 vurdert om enkelte fylkeskommuner kan ha en lavere utgiftsandel i 2000 enn i 1999.

Det er foretatt noen korreksjoner i forhold til Kommuneproposisjonen for 2002 i uttrekket på enkelte fylkeskommuner. Korreksjonen er foretatt etter henvendelse fra de aktuelle fylkeskommunene og er basert på tilleggsopplysninger om innholdet i datagrunnlaget for 1999 som ble benyttet ved beregning av uttrekket.

Oslo kommune har foretatt en gjennomgang av regnskapstall som lå til grunn ved beregning av uttrekket. Dette viste at uttrekket for Oslo kommune inneholdt enkelte primærhelsetjenester. Departementet har som følge av dette redusert uttrekket for Oslo med 88 mill. kr (1999-kr). Når uttrekket for Oslo reduseres som følge av at enkelte primærhelsetjenester som var med i uttrekket tas ut, blir også den samlede ubalansen for fylkeskommunene noe redusert.

I tabell 2.5 vises endringene i utgiftsandeler pr. fylkeskommune. Dette er utgiftsandeler basert på regnskap for 1999 inklusive beregnede administrasjonskostnader.

Tabell 2.5 Endrede utgiftsandeler for fylkeskommunene (1 000 kr og 1999-nivå).

	Sum St. prp nr. 82	Korrigeringer	Sum korrigert uttrekk	Andeler i prosent
Østfold.....	1 124 022	0	1 124 022	5,3
Akershus.....	2 039 859	0	2 039 859	9,6
Oslo	3 589 442	-88 000	3 501 442	16,5
Hedmark.....	940 093	-7 277	932 816	4,4
Oppland.....	816 015	0	816 015	3,8
Buskerud	1 060 873	0	1 060 873	5,0
Vestfold	861 343	0	861 343	4,1
Telemark.....	703 486	0	703 486	3,3
Aust-Agder.....	448 275	0	448 275	2,1
Vest-Agder	634 309	0	634 309	3,0
Rogaland	1 500 439	0	1 500 439	7,1
Hordaland.....	1 770 481	0	1 770 481	8,3
Sogn og Fjordane.....	545 594	0	545 594	2,6
Møre og Romsdal	1 161 712	0	1 161 712	5,5
Sør-Trøndelag	1 065 174	0	1 065 174	5,0
Nord-Trøndelag	593 905	-3 800	590 105	2,8
Nordland.....	1 231 281	0	1 231 281	5,8
Troms.....	752 623	0	752 623	3,5
Finnmark	494 143	0	494 143	2,3
Sum	21 333 069	-99 077	21 233 992	100,0

2.6.4 Uttrekket i 2001-nivå

Beregningene av uttrekket til 2001-nivå er basert på samlede regnskapstall for 2000 for spesialisthelsetjenesten i fylkeskommunene, som så er framført til 2001-nivå. De beregningene som ble gjort i Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) over fylkeskommunenes utgifter til spesialisthelsetjenesten, er gjennomgått på nytt på basis av mer oppdaterte regnskapstall for 2000 enn det som forelå i mai. Gjennomgangen gir ikke grunnlag for å endre det samlede uttrekket. Tabell 2.6 viser det beregnede uttrekket av fylkeskommunenes utgifter til spesialisthelsetjenesten inklusive administrasjonsutgifter, reduserte kapitalkostnader samt redusert uttrekk ved-

rørende kapitalrefusjon. Uttrekket for den enkelte fylkeskommune framkommer ved å multiplisere de beregnede utgiftsandelen (jf. tabell 2.5) og de beregnede andelen over reduserte kapitalkostnader (jf. tabell 3.29) med totaluttrekket for 2001. I forhold til anslag i Kommuneproposisjonen for 2002 er det samlede uttrekket redusert med 147 mill. kr, jf. omtale i pkt. 2.6.2. Den langsiktige fordelingen av uttrekket mellom fylkeskommunene er omtalt under programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner. Her sees virkningene av sykehusreformen i sammenheng med endringer i inntekts- og finansieringssystemet for fylkeskommunene.

Tabell 2.6 Beregnet uttrekk av fylkeskommunenes utgifter til spesialisthelsetjenesten (1 000 kr 2001-nivå).

	Sum uttrekk spes.h.tj.	Andeler i prosent	Red. kap. kostn.	Andeler i prosent	Red. uttr. kap.utg. ref.	Andeler i prosent	Sum uttrekk
Østfold.....	1 233 439	5,3	95 439	4,7	5 567	2,8	1 323 311
Akershus.....	2 238 428	9,6	124 447	6,2	7 686	3,8	2 355 189
Oslo	3 842 287	16,5	195 120	9,7	11 517	5,8	4 025 890
Hedmark	1 023 621	4,4	71 941	3,6	6 264	3,1	1 089 297
Oppland.....	895 450	3,8	70 248	3,5	9 798	4,9	955 900
Buskerud	1 164 143	5,0	91 053	4,5	7 056	3,5	1 248 140
Vestfold.....	945 189	4,1	126 030	6,3	25 682	12,8	1 045 537
Telemark.....	771 967	3,3	101 528	5,0	9 827	4,9	863 667
Aust-Agder	491 912	2,1	47 483	2,4	852	0,4	538 543
Vest-Agder	696 055	3,0	113 303	5,6	16 843	8,4	792 515
Rogaland	1 646 498	7,1	143 498	7,1	14 490	7,2	1 775 506
Hordaland	1 942 827	8,3	226 786	11,3	24 524	12,3	2 145 089
Sogn og Fjordane	598 704	2,6	53 724	2,7	5 811	2,9	646 618
Møre og Romsdal	1 274 798	5,5	93 494	4,6	8 964	4,5	1 359 328
Sør-Trøndelag ...	1 168 862	5,0	108 709	5,4	8 135	4,1	1 269 436
Nord-Trøndelag	647 548	2,8	90 295	4,5	9 636	4,8	728 207
Nordland.....	1 351 139	5,8	69 372	3,4	3 393	1,7	1 417 117
Troms.....	825 886	3,5	160 838	8,0	22 355	11,2	964 369
Finnmark	542 246	2,3	29 972	1,5	1 599	0,8	570 619
Sum	23 301 000	100	2 013 279	100	200 000	100	25 114 280

2.7 Andre større enkeltsaker

Barnehager

Regjeringen har varslet en betydelig satsing på barnehager i perioden 2002-2005. Hovedmålene er full behovsdekning og lavere foreldrebetaling. Regjeringens mål er at foreldrene ikke skal betale mer enn 20 pst. av det en barnehageplass i gjennomsnitt koster.

Det er lagt inn om lag 1 mrd. kr til en styrking av sektoren i statsbudsjettet for 2002 til lavere foreldrebetaling og drift av nye plasser. Innenfor den samlede veksten i frie inntekter på 1 775 mill. kr er det avsatt 100 mill. kr for å dekke kommunenes kostnader til drift av nyetablerte plasser i 2002. Måltallet for utbygging i 2002 er nye plasser til 10 000 barn – 6 000 under tre år og 4 000 over tre år. De resterende midlene bevilges over kap. 856, post 60 Driftstilskudd til barnehager. Midlene vil gå til å dekke kostnader til drift av de nye plassene, til videreføring av satsøkningen fra 1.7.2001 og til en ytterligere satsøkning fra 1.8.2002. I tillegg er det lagt inn priskompensasjon på satsene for det statlige driftstilskuddet fra 1.1.2002.

Det vises til kap. 856 Barnehage i Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon, for

nærmere omtale av de planlagte endringene i den offentlige styringen og finansieringen av sektoren.

Handlingsplan for eldreomsorgen

Regjeringen varslet i Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) en vurdering av drifts- og investeringsbehovet i eldreomsorgen i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. Regjeringen går nå inn for å utvide tilsagnsrammen for 2002 med 4 000 plasser innenfor handlingsplanen. Det er i budsjettet forutsatt at disse tilsagnene ikke medfører utbetalinger før i 2003. Husbanken kan dermed i 2002 gi tilsagn for i alt 8 200 plasser. Endelig vurdering vil foreligge i et eget tilleggsnummer til St.prp. nr. 1 (2001-2002) etter at de endelige søknadstallene til Husbanken er vurdert, (fristen for innmelding var 1. oktober). Det vises til nærmere omtale under kap. 586 i denne proposisjonen og til omtale i budsjettproposisjonen fra Sosial- og helsedepartementet.

Sosial- og helsedepartementet anslår behovet for personellvekst til om lag 1 000 nye årsverk i 2002. Veksten forutsettes dekket innenfor rammen av kommunenes frie inntekter.

Opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006

I budsjettforslaget for 2002 avsettes det reelt 520 mill. kr mer til psykisk helse sammenlignet med saldert budsjett for 2001. Av økningen er om lag 210 mill. kr økte overføringer til kommunesektoren på kap. 743, post 62 (drift), kap. 571, post 68 (rammefinansieringsforsøket) og kap. 586, postene 60 og 63 (investeringer). Det vises til nærmere omtale av opptrappingsplanen i budsjettproposisjonen til Sosial- og helsedepartementet under programkategori 10.40 Psykisk helse.

Skoleanlegg

En statlig finansieringsordning skal bidra til en ekstra satsing på opprusting av skoleanlegg. Finansieringsordningen skal sette kommunesektoren i stand til å ta opp rentefrie lån på i alt 15 mrd. kr, med 5 års avdragsfrihet og en samlet løpetid på hvert lån på 20 år. Tilsagnene om støtte vil bli fordelt ut over en 8-års periode, etter søknad. Staten dekker rentekostnadene i hele lånets løpetid, beregnet med utgangspunkt i et tilsvarende lån med flytende rente i Husbanken. Rentekompensasjonen vil bli utbetalt fra Husbanken. Det vil bli fastsatt en ramme for hvor stort lån hver kommune og fylkeskommune kan få tilsagn om rentekompensasjon for.

Kommunesektoren skal fremdeles ha det fulle ansvaret for både vedlikehold, opprusting og utbygging av skoleanlegg. Finansieringsordningen er en ekstra satsing, med begrenset omfang og varighet, og må for øvrig ses i sammenheng med veksten i kommunesektorens frie inntekter.

Det foreslås en bevilgning på 70 mill. kr til rentekompensasjon for 2002. Det vises til nærmere omtale under kap. 582 i denne proposisjonen og til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettproposisjon.

Leirskoler

Regjeringen ønsker å fjerne elevenes egenandel ved leirskoleopphold fra og med skoleåret 2002-03. Det er derfor i tillegg til det øremerkede tilskuddet på Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjettkapittel 221, post 66, lagt inn 25 mill. kr i rammetilskuddet til kommunene høsten 2002, dvs. 5/12-effekt. Det øremerkede tilskuddet til leirskoler videreføres på samme nivå som i 2001.

Økt kommunalt ansvar på miljøvernområdet

Som et ledd i Regjeringens fornyelsesprogram er regjeringen og Kommunenes Sentralforbund blitt enige om at kommunene skal få økt ansvar, større frihet og flere virkemidler på miljøvernområdet. Kommunene skal ivareta miljøkvaliteter av lokal verdi og bidra til å ivareta miljøverdier av nasjonal og global verdi. Overføring av oppgaver fra stat til kommune skal skje gradvis fra 2002 til 2005.

Det vil være behov for økte ressurser til kommunene for å få til en vellykket kommunereform. Kommunenes ressursbehov bør vurderes i de årlige budsjettprosessene og prioriteringene drøftes gjennom konsultasjonsordningen. For 2002 foreslås det bevilget midler over Miljøverndepartementets budsjett for å støtte denne reformen.

For nærmere omtale vises det til Miljøverndepartementets budsjettproposisjon.

2.8 Innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet

Regjeringen foreslo i Kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 en plan for avvikling eller innlemming av øremerkede tilskudd i inntektssystemet, i perioden 2001 til og med 2007. Ved behandlingen av proposisjonen uttalte Stortingets kommunalkomiteé at den vurderer det som positivt at Regjeringen vil redusere detaljstyringen av kommunesektoren, og at målet må være å få større muligheter for selvstendige prioriteringer lokalt for å få et styrket lokaldemokrati. Kommunalkomiteen støttet Regjeringens målsetting om ytterligere reduksjon av øremerkede tilskudd i årene 2002-2007.

I statsbudsjettet for 2002 foreslår regjeringen at øremerkede tilskudd på om lag 4 mrd. kr innlemmes i inntektssystemet. Dette gjelder blant annet følgende tilskudd som ble varslet i Kommuneproposisjonen for 2002 (tallene oppgitt i 2001-kr):

- kap. 670, post 61 Tilskudd til omsorgstjenester (3 442 mill. kr)
- kap. 673, post 63 Begrenset bruk av tvang (93,6 mill. kr)
- kap. 294, post 72 Tilskudd til kirkelig virksomhet (109 mill. kr)

Andre større tilskudd som nå foreslås innlemmet er kap. 254, post 62 Tilskudd til grunnskoleopplæring for innvandrere 16-20 år (34,5 mill. kr), og deler av kap. 223, post 70 Tilskudd til bedrifter som tar inn lærlinger med særskilte behov (228 mill. kr).

Det understrekes at øremerkede tilskudd som innlemmes i inntektssystemet, ikke utgjør en del

av veksten i de frie inntektene. Innlemming av øremerkede tilskudd bidrar imidlertid til å øke andelen frie inntekter av kommunesektorens samlede inntekter. For nærmere omtale av til-

skuddene som innlemmes, vises det til kap. 571 og kap. 572, og til Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002) (Grønt hefte).

Del II
Nærmere om budsjettforslaget for 2002

Programområde 13 Administrasjon, innvandring, nasjonale minoriteter, samiske formål, regional- og distriktspolitikk og overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

Samlede utgifter under programområde 13

(i 1 000 kr)					
Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
13.10	Administrasjon m.m.	206 262	316 600	218 150	-31,1
13.20	Innvandring	2 976 427	3 657 350	4 481 417	22,5
13.21	Nasjonale minoriteter	2 501	2 600	2 700	3,8
13.40	Samiske formål	178 020	110 330	133 100	20,6
13.50	Regional- og distriktspolitikk	2 266 269	2 385 040	1 988 500	-16,6
13.70	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	54 327 422	52 398 000	70 893 600	35,3
	Sum område 13	59 956 901	58 869 920	77 717 467	32,0

Samlede inntekter under programområde 13

					(i 1 000 kr)
Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
13.10	Administrasjon m.m.	194 884	43 560	46 000	5,6
13.20	Innvandring	722 788	775 774	614 159	-20,8
13.40	Nasjonale minoriteter			7 400	
13.50	Regional- og distriktspolitikk	392 543	342 075	284 700	-16,8
13.70	Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner	54 233	154 979	34 000	-78,1
	Sum område 13	1 364 448	1 316 388	986 259	-25,1

Programkategori 13.10 Administrasjon m.m.

Samlede utgifter under programkategori 13.10

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)	191 505	198 200	196 200	-1,0
502	Valgutgifter	4 928	108 900	10 400	-90,4
503	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. (jf. kap 3503)	9 829	9 500	11 550	21,6
	Sum kategori 13.10	206 262	316 600	218 150	-31,1

Samlede inntekter under programkategori 13.10

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3500	Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)	6 180			
3503	Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.m. (jf. kap. 503)	160			
5316	Kommunalbanken AS	27 864	27 000	16 800	-37,8
5330	Kommunalbanken AS	141 000			
5616	Renter og utbytte i Kommunalbanken AS	19 680	16 560	29 200	76,3
	Sum kategori 13.10	194 884	43 560	46 000	5,6

Kap. 500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	150 279	156 000	152 400
21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	22 129	21 400	9 200
22	KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene, kan overføres	13 816	15 200	12 900
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 281	5 600	5 400
50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd			16 300
	Sum kap. 500	191 505	198 200	196 200

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 54 (00-01) ble bevilgningen på post 1 satt ned med 20, 5 mill. kr, post 21 satt ned med 3,8 mill. kr og post 45 satt ned med 0,2 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 183 (00-01). Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (00-01) ble bevilgningen på post 1 økt med 3 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (00-01).

Post 1 Driftsutgifter

Ansvar for arbeidsmiljø og sikkerhet, samt ansvaret for brann- og eksplosjonsvern og el-sikkerhet er i 2001 overført til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, jf. St.prp. nr. 54 (2000-2001) og Innst. S. nr. 183 (2000-2001).

Kommunal- og regionaldepartementet har fortsatt administrasjonsansvaret og arbeidsoppgaver tilknyttet arbeidstvistloven, lov om lønnsnemnd i arbeidstvister og lov om allmenngjøring av tariffavtaler, samt utarbeiding av forslag til særlover om tvungen lønnsnemnd, herunder den nasjonale ivaretagelse av Norges folkerettslige forpliktelser mht. organisasjonsfrihet, jf. omtale under kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. Videre overtok Kommunal- og regionaldepartementet ansvaret for Justisdepartementets del av utlendingsforvaltningen i 2001. Dette er et saksfelt hvor arbeidsmengden og kompleksiteten er stadig økende. Behovet for økt arbeidsinnvandring og en økt tilstrømming av asylsøkere, samt krav om en effektiv og smidig forvaltning, som kan håndtere store variasjoner i saksmengder, gjør det nødvendig å styrke departementet administrativt. Blant annet er det behov for å øke Kommunal- og regionaldepartementets kapasitet på etatstyringssiden og øke ressursinnsatsen på statsborgerskapsfeltet.

Departementet hadde pr. 1. mars 2001 en faktisk bemanning tilsvarende 259 årsverk. Departementet har til enhver tid en rekke styrer, råd og utvalg under arbeid. I 2002 vil departementets

utgifter knyttet til utvalg øke. Departementet har i 2001 følgende styrer, råd og utvalg under arbeid:

- Utvalg for tarifforhandlingssystemet
- Internasjonalt samarbeid – bosettingsområdet
- Boligutvalget
- Nordisk samarbeidsorgan
- Lovutvalg – nyankomne flyktninger
- Lovutvalg – mot etnisk diskriminering
- Valglovutvalget
- Teknisk beregningsutvalg for kommuneøkonomien
- Skjønnsnemnd etter kommuneinndelingsloven
- Lovutvalg – utlendingslovgivningen

Post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag

Posten omfatter forsknings- og utredningsvirksomhet innenfor departementets ansvarsområder. Hovedmålet for Kommunal- og regionaldepartementets FoU-arbeid er å innhente og utvikle kunnskap som bidrar til et sikrere grunnlag for politiske og faglige beslutninger innenfor departementets ansvarsområder. Forskningen nyttes som et viktig virkemiddel i utviklingen av departementets politikkområder.

Arbeidslivs- og sikkerhetsforskningen videreføres i regi av Arbeids- og administrasjonsdepartementet, jf. St.prp. nr. 54 (2000-2001).

For 2000 og 2001 er bevilgningen disponert på følgende programmer, prosjekter og instituttavtaler:

Tabell 3.1 Oversikt over disponering av bevilgningen i 2000 og 2001 (i 1000 kr).

	Regnskap 2000	Budsjett 2001
<i>A. Forskningsprogram:</i>		
1. Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (NFR)	1 500	1 500
2. Evaluering av plan og bygningsloven (NFR)	3 200	3 000
3. Ny kommunelov – effekter (NFR)	2 500	2 500
4. Valgforskningsprogrammet (ISF)	500	1 650
5. Sysselsetting og arbeidsmarked (NFR)	1 450	450
6. Regionalforskningsprogram (NFR)	1 850	1 900
7. Arbeid og helse (NFR)	1 500	
8. Samisk forskningsprogram (NFR)		500
Sum A Forskningsprogram	12 500	11 500
<i>B. Formidlings- og instituttavtaler:</i>		
1. Arbeidslivsforskning (ISF)	230	
2. Kommunal- og regionalforskning (NIBR)	400	400
3. Brannforskning (NBL-SINTEF)	1 300	
4. Bolig- og byggforskning (NBI)	1 600	1 600
5. Innvandrrelatert statistikk (SSB)	901	900
6 Makro – økonomisk prognosemodell (SSB)	500	350
Sum B Formidlings- og instituttavtaler	4 931	3 250
<i>C. Prosjekt av kortere varighet fordelt på forskningsområder:</i>		
1. Boligspørsmål	500	750
2. Regionale spørsmål	800	
3. Kommunalforskning	2 211	1 365
5. Samiske spørsmål	528	814
6. Diverse	521	539
Sum C Prosjekter av kortere varighet	4 560	3 468
Sum post 21 Forskning og utredning	21 991 ¹⁾	18 218 ²⁾

1) Bevilgningen for 2000 var på 21,7 mill. kr. Overførte midler fra 1999 er her inkludert i fordelingen.

2) Bevilgningen ble i 2001 redusert med 3,8 mill. kr som følge av at Arbeidsmiljø- og sikkerhetsavdelingen ble overført til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Overførte midler fra 2000 til 2001 er inkludert i forslaget til fordeling.

Departementets fordeling av midlene foretas ut fra en helhetlig samordning av forsknings- og utredningsvirksomheten. Hoveddelen av midlene har gått til større forskningsprogrammer. Oppbygging og spredning av kompetanse er lagt inn som deler av programvirksomheten. Departementet har opprettholdt tidligere inngåtte instituttavtaler. Avtalene legger grunnlag for å spre kunnskap om resultater som prosjektene/programmene kommer fram til. Forskning finansieres i tillegg over enkelte av fagkapitlene.

Budsjett 2002

Departementet foreslår å bevilge 9,2 mill. kr. Endringen i forhold til 2001 skyldes i hovedsak at 9,85 mill. kr er overført til en ny post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd. Midlene vil bli brukt til kortsiktige prosjekter knyttet til utredninger og virkemiddelevalueringer på

departementets ansvarsområder. Kommunal- og regionaldepartementet vil videreføre igangsatte instituttavtaler og prosjekter. Bevilgningen til forskningsprogrammer via Norges forskningsråd vil heretter bevilges over 50-posten.

Post 22 KOSTRA - Rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene

KOSTRA-prosjektet ble etablert i 1994 for å forbedre eksisterende statistikk og informasjon om ressursbruk og tjenester i kommunal sektor. Videreutviklingen og samordningen av rapporteringsordningene har som mål at det til en hver tid er et optimalt nasjonalt system for vurdering av kommunal økonomi og tjenesteproduksjon. Indikatorer om kommunale tjenester, tjenestenes brukere og kommuners bruk av ressurser på alle kommunale tjenesteområder blir stilt til disposisjon for kommuner/fylkeskommuner og staten få måne-

der etter utløpet av rapporteringsåret. Indikatorene kommer derfor direkte til nytte i arbeidet med påfølgende års statsbudsjett og kommunebudsjetter. Departementet har høyt fokus på å veilede kommunene i bruk av KOSTRA-data til plan- og budsjettformål, slik at nytteverdien av KOSTRA som informasjonssystem blir tydeliggjort for kommuner og andre brukere. Kommunenes nytte av KOSTRA-dataene fremkommer spesielt ved at de gir kommunene et grunnlag for å identifisere tjenesteområder der det er mulig å effektivisere virksomheten eller foreta prioriteringer.

Ved endring av kommuneloven 7. juli 2000 ble alle kommuner og fylkeskommuner, med virkning fra 1. januar 2001, pålagt elektronisk rapportering til Statistisk sentralbyrå etter KOSTRA-modellen. I 2002 vil derfor all rapportering av data for regnskaps- og rapportåret 2001 til sentrale myndigheter skje i henhold til KOSTRAs prinsipper.

Det foregår fortsatt et bredt opplæringsprogram om datainnholdet i KOSTRA, elektronisk datautveksling samt bruk av KOSTRA-data for bedre styring. Opplæringen retter seg både mot kommunalforvaltningen og regional statsforvaltning (fylkesmann, fylkeslege, utdanningskontor), som er ansvarlig for opplæringen i det enkelte fylke. Utfylling, bearbeiding og tilbakeføring av data skjer elektronisk for å forenkle rapporteringsarbeidet både i den enkelte kommune/fylkeskommune og i Statistisk sentralbyrå (SSB), som mottar kommunesektorens rapporter.

Systemet for elektronisk innrapportering og bearbeiding av data om kommunal økonomi og tjenesteproduksjon blir hele tiden utviklet og oppdatert i forhold til den teknologiske utviklingen på IT-området. Utviklingsarbeidet krever en betydelig opprusting og videreutvikling av den informasjonsteknologiske infrastruktur i SSB.

For 2001 er det over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett bevilget 25,1 mill. kr til arbeidet med utvikling av det nasjonale informasjonssystemet. Av bevilgningen går 13,0 mill. kr til SSB, hvor hoveddelen av bevilgningen nyttes til å utvikle byråets informasjonsteknologiske infrastruktur. I bevilgningen inngår også 10 mill. kr av skjønnstilskuddet for 2001 (jf. kap. 571/572, post 64) som er øremerket til et opplærings- og utviklingsarbeid rettet mot kommunene og fylkeskommunene. De resterende 2,1 mill. kr av bevilgningen brukes til utviklingsarbeid i regi av departementet.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1. juli 2002. For å sette SSB i stand til å motta, bearbeide

og publisere elektroniske data fra samtlige kommuner og fylkeskommuner i driftsfasen (etter 1. juli 2002), er det nødvendig med en videreføring av bevilgningen etter 1. juli 2002. Det foreslås derfor en bevilgning på 12,9 mill. kr til utvikling av det nasjonale informasjonssystemet KOSTRA over budsjettet for 2002.

Det foreslås også under kap. 571 og kap. 572 at inntil 8 mill. kr av skjønnstilskuddet for 2002 øremerkes oppfølgingen av KOSTRA.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 5,4 mill. kr til større utstyrsanskaffelser og vedlikehold i 2002. Bevilgningen vil gå til en videreføring av departementets satsing på IKT, med bl.a. overgang til elektronisk saksbehandling.

Post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd

Forskning i regi av Norges forskningsråd har i hovedsak et anvendt siktemål i realiseringen av overordnede mål innenfor departementets ansvarsområder. Kommunal- og regionaldepartementet har sektoransvaret for et bredt og sammensatt område. Departementet har ansvaret for samepolitikk, politikk for nasjonale minoriteter, innvandringspolitikk, regional- og distriktpolitikk, bolig og bygningpolitikk, og politikken overfor kommunalforvaltningen. Departementets sektoransvar innebærer bl.a. å utvikle langsiktige strategier for kunnskapsoppbygging innen disse områdene.

Posten er ny. Hensikten med posten er å samle bevilgninger som departementet gir til forskningsprogrammer i regi av Norges forskningsråd under en post. Tidligere er det gitt bevilgning til Norges forskningsråd under kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag, fra kap. 521, post 71 Kunnskapsutvikling og fra kap. 581, post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk.

Budsjett 2002

Det foreslås en bevilgning på 16,3 mill. kr. Midlene vil bli brukt til videreføring av forskningsprogrammene: Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner, program for samisk forskning, kommunelovprogrammet, evaluering av plan- og bygningsloven, program for byutvikling, og program for regional utvikling.

Kap. 3500 Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 500)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Tilfeldige inntekter	574		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 935		
18	Refusjon av sykepenger	2 671		
	Sum kap. 3500	6 180		

Kap. 502 Valgutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	4 928	90 300	5 000
60	Refusjon til kommuner		18 600	5 400
	Sum kap. 502	4 928	108 900	10 400

I 2002 skal det ikke avvikles valg. Derfor er bevilgningsforslaget betydelig lavere enn budsjettet for 2001.

Post 1 Driftsutgifter

På denne posten dekkes utgiftene til bl.a. fylkesvalgstyrenes og riksvalegstyrets virksomhet, informasjonstiltak, produksjon og distribusjon av valgmateriell, resultatformidling, Postens gjennomføring av forhåndsstemmegivningen mv.

En del utgifter til valg vil erfaringsmessig ikke dekkes før i året etter valget. Forslaget skal dekke etterslep vedrørende utgifter til stortings- og sametingsvalget i 2001. Etterslepet er anslått til om lag 1,5 mill. kr.

Det er i tillegg satt av om lag 3 mill. kr til utviklingsoppgaver hovedsakelig i tilknytning til valgresultatformidlingsprosjektet Valgnatt 2003, som er en videreføring av det utdelt ansvar for formidling av valgresultater staten har tatt på seg.

Det kan også være aktuelt å benytte bevilgningen til oppgaver tilknyttet arbeidet med ny valglov.

Post 60 Refusjon til kommuner

Det er statens ansvar å avholde valg til Storting og Sameting. Refusjonsordningen skal kompensere kommunene for de utgifter de har hatt i forbindelse med gjennomføringen av valgene.

Kommunenes utgifter ved stortingsvalg blir refundert av staten etter satser fastsatt av departementet. Refusjonen gis på grunnlag av faste kriterier og satser som fastsettes for det enkelte valg. De faste kriteriene er:

- antall stemmeberettigede i kommunen
- gjennomsnittlig antall stemmeberettigede pr. stemmested
- antall valgdager (en eller to)

Staten gir refusjon for kommunenes utgifter til å gjennomføre sametingsvalg etter faste refusjonssatser som er fastsatt i reglene for valg av Sameting. Alle kommunene får et fast beløp og i tillegg et beløp pr. person som er registrert i samemanntallet.

Forslaget skal dekke etterslep etter stortings- og sametingsvalget 2001. Det foreslås bevilget 5,4 mill. kr på denne posten i 2002.

Rapport 2000

Det ble ikke avviklet valg i 2000. Budsjettet ble i hovedsak brukt til videreutvikling og drift av valgresultatformidlingsprosjektet Valgnatt 2001.

Kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. (jf. kap. 3503)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	9 829	9 500	10 050
21	Spesielle driftsutgifter			1 500
	Sum kap. 503	9 829	9 500	11 550

Det foreslås at kap. 503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. (tidligere kap. 534) flyttes fra tidligere programkategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet til programkategori 13.10 Administrasjon m.m. Øvrige kapitler under kategori 13.30 Arbeidsmiljø og sikkerhet ble i 2001 overført til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, jf. St.prp. nr. 54 (2000-2001) og Innst. S. nr. 183 (2000-2001).

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgiftene til Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen, Rikslønnsnemnda og Tariffnemnda. Det foreslås en bevilgning for 2002 på 10,05 mill. kr.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Saksmengden og utgiftene til institusjonene på kapitlet er svært variable, bl.a. avhengig av hvordan lønnsoppgjørene forløper, om det er hoved- eller mellomoppgjør og om det er samordnede eller forbundsvisse oppgjør. Det foreslås opprettet en egen post i forbindelse med dekning av utgifter til særskilte saker og tiltak. Posten skal kunne dekke økte utgifter ved institusjonene på kapitlet, samt kompetanseoppbygging og utredninger innen området kollektiv arbeidsrett. Posten foreslås bevilget med 1,5 mill. kr.

Kap. 3503 Arbeidsretten, meklingsinstitusjonene m.m. (jf. kap. 503)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
18	Refusjon av sykepenges	160		
	Sum kap. 3503	160		

Kommunalbanken AS

Norges Kommunalbank ble omdannet til aksjeselskapet Kommunalbanken AS fra 1. november 1999. Omdanningen innebærer at banken nå er organisert og drevet som et ordinært finansieringsforetak, med samme rammevilkår som andre finansieringsforetak organisert som aksjeselskap. Selskapet ble stiftet som et 100 pst. statlig eid selskap, men med det siktemål at statens aksjer over tid skal overdras til kommunesektoren.

Staten garanterte for de lån som Norges Kommunalbank tok opp. Ved omdanningen ble statsgarantien avviklet for nye innlån, men ble opprettholdt for gamle lån. Budsjettmessig betyr omdanningen til aksjeselskap at statsbudsjettet ordinært kun har poster vedrørende aksjeutbytte og garanti-provisjon.

Staten solgte 29. februar 2000 132 000 av aksjene (20 pst. av aksjekapitalen) i Kommunalbanken AS til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for 141 mill. kr.

Avkastningskrav og utbyttepolitikk for Kommunalbanken AS

Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 1 (1999-2000) fastsatte Stortinget generelle prinsipper for avkastningskrav og utbyttepolitikk for selskaper som helt eller delvis er eid av staten. Etter at staten i februar 2000 solgte 20 pst. av aksjene i Kommunalbanken AS til KLP, er selskapet ikke lenger et heleid statlig selskap. På den bakgrunn kan ikke staten fastsette det årlige utbyttet fra banken alene. Staten må likevel som hovedaksjonær ha en klar oppfatning om hva som er riktig utbyttepolitikk og avkastningskrav til den innskutte kapitalen. I statsbudsjettet for 2001 signaliserte departementet følgende avkastningskrav og utbyttepolitikk:

- Avkastningskravet for Kommunalbanken AS settes til 3 prosentpoeng over risikofri rente på

3-års statsobligasjoner etter skatt (nominelt) av verdijustert egenkapital fra regnskapsåret 2001.

- Utbytte bør settes til 5 pst. av verdijustert egenkapital begrenset oppad til 75 pst. av årsresultatet etter skatt fra regnskapsåret 2001. Procentsatsen bør utgjøre om lag halvparten av normert avkastningskrav, og kan justeres en gang årlig dersom presentsatsen i vesentlig grad avviker fra dette.
- Utbyttepolitikken og avkastningskravet bør ligge fast over en periode på 3-5 år. Oppnådd avkastning bør måles ved hjelp av eksterne verdivurderinger som innhentes med jevne mellomrom.
- Ny utbyttepolitikk innføres fra og med regnskapsåret 2001 som får innvirkning på statsbudsjettet for 2002.

Kap. 5316 Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Garantiprovisjon	27 864	27 000	16 800
	Sum kap. 5316	27 864	27 000	16 800

Post 70 Garantiprovisjon

Kommunalbanken har siden 1996 betalt garanti-
provisjon til staten av bankens innlån. Etter
omdanningen betaler Kommunalbanken AS bare

garantiprovisjon på lån opptatt før omdanningen
1.11.99. Innbetaling av garantiprovisjon skjer
etterskuddsvis. Med en sats på garantiprovisjonen
i 2001 på 0,1 pst., er det anslått at det vil bli innbe-
talt 16,8 mill. kr. i garantiprovisjon i 2002.

Kap. 5330 Norges Kommunalbank

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
91	Salg av aksjer	141 000		
	Sum kap. 5330	141 000		

Post 91 Salg av aksjer

Staten solgte 29. februar 2000 132 000 av aksjene
(20 pst. av aksjekapitalen) i Kommunalbanken AS

til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for
141 mill. kr.

Kap. 5616 Renter og utbytte i Kommunalbanken AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
80	Renter	680		
81	Aksjeutbytte	19 000	16 560	29 200
	Sum kap. 5616	19 680	16 560	29 200

Post 80 Renter

Norges Kommunalbank betalte renter til staten for den delen av grunnfondet som staten hadde betalt inn kontant, det vil si av 20 mill. kr. Innbetaling av renter skjedde etterskuddsvis. I og med at beløpet på 20 mill. kr ble tilbakebetalt til staten i forbindelse med omdanningen til aksjeselskap pr. 1.11.99, falt rentebetalingen bort fra og med 2001.

Post 81 Aksjeutbytte

Aksjeutbytte som Kommunalbanken AS skal betale til staten i 2002 blir fastsatt med utgangspunkt i avkastningskrav og utbyttepolitikk som er omtalt foran. Utbytte betales etterskuddsvis, det vil si på basis av bankens regnskap for 2001. Det budsjetteres med aksjeutbytte på 29,2 mill. kr i 2002.

Programkategori 13.20 Innvandring

Samlede utgifter under programkategori 13.20

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)	1 503 938	1 462 033	1 552 627	6,2
521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)	1 464 400	2 087 258	2 809 340	34,6
522	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3522)	4 998	5 600	6 000	7,1
523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene	3 091	3 350	3 650	9,0
524	Utlendingsnemnda		99 109	109 800	10,8
	Sum kategori 13.20	2 976 427	3 657 350	4 481 417	22,5

Samlede inntekter under programkategori 13.20

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3520	Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)	680 658	674 274	514 156	-23,7
3521	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)	42 000	101 500	100 003	-1,5
3522	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 522)	124			
3523	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 523)	6			
	Sum kategori 13.20	722 788	775 774	614 159	-20,8

Myndighetenes oppgave- og ansvarsdeling

Kommunal- og regionaldepartementet har et særskilt ansvar for utlendingsloven og statsborgerloven. Etter 1. januar 2001 kan ikke departementet instruere utøvende myndigheter om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker etter utlendingsloven, bortsett fra i saker som gjelder rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn. Kommunal- og regionaldepartementet ivaretar sitt ansvar for lovgivningen gjennom å utforme forskrifter og eventuelt foreslå lovendringer. I statsborgersaker er departementet fortsatt klageinstans.

Departementet har videre ansvar for kvoten for overføringsflyktninger, mottak av asylsøkere, tilrettelegging for bosetting av flyktninger, kvalifiseringstilbud til nyankomne, tilbakevending for flyktninger og for å samordne og utvikle tiltak mot rasisme og diskriminering og fremme dialog og samhandling. Departementet skal også medvirke til utforming av en samordnet og helhetlig politikk i forhold til innvandrings- og flyktningsspørsmål og i forhold til minoriteter med innvandrerbakgrunn, slik at ulike instansers tiltak og virkemidler blir sett i sammenheng. For øvrig har myndigheter på ulike samfunnssektorer og forvaltningsnivå samme ansvar i forhold til personer

med innvandrerbakgrunn som for resten av befolkningen.

Utlendingsdirektoratet (UDI) skal iverksette flyktning-, innvandrings- og integreringspolitikken på Kommunal- og regionaldepartementets ansvarsområde. En sentral del av direktoratets virksomhet gjelder behandling av saker etter utlendings- og statsborgerloven og ansvaret for mottak og bosetting av flyktninger.

Utlendingsnemnda (UNE) er et frittstående forvaltningsorgan av domstollignende karakter som behandler klager over UDIs vedtak etter utlendings- og statsborgerloven.

Politiet utfører en del oppgaver på utlendingsfeltet. Det gjelder registrering av asylsøkere, avklaring av identitet og reiseruter, saksforberedelse og behandling av utlendingssaker, samt uttransportering av asylsøkere med avslag på asylsøknaden og andre utlendinger uten oppholdsgrunnlag som ikke reiser frivillig.

Utenriksstasjonene er tillagt flere oppgaver i tilknytning til utlendingsfeltet. Enkelte utenriksstasjoner har avgjørelsesmyndighet ved visumsøknader. UDI kan med visse unntak instruere norsk utenriksstasjon i enkeltsaker og ved fastsettelse av alminnelige retningslinjer når det gjelder visumsaker. Stortinget har vedtatt at utenriksstasjonene kan gis adgang til å innvilge søknader om arbeidstillatelse (Ot.prp. nr. 96 (2000-2001), jf. Innst. O. nr. 128 (2000-2001)).

Senter mot etnisk diskriminering (SMED) er et frittstående forvaltningsorgan og har som hovedoppgave å utøve rettshjelpsvirksomhet i saker om diskriminering på grunnlag av trosbekjennelse,

rase, hudfarge eller nasjonal eller etnisk opprinnelse, og å dokumentere og overvåke situasjonen med hensyn til art og omfang av denne type diskriminering.

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) er et rådgivende organ for myndighetene med representanter foreslått av innvandrersorganisasjoner, representanter for offentlige myndigheter og for politiske partier. Utvalget kan drøfte alle prinsipielle sider ved norsk flyktning-, innvandrings- og integreringspolitikk, og er i tillegg et forum for kontakt og dialog.

Mål og prioriteringer for programkategori 13.20 Innvandring

Regulert innvandring

Innvandringens omfang og karakter må styres for å sikre en stabil økonomisk og sosial utvikling. Regulering av innvandringen skal utformes i samsvar med internasjonale forpliktelser, behovet for rekruttering av utenlandsk arbeidskraft og tilretteleggingen for kultur- og kunnskapsutveksling. Utlendingsloven er et virkemiddel for å nå målet om regulert og kontrollert innvandring. Gjennomføringen av reguleringen og kontrolltiltakene skal skje på en korrekt og hensynsfull måte, slik at man ivaretar rettighetene til dem som omfattes av loven. Det er en prioritert oppgave å legge til rette for at kvalifisert og etterspurt arbeidskraft fra land utenfor EØS-området raskt og enkelt kan få arbeidstillatelse i Norge.

Boks 3.1 Overordnede mål og delmål

<i>Overordnet mål:</i>	<i>Delmål:</i>
Regulert innvandring	1. Oppdatert og forenklet regelverk i samsvar med nasjonale utfordringer og internasjonale forpliktelser 2. Rask og korrekt behandling av utlendings- og statsborgersaker 3. Effektiv utlendingskontroll
Beskyttelse til flyktninger	4. Oppdatert og forenklet regelverk om asyl i samsvar med folkeretten 5. Rask og korrekt behandling av asylsaker 6. Overføring av flyktninger med gjenbosettingsbehov innenfor rammen av årlige kvoter 7. Nøkternt midlertidig botilbud for asylsøkere 8. Aktiv tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet i trygghet
Like muligheter til deltakelse	9. Rask og god bosetting av flyktninger 10. Samordnet og helhetlig kvalifiseringstilbud til nyankomne innvandrere 11. Sikre like muligheter og bekjempe etnisk diskriminering og rasisme 12. Dialog og samarbeid mellom innvandrere og myndigheter

Beskyttelse til flyktninger

Flyktningpolitikken har som mål at så mange flyktninger og internt fordrevne som mulig skal få beskyttelse og hjelp med de ressurser vi har til rådighet. I mange tilfeller er det mest formålstjenlig å gi hjelp nær konfliktområdene, men det vil også være behov for at en del mennesker får beskyttelse i Norge. Det gjelder både overføringsflyktninger som tas ut på en kvote i samarbeid med FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR), og asylsøkere som kommer hit på egen hånd. Gjennom en egen støtteordning legges det til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet i trygghet. Regjeringen vil gi beskyttelse til dem som har behov for det, men vil føre en streng og konsekvent politikk overfor dem som forsøker å få opphold på falske premisser, og i forhold til dem som står bak organisert menneskesmugling. Arbeidet med å legge til rette for retur av asylsøkere som har fått avslag på sin søknad og ikke frivillig returnerer til hjemlandet, vil fortsette.

Like muligheter til deltagelse

Det er et mål at alle, uavhengig av opprinnelse og kjønn, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Innsats mot rasisme og diskriminering er viktig for å nå dette målet. Rask og god bosetting av flyktninger skal danne grunnlag for et aktivt liv i trygge omgivelser. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å utvikle et samordnet kvalifiseringstilbud for nyankomne innvandrere med tanke på deltakelse i ordinær utdanning, arbeidsliv og samfunnsliv. Kvalifiseringstiltakene skal legges til rette slik at kvinner med innvandrerbakgrunn kan delta. Dialogen og samarbeidet mellom innvandrere og myndigheter skal videreutvikles og styrkes.

Prioriteringer i budsjettet for 2002

De største utgiftspostene innenfor programkategori 13.20 Innvandring er knyttet til integreringstilskuddet som utbetales til kommuner ved bosetting av flyktninger (kap. 521, post 60), utgifter til drift av mottak for asylsøkere (kap. 520, post 21) og til drift av Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda (kap. 520, post 1 og kap. 524, post 1 og 21). Det er en betydelig økning i bevilgningen på programkategori 13.20 som følge av en forventet økning i antall asylsøkere i 2001 og 2002.

På bakgrunn av gjennomgangen av UDI og arbeidet med forenkling av regelverket, bl.a. for å legge til rette for økt arbeidsinnvandring, er det i 2002-budsjettet lagt inn ressurser til en særlig satsing på en rask og smidig saksbehandling av saker etter utlendingsloven, jf. kap. 520, post 1. Arbeidet med å bygge ned restanser i UDI og UNE skal fortsatt være en prioritert oppgave.

Som oppfølging av St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge blir innsatsen for enslige mindreårige i mottak styrket. Fire- og femåringer i mottak skal få tilbud om halvdagsplass i barnehage.

Det iverksettes en ny bosettingsordning for flyktninger som forventes å føre til raskere bosetting.

Introduksjonsprogram og introduksjonsstønad skal gi kommunene et bedre verktøy i arbeidet med kvalifisering av nyankomne innvandrere for arbeidsmarkedet. Regjeringen tar sikte å legge fram forslag til en lov om en introduksjonsordning i løpet av 2002.

Tabell 3.2 Sentrale forutsetninger for 2002 budsjettet.

	Antall
Asylsøkere	12 000
Overføringsflyktninger	1 500
Familiegjenforente til asylsøkere og overføringsflyktninger	1 500
Mottaksplasser, gjennomsnitt	12 000
Bosatte, inkl. familiegjenforente	10 000
Tilbakevendte	400

1. Oppdatert og forenklet regelverk i samsvar med nasjonale utfordringer og internasjonale forpliktelser

Tilstandsvurdering

Gjeldende utlendingslov ble vedtatt i 1988 og er ikke godt nok tilpasset dagens situasjon. Innvandrerbefolkningen har passert 300 000, og det norske samfunnet er blitt langt mer mangfoldig.

Regjeringen legger til grunn at det vil være økt behov for rekruttering av kvalifisert arbeidskraft fra utlandet i årene framover. Arbeidet med å gjøre regelverket for arbeidsinnvandring mer fleksibelt og å redusere saksbehandlingstiden for søknader om arbeidstillatelse, er en prioritert oppgave for forvaltningen.

Et utvalg avgav i desember 2000 innstilling med forslag til ny statsborgerlov (NOU 2000:32). Ansvaret for statsborgerlovgivningen ble over-

ført til Kommunal- og regionaldepartementet fra 1.1.2001. Utkast til ny statsborgerlov er på høring. Departementet vil fremlegge en odelstingsproposisjon i 2002.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil sørge for en bred gjennomgang av utlendingslovgivningen ved å opprette et lovutvalg. Utvalgets mandat blir å utrede og legge fram forslag til ny utlendingslov. Utvalget skal være i funksjon fra 1.1.2002. og skal etter planen legge fram sin innstilling ved utgangen av 2003.

Stortinget har vedtatt endringer i utlendingsloven (Ot.prp. nr. 96 (2000-2001), jf. Innst. O. nr. 128 (2000-2001)). Som følge av lovendringene skal spesialister og sesongarbeidere kunne søke arbeidstillatelse fra riket. Regjeringen tar sikte på ved endringer i utlendingsforskriften at også andre grupper skal kunne søke mens de oppholder seg i Norge. Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 96 (2000-2001) ble det også tatt inn bestemmelser i loven om at myndighet i større grad skal kunne legges til politiet og utenriksstasjonene ved behandling av søknader. Regjeringen vil også oppheve en forskriftsbestemmelse om at utlendinger som har studert i Norge som hovedregel ikke kan få arbeidstillatelse før etter fem års opphold utenfor riket (karanteneregelen). Parallelt satses det på at søknadsbehandlingen blir så effektiv så mulig. Politiet og utenriksstasjonene kan da i større grad få delegert myndighet til å behandle søknader der dette framstår som mest effektivt og der kontrollmessige hensyn ikke tilsier noe annet.

Økt arbeidsinnvandring vil bety flere saker å behandle for utlendingsforvaltningen, dvs. for UDI, politiet, utenriksstasjonene og i noen grad UNE. Enkelte gevinster som skyldes forenkling, vil ikke oppveie behovet for økte ressurser til saksbehandling.

Det er vanskelig å anslå hvor mange saker det kan dreie seg om. Det er imidlertid rimelig å anta at ulike deler av utlendingsforvaltningen vil måtte behandle flere tusen nye saker - jobbsøkervisum, arbeidstillatelse, foreløpig tillatelse, familiegjenforening, asyl, uttransportering med videre. I tillegg kommer en forventet økning i antall søknader om sesongarbeidstillatelse, som kan fremmes fra Norge.

2. Rask og korrekt behandling av utlendings- og statsborgersaker

Tilstandsvurdering

Arbeidssituasjonen for utlendingsforvaltningen har vært preget av omfattende omorganiseringer, effektiviseringstiltak, forberedelser til og inntreden i Schengen-samarbeidet, et økende antall saker på flere områder og problemer knyttet til altfor lang saksbehandlingstid i alle ledd. Omlegginger, særlig på asylfeltet, har krevd mange ressurser og ført til økt saksbehandlingstid også for andre sakstyper. Opphopningen av saker har svekket publikums tillit til utlendingsforvaltningen.

UDI har vokst betydelig de siste årene, på fire år er organisasjonen nesten fordoblet. Erfaring fra ulike virksomheter tilsier at sterk vekst i antall ansatte kan gi en nedgang i organisasjonens produktivitet. Det tar også noe tid fra nye ressurser blir tilført til nye medarbeidere er rekruttert og nødvendig opplæring er gjennomført.

I 2000 ble det gjennomført en brukerundersøkelse med sikte på å oppnå bedre service for brukerne av utlendingsforvaltningens tjenester. Undersøkelsen følges opp.

Strategier og tiltak

PricewaterhouseCoopers DA la 1. august 2001 fram en rapport om situasjonen i UDI, med forslag til tiltak. Rapporten følges opp. Blant annet er det satt i gang et omstillingsprosjekt som har som mål å effektivisere saksflyten, høyne produktiviteten og bedre servicen overfor brukerne. Det vil i forbindelse med et restansenedbyggingsprosjekt bli lagt til rette for å skille ut nye familiegjenforeningssaker, der alle nødvendige opplysninger foreligger. Saksbehandlingstiden for disse sakene samt for familiegjenforeningssaker som involverer barn med herboende foreldre, skal etter 1.10.2001 ikke overstige 5 måneder i gjennomsnitt, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

For de ulike sakstypene settes det produksjonsmål for hvor mange søknader som skal behandles i løpet av året. For familiegjenforeningstillatelser er det som nevnt i tillegg satt et tidsmål. I saker UDI behandler, skal direktoratet sette interne mål for saksbehandlingen og rapportere i forhold til disse. Søkerne skal få god og oppdatert informasjon om forventet saksbehandlingstid.

3. Effektiv utlendingskontroll

Tilstandsvurdering

Justismyndighetene har i de senere årene iverksatt tiltak nasjonalt og deltar i internasjonalt samarbeid for å hindre menneskesmugling og ulovlig innvandring. I 2000 behandlet Kriminalpolitisen 147 anmeldte menneskesmuglingssaker, en nedgang på ca. 5 pst. fra 1999. Samtidig var det en økning i antallet saker vedrørende falske pass og reisedokumenter.

Norge kom med i det operative Schengen-samarbeidet 25.3.2001. Som følge av dette har kontroll med reisende som kommer fra land utenfor Schengen-området, blitt intensivert. De åpne grensene i Europa gjør det enklere for asylsøkere som får avslag i ett land å søke asyl i et nytt land, eventuelt under ny identitet. Bortfall av kontroll på indre Schengen-grenser er erstattet av ulike former for kompenserende tiltak, som felles visumpolitikk, yttergrensekontroll og tiltak rettet mot organisert menneskesmugling.

Utlendinger som får avslag på en asylsøknad fordi de ikke har behov for beskyttelse, eller som får avslag på en søknad om opphold på annet grunnlag, må innrette seg etter avslaget og forlate Norge. Politiet har anledning til å føre ut dem som ikke reiser frivillig. Et økende antall utlendinger blir sendt ut av landet på denne måten. I 2000 ble det uttransportert 2 186 personer mot 1 572 året før. Pr. 31.7.2001 er det uttransportert 2 771 personer. Det er fortsatt mange utlendinger uten oppholdsgrunnlag som ikke blir uttransportert, fordi hjemlandets myndigheter ikke vil ta imot egne borgere dersom de ikke reiser frivillig.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil arbeide for et styrket samarbeid med opprinnelses- og transitland, både med sikte på å motvirke ulovlig innvandring og for å sikre at disse landene mottar egne borgere. I denne sammenheng står samordning av virkemiddelbruken, både nasjonalt og internasjonalt, sentralt. Regjeringen vil videreføre et bredt internasjonalt samarbeid om asyl- og migrasjonsspørsmål med fokus på informasjons- og erfaringsutveksling og bedre samordning av tiltak.

Justismyndighetene vil videreutvikle politisamarbeidet med Schengen-/EU-landene. Regjeringen vil i denne sammenhengen fokusere på problemer knyttet til menneskesmugling og menneskehandel, særlig når det rammer kvinner og barn.

Etter forslag fra Regjeringen har Stortinget vedtatt å knytte Norge til EUs fingeravtrykksystem, EURODAC (jf. St.prp. nr. 38 (2000-2001), Innst. S. nr. 136 (2000-2001), Ot. prp. nr. 96 (2000-2001) og Innst. O. nr. 128 (2000-2001)). EURODAC vil etter planen være operativt i 2002. Gjennom denne tilknytningen vil kontrollen med ulovlig innvandring kunne effektiviseres.

Gjennom Schengen-samarbeidet har Norge adgang til EUs arbeidsgruppe CIREFI, som utveksler informasjon om trender, reiseruter og statistikk vedrørende ulovlig innvandring. Erfaring viser at utviklingen i Europa når det gjelder ulovlig innvandring i løpet av kort tid også når Norge. Regjeringen stiller seg bak initiativ innen rammen av EU og Stabilitetspakten for Sørøst-Europa med sikte på å bidra til en velfungerende utlendingsforvaltning og en mer effektiv grensekontroll, blant annet i landene på Balkan. Engasjementet i Budapest-prosessen om ulovlig innvandring i Europa vil bli opprettholdt.

Regjeringen vil videreføre tilbudet om DNA-analyser i enkelte familiegjennforeningssaker. Hensikten er at myndighetene i tvilstilfeller lettere skal kunne fastslå korrekte slektskapsrelasjoner.

4. Oppdatert og forenklet regelverk om asyl i samsvar med folkeretten

Tilstandsvurdering

Økningen i antall asylsøkere understreker behovet for å oppdatere og tydeliggjøre regelverket om asyl. Dette er basert på internasjonale forpliktelser Norge har tatt på seg. Viktigst i så måte er FNs flyktningkonvensjon av 1951 med tilhørende protokoll av 1967, som bl.a. definerer hvem som er flyktning. I 2001 er konvensjonen 50 år. For å markere dette har UNHCR tatt initiativ til en global konsultasjonsprosess om beskyttelse. Formålet er bl.a. å stadfeste at konvensjonen fortsatt er relevant og en hjørnestein for det internasjonale flyktningarbeidet, og å styrke gjennomføringen av konvensjonen. Norge deltar aktivt i disse konsultasjonene.

Norge sluttet seg ved en samarbeidsavtale i 2001 til Dublin-konvensjonen om hvilket EU-land som har plikt til å behandle en søknad om asyl. Konvensjonen skal hindre at flyktninger blir sendt fra land til land, uten at noe land foretar en realitetsvurdering av om vedkommende er flyktning etter flyktningkonvensjonen. Norge har imidlertid full anledning til å behandle en asylsøknad selv om man kunne ha returnert søkeren til annet Dublin-land. Dublin-konvensjonen har ikke fun-

gert fullt ut tilfredsstillende sett fra EU-landenes side. Dette skyldes blant annet lange frister ved henvendelse mellom landene. En ny EU-rettsakt vil i løpet av noe tid erstatte Dublin-konvensjonen, jf. St.prp. nr. 38 (2000-2001) pkt. 4.1.6.

Strategier og tiltak

Det vil være en prioritert oppgave i 2002 å følge opp tiltakene i St.meld. nr. 17 (2000-2001) og Innst. S. nr. 197 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Norge. Stortinget ba bl.a. om en gjennomgang av praktiseringen av kriteriene for å få asyl og opphold på humanitært grunnlag og en gjennomgang av dagens regelverk i forhold til personer som risikerer kjønnsbasert forfølgelse. Stortinget ba i den forbindelse regjeringen vurdere om det er behov for endring av lov, forskrift og/eller praksis for å sikre at personer som risikerer kjønnsbasert forfølgelse, får beskyttelse. Departementet er i gang med dette arbeidet.

Når det gjelder oppfølgingen av de øvrige tiltakene på lovområdet, vurderer departementet om noen av disse bør inngå som en del av den bredere gjennomgangen av utlendingsloven. Samtidig må det foregå en løpende vurdering av behovet for justering av regelverket, sett i lys av antall asylsøkere og hvilke land søkerne kommer fra.

Regjeringen er innstilt på å slutte seg til en erklæring på statspartsmøtet i desember 2001 i anledning de globale konsultasjonene som bekrefter flyktningkonvensjonens fortsatte relevans og universalitet. Regjeringen vil legge vekt på anbefalinger og retningslinjer fra UNHCR som måtte komme ut av konsultasjonsprosessen.

5. Rask og korrekt behandling av asylsaker

Tilstandsvurdering

Asylsaker skal behandles raskt og korrekt, i samsvar med gjeldende regelverk, rettsikkerhetsgarantier og internasjonale forpliktelser. De 5 største nasjonalitetsgruppene som søkte asyl i år 2000 var Jugoslavia (4 188), Somalia (910), Irak (766),

Romania (712) og Slovakia (507). Av de 4 188 jugoslaviske borgerne som søkte asyl, var 3 011 flyktninger fra Kosovo som hadde hatt midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge. Pr. 31.7.2001 har 5 736 personer søkt asyl, av disse er 1 540 kvinner og 210 enslige mindreårige asylsøkere. 1. kvartal 2001 kom det i gjennomsnitt 400 asylsøkere pr. måned, i 2. kvartal økte gjennomsnittet til 800 asylsøkomster pr. måned, mens det i juli kom ca. 1 800 asylsøkere og i august ca. 2 000 asylsøkere til Norge. Flest asylsøkere er fra Bulgaria (870), Bosnia-Hercegovina (535), Irak (482), Russland (479), Somalia (424), Jugoslavia (362) og Afghanistan (302).

I 2000 ble 97 asylsøkere anerkjent som flyktninger, og dermed innvilget asyl i Norge. 2 856 fikk oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. I tillegg fikk 2 019 irakere midlertidig arbeidstillatelse for ett år uten mulighet til familiegjenforening. Tallene omfatter vedtak i både 1. og 2. instans. For øvrig tok Norge i år 2000 ut 1 481 overføringsflyktninger, som ikke er inkludert i tabellen over. Alle disse ble innvilget asyl. Antall innvilgelser relaterer seg ikke til ankomsttallene samme år. I mange av sakene som UDI fattet vedtak i år 2000 var søkerne registrert som asylsøkere tidligere år. Pr. 30.6.2001 er 114 asylsøkere anerkjent som flyktninger og innvilget asyl i Norge, mens 1 659 har fått oppholdstillatelse på humanitært grunnlag. Tallene omfatter kun vedtak i 1. instans.

Asylsøknader fra enslige mindreårige skal prioriteres. Saksbehandlere i UDI skal intervju barn, får opplæring i dette. Mange enslige mindreårige asylsøkere får oppholdstillatelse i Norge fordi norske myndigheter ikke greier å oppspore foreldre eller andre omsorgspersoner.

Kvinner som søker asyl skal i den utstrekning det er praktisk mulig intervjues av en kvinnelig saksbehandler og med kvinnelig tolk.

I juli 2000 innførte UDI en ordning med hurtigprosedyrer i enkelte saker. Hurtigprosedyren kan anvendes når:

Tabell 3.3 Ankomst asylsøkere 1992-2001.

År	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1. halvår 2001
Totalt antall	5 238	12 876	3 379	1 460	1 778	2 271	8 543	10 160	10 842	3 928
Derav EMA	237	245	96	81	106	195	379	561	556	166 ¹⁾

1) Av 166 enslige mindreårige asylsøkere (EMA) 1. halvår 2001 var ca. tre fjerdedeler gutter og en fjerdedel jenter.

asylsøkeren kommer fra bestemte land - hvilke vurderes løpende

- søkeren tidligere har fått avslag på søknad om asyl i Norge
- søkeren er anmeldt, siktet eller dømt for kriminelle handlinger i Norge

Hurtigprosedyren går ut på at asylintervjuene skal gjennomføres innen en uke etter at asylsøknaden er registrert. Til forskjell fra den ordinære asylprosedyren, skal ikke søkere som behandles i hurtigprosedyren, fylle ut et egenerklærings-skjema hvor de selv beskriver grunnlaget for å søke asyl.

Det har ikke vært mulig å nå målene for behandling av asylsaker i løpet av 5 uker, eventuelt 12 uker i saker med behov for tilleggsopplysninger, slik de var nedfelt i fjorårets proposisjon. En oversikt etter første kvartal 2001 viste at 90 pst. av sakene etter ny ordning, dvs. søknader som er fremmet etter at UDI overtok ansvaret for asylintervjuene 1.7.2000, først var ferdigbehandlet etter 27 uker. En manuell restansetelling i UDI i juni 2001 viste at 580 asylsaker som blir behandlet etter gammel ordning, var eldre enn ett år. Dette skyldes flere forhold, bl.a. for lav produktivitet, jf. omtalen under delmål 2 ovenfor. I tillegg har vår tiltredelse til Dublin-konvensjonen fra 1.4.2001 medført økt saksbehandlingstid i noen saker. Prosedyrene for å vurdere hvilket land som skal behandle søknaden etter Dublin-reglene og for å anmode andre land om å overta ansvaret er mer omfattende enn tidligere behandling av såkalte første asyllandssaker. Erfaringene så langt tyder på at 10-15 pst. av asylsøkerne i Norge vil få sin sak behandlet i et annet land på grunnlag av konvensjonen.

Utlendingsnemnda startet sin virksomhet med betydelig flere restanser enn forutsatt. Det er ennå for tidlig å si noe om antall behandlede saker, saksbehandlingstid og omgjøringsprosent er høyere eller lavere enn før opprettelsen av et nytt klageorgan.

Strategier og tiltak

Regjeringen legger til grunn at endringer som gjennomføres i etatene og tilførsel av nye ressurser vil medføre at utlendingsforvaltningen vil kunne fatte vedtak raskere i 2002. Både UDI og UNE skal organisere sin virksomhet slik at asylsaker prioriteres, jf. kap. 520 post 1 og kap. 524, post 1 og 24. Det er et mål at hver enkelt sak skal behandles av UDI innen 12 uker etter at saken er mottatt fra politiet og asylsøkeren har fylt ut egen-

erklæringen. For UNEs behandling er målet 16 uker etter at saken og eventuell nødvendig tilleggsinformasjon er mottatt.

Behandlingen av asylsøknader fra enslige mindreårige vil ha høy prioritet i alle ledd. Regjeringen vil styrke arbeidet med å finne foreldrene eller eventuelt andre omsorgspersoner til de enslige mindreårige asylsøkere, både for å sikre at barna kan etablere kontakt med foreldrene/omsorgspersonene, og med tanke på at dette kan gi grunnlag for gjenforening med familien der den oppholder seg.

6. Overføring av flyktninger med gjenbosettingsbehov innenfor rammen av årlige kvoter

Tilstandsvurdering

De fleste flyktninger får beskyttelse i et land i nærheten av sitt eget. Dersom flyktninger ikke kan få tilfredsstillende beskyttelse i det landet de først søkte til, og de ikke kan vende tilbake til hjemlandet, kan UNHCR be et annet land om å gjenbosette dem. Det er nå 18 land som har et gjenbosettingssamarbeid med UNHCR. Halvparten av disse har samarbeidet med UNHCR over flere år og har en kvote på mer enn 100 plasser.

Behovene for gjenbosettingsplasser varierer over tid. Derfor ønsker UNHCR at gjenbosettingslandene er fleksible med hensyn til hvor mange flyktninger som overføres hvert år.

Den norske kvoten har siden 1998 vært på 1 500 plasser. Antall flyktninger som faktisk er tatt ut, har variert noe fra år til år. I 2000 tok Norge ut 1 481 overføringsflyktninger. For 2001 prioriterer Norge uttak av flyktninger fra Afghanistan, Iran, Irak, Sudan og Jugoslavia, men flyktninger fra andre land kan også tas ut. Dette samsvarer i stor grad med prioriteringene de foregående to årene.

Norske kommuner har meldt om at overføringsflyktninger som har kommet de siste årene, gjennomgående er mindre forberedt på livet i Norge enn asylsøkere som har hatt opphold i statlige mottak. Dette kan i noen grad skyldes at flyktningene har fått lite informasjon om norsk samfunnsliv, kultur og klima, og at kommunene vet for lite om flyktningenes bakgrunn.

Strategier og tiltak

Regjeringen foreslår at kvoten for 2002 settes til 1 500 plasser, og at Norge samarbeider nært med UNHCR om bruken av kvoteplassene. Ved uttak skal det som tidligere år tas utgangspunkt i den enkeltes flyktningbakgrunn, behov for å bli bosatt

i et nytt land og muligheten for å kunne delta og klare seg selv i det norske samfunnet. Enslige kvinner og andre utsatte kvinner er blant gruppene som blir tatt ut.

Det foreslås å videreføre ordningen med at kvoten skal kunne benyttes fleksibelt over en treårsperiode. 2001 var første år i en slik periode. Eventuelle ubrukte plasser fra i år kan derfor overføres til 2002, og eventuelle tilleggsbehov kan dekkas ved å forskuttere kvoteplasser fra etterfølgende år i perioden.

Regjeringen foreslår også en videreføring av ordningen med at midler tilsvarende 100 kvoteplasser kan brukes til alternativt gjenbosettingsarbeid i samråd med UNHCR. Tidligere bidrag fra Norge og de andre nordiske landene har ført til at UNHCR har kunnet inngå et kvotesamarbeid med fire nye land. I 2002 foreslås det at noen midler brukes for å avhjelpe UNHCRs arbeid med å forberede saker for Norge, bl.a. ved å etablere en ordning med en egen gjenbosettingsattache.

Det skal arbeides videre med styrking av informasjonen til og om overføringsflyktningene, slik at møtet med norske kommuner blir lettere. I 2000 satte departementet i gang to forskningsprosjekter for å belyse de norske ordningene for mottak og integrering av overføringsflyktninger. I det ene prosjektet er det understreket at kjønnsperspektivet er viktig når situasjonen for overføringsflyktninger skal belyses. Resultatene vil foreligge i løpet av 2001 og vil bli fulgt opp i 2002.

7. Nøkternt midlertidig botilbud for asylsøkere

Tilstandsvurdering

Pr. 31.7.2001 disponerte UDI 14 241 mottaksplasser fordelt på 98 mottak. Totalt bodde det da 10 658 personer i mottak, 37 pst. kvinner og 63 pst. menn. På samme tid bodde det totalt 440 enslige kvinner i mottak og 304 enslige mindreårige. 27 pst. av beboerne i mottak var under 16 år. Den sterke økningen i antall asylsøkere sommeren 2001 resulterte i at den planlagte og påbegynte nedbyggingen av mottakskapasiteten stoppet opp. Behovet for mottaksplasser, særlig transittplasser, har nå økt.

Den raske oppbyggingen som følge av Kosovo-evakueringen medførte stor variasjon i tjenestetilbudet mellom mottakene. Dette omfatter ulikheter med hensyn til blant annet fasiliteter, beliggenhet, de ansattes kompetanse vedrørende drift av mottak. UDI har i 2001 lagt vekt på å redusere uønskede forskjeller i tilbudet til beboere i

mottak. Blant annet har mottak som ikke i tilstrekkelig grad tilfredstiller kravene til drift, blitt avvirket. UDI har hatt en gjennomgang og systematisering av tilsynsrapportene for mottak. Det sendes også jevnlig ut informasjonsskriv som påpeker eventuelle feil og mangler til alle mottak. Gjennom UDIs arbeid med konkurranseutsetting, herunder utarbeidelse av tildelingskriterier, vil variasjoner i tjenestetilbudet i mottak lettere kunne kontrolleres.

Tilbudet i mottak skal være nøkternt, men forsvarlig. Beboere i mottak som ikke på annen måte kan forsørge seg selv, får dekket utgifter til livsopphold i samsvar med reglementet for økonomisk hjelp til personer i statlige mottak.

I samsvar med driftsreglementet skal driftsoperatørene legge til rette for et program for informasjon og aktiviteter i mottak som gjør beboerne best mulig forberedt på enten retur til hjemlandet eller til et videre opphold i Norge. Det er videre et mål at beboere i størst mulig grad tar del i driften av mottakene, med unntak av lederoppgaver og oppgaver knyttet til kontrollfunksjoner. Det er fortsatt utfordringer knyttet til kvinners innflytelse i mottakene. Videre er det en utfordring å gi barn i mottak, og spesielt de under skolealder, et godt tilbud om aktiviteter.

Regjeringen har særlig prioritert arbeidet med å styrke tilbudet til enslige mindreårige i mottak. Fra 1. november 2000 ble det innført faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i mottak. Videre ble det i januar 2001 etablert en egen avdeling med et forsterket tilbud for enslige mindreårige under 15 år som kommer uten følgepersoner. Det blir nå også utarbeidet nye retningslinjer vedrørende enslige mindreårige som forsvinner fra mottak for å sikre at slike saker gis prioritet og blir fulgt opp. De nye retningslinjene vil foreligge i løpet av kort tid.

Asylsøkere som begår kriminelle handlinger har vært et økende problem de siste årene, og er særlig knyttet til asylsøkere fra enkelte land. Innføring av hurtigprosedyre for behandling av asylsaker der søker er anmeldt, siktet eller dømt for straffbare forhold, har hittil vært det mest effektive virkemiddelet for å bekjempe dette problemet. Politiet har utarbeidet en egen håndbok for hvordan de skal behandle kriminelle asylsøkere.

Strategier og tiltak

Standard og tilbud i mottakene må sees i sammenheng med oppholdstiden i mottak. En bostandard som er akseptabel for et opphold på 12 måneder, er mindre akseptabel når oppholdstiden strekker

seg utover dette. Det vil i 2002 være en prioritert oppgave å følge opp tiltakene i St. meld. nr. 17 (2000-2001) og St.prp. nr. 101 (2000-2001) vedrørende dagens mottakssystem.

I Innst. S. nr. 197 (2000-2001) ber Stortinget regjeringen presentere en skisse for en todeling av dagens mottakssystem der noen mottak er spesialisert og har bedre ressurser til å ta seg av personer med psykiske problemer eller annen atferd som er til stor belastning for andre beboere på mottaket. Regjeringen vil på bakgrunn av dette i 2002 innføre en ordning med noen langsiktige avtaler for drift av mottak for å bygge opp, ta vare på og videreutvikle kompetansen hos driftsoperatørene og de ansatte i mottakene. Videre tas det sikte på at mottak med langsiktige driftsavtaler plasseres i nærheten av de regionale psykososiale teamene, for på denne måten å sikre en lettere tilgang til fagekspertise ved disse mottakene.

Regjeringen tar situasjonen med asylsøkere som begår kriminelle handlinger svært alvorlig og vurderer løpende nødvendige tiltak ved mottakene. Videre vil en mer aktiv bruk av mottaksreglementet, blant annet mottakenes meldeplikt og meldingsrutiner, bli vurdert. I tillegg vil andre lands erfaringer på dette området bli gjennomgått.

Tilsynet med mottakene vil bli videreutviklet. UDI skal gjennomføre tilsynsbesøk ved alle mottak minst én gang i året og to ganger ved avdelingene for enslige mindreårige. Det skal utarbeides tydeligere mål for drift av mottak med særlig vekt på barn og unges oppvekstvilkår. Regjeringen vil gi tilbud om halvdags barnehageplass for barn i mottak som er i alderen fire til fem år. Dette vil bidra til at barna kan delta i aktiviteter sammen med andre barn og lære seg norsk før de begynner på skolen. I tillegg vil det bli enklere for foreldrene å delta fullt ut i norskundervisning og informasjonsprogram. Styrking av tilbudet til enslige mindreårige i mottak vil også være en prioritert oppgave i 2002. Regjeringen vil blant annet styrke bemanningen ved avdelingene for enslige mindreårige. I tillegg skal en egen ordning med tilsyn med den enkelte enslige mindreårige utredes nærmere. Kommunkomiteen påpeker i sin innstilling til St.meld. nr. 17 (2000-2001) at vergesystemet ikke synes å fungere. Komiteen mener det bør etableres et nytt vergesystem med et eget regelverk, at vergene bør lønnes, og at det bør utarbeides skriftlig veiledningsmateriell. Våren 2001 ble det oppnevnt et lovutvalg for revisjon av vergemålslovgivningen. Lovutvalget skal foreta en generell og prinsipiell vurdering av lovgivningen. I tillegg skal utvalget vurdere særregler i forhold

til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, herunder om verger for disse bør ha en nærmere definert omsorgsfunksjon. Utvalget skal avgi sin utredning innen 1. juli 2003. Parallelt med lovutvalgets arbeid vil Kommunal- og regionaldepartementet vurdere ytterligere tiltak for å styrke vergeordningen for enslige mindreårige, herunder om vergene skal motta godtgjørelse.

Når det gjelder skriftlig veiledningsmateriell, vil regjeringen vise til at Justisdepartementet har utarbeidet flere informasjonshefter til overformyndighet og vergene. Videre avholdes det jevnlig kurs for fylkesmenn og overformyndighet. Justisdepartementet arbeider for tiden også med en revisjon av sitt rundskriv med veiledende retningslinjer til verger for enslige mindreårige asylsøkere. Det tas sikte på at dette skal foreligge i løpet av høsten 2001.

Situasjonen for kvinner i mottak skal forbedres, og kvinner skal sikres innflytelse i samarbeidsrådene på mottakene. Videre skal det legges til rette for egne kvinnegrupper i mottak, og kvinner skal så langt det er mulig skjermes mot uønsket oppmerksomhet fra menn.

Regjeringen vil systematisere erfaringene med bruk av ulike boformer i forbindelse med mottak og igangsette et avgrenset prøveprosjekt med ulike alternativ for egenbosetting. Videre vil utgiftsnivået i kommunene i forbindelse med mottak kartlegges.

Den senere tids sterke tilstrømming med over 2 000 nye asylsøkere i august 2001, gjør at oppbygging av mottak kan bli en prioritert oppgave også i 2002.

Departementet har bedt UDI utrede alternative måter å organisere transittmottakene. Bakgrunnen er dels den sterke tilstrømmingen av asylsøkere, noe som har medført et behov for å vurdere om den tradisjonelle modellen tilfredsstiller kravene til effektivitet og sikkerhet i transittmottakene. En skisse til alternative løsninger skal presenteres for departementet innen årets utgang. Alternative løsninger til dagens transittmottak kan tvinge seg frem på kort sikt grunnet dagens tilstrømming.

8. Aktiv tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet i trygghet

Tilstandsvurdering

En statlig støtteordning for flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag som ønsker å vende tilbake til hjemlandet, har eksistert siden 1992 (jf. kap. 521, post 72). Ordningen

gjelder uansett hvilket land flyktningene kommer fra, men av erfaring vet vi at det først og fremst er flyktninger som har, eller har hatt, midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge som benytter seg av ordningen. Dette gjelder bosnierne og kosovoalbanerne. Utenom disse er det bare en gruppe som i noe omfang har benyttet seg av ordningen, nemlig de ca. 1 000 chilenerne som har vendt tilbake etter demokratiseringen i hjemlandet på begynnelsen av 1990-tallet. Av alle andre flyktninger som har fått opphold i Norge opp gjennom årene, er det bare rundt 150 som frivillig har vendt tilbake med tilbakevendingsstøtte.

Om lag 8 000 flyktninger fra Kosovo fikk kollektiv beskyttelse i Norge i 1999. Ca. 6 000 av disse ble evakuert fra Makedonia. Siden juli 1999, da det ble mulig å vende tilbake til Kosovo, har drøyt 6 000 personer frivillig reist hjem. Tilbakevendingen fra Norge til Kosovo skjer i samråd med UNHCR og FN-administrasjonen i Kosovo (UNMIK). Den internasjonale migrasjonsorganisasjonen (IOM) er ansvarlig for selve transporten og de praktiske forhold rundt ankomsten til Kosovo.

Den midlertidige kollektive beskyttelsen gjorde det mulig for over 1 700 kosovoalbanerne, som hadde mottatt støtte, å returnere til Norge i løpet av perioden de midlertidige tillatelsene var gyldige. Etter dette har noen vendt tilbake frivillig for andre gang og noen er uttransportert av politiet, slik at tallet på personer som har gjeninnvandret etter å ha mottatt tilbakevendingsstøtte og som fremdeles er i Norge, er i underkant av 1 100. Forutsetningen er at støtten tilbakebetales ved gjeninnvandring. Dette er i liten grad gjort, hovedsakelig fordi de gjeninnvandrede har hatt lav inntekt og formue.

I tillegg til ordningen med individuell økonomisk støtte kan det gis tilskudd til prosjekter som skal motivere og forberede flyktninger til å vende tilbake til hjemlandet, jf. omtale under kap. 521, post 72 Tilbakevendning av flyktninger. Departementet har tatt initiativ til en ekstern evaluering av innsatsen i forhold til tilbakevendning, både individstøtte og prosjekter. Denne skal være ferdig høsten 2002.

Praktisk informasjon og rådgivning om tilbakevendning skal være et tilbud til alle flyktninger som vurderer å vende tilbake til hjemlandet. Flyktningerådet har siden 1995 mottatt støtte for å gi informasjon og rådgivning om tilbakevendning.

Strategier og tiltak

På bakgrunn av erfaringene med tilbakevendingen til Kosovo vil reglene for gjeninnreise og tilbakebetaling bli vurdert.

Prosjektstøtten vil bli redusert da den omfattende tilbakevendingen til Kosovo vil være over i løpet av 2001. Støtten til informasjon og rådgivning vil videreføres på et nivå som gjør at man kan beholde sentral kompetanse.

De nordiske landene har satt i gang et felles prosjekt spesielt innrettet mot eldre bosniske flyktnings behov ved tilbakevendning. Mulighetene for et nordisk samarbeidsprosjekt rettet inn mot andre flyktninggrupper undersøkes. En mulig gruppe er somaliske flyktninger.

9. Rask og god bosetting av flyktninger

Tilstandsvurdering

Målet er at alle flyktninger skal bosettes innen 6 måneder etter at de har fått opphold i Norge, enslige mindreårige før det har gått 3 måneder. Pr. 1.8.2001 var det bosatt 3 067 flyktninger, og av dem var 953 overføringsflyktninger. Personer som er bosatt fra mottak i år har i gjennomsnitt ventet 9 måneder på kommuneplass etter vedtak om opphold. Mer enn to tredjedeler av flyktningene som er bosatt fra mottak hittil i år, hadde ventet mer enn 6 måneder etter vedtak om opphold.

Bosettingsbehovet i 2001 var 8 500 kommuneplasser, mens kommunene fattet vedtak om til sammen å bosette i overkant av 6 000 flyktninger. Behovet for kommuneplasser i 2002 er beregnet til 8 500 personer. Tallene inkluderer personer bosatt fra mottak og overføringsflyktninger. Familieliejenforente vil komme i tillegg. Behovet for kommuneplasser er langt større enn tilgangen på slike plasser, og behovet vil være betinget av hvor mange som blir bosatt i 2001.

Enslige mindreårige er særlig avhengige av rask bosetting for å kunne komme raskest mulig inn i en stabil sosial ramme og en mest mulig normal livssituasjon. Pr. 1.8.2001 var det bosatt 164 enslige mindreårige, og av dem var det 40 som hadde voksne følgepersoner. Bare en tredjedel ble bosatt innen 3 måneder etter vedtak om opphold.

UDI anslår at det i 2001 er behov for å bosette 340 enslige mindreårige, hovedsakelig gutter i alderen 15-18 år.

I statsbudsjettet for 2001 ble kommunens ønsker om bedre rammebetingelser i hovedsak

imøtekommet. Integreringstilskuddet ble økt fra kr 300 000 til kr 365 000 fra 1.1.2001. I tillegg økte ekstratilskuddene til bosetting av eldre og funksjonshemmede fra kr 100 000 til kr 105 000. Det ble også en betydelig bedring i ordningene for boligfinansiering. Husbankens låneramme økte med 2 mrd. kr, og aktivitetsnivået for boligtilskuddet med 152 mill. kr.

Flere kommuner har meldt tilbake at hovedårsakene til at det fortsatt ikke blir bosatt et tilstrekkelig antall flyktninger er at:

- Mange steder er det vanskelig å skaffe boliger, særlig til enslige.
- Tilflytting av personer som først er bosatt andre steder (sekundærflytting) legger i enkelte kommuner beslag på kapasitet som ellers kunne vært brukt til bosetting av nyankomne.

Strategier og tiltak

I bosettingsarbeidet i 2002 vil viktige hensyn fortsatt være at flyktninger skal kunne bo nær familie og venner, at det lokalt skal være mulig å bygge opp grupper med samme nasjonalitetsbakgrunn samt muligheter for utdanning og kvalifisering for arbeidslivet og for å få arbeid. Prioriterte grupper i bosettingsarbeidet vil være enslige mindreårige og personer som har ventet lenge på bosetting.

Stortinget sluttet seg ved behandlingen av St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl- og flyktningpolitikken i Noreg, (jf. Innst. S. nr. 197 (2000-2001)), til regjeringens forslag om en ny bosettingsordning. Målet med den nye ordningen er å få til en raskere og bedre bosetting, og dermed vil den trolig også føre til redusert sekundærflytting. Den nye bosettingsordningen innebærer at det er opprettet et nasjonalt utvalg som fastsetter bosettingsbehovet for det kommende året, og som fordeler antall flyktninger det er behov for å bosette på hvert fylke. Utgangspunktet for fordelingen vil være fylkenes folketall, kunnskap om flyktningenes ønske om bosted og erfaringer fra tidligere bosettingsarbeid. Det nasjonale utvalget består av 6 representanter; 3 fra staten og 3 fra kommunesektoren.

På fylkesnivå er det UDIs regionkontor og KS sammen som kommer fram til det antall flyktninger den enkelte kommune skal anmodes om å bosette, ut fra det samlede behovet i fylket. KS vil gjennomføre møter med kommuner i de områder der de fleste flyktningene ønsker å bosette seg. Slik kan bosettingen vurderes i en regional sammenheng, både når det gjelder arbeidsmarked og boligmarked. Hensikten er å øke bosettingen i

disse områdene, og samtidig bidra til redusert sekundærflytting. Det er viktig at både menn og kvinner får informasjon om arbeidsmarkedet, slik at de kan vurdere muligheten til arbeid ved valg av bosted.

En del kommuner har etterspurt veiledning og kompetanseoverføring i bosettingsarbeidet, særlig i forbindelse med bosetting av enslige mindreårige. Arbeidet vil bli styrket og videreført i 2002. For å øke kunnskapen på området har SINTEF/IFIM fått i oppdrag å utvikle modeller for kommunalt arbeid med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, og Høgskolen i Telemark har gjennomført et forskningsprosjekt om oppvekst og levekår for enslige mindreårige flyktninger i Norge. Rapportene fra disse prosjektene vil, sammen med Håndbok for kommunene om arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger som Barne- og familiedepartementet nylig har utgitt, gi kommunene råd og eksempler på vellykket tilrettelegging for nyankomne flyktninger.

I statsbudsjettet for 2002 foreslås det at integreringstilskuddet heves i takt med prisstigningen til kr 376 000, og at ekstratilskuddet til eldre og funksjonshemmede økes til kr 120 000.

10. Samordnet og helhetlig kvalifiseringstilbud for nyankomne innvandrere

Tilstandsvurdering

Den registrerte arbeidsledigheten blant første generasjons ikke-vestlige innvandrere gikk ned fra 10,8 pst. i februar 2000 til 10,2 pst. i februar 2001. For befolkningen generelt lå arbeidsledigheten på 2,8 pst. i samme tidsrom. Selv om det er tegn til bedring, er arbeidsledigheten blant innvandrere fra ikke-vestlige land fortsatt betydelig høyere og sysselsettingen mye lavere enn blant norskfødte og innvandrere fra vestlige land. Dette skyldes en kombinasjon av flere forhold: manglende erfaring fra og kunnskap om norsk arbeidsliv, mangelfulle norskkunnskaper, skepsis og diskriminering på arbeidsmarkedet, samt vanskeligheter med å få godkjent og utprøvd medbrakt kompetanse. Nyankomne innvandreres behov for kvalifiseringstilbud er sammensatte. Det krever at utdannings- og arbeidsmarkedsmyndighetene legger til rette differensierte tilbud som ivaretar de ulike behov kvinner og menn kan ha.

I tillegg til ordinære kommunale kvalifiseringstilbud er 26 utviklingsprosjekter under evaluering av Forskningsstiftelsen FAFO. Prosjektene prøver ut en ordning med introduksjonsprogram i

form av et individuelt tilpasset heldagstilbud der økonomiske ytelser knyttes til deltakelse i programmet. Forsøksvirksomheten synliggjør gode eksempler på praksis og metodikk som er ment å gi personlig uttelling for deltakerne og effektivisere kommunenes integreringsarbeid, jf. nærmere omtale under kap. 521, post 71.

Gjennomføring av hovedelementene i et slikt program forutsetter at det finnes gode tilbud i kommunene, spesielt når det gjelder individuell tilrettelegging av norskopplæring og muligheter for språkpraksis, samt utvikling av samfunnsfagundervisningen. Videre er mulighetene for godkjenning av utdanning fra utlandet, mulighet for yrkesprøving og tilbud om arbeidsmarkedstiltak viktig. Det kreves også samarbeid og avklaring av ansvarsforhold mellom de viktigste aktørene innenfor offentlig sektor i utformingen av programmet, i tillegg til innsats fra frivillige organisasjoner og næringslivet.

Strategier og tiltak

Stortinget har gitt sin tilslutning til regjeringens forslag i St.meld. nr. 17 (2000-2001) Asyl og flyktningspolitikken i Noreg (jf. Innst. S. nr. 197 (2000-2001)) om at alle nyankomne flyktninger med behov for kvalifisering snarest mulig etter bosetting i en kommune skal få tilbud om et introduksjonsprogram. Målet er å unngå avhengighet av sosialhjelp ved å legge til rette for at nyankomne flyktninger skal kunne delta aktivt i samfunnslivet og fungere i ordinært arbeid, eller nytte det ordinære utdannings- og kvalifiseringssystemet. Kommunene skal ha hovedansvaret for gjennomføring av programmet. Når det gjelder de enkelte elementer i programmet, som norskopplæring, arbeidsmarkedstiltak etc., har fagmyndighetene ansvar for gjennomføringen.

Gjennom informasjons- og opplæringstiltak vil erfaring og kunnskap fra forsøkene med introduksjonsprogram bli overført til alle bosettingskommuner for å sikre at flyktninger og innvandrere får mer likeverdige kvalifiseringstilbud uavhengig av hvor de bosettes. Norskopplæring med samfunnskunnskap er et kjerneelement i disse tiltakene.

Kompetansen flyktninger har med seg hit i form av utdanning og yrkeserfaring, er verdifull for norsk arbeids- og samfunnsliv. Disse ressursene har samfunnet hittil ikke klart å utnytte godt nok. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil videreføre innsatsen for å bedre ordningene med godkjenning av akademisk og yrkesfag-

lig utdanning, og etablere en ordning med yrkesprøving for å vurdere fagutdanning fra utlandet.

Et lovutvalg har utredet og laget forslag om lovgivning om stønad for nyankomne innvandrere. Lovforslaget tar sikte på å knytte deltakelse i introduksjonsprogram til de økonomiske ytelser nyankomne innvandrere mottar fra det offentlige. Det skal gi kommunene et bedre redskap i deres integreringsarbeid for nyankomne. For kommunene skal loven legge til rette for en ny inntektssikring, som alternativ til ytelser etter Lov om sosiale tjenester. Regjeringen tar sikte på å legge fram et lovforslag om introduksjonsordning i løpet av 2002.

11. Sikre like muligheter og bekjempe etnisk diskriminering og rasisme

Tilstandsvurdering

Rasisme og diskriminering er barrierer for deltakelse på viktige samfunnsområder for personer med innvandrerbakgrunn. De senere årene har det forekommet tilfeller av rasistisk motivert vold og trusler. Hovedproblemet for minoritetsgruppene i Norge er imidlertid først og fremst diskriminering slik det kommer til uttrykk blant annet på arbeidsmarkedet og boligmarkedet. Både FNs rasediskrimineringskomité og Europarådets kommisjon mot rasisme og intoleranse har i sine siste rapporter om Norge særlig pekt på forekomsten av diskriminering i arbeidslivet, på boligsektoren og i tilgangen på varer og tjenester. Videre har de i sine merknader anbefalt et styrket rettslig vern mot etnisk diskriminering, og et bedre system for å dokumentere art og omfang av diskriminering.

I dag mangler vi systematiske og sikre data om art og omfang av etnisk diskriminering og rasistisk motiverte handlinger. Det finnes likevel ulike kilder som gir et bilde av situasjonen. Senter mot etnisk diskriminering (SMED) har siden opprettelsen behandlet en rekke henvendelser om diskriminering, og utgir jevnlig rapporter basert på de henvendelser senteret mottar. Saker om diskriminering i arbeidslivet utgjør en tredjedel av henvendelsene og var det største saksområdet både i 1999 og 2000. I den forbindelse har problemer som kvinner med hodeplagg møter, vært aktuelle i 2001. Deretter er det saker som gjelder politi og rettsvesen og boligmarkedet som utgjør de største saksområdene. UDI ga i 2000 ut en rapport om art og omfang av rasisme og diskriminering på kommunenivå. Rapporten viser at rasisme eller diskriminering oppleves som et problem på arbeidsmarkedet, boligmarkedet, skolen og innen

offentlig tjenesteyting. Innenfor justissektoren fører politiet noe statistikk over anmeldelser i saker etter straffelovens § 135 a og § 349 a. I tillegg bidrar årsrapportene fra de landsdekkende organisasjonene på innvandrerfeltet i noen grad til å komplettere bildet av art og omfang av diskriminering og rasistisk motiverte handlinger.

Det er også iverksatt forskning og utredninger som gir oss økt kunnskap om hvilke barrierer rasisme og diskriminering representerer for personer med innvandrerbakgrunn. Flere rapporter dokumenterer at personer med innvandrerbakgrunn og nasjonale minoriteter opplever diskriminering og andre former for utestenging i samfunnet. Situasjonen oppleves som særlig vanskelig på bolig- og arbeidsmarkedet. Funnene viser blant annet at manglende godkjenning av kompetanse fra utlandet og holdninger hos arbeidsgiverne er barrierer for deltakelse i arbeidsmarkedet. Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) foretok i 2001 en undersøkelse om situasjonen for ungdom med minoritetsbakgrunn som søkere til lærlingplasser i arbeidslivet. Rapporten konkluderer blant annet med at det forekommer diskriminering av søkere med minoritetsbakgrunn i bedrifter. Unge menn med innvandrerbakgrunn har større problemer med å skaffe lærlingplass enn unge kvinner med innvandrerbakgrunn og etnisk norsk ungdom.

Prosjektet Kommunikasjon og rettssikkerhet, som ble finansiert av departementet, avdekket store svakheter når det gjelder bruk av tolketjenester innen politi og rettsvesen. Det er i dag ingen regulering eller kvalitetskrav knyttet til formidling av tolketjenester.

Strategier og tiltak

Arbeidet mot rasisme og diskriminering forutsetter en samordnet offensiv innsats fra statlige instanser og frivillige organisasjoner - både sentralt og regionalt. Utslag av rasisme og diskriminering må bekjempes både gjennom et effektivt lovverk og forebyggende og holdningsskapende tiltak. Det er nødvendig å ha et langsiktig perspektiv på de tiltak som iverksettes. I 2000 ble det nedsatt et utvalg som har fått i oppdrag å utrede grunnlaget for og fremme forslag om en lov om etnisk diskriminering. Utvalget skal legge fram sin innstilling sommeren 2002.

Regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering for perioden 1998-2001 skal evalueres. En ny handlingsplan skal legges fram våren 2002. Den vil ta hensyn til at kvinner og menn kan

bli utsatt for forskjellige former for diskriminering.

Arbeidet med å utvikle gode dokumentasjons- og registreringsmetoder har høy prioritet. Statistisk sentralbyrå og departementet har inngått en rammeavtale for å utvikle innvandrerrelatert statistikk og analyse, blant annet med hensyn til levekår blant innvandrere. Statistikken vil også få fram kjønnsdimensjonen.

Våren 2001 bevilget regjeringen 2 mill. kr i ekstraordinære midler mot rasisme og diskriminering. Se omtale under kap. 521, post 73 Frivillig virksomhet i lokalsamfunn. Blant tiltakene i arbeidet mot rasisme og diskriminering er også kunnskapsutvikling og tilskudd til frivillig virksomhet, jf. kap. 521, post 71 Kunnskapsutvikling og post 73 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Tverrfaglig veiledningstjeneste i lokalt arbeid mot rasisme og fremmedfiendtlighet opprettholdes.

Det vil bli satt i gang forskning som ser spesielt på barrierer mot deltakelse på arbeidsmarkedet for kvinner med innvandrerbakgrunn. Det er videre behov for forskning om barrierer på andre arenaer for deltakelse.

Regjeringen legger vekt på det internasjonale arbeidet mot rasisme og diskriminering og oppfølging av FNs Verdenskonferanse mot rasisme. Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for å utarbeide Norges rapport til FNs rasediskrimineringskomité om hvordan norske myndigheter følger opp forpliktelsene i FNs rasediskrimineringskonvensjon.

Regjeringen vil starte arbeidet med å kvalitets sikre tolker som ikke er statsautoriserte, slik at brukerne kan være sikre på at den informasjon som blir gitt, blir formidlet korrekt (jf. Innst. S. nr. 197 (2000-2001)). Arbeidet med rekruttering av gode tolker og kvalitetssikring av disse vil fortsette. Det vil bli utarbeidet retningslinjer for bruk av tolk i statlige mottak.

Regjeringen foreslår at Senter mot etnisk diskriminering videreføres (jf. omtale under kap. 522).

12. Dialog og samarbeid mellom innvandrere og myndigheter

Tilstandsvurdering

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) er det sentrale forum for dialog mellom personer med innvandrerbakgrunn, deres organisasjoner og myndighetene. Lokale innvandrerorganisasjoner, innvanderråd og

lokale kontaktutvalg har utviklet seg til viktige kontaktpunkter for myndighetene i enkelte kommuner og fylkeskommuner. Der slikt samarbeid fungerer, er det et viktig virkemiddel for økt deltakelse og for å sikre at myndighetenes tiltak er tilpasset innvandrernes behov. Det er imidlertid behov for ytterligere å utvikle arenaer for samhandling og kontakt mellom de ulike minoritetsmiljøene og samfunnet ellers.

Kvinner med innvandrerbakgrunn deltar i økende grad i den offentlige debatt. Mange kvinner er imidlertid fortsatt utsatt for dobbelt diskriminering, og har små muligheter for å realisere sine rettigheter i det norske samfunnet. I 2001 har regjeringen i samarbeid med innvandrersorganisasjonene, satt søkelyset på tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

Innvandrere deltar i beskjeden grad i partipolitisk arbeid. Sammenliknet med tall for alle stemmeberettigede er valgdeltakelsen blant utenlandske statsborgere i kommunevalg lav, spesielt for statsborgere fra ikke-vestlige land. Norske borgere med innvandrerbakgrunn har imidlertid en valgdeltakelse som ligger noe nærmere den øvrige befolkningen. Innvandrerkvinner har en høyere valgdeltakelse enn innvandrer menn.

Strategier og tiltak

Tilskuddet til landsdekkende organisasjoner er evaluert. Departementet har nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere mål og kriterier for støt-

ten. Dette arbeidet planlegges slutført til 2003-budsjettet (se omtale under kap. 521, post 73).

KIM er evaluert av Norsk institutt for by- og regionforskning. Denne evalueringen vil danne grunnlaget for en mulig omorganisering av utvalget (se omtale under kap. 523).

Kommunal- og regionaldepartementet har tatt initiativ til et prosjekt for å belyse hvilke muligheter for innflytelse personer med innvandrerbakgrunn har, og hvilke faktorer som er utslagsgivende for å oppnå innflytelse i sentrale beslutningsprosesser. Prosjektet vil også se på innflytelse og makt vurdert ut fra et kjønnsperspektiv. Oppdraget utføres av Institutt for samfunnsforskning. Videre er det igangsatt et prosjekt ved Senter for samfunnsforskning (SEFOS) for å innhente kunnskap om hvilken innflytelse personer med innvandrerbakgrunn har i lokale beslutningsprosesser.

Det har vokst fram flere organisasjoner av og med ungdom med innvandrerbakgrunn, og myndighetenes dialog og samarbeid med disse skal utvikles.

Det er nødvendig å se nærmere på situasjonen til kvinner med innvandrerbakgrunn, for å sikre at de får mulighet til å delta i samfunnet på lik linje med andre. Det må legges til rette for at alle får nødvendig kunnskap om hvilke rettigheter og plikter de har som samfunnsborgere. Myndighetenes dialog og samarbeid med innvandrerkvinnenes organisasjoner vil bli utviklet videre.

Kap. 520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	252 984	270 233	344 627
21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 236 573	1 191 800	1 108 700
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse			99 300
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	14 381		
Sum kap. 520		1 503 938	1 462 033	1 552 627

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 520, post 1 økt med 27 mill. kr og bevilgningen på kap. 520, post 21 satt ned med 262 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av Utlendingsdirektoratet. UDI, som har en sentral administrasjon i Oslo og seks regionkontorer, har hovedansvaret for å iverksette statens innvandringspolitikk. Dette omfatter blant annet behandling av saker etter utlendingsloven og ansvar for mottak, bosetting og introduksjonstiltak for nyankomne innvandrere, jf. omtale innledningsvis. UDI skal dessuten i samarbeid med andre virksomheter bidra til integrering og deltakelse, mangfold og fellesskap i samfunnet, jf. omtale over.

I 2000 fattet UDI i overkant av 50 500 vedtak etter utlendings- og statsborgerlovgivningen. Tallet omfatter kun vedtak i 1. instans. Dette er en reduksjon i antall vedtak på omlag 20 pst. i forhold til året før som i hovedsak skyldes en omprioritering av saksbehandlere til fordel for asylsaker. Samtidig med reduksjonen i antall vedtak har det vært en jevn økning i søknader om visum, familie-gjenforening, arbeidstillatelse og statsborgerskap. Også antall søknader om asyl øker. Totalt søkte 10 842 personer asyl i 2000. Dette er en økning på 6,3 pst. fra året før. Asylsaker hadde i 2000 prioritet i forhold til andre saker. 1.7.2000 ble ansvaret for å intervju asylsøkere ved ankomst til Norge overført fra politiet til UDI. Den stadige økningen i antall saker har ført til press på saksbehandlingstidene, og det er derfor satt i gang en rekke tiltak for å forenkle og effektivisere saksbehandlingsprosessene. UDI foreslo høsten 2000 omfattende endringer og forenklinger i praksis og regelverk på utlendingsfeltet. Regjeringen har sluttet seg til enkelte av disse tiltakene, og flere av dem vil bli gjennomført i 2001 og 2002. I mars 2001 ble Norge tilknyttet Schengen-samarbeidet og Dublin-konvensjonen. Dette innebærer endrede krav til behandling av både visum- og asylsøknader.

UDI har over lengre tid vært utsatt for kritikk blant annet for lang saksbehandlingstid. På denne bakgrunn så Kommunal- og regionaldepartementet våren 2001 behovet for en ekstern vurdering av UDIs arbeid. Departementet ønsket konkrete forslag til forbedringer og en analyse av om UDIs ressurser står i forhold til de oppgavene UDI skal løse.

PricewaterhouseCoopers DA (PwC) sto for den eksterne gjennomgangen av UDI, og i rapporten som ble lagt fram 1. august 2001, kommer PwC frem til at UDI med dagens ressurser kan håndtere en ankomst av asylsøkere på 8 000 i året ved effektiviseringstiltak. Produktiviteten kan økes ved å gjennomføre endringer og omstillinger

i UDI som medfører at man gjør ting annerledes og på en mer hensiktsmessig måte enn i dag. Antall søknader om asyl har imidlertid økt betydelig siden PwC gjorde sine undersøkelser. UDI vil derfor ikke være i stand til å behandle alle søknadene om asyl i 2001, slik at etaten i 2002 må behandle langt flere saker enn det som ligger til grunn for PwCs beregninger. Det foreslås derfor at UDI tilføres økte ressurser for å kunne håndtere et større søknadsvolum.

Tiltakene som ble foreslått i rapporten vil bli fulgt opp. En omorganisering av Juridisk avdeling i UDI, i henhold til sakstyper/resultatmål, skal gjennomføres. Det skal utvikles et system for oppfølging, slik at UDI kan måle sine resultater kontinuerlig. Et restanseprosjekt skal iversettes. Departementet har krevd en plan for nedbyggingen av restansene, og UDI må rapportere underveis i forhold til dette.

Det foreslås en bevilgning til drift av direktoratet på 344,6 mill. kr i 2002.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til etablering og drift av mottak for asylsøkere og flyktninger, ytelse til asylsøkere og flyktninger i tiden de oppholder seg i mottak, herunder vertskommunal kompensasjon, flytting i forbindelse med bosetting i kommunene, flytting mellom mottak og direktebosetting av asylsøkere av helsemessige og/eller sosiale årsaker. Bevilgningen dekker videre en styrking av bemanningen ved avdelingene for enslige mindreårige, samt halvdagsplass i barnehage for fire- og femåringer. Utgifter til særskilte tiltak som vakthold og tilrettelegging av boforhold for personer som har behov for bistand og utgifter til reise og kost for asylsøkere og saksbehandlere knyttet til intervju dekkes også over denne posten. UNE vil disponere 10 transittplasser til bruk i forbindelse med klagebehandlingen.

Bevilgningsbehovet vil i vesentlig grad avhenge av antall personer i mottak. Dette er igjen avhengig av antall personer som søker asyl, saksbehandlingstid i asylsaker, andel innvilgelser/avslag, bosettingstakten og effektueringen av avslag. Prognosene for dette er preget av stor usikkerhet, og bevilgningsbehovet på posten vil kunne endre seg i løpet av budsjettperioden dersom faktisk belegg og kapasitet i mottak avviker fra prognosene.

UDI har fullmakt til å inngå avtaler om etablering og drift av statlige mottak for asylsøkere og flyktninger. Mottakene er lokalisert over hele lan-

det og drives etter avtale med kommuner, organisasjoner eller private driftsoperatører. Driften skal være i samsvar med statens reglement og instruks for drift og økonomiforvaltning. All mottaksdrift skal legges ut på anbud, så fremt det ikke er helt spesielle forhold som tilsier at anbudsregelverket kan fravikes, eksempelvis uventet stor tilstrømming av flyktninger.

For å ivareta behovet for fleksibel mottakskapasitet har avtalene UDI inngår med driftsoperatører i all hovedsak 3 måneder og maksimalt 6 måneder oppsigelsestid.

Det er et mål at minimum 90 pst. av de ordinære betalte mottaksplassene skal være belagt til enhver tid. I perioder med stor opp- og nedbygging kan målet fravikes, etter nærmere avtale med departementet. UDI hadde de syv første månedene i 2001 i gjennomsnitt en kapasitetsutnyttelse på 84,2 pst. av de faste ordinære mottaksplassene. Pr. 31.7.01 var kapasitetsutnyttelsen på 91,5 pst.

Utgiftene pr. plass pr. døgn varierte fra kr 165 til kr 336 i 2000. I tillegg kommer kontantytelser til beboerne i mottak.

Bevilgningsforslaget er basert på et gjennomsnittlig belegg i mottak på om lag 10 700 og at UDI i gjennomsnitt vil ha om lag 12 700 plasser, inkludert 500 beredskapsplasser, i 2002. Av beredskapsmessige hensyn er det i utgangspunktet lagt opp til en viss overkapasitet av transittplasser. Høsten 2001 er imidlertid kapasiteten i transittmottakene sprengt grunnet den økte tilstrømmingen av asylsøkere. En viss usikkerhet med hensyn til

de langsiktige effektene av norsk tiltredelse til Dublin-konvensjonen og deltakelse i Schengen-samarbeidet innebærer behov for større fleksibilitet når det gjelder transittkapasiteten.

Det foreslås en bevilgning til drift av mottak på 1 108,7 mill. kr i 2002.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

UDI har et overordnet faglig ansvar for de offentlige tolketjenestene i Norge. I tillegg overtok UDI 1.7.2000 ansvaret for å intervju asylsøkere, og UDI benytter seg derfor av tolker i stort omfang.

I forbindelse med overtakelsen av asylintervjuer ble det også innført en ordning som gir asylsøkere anledning til å gi en skriftlig forklaring på hvorfor de søker asyl (såkalt egenerklæring) forut for intervjuet. Denne ordningen innebærer også stor bruk av oversettere og utgifter knyttet til det. Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter til tolking og oversettelser knyttet til asylsaksbehandlingen.

Tolkeutgiftene er knyttet til antall asylankomster i 2002 samt til ubehandlede saker som vil bli overført fra 2001 til 2002. UDIs utgifter til tolk og oversettertjenester på kap. 520, post 1 Driftsutgifter vil fra og med 2002 bli bevilget over kap. 520, post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse.

Det foreslås en bevilgning på 99,3 mill. kr i 2002.

Kap. 3520 Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
2	Gebyr nødvisum	181	87	90
4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	675 000	674 187	514 066
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	247		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 099		
18	Refusjon av sykepenger	3 131		
	Sum kap. 3520	680 658	674 274	514 156

Endring som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 3520, post 4 satt ned med 172,1 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Post 2 Gebyr nødvisum

Det foreslås budsjettert med kr 90 000 i gebyrinntekter for utskrivning av nødvisum.

Post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til

OECD/DACs (Development Assistance Committee) statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 514,1 mill. kr av utgiftene på kap. 520, post 21 Spesielle

driftsutgifter, statlige mottak blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3520, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	1 362 871	2 016 986	2 717 175
62	Kommunale innvandrertiltak	11 000	12 072	12 000
70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	1 540	1 600	2 350
71	Kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	23 514	17 300	16 700
72	Tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	42 716	17 000	10 815
73	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	21 942	21 000	21 600
74	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	817	1 300	1 500
75	Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet			27 200
	Sum kap. 521	1 464 400	2 087 258	2 809 340

Endring som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 521, post 60 økt med 47,75 mill. kr; jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Bakgrunn

Dagens integreringstilskuddsordning ble innført 1.1.1991. En viktig intensjon ved innføringen av tilskuddsordningen var å bidra til bedre ressursutnyttelse ved å samle det økonomiske og administrative ansvaret på kommunalt nivå, i tråd med prinsippet om kommunal handlefrihet. Integreringstilskuddet skal dekke kommunesektorens gjennomsnittsutgifter til bosetting og integrering av flyktninger i bosettingsåret og de fire neste årene. Kommuner som bosetter flyktninger, mottar tilskudd etter samme satsstruktur og nivå. Siden utgiftsnivået varierer fra kommune til kommune, innebærer dette gjennomsnittsprinsippet at noen kommuner får mer i tilskudd enn de har utgifter i tilskuddsperioden, mens andre kommuner har nettoutgifter i forbindelse med bosettings- og integreringsarbeidet.

Fra og med 2002-budsjettet er en del av bevilgningen på kap. 221, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter - tilskudd til opplæring for barn som er omfattet av integreringstilskuddet - innlemmet i kap. 521, post 60. Ordningen beholdes med den samme målsettingen som tidligere, det vil si at kommunenes egenandel i forbindelse

med særskilt norskopplæring og morsmålsopplæring for disse elevene skal dekkes. Tilskuddet er lagt inn som et eget tilskudd på posten.

Målsetting

Integreringstilskuddet skal bidra til rask og god bosetting av flyktninger. Tilskuddet skal bidra til:

- at flyktningene bosettes fra mottak innen seks måneder etter at det er gitt ordinær oppholds- og/eller ordinær arbeidstillatelse
- at overføringsflyktninger bosettes innen seks måneder etter at innreisestillatelse er innvilget
- rask bosetting av eldre og funksjonshemmede flyktninger
- at kommunene gjennomfører et planmessig og godt bosettings- og integreringsarbeid.
- at flyktningene raskest mulig blir selvhjulpne
- at de som bosettes snarest mulig får tilbud om et introduksjonsopplegg, tilpasset kvinners og menns ulike livssituasjon

Tildelingskriterier

Kommuner som bosetter flyktninger mottar et tilskudd pr. år pr. person i totalt fem år. I 2002 er tilskuddet for femårsperioden på kr 376 000. Ved flytting skal fra- og tilflyttingskommunene dele tilskuddet i flytteåret på grunnlag av en firedelt for-

delingsnøkkel. Flyktninger som har fylt 60 år ved bosetting utløser et ekstra engangstilskudd på kr 120 000.

Ved bosetting av flyktninger med kjente funksjonshemninger kan det på grunnlag av dokumenterte behov gis et engangstilskudd på kr 120 000. Tilskuddet skal dekke særskilte utgifter til ekstra tiltak overfor den funksjonshemmede. Dersom kommunens utgifter overstiger engangstilskuddet på kr 120 000, kan det søkes om et ytterligere engangstilskudd på inntil kr 150 000. Det stilles krav til dokumentasjon av behovenes art, iverksatte og planlagte tiltak og merutgifter knyttet til tiltakene.

Hvert år bosettes det et fåtall personer med særlig alvorlige funksjonshemninger. Disse personene har behov for omfattende og ressurskrevende behandlingsopplegg. For å sikre bosetting av denne gruppen, er det etablert en egen tilskuddsordning på inntil kr 500 000 pr. år i inntil fem år. Det stilles omfattende krav til medisinsk og økonomisk dokumentasjon og søknader behandles for ett år av gangen. Fra 1.6.01 er UDI delegert ansvaret for ordningen.

Oppfølging og kontroll

Det er ikke forutsatt at kommunene skal avlegge særskilt regnskap for integreringstilskuddet. Gjennom Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, kontrolleres det imidlertid at det er samsvar mellom forbruk og tilskuddsnivå for kommunesektoren som helhet, jf. kap 521, post 70 Bosetting og oppfølging av integreringstilskuddet. Regjeringen vil videreføre Beregningsutvalgets årlige kartlegging. Dette er i tråd med ønsker fra Kommunenes Sentralforbund, og fra 2001 er den tilpasset kommunenes bruk av KOSTRA.

UDI vurderer i hvilken grad kommunene arbeider planmessig med bosettings- og integreringsarbeidet, på bakgrunn av kommunerapporteringen og statistikk over ventetid for bosetting, samt ved løpende kontakt med kommunene. Det vil bli lagt særlig vekt på oppfølging og vurdering av planmessig innsats i forhold til kvalifisering for arbeidslivet og at kvinners og menns ulike behov blir ivarettatt (jf. delmål 9).

Rapport

Tabell 3.4 Antall bosatte.

Bosettingsår	1995	1996	1997	1998	1999	2000	1. halvår 2001
Tidligere asylsøkere	2 912	854	655	1 358	3 733	3 054	1 717
Overføringsflyktninger ¹⁾	1 529	904	1 146	823	1 635	819	895
Familiegjenforente ²⁾	1 045	775	793	862	1 370	1 516	611
Enslige mindreårige asylsøkere						286	126
Totalt antall bosatte	5 623	2 586	2 594	3 043	6 738	5 675	3 349

1) Tabellen viser antall ankomster.

2) Som utløser integreringstilskudd. Søknad må være innlevert i løpet av herboendes integreringstilskuddsperiode.

Flyktningene ble bosatt i 301 kommuner i 2000.

Gjennomsnittlig ventetid på bosetting etter at det enten er gitt ordinær oppholds- og/eller arbeidstillatelse (bosetting fra mottak), eller etter at innreisestillatelse er innvilget (bosetting av overføringsflyktninger), var pr. 30.6.2001 på henholds-

vis 9 måneder og 6 måneder. Av de som ble bosatt fra mottak i løpet av våren 2001 hadde 70 pst., eller 1 018 personer, ventet på bosetting i mer enn 6 måneder (jf. delmål 9). Dette er en betydelig økning i oppholdstiden sammenlignet med tidligere år.

Tabell 3.5 Ventetid i mottak (i prosent).

Bosatt i kommune etter vedtak	1997	1998	1999	2000	1. halvår 2001
Innen 6 måneder	74	71	68	48	31
Mellom 6 og 12 måneder	19	28	30	40	46
Mer enn 12 måneder	7	1	2	12	23

Tabellen viser andelen personer som ble bosatt i kommune, innen 6 md. etter vedtak, mellom 6 og 12 md., og mer enn 12 md. fra oppholds- og eller arbeidstillatelse ble innvilget, for årene 1997 – 1. halvår 2001.

I statsbudsjettet for 2001 ble kommunenes ønsker om bedre rammebetingelser i hovedsak imøtekommet. Blant annet ble integreringstilskuddet økt, og det har blitt en betydelig bedring i ordningene og rammene for boligfinansiering gjennom Husbanken. Økningen i integreringstilskuddet har imidlertid ikke ført til raskere bosetting. Flere kommuner fremhever at en av årsa-

kene til at det ikke bosettes tilstrekkelig mange flyktninger er at det er vanskelig å skaffe boliger. Andre årsaker til lange ventetider kan være medisinske årsaker eller familietilknytning. For å sikre en raskere og mer stabil bosetting sluttet Stortinget seg i 2001 til regjeringens forslag til ny bosettingsordning, jf. delmål 8.

Det er en målsetting at flyktninger raskest mulig skal bli selvhjulpne. Hovedtendensen er imidlertid fortsatt at det tar tid før flyktninger blir selvforsørgende, til tross for at etterspørselen etter arbeidskraft nå er stor.

Tabell 3.6 Satser for integreringstilskuddet i 2002.

Bosettingsår	Satser for 2000	Satser for 2001	Satser for 2002
År 1 (2001)	75 000	85 000	87 000
År 2 (2000)	65 000	75 000	77 000
År 3 (1999)	60 000	75 000	77 000
År 4 (1998)	50 000	65 000	68 000
År 5 (1997)	50 000	65 000	67 000
Sum	300 000	365 000	376 000

Pr. 30.6.2001 var gjennomsnittlig oppholdstid i mottak for enslige mindreårige om lag 13 måneder. En av årsakene til treg bosetting også for denne gruppen er at det har vært vanskelig å finne gode bo- og omsorgsløsninger for dem, og at det er behov for veiledning og kompetanseoverføring til kommunene. Utgifter til kommunale botiltak for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger, som er hjemlet i barnevernloven

§ 4-4, og som overstiger kommunenes egenandel, refunderes. Ordningen bidrar til at en eventuell økonomisk risiko for kommunene kan reduseres. Situasjonen på dette området må også ses i sammenheng med Barne- og familiedepartementets særskilte tilskudd til kommunenes arbeid med enslige mindreårige, jf. kap. 854, post 64 Tilskudd for enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere.

Tabell 3.7 Oppholdstid i mottak for enslige mindreårige (i prosent).

Bosatt i kommune med og uten vedtak om opphold	1997	1998	1999	2000 ¹⁾	1. halvår 2001
Innen 3 md.	39	35	18	43	44
Mellom 3 og 6 md.	25	37	24	28	11
Mellom 6 og 9 md.	17	14	24	17	29
Mer enn 9 md.	19	14	34	12	16

1) Oppholdstid etter vedtak og før bosetting, gjelder også 2001.

Tabellen viser andelen enslige mindreårige som ble bosatt i kommune, innen 3 md. etter ankomst, mellom 3 og 6 md., 6-9 md., og mer enn 9 md. etter ankomst for årene 1997- 1. halvår 2001.

Budsjettforslag for 2002

For 2002 foreslås det bevilget til sammen 2 810,9 mill. kr til utbetaling av integreringstilskudd til kommunene, basert på en forutsetning om at 10 000 personer vil bli bosatt i kommunene, inklu-

dert familiegjenforente. Dette beløpet inkluderer 55 mill. kr til opplæring for språklige minoriteter.

Fra og med 2000 ble det satt i gang et forsøk med å tildele øremerkede tilskudd som rammetilskudd i 20 kommuner, se omtale under kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd. Integreringstilskuddet og skoletilskuddet er to av de tilskuddene som omfattes av forsøksordningen. Av den totale bevilgningen til integreringstilskuddet bevilges 100,5 mill. kr over kap. 571, post 68 Forsøk med rammeffin-

siering av øremerkede tilskudd. Tilsvarende bevilges 1,6 mill. kr av skoletilskuddet over kap. 571, post 68.

Post 62 Kommunale innvandrertiltak

Målsetting

Formålet med tilskuddsordningen er å styrke kommunenes integreringsarbeid og bidra til å sikre like muligheter for innvandrere gjennom å:

- stimulere til tiltak som bidrar til økt deltagelse, nettverksbygging, dialog og samhandling, særlig blant kvinner, barn og unge med innvandrerbakgrunn. Det skal legges vekt på brukermedvirkning.
- stimulere til tiltak som støtter opp om kommunale introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger og innvandrere
- stimulere til tiltak og prosjekter som kan forebygge tvangsekteskap og kjønnslemlestelse

Tilskuddsordningen er avgrenset til å omfatte de 12 kommunene i landet med størst antall utenlandsfødte personer, som er fast bosatt i kommunen, og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand, samt deres barn. Tilskuddet fordeles etter søknad til UDI.

Rapport for 2001

Det er i 2001 utbetalt 12,1 mill. kr til de 12 kommunene som er tilskuddsberettiget. Disse kommunene er Oslo, Bergen, Stavanger, Trondheim, Drammen, Bærum, Kristiansand, Skien, Asker, Fredrikstad, Sandnes og Skedsmo.

Størrelsen på tilskuddet varierte fra kr 400 000 til 4,7 mill. kroner mellom de ulike kommunene. 25 pst. av tilskuddsmidlene har gått til kvinneverdte tiltak, som i hovedsak er kvalifiseringstiltak og tiltak som bistår kvinner i krisesituasjoner. Tiltak som kan virke forebyggende mot kvinnelig kjønnslemlestelse har fått støtte både til igangsetting og videreføring av prosjekter, blant annet gjennom styrking av helsesøstertjenesten. 25 pst. har gått til tiltak rettet mot ungdom på skolen, i fritiden og i familien. I tillegg kommer forskjellige ungdomstiltak som drives av internasjonale sentra. 17 pst. av midlene har gått til drift av internasjonale sentra. 2001 var siste året for statlig støtte til internasjonale sentra over denne posten.

Som et tiltak i regjeringens fornyelsesprogram vil det høsten 2001 bli foretatt en særskilt gjennomgang av all rapportering knyttet til tilskudds-

ordningen på posten med tanke på å minske omfanget og detaljeringsnivå.

Budsjettforslag for 2002

Det foreslås en bevilgning på 12 mill. kr i år 2002.

Post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskuddet, oppfølging

Kommunal- og regionaldepartementet varslet en mulig nedleggelse av Beregningsutvalget i St.prp. nr. 82 (2000-2001) som et ledd i arbeidet med å forenkle rapporteringskravene til kommuner og fylkeskommuner. Kommunenes Sentralforbund (KS) varslet at de ønsket en videreføring av utvalget. Etter nærmere vurdering har departementet besluttet å videreføre Beregningsutvalget.

Bevilgningen skal dekke to formål: Den ene delen av bevilgningen skal dekke utgifter i forbindelse med den nye bosettingsordningen. Den nye bosettingsordningen innebærer at KS, ved siden av å delta i nasjonalt utvalg for bosetting av flyktninger, vil delta i arbeidet med å sikre raskere bosetting. Den andre delen av bevilgningen skal gå til kartlegging av kommunenes gjennomsnittsutgifter til bosetting og integrering sett i forhold til integreringstilskuddet, jf. kap. 520, post 60 Integreringstilskudd. Det foreslås avsatt 2,35 mill. kr i år 2002, hvorav 1,1 mill. kr til Beregningsutvalgets kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, og 1,25 mill. kr til KS sitt samlede arbeid på flyktningfeltet.

I tillegg bevilges det kr 250 000 til Nasjonalt utvalg for bosetting over kap. 500, post 1 Driftsutgifter, og kr 400 000 til Beregningsutvalget over kap. 520, post 1 Driftsutgifter. Bevilgningen til Beregningsutvalget på totalt 1,5 mill. kr skal dekke utgifter til gjennomføring av de ulike undersøkelsene, herunder sakkyndig hjelp, sekretariat og andre driftsutgifter for utvalget.

Post 71 Kunnskapsutvikling, kan overføres

Både departementet og UDI forvalter midler på denne posten. I tråd med departementets samordningsrolle gjøres mye av kunnskapsutviklingen i samarbeid med øvrige ansvarlige sektormyndigheter. Mange prosjekter er flerårige. Det stilles krav til at nye prosjekter skal ivareta et kjønns- og kvinneperspektiv.

Målsetting

Formålet med bevilgningen på posten er å:

- sikre et godt kunnskapsunderlag for statens innvandrings-, flyktning- og integreringspolitikk.
- bidra til en nasjonal kunnskapsutvikling om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner, og om gode måter å utvikle et flerkulturelt samfunn på
- bidra til informasjon om og spredning av forskningsresultater

Det formuleres egne mål for de prioriterte kunnskapsområdene for posten og det enkelte forskningsprosjektet.

Rapport for 2000-2001

Hovedtemaene for nye prosjekter er helhetlig flyktningpolitikk, effekter av virkemidler i tilbakevendingspolitikken, effekter av omorganiseringer av utlendingsforvaltningen, deltakelse og innflytelse i et flerkulturelt samfunn. Mange av disse er under arbeid. Det redegjøres også for resultater og oppfølging av avsluttede prosjekter der disse temamessig hører til under kategorien.

Forsøket grunnleggende kvalifisering og alternativer til sosialhjelp har vært hovedinnsatsen under temaet nyankomne flyktninger. Utover de 16 kommunene som startet opp i 1999, begynte 10 nye kommuner prosjekter høsten 2000. Forsøksvirksomheten evalueres løpende. Erfaringer viser at forsøkarbeidet påvirker det lokale arbeidet, og at arbeidet med å introdusere nyankomne flyktninger i samfunnet er forbedret. Rundt prosjektvirksomheten er det skapt møteplasser for kommunene for utveksling av erfaringer og faglig fordypning. Det framkommer også at kommunene har behov for mer opplæring og veiledning om metodiske tilnærminger og verktøy, og at det er behov for systematisk utviklings- og opplæringsarbeid innenfor arbeids- og utdanningsetatene. Forsøksvirksomheten vil bli videreført i 2002.

Under temaet forholdet mellom regulert innvandring og integrering er kunnskap om kvinners forhold prioritert. Kunnskapsutvikling om tvangsekteskap og kjønnslemlestelse i tilknytning til handlingsplaner er under arbeid. Etter gjennomgang av relevant lovverk som utlendings-, straffe-, barnevern-, sosial og trygdelovgivningen konkluderes det i rapporten "Rettslig regulering av tvangsekteskap og bigami" at radikale endringer i lovverket ikke er veien å gå i kampen mot tvangsekteskap og bigami. En bedre oppfølging og kontroll av gjeldende lov og regelverk synes derimot påkrevd. Systematisk informasjon og målrettet

holdningsarbeid er rapportens hovedbudskap. Respektive fagmyndigheter vurderer oppfølging.

Budsjettforslag for 2002

Det foreslås avsatt 16,7 mill. kr. For å samle bevilgninger til Norges forskningsråd er 2,5 mill. kr omdisponert til kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd til forskning og formidling om internasjonal migrasjon og etniske relasjoner.

I 2002 vil midlene bli bevilget til:

- videreføring av løpende prosjekter og evalueringer, bl.a: deltakelse og innflytelse i et flerkulturelt samfunn, evalueringer av Senter mot etnisk diskriminering og Utlendingsnemnda, oppfølging av gjennomgangen av Utlendingsdirektoratet
- dokumentasjon og utredning om forhold knyttet til utlendingslovgivningen, blant annet forholdet mellom kriterier for asyl og opphold på humanitært grunnlag, og spørsmål knyttet til kjønnsbasert forfølgelse
- utviklingsarbeid i kommunene i forbindelse med iverksetting av introduksjonsprogram for nyankomne. I tillegg til videreføring av pågående aktiviteter vil utvikling av verktøy for individuelle handlingsplaner og prosessarbeid for å stimulere til økt bruk av IKT i norskopplæringen for voksne innvandrere prioriteres.
- utvikling av verktøy for hvordan dokumentere etnisk diskriminering, oppsummere erfaringer med minoritetsperspektivet i noen offentlige tjenester, utredning om tolketjenestene og prosjekt om barrierer for kvinner med innvandrerbakgrunn på arbeidsmarkedet
- kunnskapsspredning og erfaringsformidling, herunder gjennomføring av Metropolis Oslo 2002 konferansen. Metropolis er et internasjonalt forum mellom forskere, frivillige organisasjoner og politikktutøvere rundt spørsmål om internasjonal migrasjon, byers utvikling og integrering. Konferansens tema er migrasjon og urban utvikling, deltakelse og medborgerskap, globalisering og kjønn og migrasjon.

Post 72 Tilbakevending for flyktninger, kan overføres

Formålet med tilskuddsordningen er å legge til rette og motivere flyktninger for tilbakevending når forholdene i hjemlandet ligger til rette for det. Posten omfatter både individuell støtte ved tilbakevending og støtte til tilbakevendingsprosjekter.

Program for individuell støtte ved tilbakevending

Personer som har fått asyl eller opphold på humanitært grunnlag kan etter søknad få dekket sine reiseutgifter og tildeles kr 15 000 pr. person til hjelp for å starte på nytt i hjemlandet.

Målsetting

Å gi flyktninger hjelp til varig tilbakevending og reetablering i hjemlandet.

Tildelingskriterier

Alle som har fått asyl eller oppholdstillatelse på humanitært grunnlag kan tildeles støtte. Dersom personer med slik bakgrunn blir norske statsborgere, får de ikke støtte, men det er dispensasjonsadgang. I utgangspunktet gis tilbakevendingsstøtten bare til tilbakevending til hjemlandet, men unntaksvis har det blitt gitt støtte i forbindelse med reise til et annet land.

Søknadene behandles av UDI. Tilbakevendingsstøtte får ingen umiddelbare følger for retten til videre opphold i Norge. Tillatelsene vil være gyldige til de løper ut etter de ordinære reglene. Bosettingstillatelser er gyldige i to år etter utreise. Dersom søkeren gjeninnvandrer til

Norge, skal støtten betales tilbake etter nærmere fastsatte regler.

Rapport

Av personene som har mottatt tilbakevendingsstøtte siden 1999, er kosovoalbanelne den klart største gruppen. Nesten 6 000 har mottatt støtte, mens ca. 1 350 av disse har benyttet muligheten til å komme tilbake til Norge. Av det betydelige kravbeløpet UDI hadde overfor personer som er gjeninnvandret fra Kosovo, var bare ca. 2,5 pst. tilbakebetalt pr. 1. januar 2001. Dette skyldes at de aktuelle personene etter gjeninnvandringen for en stor del er avhengig av sosialhjelp eller pengereglementsytelser. Det følger av regelverket at krav om tilbakebetaling ikke kan inndrives fra personer i en slik situasjon. De med egen inntekt har ofte så lav inntekt at tilbakebetalingen må skje i avdrag. UDI følger opp de aktuelle personene i inntil fire år for å sikre tilbakebetaling. I tillegg har UDI hatt problemer med å skaffe seg full oversikt over gjeninnvandring av personer som har vært bosatt i en kommune fordi det mangler rutiner for melding til UDI om slik gjeninnvandring.

Av de tilbakevendte er 51 pst. kvinner og 49 pst. menn.

Tabell 3.8 Antall tilbakevendte 1990 - 1. halvår 2001.

	1990-95	1996	1997	1998	1999	2000	1. halvår 2001	Sum
Bosnia-Hercegovina	192	844	488	317	157	116	25	2 139
Jugoslavia (Kosovo)	3	17	0	0	3 633	1 491	861	6 005
Chile	881	38	36	29	49	11	0	1 044
Andre land	97	43	8	5	7	16	4	180
Totalt	1 173	942	532	351	3 846	1 634	890	9368

*Tilbakevendingsprosjekter**Målsetting*

Prosjektene skal motivere og forberede flyktninger til tilbakevending til hjemlandet. Samtidig skal prosjektene bidra til å gi alle som deltar i flyktningarbeid lokalt i Norge kunnskaper som er nødvendige for å inkludere tilbakevendingsperspektivet i det ordinære arbeidet med flyktninger.

Tildelingskriterier

Støtte kan gis både til kommuner, andre offentlige etater, mottak, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner. Prosjektene skal være innenfor føl-

gende kategorier og ta hensyn til kvinners og menns ulike behov:

- informasjonstiltak
- opplæring og kvalifisering
- kompetanseutvikling rettet mot gjenoppbygging av hjemlandet
- forsoning og demokratibygging
- utvikling av metodikk og kompetanse om tilbakevending i offentlig sektor

Rapport

I 2000 og 2001 har 17 tilbakevendingsprosjekter mottatt støtte. Prosjektene har vært spredd over hele landet og omfatter både landsdekkende, regionale og lokalt orienterte tiltak. I 2001 har det

særlig vært lagt vekt på å støtte prosjekter rettet mot tilbakevending til Kosovo.

Generelt har prosjektstøtteordningen ført til større bevissthet om tilbakevendingssspørsmål i ulike flyktningmiljøer, kommuner, bedrifter og organisasjoner. Ordningen har bidratt til at flere flyktninger har fått informasjon og rådgivning om forholdene i hjemlandet og om tilbakevending. Prosjekter med fokus på kvalifisering og gjenoppbygging har bidratt til at flyktninger har fått relevant arbeid. Noen har deltatt i gjenoppbyggingsvirksomhet på områder som helse, landbruk, minebevisstgjøring og bedriftsrådgivning.

Evaluerings

SINTEF/IFIM har fått i oppdrag å evaluere post 72. Både den individuelle støtteordningen og prosjektstøtteordningen skal evalueres. Målet for evalueringen er å vurdere om virkemidlene som har vært stilt til rådighet i tilretteleggingen av tilbakevending har fungert etter formålet. Prosjektet skal ferdigstilles i 2002 og vil kunne få betydning for den videre utviklingen av post 72.

Budsjettforslag for 2002

For 2002 foreslås bevilget 10,8 mill. kr, hvorav 6 mill. kr til individuell tilbakevendingsstøtte og 4,8 mill. kr til tilbakevendingsprosjekter. Det er da lagt til grunn at hovedtyngden av kosovoalbamerne som fikk kollektiv beskyttelse i 1999 har vendt tilbake innen utgangen av 2001. I 2002 vil det bli prioritert å beholde prosjekter som har sentral kompetanse om tilbakevending. Informasjon om hjemlandet til dem som ønsker å vende tilbake, vil bli prioritert. Det vil også bli lagt vekt på at andre grupper enn bosniere og kosovoalbamer skal få god tilgang til informasjon om hjemlandet, bl.a. somaliere og irakere.

Post 73 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Tilskuddet fordeles til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, og til frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til flerkulturell mangfold, dialog og samhandling.

Landsdekkende organisasjoner

Målsetting

Formålet med ordningen er å støtte landsdekkende organisasjoner som :

- ivaretar asylsøkeres, innvandreres og flyktningers interesser i samfunnet
- bygger opp kunnskap om behovene til asylsøkere, innvandrere og flyktninger
- dokumenterer og motvirker rasisme og diskriminering
- fremmer kontakt, dialog og samarbeid mellom innvandrersorganisasjoner, andre frivillige organisasjoner og myndighetene

Tildelingskriterier

Det kan gis støtte til landsdekkende organisasjoner hvis virksomhet faller inn under ordningens formål. Med landsdekkende organisasjon menes en organisasjon som er landsdekkende i sin organisering og/eller har en virksomhet av landsdekkende karakter. Organisasjonen må som hovedregel representere innvandreres interesser på tvers av nasjonalitet og etnisitet. Ved tildeling vurderes organisasjonenes samlede faglige profil. Det tas også hensyn til behov for kontinuitet i organisasjonenes arbeid.

Evaluerings og utvikling av tilskuddsordningen

Tilskuddet til landsdekkende organisasjoner er evaluert, og en rapport forelå i februar 2000. Rapporten konkluderer med at forvaltningen av ordningen er i tråd med statens økonomireglement, men at formål og kriterier bør gjennomgås. Rapporten ble sendt på en bred høring. Rapporten og høringsuttalelsene danner grunnlag for en videre gjennomgang av ordningen med sikte på en forvaltning som best mulig fremmer ordningens formål. Målformuleringene og kriteriene vil bli ytterligere presisert for å sikre at både menns og kvinners interesser ivaretas. Videre vil forholdet mellom medlemsbaserte organisasjoner og stiftelser bli vurdert. Det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere mål og kriterier for støtten. Dette arbeidet vil være ferdig slik at eventuelle justeringer kan foretas i budsjettet for 2003.

Rapport for 2001

Fra 1.1.2001 har UDI overtatt behandlingen av søknader om tilskudd til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet. Følgende 9 organisasjoner er tildelt totalt 8,9 mill. kr i 2001: Antirasistisk Senter (ARS), Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO), Islamsk Kvinnegruppe i Norge (IKN), Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA), MiRA Ressurssenter for innvandrere- og flyktningkvinner, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS),

Organisasjonen mot Offentlig Diskriminering (OMOD), Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF) og SOS Rasisme.

Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til mangfold, dialog og samhandling

Målsetting

Ordningen er todelt, og gjelder støtte til 1) *drift av lokale innvandrersorganisasjoner* og 2) *frivillig virksomhet* i form av aktiviteter. Midlene fordeles til fylkeskommunene som forvaltere av ordningen ut fra antallet utenlandsfødte personer som er fast bosatt i fylket og som er født utenfor EØS-området, USA, Canada, Australia og New Zealand, samt deres barn. Tall fra SSB pr. 1. januar foregående år ligger til grunn for beregningen av tilskuddet.

Målsettingen med driftstilskudd til lokale innvandrersorganisasjoner er å:

- styrke aktiviteten og deltakelsen i lokale innvandrersorganisasjoner
- gi innvandrere adgang til flere sosiale nettverk
- ivareta innvandreres felles interesser i forhold til lokale myndigheter

Målsettingen med tilskuddet til frivillig virksomhet er å:

- bidra til kontakt, samhandling og nettverksbygging mellom personer med innvandrerbakgrunn og resten av befolkningen
- fremme toleranse mellom ulike grupper av befolkningen
- bidra til å motvirke rasisme og diskriminering i lokalsamfunnet
- rekruttere flere personer med innvandrerbakgrunn til frivillige organisasjoner og frivillig virksomhet på tvers av befolkningsgrupper

Rapport for 2001

I 2001 ble det fordelt 11,8 mill. kr til fylkeskommunene til videreføring av ordningen. Av dette gikk 1,9 mill. kr som administrasjonstilskudd til fylkeskommunene.

Fylkeskommunene ble i 2001 stilt fritt i forhold til fordelingen mellom tilskudd til drift av lokale innvandrersorganisasjoner og tilskudd til frivillig virksomhet. Omleggingen har ført til en markert økning av antall søknader til fylkeskommunene om støtte til holdningsskapende og anti-rasistiske tiltak.

Regjeringen bevilget våren 2001 2 mill. kr i ekstraordinære midler mot rasisme og diskriminering. Målsettingen var å fremme kontakt og dia-

log mellom ungdomsgrupper med ulik bakgrunn, og på denne måten motvirke konflikter i lokalsamfunnene. Det var meget stor interesse for å søke på disse midlene. Ordningen blir ikke videreført.

Som et tiltak i regjeringens fornyelsesprogram vil det høsten 2001 bli foretatt en særskilt gjennomgang av all rapportering knyttet til tilskuddsordningen på posten med tanke på å minske omfang og detaljeringsnivå.

Budsjettforslag for 2002

Det foreslås avsatt 21,6 mill. kr, hvorav 9,3 mill. kr til landsdekkende organisasjoner på innvandrerfeltet, og 12,3 mill. kr til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet som bidrar til mangfold, dialog og samhandling i lokalsamfunn.

Post 74 Statsautorisasjonsordning for tolker m.m.

Tolkeautorisasjonsordningen

Formålet med bevilgningen er å finansiere statens autorisasjonsordning for tolker. Bruk av godt kvalifiserte tolker er avgjørende for å kunne gi innvandrere et tilbud på linje med det som tilbys den øvrige befolkningen, særlig i de første årene etter ankomst. I enkelte situasjoner er det særlig behov for kvinnelig tolk. I forbindelse med et høyt antall asylsøkere, Utlendingsdirektoratets overtakelse av ansvaret for asylintervjuene og opprettelsen av Utlendingsnemnda, har behovet for kvalifiserte tolker i flere språk økt sterkt, og det store behovet vil holde seg i årene framover.

Universitetet i Oslo er ansvarlig for å avholde tolkeprøvene som danner grunnlag for autorisering, og tildeles årlig midler til dette formål. Pr. 1.8.2001 hadde i alt 53 tolker, hvorav 27 kvinner, fått bevilgning som statsautoriserte i språkene albansk, arabisk, bosnisk/kroatisk/serbisk, engelsk, finsk, fransk, kinesisk, persisk, polsk, russisk, somali, spansk, tyrkisk, urdu og vietnamesisk. Autorisasjonsprøven er krevende og strykprosenten er svært høy, også fordi opplæringstilbudet for tolker er mangelfullt.

Oppfølging av Nordisk Språkkonvensjon

Formålet med bevilgningen er å følge opp Norges forpliktelser i forhold til den nordiske språkkonvensjonen. I Norge er UDI oppfølgingsmyndighet for konvensjonen. Norsk-finsk info- og språksenter er et kompetansesenter for tolke- og oversettertjenester mellom norsk og finsk, og er lagt til

Finnmark fylkeskommune. Tolketjenestene ytes primært regionalt, mens oversettertjenesten er landsdekkende. Senteret driver også informasjonsvirksomhet.

Budsjettforslag for 2002

For 2002 foreslås det bevilget totalt 1,5 mill. kr, hvorav 1,4 mill. kr til tolkeautorisasjonsordningen og kr 100 000 til delvis dekning av Finnmark fylkeskommunes utgifter til driften av språksenteret.

Post 75 Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet

Bevilgningen dekker transport for overføringsflyktninger, familiegjennforente og for flyktninger. Fra og med 2002 overføres disse utgiftene til Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. ODA-godkjent andel inngår i refusjonsbeløpet på kap. 195 Tiltak for flyktninger i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA), slik det er lagt opp til for øvrige flyktningutgifter i Norge. Disse midlene inntektsføres på kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere, post 3.

Det foreslås en bevilgning på kap. 521, post 75 Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet på 27,2 mill. kr.

Kap. 3521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Tilbakevending for flyktninger	42 000	47 000	10 815
3	Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet			27 200
4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter		54 500	61 988
	Sum kap. 3521	42 000	101 500	100 003

Post 1 Tilbakevending for flyktninger

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i samsvar med OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at 10,8 mill. kr av utgiftene i 2002 på kap. 521, post 72 Tilbakevending for flyktninger blir innrapportert som utviklingshjelp og ført som inntekt på kap. 3521, post 1.

Post 3 Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet

Utgifter til transport av flyktninger til og fra Norge kan i samsvar med OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklings-

hjelp. Regjeringen foreslår at 27,2 mill. kr av utgiftene i 2002 på kap. 521, post 75 Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet blir innrapportert som utviklingshjelp og ført som inntekt på kap. 3521, post 3.

Post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Visse utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger i kommunene kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiv godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Regjeringen foreslår at ca. 62 mill. kr av utgiftene på kap. 521, post 60 Integreringstilskudd blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse inntektsføres tilsvarende beløp på kap. 3521, post 4 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Kap. 522 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3522)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	4 998	5 600	6 000
	Sum kap. 522	4 998	5 600	6 000

Posten omfatter utgifter til drift av Senter mot etnisk diskriminering (SMED). Senteret ble opprettet i 1998 for en prøveperiode fram til 31.12.2002. Rettshjelpsvirksomheten ved senteret bidrar til å styrke vernet mot etnisk diskriminering. Regjeringen foreslår å videreføre virksomheten ved senteret i sin nåværende form, inntil regjeringen legger fram forslag til lov om etnisk diskriminering der en vil ta endelig stilling til hvordan senteret skal videreføres på permanent basis. Senteret ledes av et styre, og er faglig uavhengig av departementet.

Senteret har to hovedoppgaver:

- vederlagsfritt yte rettshjelp til personer som utsettes for etnisk diskriminering
- dokumentere og overvåke situasjonen med hensyn til art og omfang av rasisme og diskriminering

I perioden fra SMED ble offisielt åpnet 10.2.1999 fram til 31.12.2000, har senteret behandlet 426 henvendelser. Over halvparten av henvendelsene (246) ble behandlet i 2000. Senteret yter rettshjelp ved å gi veiledning og informasjon om rettigheter og plikter. I ca. 40 pst. av tilfellene har arbeidet ført til økonomisk kompensasjon, omgjøring av vedtak, endring av motpartens praksis eller beklagelse. 1. halvår 2001 har SMED behandlet 160 saker. Rettshjelpsvirksomheten gir førstehånds opplysninger om hvordan diskrimineringen arter seg på ulike områder. 35 pst. av de som henvender seg til senteret er kvinner og 65 pst. menn. SMED får henvendelser fra hele landet, selv om de fleste som henvender seg kommer fra Østlandet.

Senteret skal dokumentere og overvåke situasjonen i Norge mht. art og omfang av etnisk diskriminering, bl.a. ved å utarbeide årlige rapporter basert på egne erfaringer med enkeltsaker. I rapporten "Underveis mot et bedre vern 2000" beskriver senteret sju områder hvor etnisk diskriminering er registrert som et særlig problem: arbeidsmarkedet, politi- og rettsvesenet, forvaltningspraksis i utlendingssaker, barnerett, serveringssteder og situasjonen for nasjonale minoriteter. Senteret har også mulighet til å innhente informasjon som gir kunnskap innenfor områder hvor det foreligger lite dokumentasjon, blant annet gjennom spørreundersøkelser.

SMED har etter drøye 2 ½ års virksomhet opparbeidet et godt erfarings- og kunnskapsgrunnlag. Rettshjelpsvirksomheten fungerer bra. Senteret er også en aktiv pådriver og aktør i den offentlige debatten, og fungerer som en sentral premissleverandør for sentrale myndigheter i arbeidet mot rasisme og diskriminering.

Evaluering

SMED er underlagt en løpende evaluering som utføres av Norsk institutt for by og regionforskning (NIBR) og Institutt for rettssosiologi ved Universitetet i Oslo (IRS). Evalueringsrapporten skal legges fram ved utgangen av 2002. Departementet er oppdragsgiver for evalueringen.

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås avsatt 6 mill. kr til drift av Senter mot etnisk diskriminering for 2002.

Kap. 3522 Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 522)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Ymse inntekter	84		
18	Refusjon av sykepenges	40		
	Sum kap. 3522	124		

Det blir ikke budsjettert med inntekter på dette kapitlet.

Kap. 523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3523)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	3 091	3 350	3 650
	Sum kap. 523	3 091	3 350	3 650

Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM) ble opprettet av Kommunal- og arbeidsdepartementet våren 1984. Kontaktutvalget er sammensatt av 16 personer med bakgrunn fra innvandrersorganisasjonene og 16 personer med bakgrunn fra offentlige myndigheter og politiske partier. I tillegg har utvalget en leder, slik at det totalt består av 33 personer. Pr. 1.8.2001 er 9 av de faste representantene fra innvandrersorganisasjonene kvinner, og det samme antallet kvinner finner vi blant representantene for myndighetene. Det gir en fordeling på 55 pst. kvinner og 45 pst. menn i utvalget. I tillegg til å være rådgivende organ for myndighetene og høringsinstans, er Kontaktutvalgets viktigste rolle å være en arena for dialog mellom personer med bakgrunn i innvandrersorganisasjoner, offentlig forvaltning, kommuner og politiske partier.

En ekstern evaluering av KIM, foretatt av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), ble avsluttet i juni 2001. Den nåværende utvalgsperioden er forlenget ut 2002 med tanke på en vurdering av behovet for endringer i utvalgets struktur og sammensetning.

Evalueringen konkluderer med at KIM i hovedsak fungerer etter intensjonen, samtidig som det pekes på en del forbedringspunkter og dilemmaer. KIM anses som en sentral og etablert høringsinstans, men utvalgets oppgave som et rådgivende organ kommer i noen grad i konflikt med at KIM også skal være et forum for dialog. Dette knyttes blant annet til myndighetsrepresentantenes rolle. Videre er prosedyrene for oppnevning av innvandrersrepresentanter kompliserte. Dette kan være en av årsakene til at det er uklart for omgivelsene hvilken rolle innvandrersrepresentantene har i utvalget. Evalueringen vil danne grunnlag for departementets gjennomgang av behov for endringer i utvalgets struktur og sammensetning.

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av sekretariatet for Kontaktutvalget. For 2001 fikk Kontaktutvalget bevilget 3,35 mill. kr. For 2002 foreslås det bevilget til sammen 3,65 mill. kr til Kontaktutvalget. Bevilgningen foreslås økt for å dekke opp utgifter til nye lokaler.

Kap. 3523 Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 523)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
18	Refusjon av sykepenges	6		
	Sum kap. 3523	6		

Kap. 524 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter		55 300	76 500
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling		43 809	33 300
	Sum kap. 524		99 109	109 800

Endring som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 524, post 1 økt med 9 mill. kr og bevilgningen på kap. 524, post 21 satt ned med 2,5 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Utlendingsnemnda ble opprettet 1.1.2001, og behandler alle klager over vedtak etter utlendingsloven truffet av UDI i første instans. Den behandler også klager over UDIs vedtak om innmelding av utviste personer i Schengen informasjonssystem (SIS), jf. SIS-loven § 7 nr. 2. UNE avgjør klagesakene som et uavhengig, domstol lignende organ. UNE har flere måter å fatte vedtak på. Vedtak kan fattes i nemndmøte med personlig frammøte, i nemndmøte uten personlig frammøte, av nemndleder alene og i sekretariatet. Etter utlendingsloven kan saker uten vesentlige tvilsspørsmål avgjøres uten nemndmøte, enten av nemndleder alene eller av sekretariatet.

Departementet kan ikke instruere UNE om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker, bortsett fra i saker som omfattes av rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn. Departementet kan imidlertid instruere om prioritering av saker og om organisatoriske og administrative forhold. Stylingen med nemndas behandling av klagesaker skjer gjennom lov og forskrift. UNE er en ny virksomhet hvor sakene blir behandlet på en mer komplisert og ressurskrevende måte enn tidligere. En forventer at et system med legmenn og personlig frammøte vil styrke søkerens rettssikkerhet og tilliten til klageorganet. Det blir foretatt en uavhengig evaluering av UNE. Evalueringen er påbegynt i 2001 og vil pågå ut 2002.

Post 1 Driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til drift av UNE, eksklusive utgifter knyttet til selve behandling av saker i nemndmøte.

UNE ledes av en direktør. I tillegg har nemnda 16 nemndledere som leder nemndmøtene. Både direktøren og nemndlederne fyller kravene til dommer og er beskikket på åremål for henholdsvis 6 og 4 år.

Nemndas sekretariat har som hovedoppgave å forberede saker for behandling av nemndmøter eller nemndleder, samt innkalle søkere, advokater, tolker og nemndmedlemmer til nemndmøter. Det tas hensyn til kjønnssammensetningen ved oppnevning og innkalling av nemndmedlemmer. I tillegg kommer rent administrative oppgaver knyttet til planlegging, administrasjon og økonomi. I saker som ikke byr på vesentlige tvilsspørsmål, kan også vedtaksmyndighet delegeres til sekretariatet.

Hovedmålet for UNE er å sørge for god og korrekt behandling av klagesaker, i samsvar med innvandringsregulerende bestemmelser i lov og forskrift, rettssikkerhetsgarantier og internasjonale forpliktelser. Det er viktig at UNE har en tilfredsstillende saksavvikling. Rask saksbehandling, særlig i asylsaker, skal derfor prioriteres (jf. delmål 5). Å behandle klager i nemndmøter er en krevende behandlingsform. I saldert budsjett for 2001 ble det lagt til grunn at alle asylsakene skulle behandles i nemndmøte. Tross begrensede erfaringstall fra 2001, er tendensen etter 6 måneder at

dette er for mye. For 2002 legges det i budsjettet til grunn at om lag halvparten av asylsakene vil bli behandlet i nemndmøter med eller uten personlig frammøte, og at nemndleder alene eller sekretariatet vil fatte vedtak i de resterende sakene. Det understrekes at det er heftet svært stor usikkerhet til disse prognosene. Det er også viktig å være

oppmerksom på at måten sakene blir behandlet på følger av utlendingslov- og forskrift og er noe departementet ikke kan påvirke uten å endre regelverket.

Det foreslås en bevilgning på 76,5 mill. kr for 2002.

Tabell 3.9 Innkomne saker og restanser fordelt på sakstyper pr. 30.6.2001.

Innkomne saker	Fra Justisdepartementet	UNE	Ant. saker	Behandlet	Ubehandlede saker ¹⁾
Asyl	1 496	2 829	4 325	1 113	3 212
Visum	116	293	409	225	184
Arbeid/opphold	104	361	465	71	394
Familiegjenforening	194	431	625	143	482
Andre saker	92	228	320	62	258
Sum	2002	4147	6 144	1 614	4 530

1) Tallet inkluderer omgjøringsanmodninger.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til behandling av saker i nemndmøter, og avhenger særlig av tilstrømningen av asylsøkere og av hvor stor andel av sakene som blir behandlet på denne måten. Dette omfatter godtgjørelse til nemndmedlemmer, godtgjørelse til et eget koordineringsutvalg, godtgjørelse for tolker samt reise og opphold for nemndmedlemmer, søkere, tolker og advokater.

Det er oppnevnt 500 nemndmedlemmer av Kongen i statsråd, for fire år. Fra denne gruppen trekkes to medlemmer, hvorav den ene er oppnevnt etter forslag fra de humanitære organisasjonene, til hvert nemndmøte. Det legges til grunn at nemndmøtene i gjennomsnitt behandler to saker med personlig fremmøte, og fire saker uten per-

sonlig frammøte pr. dag. Nemndmedlemmene mottar godtgjørelse for hvert oppmøte. Det samme gjelder for tolker og advokater. Godtgjørelse til nemndmedlemmene følger de samme satsene og det samme system som gjelder for skjønnsmenn og meddommere. I tillegg skal post 21 dekke reiseutgifter for søkere som bor i statlige mottak utenfor Oslo-området. Søkere som må reise til Oslo overnatter i statlige mottak i Oslo-området. Oppholdsutgifter for søkere er derfor ikke påregnet. Eventuelle utgifter for søkere som må ta med seg barn eller ektefelle under reisen er også inkludert.

UNE har et koordineringsutvalg bestående av en nemndleder og fire nemndmedlemmer. Utvalgets medlemmer får en godtgjørelse tilsvarende nemndmedlemmene.

Det foreslås en bevilgning på 33,3 mill. kr for 2002.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Samlede utgifter under programkategori 13.21

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
526	Nasjonale minoriteter	2 501	2 600	2 700	3,8
	Sum kategori 13.21	2 501	2 600	2 700	3,8

Nasjonale minoriteter er etniske, religiøse og/eller språklige minoriteter med langvarig tilknytning til landet de bor i. Norge ratifiserte Europarådets rammekonvensjon av 1. februar 1995 om beskyttelse for nasjonale minoriteter 17. mars 1999. Forut for ratifikasjonen klargjorde regjeringen at samer, kvener, romanifolket (taterne/de reisende), rom (sigøynere), skogfinner og jøder anses å oppfylle kriteriene for å være nasjonale minoriteter i Norge, og at gruppene dermed omfattes av konvensjonen. Samenes rettigheter etter ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater går lenger enn de rettigheter som følger av rammekonvensjonen, og ut fra ønske fra Sametinget omfattes ikke samene av politikken overfor nasjonale minoriteter.

Norges politikk overfor nasjonale minoriteter har opp gjennom historien vært preget av krav om fornorsking og ensidig tilpasning til storsamfunnet. Minoritetsgruppers språk og kultur ble nedvurdert og til dels forsøkt utslettet. Etter den annen verdenskrig har det gradvis skjedd en endring i myndighetenes politikk overfor minoriteter. St.meld. nr. 15 (2000-2001) inneholder en beklagelse for fornorskningspolitikken som har rammet de nasjonale minoritetene, og det blir tatt sterkt avstand fra de overgrepene som har rammet romanifolket.

Myndighetenes oppgave- og ansvarsfordeling

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvaret for statlig politikk som særlig berører de nasjonale minoritetene i Norge. Samtidig gjelder prinsippet om departementenes sek-

toransvar på alle fagområder, for eksempel kultur, utdanning og helse. Fagmyndighetene på ulike sektorer og forvaltningsnivåer har samme ansvar for personer som tilhører nasjonale minoriteter som for resten av befolkningen på sine områder.

Kulturdepartementet avsetter i 2002 4 mill. kr til prosjektering av Glomdalsmuseet. Det foreslås tilsagn om 46 mill. kr i investeringstilskudd de påfølgende år. Videre er det satt av 1 mill. kr til prosjektering av nytt administrasjonsbygg ved Kvæntunet. Støtten til den kvenske avisen Ruijan Kaiku videreføres på samme nivå som i 2001 med 350 000 kr.

Under *Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet* er det en egen tilskuddsordning for opplæring i finsk i grunnskolen og i videregående opplæring. Målet for denne ordningen er å legge til rette for at kommuner i Troms og Finnmark kan gi elever i grunnskolen med kvensk/finsk bakgrunn opplæring i finsk som andrespråk, hjelpe til med å styrke lærernes kompetanse i finsk, og å stimulere fylkeskommunen til å gi opplæring i finsk på videregående nivå. Det er satt av om lag 7,1 mill. kr til dette formålet.

Barne- og familiedepartementet yter et eget tilskudd til tospråklig assistanse til barn med minoritetsspråklig bakgrunn. Intensjonen er å legge forholdene til rette slik at kommunal og private barnehageeiere kan gi barn fra språklige og kulturelle minoriteter et godt og utviklende barnehagetilbud. Barn som tilhører nasjonale minoriteter er omfattet av tilskuddsordningen. Videre vil særlige tiltak, der man tar sikte på å fremme utvikling av kvensk kultur, språk og identitet i barnehager, kunne få støtte over kap. 856, post 21.

Mål for programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Boks 3.2 Overordnet mål og delmål	
<i>Overordnet mål:</i>	<i>Delmål:</i>
Like muligheter til deltakelse og til å uttrykke, opprettholde og utvikle kulturell identitet	1. Videreutvikle og samordne en helhetlig politikk overfor nasjonale minoriteter. 2. Sikre en aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene. 3. Sikre nasjonale minoriteter like muligheter til deltakelse på alle samfunnsområder og bekjempe etnisk diskriminering og rasisme. 4. Bidra til å utvide kunnskapsgrunnlaget for politikken overfor nasjonale minoriteter.

Like muligheter til deltakelse og til å uttrykke, opprettholde og utvikle kulturell identitet

Kulturelt mangfold er en rikdom for fellesskapet. Regjeringen vil at alle, uansett bakgrunn, skal ha like muligheter, rettigheter og plikter til å delta i samfunnet og bruke sine ressurser. Rasisme og diskriminering må motarbeides aktivt. Alle, kvinner, menn, barn og unge, har rett til selv å utforme sin egen identitet, og alle med tilknytning til en minoritet skal selv få avgjøre om hun eller han ønsker å bli behandlet ut fra denne tilknytningen.

Regjeringen vil arbeide for et samfunn som fremmer de forutsetningene som er nødvendige for at personer som hører til minoriteter skal kunne uttrykke, opprettholde og videreutvikle sin identitet, både innenfor sin egen gruppe og i møte med storsamfunnet.

Disse hovedprinsippene for politikken overfor nasjonale minoriteter ble trukket opp av regjeringen i St.meld. nr. 15 (2000-2001) Nasjonale minoriteter i Noreg. Prinsippene i meldingen fikk bred tilslutning i Stortinget jf. Innst. S. nr. 145 (2000-2001).

*1. Videreutvikle og samordne en helhetlig politikk overfor nasjonale minoriteter**Tilstandsvurdering*

Gjennom de siste årene har myndighetene gradvis begynt å se hen til nasjonale minoriteters behov når politikken blir utformet. Et tverrdepartementalt samordningsutvalg for nasjonale minoriteter ble etablert i januar 1999. Utvalget ledes av Kommunal- og regionaldepartementet.

Myndighetenes kunnskap om situasjonen for de nasjonale minoritetene er spredt og ikke tilstrekkelig dokumentert. Det gjøres noe forskning om kvener og om romanifolket i regi av Norges forskningsråd. Det er ønskelig over tid å utvikle mer kunnskap om situasjonen for de nasjonale minoritetene for å sikre at myndighetenes politikk bygger på et best mulig grunnlag.

Strategier og tiltak

Politikken overfor de nasjonale minoritetene skal ha som siktemål å følge opp eksisterende norsk lovgivning på området og Norges internasjonale forpliktelser. St.meld. nr. 15 (2000-2001) skal følges opp i fagdepartementenes arbeid overfor nasjonale minoriteter. Behovene til nasjonale minoriteter skal, så langt det er mulig, dekkes innenfor de ordningene som gjelder for samfunnet generelt. Særtiltak og spesielle tilpasninger av de generelle ordningene kan imidlertid være nødvendig på noen områder for å imøtekomme særlige behov hos minoritetene, for eksempel når det gjelder minoritetsspråklige media og utdannings tilbud.

*2. Sikre en aktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene**Tilstandsvurdering*

Ratifiseringen av Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter og opprettelse av en egen tilskuddsordning for nasjonale minoriteter har bidratt til større bevissthet hos myndighetene om de nasjonale minoritetenes kulturelle og samfunnsmessige behov. De nasjonale

minoritetene har oppnådd økt synliggjøring og anerkjennelse i den offentlige debatt, og økt kulturell mobilisering i egne rekker. Det er etablert en konstruktiv dialog mellom de nasjonale minoritetene og myndighetene, samtidig som begge parter har pekt på behovet for å videreutvikle dialogen om politikken.

Strategier og tiltak

Retten til deltakelse i samfunnslivet, og særlig til å delta i politiske beslutningsprosesser, er en grunnleggende rettighet. Alle, kvinner og menn, barn og unge, skal kunne være med på å utforme tiltak som gjelder dem selv. Regjeringen vil sikre minoriteter reell mulighet til deltakelse i beslutningsprosessene. Det er viktig at minoritetene selv får delta i prosessen når myndighetene skal utforme og prioritere tiltak og utvikle en helhetlig politikk for nasjonale minoriteter. Regjeringen legger særlig vekt på dialog og samarbeid mellom offentlige myndigheter og organisasjonene til de nasjonale minoritetene. Tilskudd til nasjonale minoriteter (jf. kap. 526, post 70) bidrar til å legge til rette for denne dialogen. Sterke og synlige organisasjoner vil over tid ha lettere for å bli hørt av institusjoner og myndigheter på ulike forvaltningsnivåer.

3. Sikre nasjonale minoriteter like muligheter til deltakelse på alle samfunnsområder og bekjempe etnisk diskriminering og rasisme

Tilstandsvurdering

Rapporter fra organisasjonene til de nasjonale minoritetene og fra Senter mot etnisk diskriminering

ring viser at diskriminering blir opplevd som et problem for personer som hører til de nasjonale minoritetene. Det gjelder både kontakt med det offentlige og på det private området, for eksempel på boligmarkedet og på serverings- og overnattingssteder.

Strategier og tiltak

Myndighetenes tiltak mot diskriminering og rasisme mot samer, nasjonale minoriteter og innvandrergupper må sees i sammenheng. Virksomheten ved Senter mot etnisk diskriminering omfatter alle disse gruppene, og senteret legger vekt på kontakten med nasjonale minoriteter. Det vises for øvrig til omtale under programkategori 13.20 Innvandring. Senterets virksomhet bidrar for det første til at diskriminering av nasjonale minoriteter blir dokumentert. For det andre medvirker senteret til at ordninger og praksis som virker diskriminerende mot personer med tilknytning til nasjonale minoriteter, for eksempel på boligmarkedet, blir endret.

Tilskudd til nasjonale minoriteter skal være et bidrag til å styrke de nasjonale minoritetenes muligheter for aktiv deltakelse på alle samfunnsområder, for eksempel innen media og på kulturområdet (jf. kap 526, post 70). Tilskudd kan blant annet gis til å dokumentere diskriminering, til holdningsskapende arbeid og til formidling av kunnskap om minoritetenes situasjon, både innenfor en minoritet og overfor storsamfunnet generelt.

Kap. 526 Nasjonale minoriteter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til nasjonale minoriteter	2 501	2 600	2 700
	Sum kap. 526	2 501	2 600	2 700

Post 70 Tilskudd til nasjonale minoriteter

Målet med tilskuddsordningen er å støtte virksomhet som bidrar til aktiv samfunnsdeltakelse, som sikrer alle, uavhengig av etnisk bakgrunn og

kjønn, like muligheter, og som motvirker diskriminering av nasjonale minoriteter. Grunnstøtten og prosjektstøtten foreslås videreført samlet på én budsjettpost.

Grunnstøtte

Målsetting

Å støtte frivillige organisasjoner med basis i nasjonale minoriteter som gjennom sin virksomhet:

- ivaretar interessene til nasjonale minoriteter
- fremmer dialog og samarbeid mellom nasjonale minoriteter, frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter

Tildelingskriterier

Det kan gis grunnstøtte til organisasjoner, hvis virksomhet faller inn under ordningens formål, og som har basis i en av de nasjonale minoritetene (kvenner, romanifolket (tatere/de reisende), rom (sigøynere), skogfinner og jøder). For at en organisasjon skal få tildelt grunnstøtte er det en forutsetning at organisasjonen respekterer grunnleggende demokratiske prinsipper og menneskerettighetene, herunder prinsippet om likestilling mellom kvinner og menn. Videre må organisasjonen dokumentere gjennom årsrapport og regnskap at den har eksistert i minst ett år, og at den har vedtekter og et styre. Det er hvert år laget et eget rundskriv med nærmere omtale av tilskuddsordningen.

Oppfølging og kontroll

Organisasjoner som mottar støtte, sender inn resultatrapport og regnskapsrapport etter nærmere fastsatte krav. Kommunal- og regionaldepartementet følger nøye med på hvordan organisasjonene som mottar støtte forvalter sine midler.

Rapport for 2000–2001

Norske kveners forbund har i 2001 mottatt kr 640 000 i grunnstøtte. Norske kveners forbund ble etablert i 1987, og har mottatt støtte fra Kommunal- og regionaldepartementet siden 1990. Romanifolkets landsforening har i 2001 mottatt kr 475 000 i grunnstøtte. Romanifolkets landsforening ble etablert i 1995 og mottok grunnstøtte første gang i 1999. Stiftelsen Roma har i 2001 mottatt kr 70 000 i grunnstøtte. Stiftelsen Roma ble etablert i 1995 og mottok grunnstøtte første gang i 2000. Skogsfinnske interesser i Norge har i 2001 mottatt kr 100 000 i grunnstøtte. Skogsfinnske interesser ble etablert i 1999 og mottok grunnstøtte første gang i 2000. Disse organisasjonene har blant annet til formål å bedre de respektive

minoritetenes stilling språklig, kulturelt og i samfunnslivet.

Tilskuddsordningen har bidratt til å bedre dialogen mellom myndighetene og de nasjonale minoritetene, i tråd med målet for tilskuddet. Organisasjonene har blant annet fått ressurser til å gi uttrykk for sitt syn på politiske saker som angår dem på en mer systematisk måte enn tidligere.

Prosjektstøtte

Målsetting

Gjennom prosjektstøtte ønsker departementet å bidra til:

- formidling og dokumentasjon av kunnskap om minoritetenes situasjon
- dokumentasjon av ulike former for diskriminering
- holdningsskapende arbeid
- selvhjelpsvirksomhet
- kontakt og samarbeid mellom nasjonale minoriteter på tvers av landegrenser, fortrinnsvis innen Norden

Tildelingskriterier

Det kan innvilges tilskudd til prosjekter som faller inn under ordningens formål, fremmet av organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner eller andre. Det er hvert år laget et eget rundskriv med nærmere omtale av tilskuddsordningen.

Oppfølging og kontroll

Mottaker av tilskudd er ansvarlig for rapportering ved prosjektets avslutning. Det kreves regnskapsrapport og resultatrapport etter nærmere fastsatte krav. På bakgrunn av de innkomne rapportene og informasjonen som innhentes gjennom kontakt med de ulike tilskuddsmottakerne, utarbeider Kommunal- og regionaldepartementet med jevne mellomrom en oversiktsrapport om resultatene som oppnås.

Rapport for 2000–2001

I 2001 er det blant annet bevilget midler til informasjonstiltak, kunnskapsformidling, seminarer, musikkfestival og annen kultur- og tradisjonsformidling. Erfaringene tyder på at tilskuddsordningen er et viktig tiltak for synliggjøring av og utvikling av positive holdninger overfor de nasjonale minoritetsgruppene, i tråd med målsettingen for

bevilgningen. Ordningen har videre bidratt til å styrke aktiviteten og engasjementet i minoritetsgruppene.

Landsorganisasjonen for romanifolket fikk i 2001 kr 100 000 til organisasjonsbyggende arbeid, til et organisasjonsskoleringsprosjekt og til kostnader forbundet med dialog med myndighetene. Videre fikk Stiftelsen Romanifolket/taterne til delt kr 100 000 som dels brukes til dokumentasjon av diskriminering og overgrep overfor romanifolket i løpet av siste halvdel av 1900-tallet, dels til oppbygging av stiftelsen. Begge organisasjo-

nene har blant annet til formål å bedre romanifolkets stilling, språklig, kulturelt og i samfunnslivet.

Budsjettforslag for 2002

Det forelås bevilget totalt 2,7 mill. kr til grunnstøtte og prosjektstøtte over post 70. Midlene fordeles etter søknad fra frivillige organisasjoner, kommuner, fylkeskommuner og andre i henhold til målene og tildelingskriteriene for ordningen.

Programkategori 13.40 Samiske formål

Samlede utgifter under programkategori 13.40

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
540	Sametinget (jf. kap. 3540)	101 234	106 900	127 500	19,3
541	Tilskudd til samiske formål	76 786	3 430	5 600	63,3
	Sum kategori 13.40	178 020	110 330	133 100	20,6

Samlede inntekter under programkategori 13.40

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3540	Sametinget (jf. kap. 540)			7 400	
	Sum kategori 13.40			7 400	

Ansvarsfordeling og samordning i norsk samepolitikk

Kommunal- og regionaldepartementet har samordningsansvaret for statlig samepolitikk. Prinsippet om departementenes sektoransvar gjelder på alle fagområder, og departementene har ansvar for å følge opp samepolitikken innenfor sine sektorer. Dette gjelder også de ordningene som er overført til Sametinget fra fagdepartementene, og som det bevilges midler til over kap. 540, post 50.

En helhetlig framstilling av regjeringens samepolitikk og bevilgninger til samiske formål fra departementene gis i publikasjonen "Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet 2002".

tinget bestemmer selv hvilke saker det vil engasjere seg i.

Sametinget som samepolitisk organ er ikke underordnet regjeringen, og regjeringen har som utgangspunkt ikke noe konstitusjonelt ansvar for Sametingets avgjørelser eller virksomhet. Sametinget forvalter i dag en rekke tilskuddsordninger og oppgaver som er overført fra departementene. Kommunal- og regionalministeren har det konstitusjonelle ansvar når det gjelder bruk av budsjettmidler på statsbudsjettets kap. 540 Sametinget. Når det gjelder bevilgninger til Sametinget over andre departementers budsjetter, er det vedkommende fagstatsråd som har det konstitusjonelle ansvaret.

Sametinget

Sametinget er etablert med hjemmel i Lov om Sametinget og andre samiske rettsforhold (same-loven). Sametingets arbeidsområde er alle saker som etter tingets oppfatning særlig berører den samiske folkegruppe. Sametinget kan avgi uttalelse om og reise alle saker innenfor sitt arbeidsområde. Det kan også legge fram saker for offentlige myndigheter og private institusjoner. Same- og stammefolk i selvstendige stater. Regjeringens

Overordnet mål i samepolitikken

Grunnloven § 110a og sameloven er grunnlaget for regjeringens målsetting om å legge forholdene til rette for at den samiske folkegruppen kan sikre og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Forpliktelser overfor den samiske befolkning følger også av internasjonale konvensjoner, særlig FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel 27, og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk mål kommer til uttrykk i følgende målsettinger:

1. Økt myndighet til Sametinget

For å oppfylle den overordnede målsettingen om å legge forholdene til rette for at samene selv kan sikre eget språk, kultur og samfunnsliv, er det et mål å gi Sametinget større politisk innflytelse og økt myndighet i saker som er av spesiell interesse for den samiske befolkningen.

Tilstandsvurdering

Siden Sametinget ble etablert i 1989, har det pågått et kontinuerlig arbeid med å tilpasse Sametingets status og funksjon i forhold til statlig styringsverk og den sentrale forvaltning.

Foruten den myndigheten som tillegges Sametinget gjennom sameloven, er Sametinget tillagt myndighet med hjemmel i reindriftsloven og opplæringsloven. Det prinsipielt viktigste området Sametinget er blitt tillagt myndighet over er utdanningsområdet. Opplæringsloven er foreløpig den eneste loven som gir Sametinget beslutningsmyndighet i form av myndighet til å gi forskrifter.

Tidligere har Sametinget bl.a. fått ansvaret for å fordele tilskudd til samiske organisasjoner, til kultur- og nærings- og språklige formål, og fått overført ansvaret for en rekke oppgaver fra fagdepartementene av særskilt betydning for samisk kultur. I tillegg er Sametinget tillagt forvaltningsansvar for visse administrative forhold, slik som valg til Sameting og oppnevning av representanter til ulike offentlige organer. Sametinget utøver dessuten myndighet og innflytelse gjennom deltakelse og representasjon i en rekke utvalg, styrer og råd.

Alle tilskuddsordningene og oppgavene som er delegert til Sametinget er av særlig betydning for den samiske kulturs stilling. Etter at sameloven ble vedtatt, har det vært en forutsetning at Sametinget skal ha en vesentlig grad av selvrådrett og innflytelse i disse spørsmålene.

Sametinget fikk i 1999 unntak fra bevilgningsreglementets § 4 om bruttobudsjettering og får hele sin bevilgning fra Kommunal- og regionaldepartementet på én 50-post. Tilsvarende overføres bevilgningene fra Barne- og familiedepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet over 50-poster. Sametinget gis på denne måten et særlig selvstendig ansvar og frihet med hensyn til ressursdisponeringen.

Strategier og tiltak

For at Norges forpliktelser både i forhold til nasjonal og internasjonal rett skal kunne oppfylles, er

det viktig å styrke Sametingets rolle som premissleverandør overfor regjeringen, og som ansvarlig organ for utviklingen av det samiske samfunnet. Regjeringen vurderer fortløpende overføring av myndighet og ansvar til Sametinget i saker som angår den samiske befolkning, og som gir samene større innflytelse i saker som gjelder utvikling av samisk språk, kultur og samfunnsliv.

Regjeringen foreslår at forvaltningen av institusjoner og tiltak, som tidligere delvis har fått øremerkede bevilgninger over Kulturdepartementets budsjett, eller tilskudd gitt på grunnlag av søknad, overføres til Sametinget. Dette gjelder bl.a. Beavivvás Sámi Teáhter, De Samiske Samlinger og tilskudd til samiske museer, samiske festivaler og samiske bokbusser. Også den samiske stedsnavnstjenesten foreslås lagt til Sametinget. Med dette er alle Kulturdepartementets midler øremerket samiske kulturtiltak overført til Sametinget. For å gi Sametinget størst mulig grad av frihet ved disponeringen av midlene, er disse samlet under én post som en samlet bevilgning på kap. 320 Allmenne kulturformål, post 53 Samiske kulturformål. Det forslås bevilget 29,1 mill. kr til dette formålet.

Det er behov for å avklare spørsmål knyttet til mekanismer for konsultasjon og drøftinger med Sametinget, samt oppgave- og ansvarsfordelingen i samepolitikken og Sametingets forhold til det lokale og regionale styringsnivået. Regjeringen vil drøfte med Sametinget hvordan dette skal gjøres, jf. St.meld. nr. 55 (2000-2001).

2. Et levende samisk språk

Tilstandsvurdering

Kapittel 3 i sameloven omhandler samisk språk og trådte i kraft 1.1.1992. Loven slår fast at samisk og norsk er likeverdige språk. Formålet med samelovens språkregler er å sikre grunnlaget for samisk språk, og å legge forholdene til rette for videreutvikling og økt bruk av samisk. Loven skal videre sikre innbyggerne grunnleggende rettigheter vedrørende bruk av samisk. Det settes også klare krav til oversettelse av rettsinformasjon til samisk. Lover, forskrifter og kunngjøringer av særlig interesse for hele eller deler av den samiske befolkningen skal være tilgjengelig på samisk.

Flere undersøkelser utført av Samisk språkråd, og en undersøkelse utført av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) viser at samelovens språkregler ikke følges opp i tilstrekkelig grad.

Situasjonen for samisk språk er gitt en bred omtale i St.meld. nr. 55 (2000-2001) Om samepolitikken. Samisk språk og kultur har de siste årene vært i en revitaliseringsfase etter lang tid med undertrykkelse og fornorskning. Aktiv og utvidet bruk av samisk språk er et svært viktig element i den videre utviklingen av samisk kultur. For den samiske befolkningen er det avgjørende at grunnleggende informasjon produseres og presenteres på samisk, og at den gjøres allment tilgjengelig. Mange med samisk språkbakgrunn kan ikke lese og skrive samisk. Tilbud om lese- og skriveopplæring for dem som kan snakke samisk er én utfordring. En annen utfordring er språkopplæringstilbud for personer med samisk bakgrunn som verken kan lese, skrive eller snakke samisk. I enkelte områder har ettervirkningene av den tidligere skolepolitikken medført at folk over en viss alder har problemer med skriftlig materiale på norsk som f.eks. offentlige dokumenter. Kommunal- og regionaldepartementet vil bidra til å finansiere et forsøksprosjekt i Kautokeino for å bedre samisktalendes muligheter til å orientere seg i forhold til offentlig virksomhet og til å forbedre kommunikasjonen mellom denne gruppen brukere og forvaltningen.

Sametinget har utarbeidet språkplaner for områdene utenfor forvaltningsområdet for samisk språk. I 2000 avsatte Sametinget ca. 3 mill. kr til styrking av samisk språk i sørsamisk område, lulesamisk område, Ofoten og Sør-Troms og kyst- og fjordområder. I 2001 vil Sametinget styrke sin fagkompetanse administrativt innen det sør- og lulesamiske språkområdet.

I tillegg til å føre tilsyn med at offentlige institusjoner følger bestemmelsene som gjelder samisk språk, informerer Sametinget om hvilke rettigheter enkeltpersoner har til bruk av og opplæring i samisk språk. Også terminologiutvikling er en viktig del av Sametingets arbeid. Forutsetningen for at samisk skal kunne brukes i faglige sammenhenger, er at det finnes fagterminologi og fagbegreper på samisk som dekker behovet i alle situasjoner. Det er nødvendig med felles nordiske løsninger for terminologi, normering- og rettskrivningsspørsmål i forhold til ulike språkgrupper. Sametinget forvalter tilskudd til samisk tolketjeneste og tospråklighet. Formålet med denne tilskuddsordningen er å bevare, styrke og fremme bruken av samisk språk i forvaltningen i forvaltningsområdet for samisk språk (kommunene Karasjok, Kautokeino, Nesseby, Porsanger, Tana og Kåfjord). Det er et mål å gjøre lokalforvaltningen tospråklig.

Det er siden 1996 gitt skjønnstilskudd til kommuner som har store utgifter knyttet til tospråklig samisk/norsk grunnskole. I 2001 er 10,2 mill. kr av det ordinære skjønnstilskuddet gitt til kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, en økning på 8,3 mill. kr i forhold til i 2000.

Strategier og tiltak

Aktiv bruk av samisk språk står sentralt i den videre utvikling av samisk kultur, og språket må få innpass på flere arenaer i samfunnet. Det er spesielt viktig at det legges til rette for at samisk språk kan benyttes i IKT-sammenheng. En arbeidsgruppe opprettet høsten 2000 har med utgangspunkt i eNorge-planen (Regjeringens samlede plan for å legge grunnlaget for utviklingen av informasjons- og kunnskapssamfunnet Norge) kartlagt behov, problemer og hindringer i anvendelsen av samisk tegnsatt i IKT-sammenheng. Arbeidsgruppen har sett nærmere på statlige myndigheters egen bruk av samisk i IKT-sammenheng. Gruppens forslag vil bli innarbeidet i eNorge-planen. Det vil også bli etablert et samisk språkvalg på regjeringens internettsider, ODIN, slik at stortingsmeldinger, proposisjoner, lover, forskrifter og andre dokumenter som er publisert på samisk gjøres tilgjengelig på internett.

Hvert departement og hver etat har et ansvar for å utforme informasjon om egne saksområder, også på samisk der informasjonen har en samisk målgruppe. På oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet har Nordisk samisk institutt i 2001 foretatt en kartlegging av hvilken offentlig informasjon som eksisterer på samisk, hva det er behov for og hvem som har ansvar for at informasjonen gis. Kartleggingen viser at offentlig samiskspråklig informasjon er relativt liten. Det er få lover, forskrifter og skjemaer som er oversatt. Internett er foreløpig tatt lite i bruk. Regjeringen vil øke bevisstheten i forvaltningen om hva slags informasjon som bør oversettes, og hvordan informasjonsformidlingen bør foregå. Offentlig forvaltning bør innarbeide rutiner for å vurdere om lover, forskrifter, skjemaer, brosjyrer, rundskriv, kunngjøringer m.m. bør oversettes til samisk. Terminologiutvikling vil her være et sentralt språklig aspekt fordi det på en rekke fagfelt ennå ikke finnes gode samiske begreper.

Kommunal- og regionaldepartementet nedsatte i januar 2001 en arbeidsgruppe der bl.a. de aktuelle kommunene deltar, for å vurdere om berørte kommuner og fylkeskommuner får dekket sine faktiske utgifter til tospråklighet. Arbeidsgruppen setter fokus på om kommunene/fylkes-

kommunene a) får dekket de utgiftene de i dag har til tospråklighet, b) har ressurser til å fylle de kravene som stilles i lovbestemmelsene som omtaler tospråklighet, og c) hva som må til for å oppnå målet om likestilling mellom språkene. Arbeidsgruppen avslutter sitt arbeid i løpet av 2001. På bakgrunn av arbeidsgruppens foreløpige vurderinger og anbefalinger samt Sametingets budsjettforslag for 2002, vil Kommunal- og regionaldepartementet overføre 10,2 mill. kr til Sametinget til fordeling på de aktuelle kommunene for 2002. Kommunal- og regionaldepartementet vil følge opp problemstillingene for å sikre at det gis kompensasjon for kommunenes og fylkeskommunenes utgifter til tospråklighet.

3. Økt samisk forskning og kunnskapsutvikling

Tilstandsvurdering

Det er fremdeles et stort behov for kunnskap om en rekke forhold som angår den samiske befolkningen. Sametinget og Norges forskningsråd har i 1996/1997 utredet forhold knyttet til samisk forskning. Norges forskningsråd vedtok høsten 2000 en 5-årig handlingsplan for samisk forskning.

Forskningen foregår særlig ved Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt. Høgskolen i Nord-Trøndelag har et særskilt ansvar for sørsamisk språk og kultur. I de senere år har den samiske forskningen blitt mer internasjonalt orientert. Som en følge av sektorprinsippet har flere departementer og underliggende etater FoU-innsats om samiske forhold.

Det samiske samfunnet er i en rask omstillingsprosess med endringer innen primærnæringene og overgang til andre næringsformer. Den generelle utviklingen med økt internasjonalisering og globalisering setter stadig større krav til og press på urfolkskulturer. Det samiske samfunnet befinner seg mellom det tradisjonelle og det moderne, det lokale og internasjonale. Samisk språk, kultur, næringer og samfunnsliv skal overleve og utvikles i en verden i stadig og rask endring. Høy samisk kompetanse innen de fleste fagområder er derfor av avgjørende betydning for å sikre samisk språk, kultur og samfunnsliv for fremtiden.

Strategier og tiltak

Forskning innen humaniora og samfunnsvitenskap har tradisjonelt vært, og er fortsatt, dominerende innen samisk forskning. Det er behov for rettsforskning om samiske sedvaner og om rela-

sjonen mellom statssamfunnet og samene opp gjennom tiden. Det er viktig å få kartlagt og dokumentert samefolkets tradisjonelle kunnskaper om natur, økologi og bruksformer i samiske områder. Forskningen bør også ha fokus på å frambringe kunnskap om dagens situasjon. Den bør rettes mot samiske samfunnsforhold, forholdet mellom storsamfunnet og det samiske samfunnet, ivareta kjønnsperspektivet og bringe fram mer kunnskap om kvinners situasjon i samfunnet.

Kommunal- og regionaldepartementet har siden 2000 bevilget midler til Makt- og demokratiutredningen (Universitetet i Tromsø), som skal kartlegge noen av de faktorene som påvirker maktforholdet mellom den norske majoritetsbefolkning og den samiske minoritetsbefolkning, samt betingelsene for så vel det norske folkestyret som samenes mulighet til selvbestemmelse. Videre skal prosjektet blant annet belyse på hvilken måte og i hvilken grad den faktiske fordelingen av beslutningskompetanse mellom Sametinget og sentrale institusjoner i det norske styrings-systemet påvirker betingelser for samisk selvbestemmelse. Prosjektet planlegges ferdigstilt i 2002.

For å samle kunnskap om samisk forskning og fremme samarbeid mellom samiske forskningsinstitusjoner, har Kommunal- og regionaldepartementet i 1998-2000 bevilget midler til Universitetet i Tromsø, som i samarbeid med Samisk høgskole og Nordisk samisk institutt står bak et nettverksprosjekt for samisk forskning. Prosjektet skal fremme sameforskning og urfolksforskning av særlig betydning for opprettholdelse av samisk kultur og dens materielle grunnlag. For å etablere metoder for forskning om samiske rettigheter, samt systematisere og offentliggjøre historisk kunnskap som hittil har vært ukjent, har departementet i 1999-2001 bevilget midler til Nordisk samisk institutt til et forskningsprosjekt om samisk rettsutvikling i nyere tid. Prosjektene er finansiert over Kommunal- og regionaldepartementets kap. 500, post 21 Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag.

4. Motvirke negative holdninger og samisk diskriminering

Tilstandsvurdering

Det eksisterer fremdeles negative holdninger og intoleranse i forhold til samer. Dette har særlig kommet til uttrykk i forbindelse med debatter rundt Samerettsutvalgets innstilling, sametingsvalg og stortingsvalg, samelovens språkregler,

samiske barnehager, innføring av samisk læreplan i grunnskolen, og i forbindelse med stadnamnlova og bruk av samiske stednavn.

Negative holdninger til det samiske kan delvis skyldes manglende informasjon om samer og det samiske. Det er derfor en utfordring å øke kunnskapen om samiske forhold, både i forvaltningen og i befolkningen. Ansvaret for å informere om disse forholdene ligger både hos Sametinget og sentrale myndigheter.

Strategier og tiltak

Kommunal- og regionaldepartementet vil iverksette en holdnings- og informasjonssatsing om samer og samiske forhold. Dette skal bl.a. gjøres ved å nedsette en tverrdepartemental arbeidsgruppe, med deltakelse fra Sametinget, som skal utarbeide forslag til informasjonstiltak om samer og samiske forhold. Departementet vil også sette i gang FoU-virksomhet for å undersøke årsaker til ulike holdninger til samer og samiske forhold.

Kommunal- og regionaldepartementet vil med jevne mellomrom utgi et informasjonsbrev om samiske spørsmål.

Andre departementers budsjettforslag til samiske formål

Arbeids- og administrasjonsdepartementet avsetter i 2002 0,5 mill. kr til et eget samisk språkvalg på regjeringens internettsider ODIN.

Justisdepartementet vil i 2002 bevilge midler til Rettshjelpskontoret for Indre Finnmark over kap. 470, post 72, i henhold til retningslinjene for fri rettshjelp, jf. Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri rettshjelp i Innst. S. nr. 181 (1999-2000). Tilskuddet for 2001 er ca. 1,1 mill. kr. Departementet vil også avsette særskilte midler til politisdistrikter som har kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. Midlene skal dekke utgifter til det generelle merarbeidet som tospråklighet medfører for politiet, og utgifter til kompetanseoppbyggingstiltak. Forskningsprosjektet samiske sedvaner og rettsoppfatninger ble startet i 1997 og var planlagt ferdigstilt i 2001. Det er avlevert en delrapport om samiske sedvaner og rettsoppfatninger i Finnmark fylke, som skal legges fram som NOU i løpet av høsten 2001. Prosjektet er noe forsinket. Det nyutnevnte samerettsutvalget har fått i oppgave å lede neste fase, som er å utrede områdene sør for Finnmark fylke.

Over *Kulturdepartementets* budsjett foreslås det at samiske kulturtiltak samles på én post og

overføres til Sametinget. Dette gjelder bl.a. Beaivváš Sámi Teahter, De Samiske Samlinger og tilskudd til samiske museer, samiske festivaler og samiske bokbusser. Budsjettforslaget er på 29,1 mill. kr. Det avsettes videre 2,5 mill. kr til prosjektering av Østsamisk museumsanlegg i Neiden (samisk tusenårssted), og det tas sikte på å følge opp med ytterligere 27,5 mill. kr i senere terminer. Støtten til samiske aviser økes med 1 mill. kr til 11 mill. kr for 2002.

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har ansvaret for mange ulike ordninger av stor betydning for samiske samfunn. Noen av disse er øremerket samiske formål. Blant de bevilgninger som går særskilt til samiske formål er bevilgning til Samisk høyskole, samiske videregående skoler, midler til dekning av kommunenes utgifter til tospråklighet i grunnskolen og til særskilte utviklingstiltak i det samiske utdanningsområdet. Bevilgningene videreføres hovedsakelig på dagens nivå. For øvrig vil departementet legge til rette for samlokalisering av Samisk høyskole og Nordisk samisk institutt m.fl. i Kautokeino, og vil komme tilbake til saken i revidert nasjonalbudsjett for 2002. Det vises forøvrig til kap. 2445 i Arbeids- og administrasjonsdepartementets budsjettforslag.

Miljøverndepartementet vil i 2002 videreføre 1 mill. kr i tilskuddsmidler til samiske kulturminner. Midlene bevilges over Riksantikvarens kap. 1429, post 72.7 til tiltak som ivaretar kulturminnefaglige hensyn i arbeidet med samiske kulturminner og kulturmiljøer, samt samisk bygningsvern.

Barne- og familiedepartementet gir et særskilt tilskudd til samiske barnehager. Tilskuddet kommer i tillegg til det ordinære statstilskuddet. Intensjonen er å bidra til at samiske barn i barnehagene kan utvikle og styrke sitt samiske språk og sin samiske kulturbakgrunn. Tilskuddet foreslås til 8,1 mill. kr i likhet med i 2001. Det gis også midler til samiske formål innenfor øvrig barne- og ungdomsarbeid.

Sosial- og helsedepartementet vil i 2002 øke tilskuddsrammen til Sametinget for oppfølging av NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge. Bevilgningen til Universitetet i Tromsø for drift av Senter for samisk helseforskning i Karasjok økes slik at senteret kan trappe opp virksomheten som planlagt, og gjennomføre helse- og levekårsundersøkelse i samiske områder. Fra 1.1.2002 overtar staten driftsansvaret for spesialisthelsetjenesten. Tilskuddet til Finnmark fylkeskommune for drift av slike tjenester i Indre Finnmark opphører. Mid-

lene legges inn i rammen til Helse Nord (helsefor-
etaket for Nord-Norge) med føringer som sikrer
driften for de aktuelle institusjoner. I sum økes
bevilgningene til samiske formål med 2 mill. kr.
Etter planen vil også oppbyggingen av samisk
nasjonal kompetansefunksjon innen psykiatrien
påbegynnes i 2002.

Landbruksdepartementet vil overføre
0,6 mill. kr til Sametinget for å styrke tingets
arbeid med reindriftssaker, og for å legge til rette
for økt samhandling mellom Reindriftsforvaltnin-
gen og Sametinget. For øvrig får Samisk utvi-
klingsfond 2 mill. kr overført fra jordbruksavtalen

og 2 mill. kr via Reindriftens utviklingsfond. Ellers
foreslås det, ved siden av reindriftsavtalen på
103 mill. kr, en bevilgning på 28 mill. kr til Rein-
driftsforvaltningen, 3 mill. kr til vedlikehold av
konvensjonsgjerdene, 0,6 mill. kr til drift av fjell-
stuene og 2,2 mill. kr til omstillingstiltak i Indre
Finnmark. Det har vist seg svært vanskelig å få
omstillere over 55 år i annet arbeid. Denne grup-
pen vil kunne søke om forlenget omstilling fram
til ordinær pensjonsalder.

Utenriksdepartementet viderefører 0,4 mill. kr
til Sametingets deltakelse i Arktisk råd.

Kap. 540 Sametinget (jf. kap. 3540 Sametinget)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
50	Sametinget	101 234	106 900	120 100
54	Avkastning av Samefolkets fond			7 400
	Sum kap. 540	101 234	106 900	127 500

Sametingets rapportering til Regjeringen og Stortinget

Sameloven § 1-3 slår fast at Sametingets årsmel-
ding skal sendes til Kongen. Regjeringen legger
meldingen fram for Stortinget hvert år. Når det
gjelder nærmere rapportering om Sametingets
virksomhet i 2000, vises det til St.meld. nr. 55
(2000-2001) Om samepolitikken, der Sametingets
årsmelding er vedlagt.

Sametingets organisering

Virksomheten til Sametingets underliggende råd
ble omorganisert fra 1. januar 2001 ved at de
underliggende rådene ble lagt ned til fordel for en
avdelingsstruktur på administrativt nivå, direkte
under Sametingsrådet. Tildeling av virkemidler
etter søknad blir etter den nye ordningen foretatt
av Sametingets tilskuddsstyre, som oppnevnes av
Sametinget, mens språksaker behandles av Same-
tingets språkstyre som er oppnevnt av Sametings-
rådet. Sametingets målsetting med den nye orga-
nisasjonsstrukturen er å sette Sametinget i stand
til å være en politikktutvikler og politisk premissle-
verandør med klare politiske og administrative
ansvarslinjer. Den nye organisasjonsstrukturen er
ment å gi større grad av effektiv utnyttelse og
koordinering av de administrative ressursene.
Sametinget har også gitt uttrykk for at omorgani-

seringen skal ivareta brukerinteresser og faglig
forutsigbarhet i forvaltningsoppgavene på en for-
svarlig måte.

En konsekvens av Sametingets omorganise-
ring er at forskrifter til kulturminneloven, som tid-
ligere la myndighet direkte til Samisk kulturmin-
neråd, er endret ved at myndighet er lagt direkte
til Sametinget fra januar 2001. Sametinget er der-
ved underlagt Riksantikvarens og Miljøvernde-
partmentets instruksjons- og omgjøringskompe-
tanse for så vidt gjelder samisk kulturminnevern.
Ordningen er gjort midlertidig i 3 år.

Sametingets omorganisering innebærer også
et vedtak om nedlegging av Samisk språkråd fra
1. januar 2001, og opprettelse av Sametingets
språkstyre. Kulturdepartementet har tatt opp
spørsmålet om hvilke konsekvenser Sametingets
vedtak har i forhold til sameloven § 3-12 med for-
skrifter med Sametinget. Behandlingen av saken
er ikke avsluttet.

Post 50 Sametinget

Regjeringen foreslår at det i 2002 bevilges
120,1 mill. kr over post 50. I forhold til 2001 er
dette en økning på 12,3 pst. I denne økningen lig-
ger 10,2 mill. kr som tidligere er gitt som skjønns-
midler til kommuner med særlige utgifter til
tospråklighet, jf. kommuneproposisjonen (St.prp.
nr. 82 (2000-2001)) og Innst. S. nr. 326 (2000-

2001). Sametinget fordeler midlene til kommuner og fylkeskommuner. Det bør legges opp til en dialog mellom de aktuelle kommunene og Sametinget med tanke på en videre oppfølging av saken. Bevilgningen omfatter også midler til administrasjon av tospråklighetsmidlene. Bevilgningen omfatter også 0,6 mill. kr fra Landbruksdepartementet til en stilling som skal arbeide med rein-driftssaker. Sametinget er gitt 0,6 mill. kr i mer-verdiavgiftskompensasjon.

I 2001 ble det gitt 1,2 mill. kr til tiltak knyttet til sametingsvalget høsten 2001. Disse midlene er for 2002 tatt ut av budsjettet.

Sametinget fordeler bevilgningen innenfor post 50 i sitt plenumsmøte i november, med forbehold om Stortingets budsjettvedtak. Med de føringer som er lagt i Stortingets budsjettvedtak, fordeler Sametinget bevilgningen etter egne prioriteringer.

Rapport 2000

Driftsutgifter

Sametinget er en viktig politisk aktør, og Sametingets økende aktivitet på alle politikkområder innebærer et press på dagens administrative system. Sametinget har i de siste årene hatt en meget sterk økning i saksmengden. Sametinget hadde 91,83 årsverk pr. 15. mai 2001.

Lønns- og driftsutgifter for Sametinget, Sametingets administrasjon, Samisk næringsråd, Samisk kulturråd, Samisk språkråd og Samisk kulturminneråd var 66,3 mill. kr i 2000.

Samisk utviklingsfond - næringsformål

Samisk utviklingsfond har til formål å fremme tiltak av særlig kulturell, sosial og økonomisk betydning for den samiske befolkning og det samiske bosettingsområdet. I tillegg til en målsetting om å skape og opprettholde levedyktig næringsvirksomhet og arbeidsplasser, har fondet også funksjon som et kulturpolitisk og likestillingspolitisk virkemiddel.

I samfinansieringstilfeller hvor andre offentlige finansieringsinstitusjoner deltar, deltar Samisk utviklingsfond med sikte på å avhjelpe svak tilgang på egenkapital. Primærnæringene står sentralt i de samiske bosettingsområdene, noe som også gjenspeiles i bevilgningene. I 2000 ble det bevilget til sammen 18,6 mill. kr fra Samisk utviklingsfond og 6,6 mill. kr som tilskudd

til næringskombinasjoner (driftsstøtte og etablererstipend). Det ble gitt en samlet fondsstøtte på 3,4 mill. kr til fiskerinæringen, noe som innebærer en nedgang på 6,4 pst. i forhold til 1999. Til jordbruksnæringen ble det bevilget 2,1 mill. kr, noe som er en nedgang på 36 pst. siden 1999.

Målsettingen med tilskudd til næringskombinasjoner er å sikre sysselsetting og inntektsgrunnlag for de som driver med næringskombinasjoner. En slik tilpasning gir en fleksibel utnyttning av naturressursene. Marginale ressurser i de samiske områdene gir oftest ikke tilstrekkelig økonomisk grunnlag for eneyrketilpasning. Under næringskombinasjonsordningen har 28 pst. av det samlede støttebeløpet gått til kvinner i 2000, mens den tilsvarende andelen i 1999 var på 33 pst. Hovedparten av de som har fått driftstilskudd tilhører reindriften og duodjiinæringen.

Støtte fra Samisk utviklingsfond har gitt god mulighet til å utøve samisk kunsthåndverk og husflid (duodji), og er viktig for å fremme bredden i samisk kulturliv og næringsliv. Utviklingen av duodji som næring er også viktig i et likestillingsperspektiv, da dette gir gode muligheter for kvinnearbeidsplasser. I 2000 ble det fordelt 3,5 mill. kr til duodji, mot 3,6 mill. kr i 1999. Sametinget understreker det betydelige utviklingspotensialet duodji har som fag, kultur og næring. Sametinget peker også på betydningen av duodji for kvinner, for samisk språk og som identitets-skapende samisk aktivitet. For å stimulere til næringsetablering har Sametinget utarbeidet et femårig utviklingsprogram for duodji.

Sametinget har i Handlingsplan for likestilling 1999-2001 vedtatt innsatsområder for arbeidet med likestilling i Sametingets virksomhet. Disse innsatsområdene omfatter tingets arbeid med likestilling, styrking av kvinnes stilling og status i offentlig sammenheng, samt å sette fokus på kvinners rolle som kulturbærere og verdiskapere i samiske lokalsamfunn. Ett av Sametingets satsingsområder når det gjelder kvinner har vært rekruttering av kvinner og ungdom til jordbruket.

Samisk kulturfond - kulturformål

Samisk kulturfond har til formål å fremme tiltak for samisk kultur og stimulere til samiske kulturaktiviteter for den samiske befolkningen. Den totale søknadssummen til fondet i 2000 var på 14,3 mill. kr, en nedgang på 3 mill. kr fra 1999.

Tabell 3.10 Fordeling av midler fra Samisk kulturfond (i 1 000 kr).

Formål	1998	1999	2000
Litteratur	1 840	2 600	2 100
Billedkunst/duodji	785	1 200	596
Musikk	958	1 442	1 105
Samiske frie teaterformål	214	424	480
Andre tiltak	1 664	2 432	2 691
Sum	5 461	8 108	6 971

"Andre tiltak" gjelder bl.a. film, idrett, basisutstillinger, tidsskrift (kvinnemagasinet Gába), kul-

turminneprosjekt, tusenårsprosjekt, festivaler og andre arrangementer.

Tabell 3.11 Tildelinger fra Samisk kulturråd (i 1 000 kr).

Formål	1998	1999	2000
Samiske kultursentra/institusjoner	2 843	3 518	4 443
Samiske kulturorganisasjoner	1 033	1 333	1 607
Samisk forlagsdrift	1 500	1 500	1 500
Sum	5 376	6 351	7 550

Samisk språkråd – språklige formål

Samisk språkråd er et rådgivende organ for Sametinget og andre offentlige organer i spørsmål om samisk språk og har ansvar for å bevare, utvikle og styrke samisk språk i Norge. Rådet skal blant annet verne om den kulturarv som samisk skriftspråk og talespråk representerer, utvikle samisk terminologi og fastsette skrivemåten for samiske ord og uttrykk innenfor de fastsatte nordiske rettskrivningene. Etter omorganiseringen av Sametinget pr. 1.1.2001 er det Sametingets språkstyre som ivaretar disse oppgavene, jf. omtalen av Sametingets organisering.

Sametinget fordeler tilskudd til samisk tolketjeneste og tospråklighetstilskudd til kommuner i forvaltningsområdet for samisk språk. I tillegg blir merutgifter Finnmark og Troms fylkeskommune har som en direkte følge av samelovens språkregler dekket. Den overordnede målsettingen er at forvaltningen skal bli fullt ut tospråklig. Det ble i 2000 fordelt 16,7 mill. kr til merutgifter på grunn av tospråklighet og til prosjekter for utvikling av samisk språk. 13,5 mill. kr var øremerket merutgifter på grunn av tospråklighet. Den resterende bevilgningen på 3,2 mill. kr ble fordelt til tiltak for å fremme samisk språk. Kommuner, fylkeskommuner, foreninger og enkeltpersoner søkte til sammen om 8,3 mill. kr til slike formål.

Samisk språkråd la i oktober 2000 fram en rapport om bruken av samisk språk. Rapporten byg-

ger på en språkbruksundersøkelse gjennomført i løpet av 1999 og 2000 i Finnmark og utvalgte kommuner i Troms, Nordland, Trøndelagsfylkene og Hedmark. Undersøkelsen omhandler bruken av samisk språk blant privatpersoner, offentlige institusjoner, samiske organisasjoner og samiske bedrifter. Resultatene av undersøkelsen indikerer at ca. 25 000 personer i Norge er samiskspråklige, i den forstand at de kan følge med i en samtale på samisk. 53 pst. av de samiskspråklige både snakker, leser og skriver samisk.

Tiltak rettet mot barn og unge

Tilskuddsordningen "Samiske barns oppvekstvilkår" skal bidra til å fremme samiske barns oppvekstvilkår gjennom tiltak som styrker og bevarer samisk språk og kultur. Sametinget stilte i 2000 2,5 mill. kr til disposisjon til denne ordningen. De siste årene er det særlig satset på utgivelser av barne- og ungdomsmagasiner på samisk. Det er mangel på samiskspråklig litteratur til ungdom, og det er viktig å bygge opp samiskspråklige lesevaner for samiske barn og ungdom.

Samisk språkråd forvalter en stipendordning som er et språkvirkemiddel for å stimulere samisk ungdom til å velge samisk som fag i videregående utdanning. I 2000 var det avsatt 1 mill. kr til utdanningsstipend for ungdom som har samisk som fag under utdanningen.

Samiske hovedorganisasjoner og politiske grupperinger

Sametingsrådet fordeler tilskudd til Sametingets politiske grupperinger og til samiske organisasjoner. Det ble i 2000 fordelt 1,8 mill. kr til Sametingets politiske grupperinger. Formålet med tilskuddet er å styrke arbeidsvilkårene for gruppene.

Samiske organisasjoner har en viktig funksjon både i forhold til Sametinget og for opprettholdelse av samepolitiske miljøer. Formålet med tilskuddsordningen er å styrke samepolitisk virksomhet gjennom landsomfattende organisasjoner som har som formål å fremme samisk identitet, språk, kultur og samfunnsliv. Sametinget fordelte 2,1 mill. kr i 2001. Følgende organisasjoner har mottatt tilskudd i 2001: Norske Samers Riksforbund (kr 804 000), Samenes folkeforbund (kr 704 000), Nordisk Sameråd – Norsk seksjon (kr 320 000), ungdomsorganisasjonen Davvi Nuorra (kr 120 000), kvinneorganisasjonene Sáráhkka (kr 60 000) og Sámi Nissonforum (kr 60 000).

Post 54 Avkastning av Samefolkets fond

Stortinget vedtok 16. juni 2000 å bevilge 75 mill. kr til et "Samefolkets fond" i forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000. Om fondets formål uttalte flertallet i finanskomiteen at avkastningen av fondet skal gå til forskjellige tiltak som vil styrke samisk språk og kultur.

Stortingets vedtak omtaler fondets opprettelse som en kollektiv erstatning for de skadene og den uretten fornorskningspolitikken har påført det samiske folk. Regjeringen vil legge til grunn at fondets avkastning ikke skal bli brukt til individuelle erstatninger. Finanskomiteen uttaler videre at fondet bør forvaltes av Sametinget. Regjeringen vil fastsette vedtektene for fondet slik Stortingets vedtak forutsetter. Disse vil bli formulert slik at Sametinget skal stå mest mulig fritt til å fastsette egne retningslinjer og prioriteringer for sin forvaltning av fondet.

Fondets grunnkapital er plassert på en konto i Norges Bank. Beløpet som stilles til Sametingets disposisjon over budsjettet for 2002 omfatter renteavkastningen fra 1. juli 2000 til 31. desember 2001, og utgjør 7,4 mill. kr. Avkastningen av fondet er ikke en del av Sametingets rammebevilgning.

Kap. 3540 Sametinget (jf. kap. 540 Sametinget)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
51	Avkastning av Samefolkets fond			7 400
	Sum kap. 3540			7 400

Her føres avkastningen av Samefolkets fond, jf. omtalen under kap. 540, post 54.

Kap. 541 Tilskudd til samiske formål

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Tilskudd til samiske formål	1 786	3 430	1 300
71	Kompetansesenter for urfolks rettigheter			1 800
72	Samisk språk, informasjon o.a.			2 500
90	Samefond	75 000		
	Sum kap. 541	76 786	3 430	5 600

Kap. 541 forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet.

Post 70 tilskudd til samiske formål

Regjeringen foreslår at det bevilges til sammen 1,3 mill. kr over denne posten i 2002. Formålet er å støtte aktiviteter som kan bidra til å bevare, utvikle og fremme ny kunnskap om samisk identitet, språk, kultur og samfunnsliv. Tilskudd kan gis til samiske institusjoner og organisasjoner, bygde- og grunneierlag, kommunale- og halvkommunale virksomheter og andre institusjoner og organisasjoner. Unntaksvis gis det tilskudd til enkeltpersoner.

Det er fordelt 2,1 mill. kr i 2001. Språk- og informasjonstiltak er prioritert dette året.

Post 71 Kompetansesenteret for urfolksrettigheter

Forslaget om å etablere et kompetansesenter for urfolks rettigheter ble lansert i St.meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum - handlingsplan for menneskerettigheter. Stortingets utenrikskomité sluttet seg til forslaget, jf. Innst. S. nr. 23 (2000-2001). Regjeringen tar sikte på at senteret skal være i drift fra årsskiftet 2001/2002. Senteret skal lokaliseres i Kautokeino. Hensikten med å opprette et kompetansesenter for urfolks rettigheter er å øke kunnskapen om denne delen av menneskerettighetene både i Nord-Norge og i landet for øvrig. Det er ønskelig at senteret skal skape et faglig nettverk til andre institusjoner som arbeider med urfolksspørsmål nasjonalt og internasjonalt. Dokumentasjon, formidling, informasjon og nettverksbygging vil være sentrale

arbeidsoppgaver for senteret. Senteret vil også kunne påpeke behov for ny forskning, men skal ikke være en forskningsinstitusjon. Kommunal- og regionaldepartementet foreslår at det avsettes 1,8 mill. kr til senteret i 2002. I tillegg deltar Utenriksdepartementet i finansieringen av senteret med 1,2 mill. kr i 2002.

Kommunal- og regionaldepartementet avsatte kr 850 000 til etableringen av senteret i 2001, mens Utenriksdepartementet har satt av kr 600 000 til dette.

Post 72 Samisk språk, informasjon, o.a.

Posten er knyttet til regjeringens satsning på samisk språk og informasjon på samisk fra norske myndigheter, og informasjon om samiske forhold til allmennheten, jf. tiltakene som er fremmet i St.meld. nr. 55 (2000-2001) Om samepolitikken. Til dette formålet avsettes det 2,5 mill. kr i 2002. Blant tiltakene som skal settes i verk er informasjonstiltak om samelovens språkregler, styrke regjeringens bruk av samisk i egne publikasjoner, og etablering av et eget samisk språkvalg på ODIN. For øvrig vil regjeringen iverksette en holdnings-/informasjonssatsing om samer og samiske forhold. Regjeringen vil nedsette en tverrdepartemental arbeidsgruppe, med deltakelse fra Sametinget, som skal utarbeide forslag til informasjonstiltak når det gjelder samer og samiske forhold. Regjeringen vil også sette i gang FoU-virksomhet for å avdekke nærmere noen av årsakene til ulike holdninger til samer og samiske forhold.

Prográmmakategoriija 13.40 Sámi ulbmilat

Golut buohkanassii prográmmakategoriijas 13.40

		(1 000 kr)			
Kap.	Namahuš	Rehketdoallu 2000	Salderej. budjeahtta 2001	Evttohus 2002	Pst. nuppástus 01/02
540	Sámediggi (vrd. kap. 3540)	101 234	106 900	127 500	19,3
541	Doarjja sámi ulbmiliidda	76 786	3 430	5 600	63,3
	Oktiibuot kategoriija 13.40	178 020	110 330	133 100	20,6

Boađut buohkanassii prográmmakategoriijas 13.40

		(1 000 kr)			
Kap.	Namahuš	Rehketdoallu 2000	Salderej. budjeahtta 2001	Evttohus 2002	Pst. nuppástus 01/02
3540	Sámediggi (vrd. kap. 540)			7 400	
	Oktiibuot kategoriija 13.40			7 400	

Norgga sámedipolitiikka ovddasvástádus-juohkin ja bálddalastin

Giella- ja guovlodepartemeanttas lea stádalaš sámedipolitiikka bálddalastin ovddasvástádus. Departemeanttaid suorgeovddasvástádusprinsihppa gusto buot fágaduovdagiidda, ja departemeanttain lea ovddasvástádus sámedipolitiikka čuovvoleamis sin iežaset surggiid siskkabealde. Dát gusto maiddái ortnegiidda mat leat sirdojuvvon Sámediggái, ja maidda juolluduvvojit ruđat kap. 540, poasttas 50.

Ráđdehusa sámedipolitiikka ja departemeanttaid ruhtajuolludeamet sámi ulbmiliidda ovdanbuktojuvvojit ollislaččat publikašuvnnas "Ruhtajuolludeamet sámi ulbmiliidda stáhtabudjeahtas 2002".

Sámediggi

Sámediggi lea áhahuvvon Sámedikki ja eará sámi riektedilálašvuodaid lága (sámelága) láhkavuoduin. Sámedikki bargoviidodat leat buot áššit mat dikki oainnu mielde erenoamážit gusket sámi álbmotjovkui. Sámediggi sáhtá addit cealkamušaid buot áššiid birra ja váldit ovdan buot áššiid iežas bargoviidodaga siskkabealde. Dat sáhtá maid bidjat ovdan áššiid almmolaš eise-

válldiide ja priváhta institušuvnnaide. Sámediggi mearrida ieš makkár áššiiguin áigu bargat.

Sámediggi sámedipolitiikkalaš orgánan ii leat Ráđdehusa vuollásaš, ja Ráđdehusas ii leat vuolggasajis makkárge ráddenhámalaš (konstitušuvnnalaš) ovddasvástádus Sámedikki mearrádusain dahje doaimmas. Sámediggi hálldaha dál muhtun doarjaortnegiid ja bargguid mat leat sirdojuvvon departemeanttain. Giella- ja guovlo-ministaris lea ráddenhámalaš ovddasvástádus budjeahttaruđaid geavaheamis stáhtabudjeahtakapihttalis 540 Sámediggi. Ruđaid hárrái mat juolluduvvojit Sámediggái eará departemeanttaid budjeahttakapihttaliid bokte, lea guoskevaš fágastáhtarádis ráddenhámalaš ovddasvástádus.

Sámedipolitiikka bajit juksanmearit

Vuoddolága § 110a ja sámeláhka leat Ráđdehusa juksanmeari vuodusin láhčit dilálašvuodaid nu ahte sámi álbmotjoavku sáhtá váfistit ja gárgedit iežaset giella, kultuvrra ja servodateallima. Maiddái riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain servet geatnegasvuodas sámi veahkadaga hárrái, erenoamážit ON konvenšuvnnas siviila ja politiikkalaš vuoigatvuodaid birra artihkkalis 27, ja ILO-soahpamušas nr. 169 eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid birra iešstivrejeadđi

stáhtain. Ráđđehusa juksanmeriid albmanahttet čuovvovaš ulbmilat:

1. Eanet válđi Sámediggái

Vai ollašuttuojuvvo bajit juksanmearri man mielde galgá láhčit dilálašvuodaid nu ahte sápmearčat ieža sáhttet váfistit iežaset giela, kultuvrra ja servodateallima, de lea ulbmil addit Sámediggái eanet politihkalaš váikkuhanfámu ja eanet válđdi áššiin main sámi veahkadat erenoamážit berošta.

Váguid árvvoštallan

Dan rájes go Sámediggi áhahuvvui 1989:s, de lea oktilaččat bargojuvvon heivehit Sámedikki stáhtusa ja doaimma stádalaš stivrenráhkanusa ja guovddáš hálldahusa ektui. Earret válđdi mii biddjojuvvo Sámediggái sámelága bokte, de lea Sámediggái biddjojuvvon válđi boazodoallolága ja oahpahuslága láhkavuoduin. Prinsihpalaččat deatalaččamus duovdda mas Sámediggái lea biddjojuvvon válđi, lea oahppo- duovdda. Oahpahusláhka lea vuos áidna láhka mii addá Sámediggái mearridanválđdi addit láhkaásahusaid.

Ovdal lea Sámediggi e.e. ožžon ovddasvástádusa juohkit doarjagiid sámi organisašuvnnaide, kultur- ja ealáhus- ja gielalaš ulbmiliidda, ja dat lea fágadepartemeanttain ožžon ovddasvástádusa muhtun bargguin main lea erenoamáš mearkkašupmi sámi kultuvrii. Dasa lassin lea Sámediggái biddjojuvvon hálldahan-ovddasvástádus dihto administratiiva dilálašvuodain, nugo Sámedikkevállggain ja ovddasteddjiid nammadeamis iešguđetlágan almmolaš orgánaide. Sámedikkis lea dasa lassin válđi ja váikkuhanfápmu go leat mielde ja ovddastuvvojit mángga lávdegottis, stivrras ja rádis.

Buot doarjaortnegiin ja bargguin mat leat fápmuduvvon Sámediggái lea vasedin mearkkašupmi sámi kultuvrra sajadahkii. Maŋŋil go sámeláhka mearriduvvui, de lea leamaš ovdehussan ahte Sámedikkis galgá mearkkašahtti made iešráđđenvuoigatvuohta ja váikkuhanfápmu dáin gažaldagain.

Sámediggi oáččui 1999:s spiehkasteami bruttobudjehattabidjama ruhtajuolludannjuolgadusaid §:s 4, ja oázžu olles iežas ruhtajuolludeami Gielda- ja guovlodepartemeantta ovttá 50-poasttas. Seamma láhkai sirdojuvvojit Mánáid- ja bearaš-departemeantta ja Girko-, oahppo- ja dutkan-departemeantta ruhtajuolludeami 50-poasttaid bokte. Sámediggái addojuvvo dáinna lágiin

vásedin iešheanalisis ovddasvástádus ja ludolašvuohta resursahálldasaemi dáfus.

Strategiijat ja doaibmabijut

Vai Norgga geatnegasvuodát riikkagottálaš ja riikkaidgaskasaš rievtti dáfus galget sáhttit ollašuttuojuvvot, de lea deatalaš nannet Sámedikki rolla eaktolágideaddjin ráđđehusa buohta, ja sámi servodaga gárgedeami ovddasvástideaddji orgánan. Ráđđehus árvvoštallá oktilaččat sirdit válđdi ja ovddasvástádusa Sámediggái sámi veahkadahkii guoskevaš áššiin, ja mat addet sápmelaččaide stuorát váikkuhanfámu áššiin mat gustojit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima gárgedeapmái.

Ráđđehus evttoha ahte institušuvnnaid ja doaibmabijuid hálldaheapmi, mat ovdal leat ožžon vasedin ruhtajuolludemiid Kultuvradepartemeantta budjehatta bokte, dahje doarjagiid mat addojuvvojit ohcamiid vuodul, sirdojuvvojit Sámediggái. Dát gusto ee. Beaivváš Sámi Teahterii, Sámi Vuorká-Dáviriidda ja doarjagiidda sámi dávvirvuorkkáide, sámi festiválaide ja sámi girjebussiide. Maiddái sámi báikenamma-nevvohat evttohuvo biddjojuvvot Sámediggái. Dáinna leat buot Kultuvradepartemeantta ruđat mat leat merkejuvvon sámi kulturdoaibmabijuide sirdojuvvon Sámediggái. Addin dihtii Sámediggái nu stuorra ludolašvuođa go vejolaš dáid ruđaid hálldemis, leat dát čohkkejuvvon ovttá poastta vuollái obba ruhtajuolludeapmin kapihttalii 320 Oppalaš kulturulbmilat, poasta 53 Sámi kulturulbmilat. Evttohuvo juolluduvvot 29,1 milj. kr dán ulbmili.

Dárbu lea čielggadit gažaldagaid mat gusket ráđđádallan- ja ságaškuššanmekanismaide Sámedikkiin, ja sámepolitiikka bargo- ja ovddasvástádusjuohkimii ja Sámedikki gaskavuhtii báikkálaš ja guovlluguovdasaš stivrendássái. Ráđđehus áigu ságaškuššat Sámedikkiin mo dat galgá dahkkojuvvo, vrd. St.died. nr. 55 (2000-2001).

2. Ealli sámegiella

Váguid árvvoštallan

Sámelága kapihtal 3 lea sámegiela birra ja bodii fápmui 1.1.1992. Láhka nanne ahte sámegiella ja dárogiella leat ovttárvosaš gielat. Sámelága giellanjuolggadusaid ulbmilin lea váfistit sámegiela vuddosa ja láhčit dilálašvuodaid sámegiela viidásetgárgedeapmái ja lasi geavaheapmái. Láhka galgá maiddái váfistit ássiide vuoddo-

vuogatvuodaid sámegiela geavaheamis. Biddjovuvvojit maiddá čielga gáibádusat riektedieđuid sámegillii jorgaleami hárrái. Láгат, láhkaásahusat ja almmuhusat main olles sámi veahkadat dahje oasit das beroštit erenoamážit, galget leat fidnemis sámegillii.

Máŋga guorahallama maid Sámi giellaráđdi lea čadahan, ja guorahallan man Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR/Norgga gávpot- ja guovlodutkama instituhtta) lea čadahan, čájehit ahte sámelága giellanjuolggadusat eai čuovvuvvo doarvái bures.

Sámegiela dilli lea viidát máinnašuvvon St. diedáhusas nr. 55 (2000-2001) Sámpolitihka birra. Sámi giella ja kultuvra lea maŋemuš jagiid leamaš oddasislihkkanmuttus maŋŋil go lea guhkes áiggiid sordjuvvon ja dáruiduhttojuvvon. Árijálaš ja viiddiduvvon sámegiela geavaheapmi lea deatalaš oassi sámi kultuvrra gárgedeamis ovddasguvlui. Sámi veahkadahkii lea mearrideaddjin ahte vuoddodiedut buvttaduvvojit ja ovdanbuktojuvvojit sámegillii, ja ahte dat leat buohkaide fidnemis. Ollugat geain lea sámi duogáš eai máhte čállit ja lohkat sámegiela. Lohkan- ja čállinoahpaheapmi sidjiide geat máhttet hállat sámegiela lea okta hástalus. Nubbi eará hástalus lea giellaoahpahanfálaldat olbmuid geain lea sámi duogáš ja eai máhte lohkat, čállit eai ge hállat sámegiela. Muhtun guovlluin leat ovddeš skuvlapolitihka maŋŋelváikkuhusat mielddisbuktán ahte olbmui dihto agis bajás leat váttisvuodát dárogel čálalaš ávdnasiiguin nugo omd. almmolaš áššegirjiiguin. Gielda- ja guovlodepartemeanta áigu veahkehit ruhtadit geahččalanprojeavtta Guovdageainnus mii galggašii buoridit sámegielhálliid vejolašvuodaid dádjadit almmolaš doaimma ektui ja buoridit gulahallama dán geavaheadji joavkku ja hálddaha gaskkas.

Sámediggi lea ráhkadan giellaplánaid guovlluide mat eai gula sámegiela hálddanguvlui. Jagis 2000 várrii Sámediggi sullii 3 milj. kr nannet sámegiela oarjelsámi guovllus, julevsámi guovllus, Ofoahtas ja Oarje-Romssas ja riddo- ja vuotnaguovlluin. 2001s áigu Sámediggi nannet iežas fágagelbbolašvuoda administratiivvalaččat oarjel- ja julevsámi giellaguovllus.

Dasa lassin ahte bearráigeahččá ahte almmolaš institušuvnnat čuvvot mearrádusaid sámegiela hárrái, de bajásčuvge Sámediggi makkár vuogatvuodát ovttaskasolbmui leat geavahit sámegiela ja oazžut sámegieloahpahusa. Maiddá terminologijagárgedeapmi lea deatalaš oassi Sámedikki barggus. Eaktun go sámegiela galgá sáhttit atnit fágalaš oktavuodain, lea ahte sámegielas gávdno fágaterminologija ja fága-

doahpagat mat gokčet buot dilálašvuodaid dárbbu. Dárbbášuvvojit oktasaš davviriikkalaš čovdosat terminologijai, normeremii ja riektačállingažaldagaide iešguđet giellajoavkku hárrái. Sámediggi hálddaha doarjagiid sámi dulkonbálvalusaide ja guovttegielatvuhtii. Dán doarjjaortnega ulbmilin lea seailluhit, nannet ja ovddidit sámegiela geavaheami sámegiela hálddanguovllu hálddahušas (gielddain Kárášjohka, Guovdageaidnu, Unjárga, Poršangu, Deatnu ja Gáivuotna). Lea ulbmilin dahkat báikkálašhálddaha guovttegielagin.

1996 rájes lea addojuvvon árvvoštusdoarjja gielddaide main leat stuorra golut guovttegielat sámi/dáru vuoddoskuvlla dihtii. Jagis 2001 leat 10,2 milj. kr dábalaš árvvoštusdoarjagis addojuvvon sámegiela hálddanguovllu gielddaide, mii lea 8,3 milj. kr lassáneapmi jagi 2000 ektui.

Strategijiat ja doaibmabijut

Sámegiela árijálaš geavaheapmi lea guovdil sámi kultuvrra gárgedeamis ovddasguvlui, ja gillii ferte čáhkkejuvvot sadji eanet gávnadansajiide servodahkii. Lea erenoamáš deatalaš láhčit dilálašvuodaid nu ahte sámegiela sáhtta atnit IKT-oktavuodas. Bargojoavku mii nammaduvvui jagi 2000 čavčča lea eNorga-plána vuodul (Ráddehusa čoahkkeplána dahkat vuddosa informašuvdna- ja diehtoservodaga Norgga gárgedeapmái) čielgadan dárbbuid, čuoimmaid ja hehttehusaid sámi čálamearkačohkiid geavaheamis IKT-oktavuodas. Bargojoavku lea dárkileappot geahčadan mo stádalaš eiseválddit ieža geavahit sámegiela IKT-oktavuodas. Joavkku evttohus váldojuvvo fárrui eNorga-plánii. Ráddehusa interneahttiidduide, ODIN, álggahuvvo maiddá vejolašvuohta válljet sámegiela, nu ahte interneahitas sáhtta dábuhit stuorradikkedieđahusaid, proposišuvnnaid, lágaid, láhkaásahusaid ja eará dokumeanttaid mat leat almmuhuvvon sámegillii.

Juohke departemeanttas ja etáhtas lea ovddasvástádus hábmet dieđuid iežaset áššeduovdagiid birra, maiddá sámegillii go dieđuin lea sámi ulbmiljoavku. Gielda- ja guovlodepartemeantta ovddas lea Sámi instituhtta 2001s guorahallan makkár almmolaš dieđut gávdnojit sámegillii, makkarat dárbbášuvvojit ja geas lea ovddasvástádus dieđuid addimis. Guorahallan čájeha ahte almmolaš sámegielinformašuvdna lea oalle vánis. Hárve láгат, láhkaásahusat ja skovit leat jorgaluvvon. Interneahita lea vuos unnán váldojuvvon atnui. Ráddehus áigu nannet hálddaha dihtomielalašvuoda das makkár dieđut berrejit jorgaluvvot, ja das mo diehtujuohkin berre

dáhpáhuvvat. Almmolaš hállddahuš berre ráhkadit dagaldusaid árvvoštallat berrejitgo lágat, láhkaásahusat, skovit, diedihangihppagat, johtočállosat, almmuhusat jdd. jorgaluvvot sámegillii. Terminologijagárgedeapmi lea dás guovdilis gielalaš bealli danne go mángga fágasuorggis eai gávdno buorit sámi doahpagat.

Giella- ja guovlodepartemeanta nammadii ođđajagemánus 2001 bargojoavkku masa e.e. guoskevaš gielddat searvidit, mii galgá árvvoštallat ožžotgo guoskevaš gielddat ja fylkkagielddat gokčojuvvot sin guovttegielatvuoda duohta goluid. Bargjoavku suokkarda ožžotgo gielddain/fylkkagielddain a) gokčojuvvot dálá guovttegielatvuoda goluid, b) leatgo dain návccat deavdit gáibádusaid mat leat guovttegielatvuoda máinnašeddi láhkamearrádusain ja c) maid ferte dahkat vai olaha juksanmeari gielaide dásseárvvu birra. Bargjoavku gárvvasta barggus jagi 2001 mielde. Bargjoavkku gaskaboddosaš árvvoštallamiid ja ávžžuhusaid vuodul ja Sámedikki budjeahttaevttohusa 2002 vuodul, áigu Giella- ja guovlodepartemeanta sirdit 10,2 milj. kr Sámediggái juohkimassii dáid gielddaide jagi 2002 ovddas. Giella- ja guovlodepartemeanta áigu čuovvolit čuolbmadijemiid vai váfista ahte addojuvvo buhtadeapmi gielddaid ja fylkkagielddaid guovttegielatvuoda goluid ovddas.

3. Eanet sámi dutkan ja diehtogárgedeapmi

Váguid árvvoštallan

Lea ain stuorra dárbu oažžut dieđu ollu dilálašvuodain mat guoskkahit sámi veahkadaga. Sámediggi ja Norgga dutkanráđdi leat 1996/1997s čielggadan sámi dutkamiidda gullevaš dilálašvuodaid. Norgga dutkanráđdi mearridii čakčat 2000 sámi dutkama 5-jagi doaibmaplána.

Dutkan dáhpáhuvvá erenoamážit Romssa universitehtas, Sámi allaskuvllas, ja Sámi Instituhus. Davvi-Trøndelága allaskuvllas lea oarjesámegiela ja kultuvrra erenoamáš ovddasvástádus. Manemuš jagiid lea sámi dutkan šaddan eambbo riikkaidgaskasažžan. Suorgeprinsihpa geažil leat moanat departemeanttain ja vuolit etáhtain DjO-árjjat (dutkan- ja ovdánahttinárjjat) sámi dilálašvuodaid birra.

Sámi servodat nuppastuvvá johtilit go vuoddoealáhusat rivdet ja ođđa ealáhusmállet ilbmet. Oppalaš gárgedus mas lea eanet internationaliseren ja globaliseren bidjá oktilassii stuorát gáibádusaid ja deaddaga eamiálbmotkultuvrraide. Sámi servodat lea dál árbevirolašvuoda ja oddaigásašvuoda gaskkas, báikkálaš-

vuoda ja riikkaidgaskasašvuoda gaskkas. Sámi giella, kultuvra, ealáhusat ja servodateallin galget ceavzit ja gárgeduvvat dakkár máilmmis mii oktilaččat ja johtilit rievdá. Alla sámi gelbbolašvuodas eanaš fágaduovdagiin lea danin mearrideaddji mearkkašupmi sámi giela, kultuvrra ja servodateallima seailuheapmái boahhteáigái.

Strategiijat ja doaibmabijut

Dutkan humaniora ja servodatdiehtaga siskka-bealde lea árbevirolaččat leamaš, ja lea ain, ráđdejeaddjin sámi dutkamis. Ain dárbbášuvvo maiddái riektedutkan sámi vieruiduvvamiid birra ja stáhtaservodaga ja sámiid gaskavuoda birra áiggiid čađa. Deatalaš lea oažžut guorahallojuvvot ja duodaštuvvot sámeálbmoga árbevirolaš dieđuid ja máhtuid luonddu, ekologijia ja geavahanvugiid birra sámi guovlluin. Dutkan berre maiddái guovdilastit dieđu ovdansáhttima dálá dili birra. Dat berre guorahallat sámi servodatdilálašvuodaid, stuorraservodaga ja sámi servodaga gaskavuoda, áimmahuššat sohka-bealperspektiivva ja sáhttit ovdan eambbo dieđu nissoniid dili birra servodagas.

Giella- ja guovlodepartemeanta lea jagi 2000 rájes juolludan ruđaid Rádden- ja demokratiija-čielggadeapmái (Romssa universitehtta), mii galgá guorahallat muhtun buvttadahkkiid mat váikkuhit ráddengaskavuoda dáža eanádatveahkadaga ja sámi veahádatveahkadaga gaskkas, ja sihke norgga álbmotválddi ja sámiid iešmearrideami vejolašvuoda eavttuid. Maiddái galgá projeakta earret eará čuvget guđe láhkai ja man muddui duodalaš mearridangelbbolašvuoda juohku Sámedikki ja norgga stivrenvuogádaga guovddáš institušuvnnaid gaskkas váikkuha sámi iešmearrideapmái. Projeakta galggašii gárvánit 2002s.

Čohkken dihtii dieđu sámi dutkama birra ja ovddidan dihtii ovtasbarggu sámi dutkani-institušuvnnaid gaskkas, lea Giella- ja guovlodepartemeanta jagiin 1998-2000 juolludan ruđaid Romssa universitehttii, mii ovtasbarggus Sámi allaskuvllain ja Sámi Instituhus doaimmá sámi dutkanfierpmádatprojeavtta. Projeakta galgá ovddidit sámedutkama ja eamiálbmotdutkama mas lea vásedin mearkkašupmi sámi kultuvrra ja dan ávnnaslaš vuddosa bisuheapmái. Ásahan dihtii metodaid sámi vuogátvuodaid dutkamii ja vuogádahttin ja almmuhan dihtii historjjálaš dieđu mii dássáži ii leat leamaš dihtosis, lea departemeanta 1999-2001 juolludan ruđaid Sámi Instituhus dutkanprojektii oddaset áiggi sámi riekte-

gárgeduvvama birra. Projeavttat ruhtaduvvojit Giella- ja guovlodepartemeantta kap. 500, poastta 21, Erenoamáš dutkan- ja čielggadanbarggut, bokte.

4. Vuosttaldit negatiiva miellaguottuid ja sámi vea-laheami

Váguid árvvoštallan

Gávdnojit ain negatiiva miellaguottut ja gierdameahhtunvuohta sámiid ektui. Dát leat erenoamážit bohtán albma digaštallamiin Sámi vuoigatvuodálávdegotti evttohusa, sámedikkevággaidda ja stuorradikkevággaidda, sámelága giellanjuolggadusaid, sámi mánáidgárddiid, vuodđoskuvlla sámi oahppoplánaidda atnuiváldima, ja báikenammaslága ja sámi báikenammas geavaheami birra.

Negatiiva miellaguottut sápmelašvuohtii sáhttet muhtun muddui bohtit das go váilot dieđut sámiid ja sápmelašvuođa birra. Danne leage hástalus buoridit dieđu sámi dilálašvuođaid birra, sihke hálldahusas ja veahkadagas. Ovddasvástádus dáidda dieđuid juohkimis gullá sihke Sámediggái ja guovddáš eiseválddiide.

Strategiijat ja doaibmabijut

Giella- ja guovlodepartemeanta áigu álggahit miellaguoddo- ja diedihánáingirušsáma sámiid ja sámi dilálašvuođaid birra. Dat dahkkojuvvo nu ahte e.e. nammaduvvo departemeantaidgaskasaš bargjoavku, masa Sámediggi searvida, mii galgá ráhkadit diedihandoaibmabidjoevttohusaid sámiid ja sámi dilálašvuođaid birra. Departemeanta áigu maid álggahit Djo-doaimma guorahallat sivaidda iešgudetlágan miellaguottuide sámiide ja sámi dilálašvuođaide.

Giella- ja guovlodepartemeanta áigu jeavdda-láččat almmuhit diedihánreivve sámi gažaldagain.

Eará departemeantaid budjeahhtaevttohusat sámi ulbmiliidda

Bargo- ja hálldahusdepartemeanta várre jagis 2002 0,5 milj. kr sierra sámegeiela giellaválljemii Ráddehusa interneahhtasiidduin ODIN.

Justiisadepartemeanta áigu 2002s juolludit ruđaid Sis Finnmárkku Riekteveahkkantuvrii kap. 470, poasttas 72, nuvtá riekteveahki njuolggadusaid mielde, vrd. Stuorradikki gieda-hallamiin St.meld. nr. 25 (1999-2000) Om fri retts-hjelp Innst. S. nr. 181 (1999-2000). Doarjja 2001s lea sullii 1,1 milj. kr. Departemeanta áigu maid

várret vásedin ruđaid politiijaguovlluide main leat gielddat sámegeiela hálldahanguovllus. Ruđat galget geavahuvvot gokčat oppalaš lassebarggu goluid maid guovttegielatvuohta dagaha politiijaide, ja gelbbolašvuođabajidandoaibmabijuid goluid. Dutkanprojeakta sámi vieruiduvvamat ja riekteoainnut álggahuvvui 1997s ja lei galgan geargat 2001s. Lea addojuvvon oasseraporta sámi vieruiduvvamiid ja riekte-oainnuid birra Finnmárkku fylkkas, mii galgá ovdanbiddjojuvvo NAC-hámis 2001 čavčča mielde. Projeakta lea veaháš mannonan. Aiddo nammaduvvon Sámi vuoigatvuodálávdegoddi lea ožžon bargun jodihit bohte oasi, mii lea čielggadit guovlluid Finnmárkku fylkka lulleis.

Kultuvradepartemeanta budjehtas evtto-huvvo ahte sámi kulturdoaibmabijut čohkke-juvvojit ovttá postii ja sirdojuvvojit Sámediggái. Dát gusto ee. Beaivváš Sámi Teahterii, Sámiid Vuorká-Dáviriidda ja doarjagiidda sámi dávvir-vuorkkáide, sámi festiválaide ja girjebussiide. Budjeahhtaevttohus lea 29,1 milj. kr. Maiddái várrejuvvojit 2,5 milj. kr Nuortasámi dávvir-vuorkárusttega projekteremii Njávdamii (sámi jahkeduhátbáiki), ja jurdda lea juolludit vel 27,5 milj. kr mannelaš termiinnain. Doarjja sámi aviissaide lasihuvvo 1 milj. kr 11 milj. kr rádjai jahkái 2002.

Girko-, oahppo- ja dutkandepartemeanttas lea ovddasvástádus mángga iešgudetlágan ortnegis main lea stuorra mearkkašupmi sámi servodagaide. Muhtun ráje dain leat várrejuvvon sámi ulbmiliidda. Ruhtajuolludemiid gaskkas mat mannet sierranassii sámi ulbmiliidda lea ruhtajuolludeapmi Sámi allaskuvlii, sámi joatkkaskuvllaide, ruđat maiguin gokčá gielddaid vuodđoskuvlla guovttegielatvuođa goluid ja ruđat sámi oahppoduovdaga sierra gárgedandoaibmabijuide. Ruhtajuolludeamiit jotkojuvvojit váldosaččat dálá dásis. Muđui áigu departemeanta láhčit dilálašvuođaid Sámi allaskuvlla ja Sámi Instituhta j.e. oktiisajusteapmái Guovdageainnus, ja máhccá áššái DNB:s (dárkkistuvvon našuvnnalašbudjehtas) 2002. Čujuhuvvo muđui Bargo- ja hálldahusdepartemeantta budjeahhta-evttohusa kapihttalii 2445.

Birasgáhttenpartemeanta áigu 2002s joatkit juolludit 1 milj. kr doarjaruđaid sámi kulturmuittuide. Ruđat juolluduvvojit Riikkaantikvára kap. 1429, poastta 72.7 bokte doaibmabijuide mat áimmahuššet kulturmuittofágalaš deasttaid barggus sámi kulturmuittuiguin ja kulturbirrasiguin, ja sámi vistesuodjai.

Mánáid- ja bearašdepartemeanta addá sierra doarjaga sámi mánáidgárddiide. Doarjja lea lassin

dábálaš stáhtadoarjagii. Háhku lea váikkuhit ahte sámi mánát mánáidgárddiin sáhttet gárgedit ja nannet iežaset sámegiela ja sámi kulturduoga. Doarjja evttohuvvo leat 8,1 milj. kr, mii lea seamma go 2001s. Addojuvvojit maidái ruđat sámi ulbmiliidda mánáid- ja nuoraidbargguid siskabealde.

Sosiála- ja dearvvastvuodadepartemeanta áigu 2002s lasihit doarjjarámma Sámediggái čuovvot NOU 1995:6 "Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge" (Dearvvastvuoda- ja sosiálabálvalusaid plána Norgga sámi veahkadahkii). Ruhtajuolludeapmi Romssa universitehtii doaibmat Sámi dearvvastvuodadutkama guovddáša Kárášjogas lasihuvvo nu ahte guovddáš sáhtta viiddidit doaimmaid nugo áigojuvvo, ja čadahit dearvvastvuoda- ja eallindiliguorahallama sámi guovlluin. 1.1.2002 rájes váldá stáhta badjelassas spesialistadearvvastvuodabálvalusa doaibmaovddasvástadusa. Finnmárkku fylkkagielda heaitá oázžumis ruhtadoarjaga doaibmat dakkár bálvalusaid Sis Finnmárkkus. Ruđat biddjojuvvojit Helse Nord (Dearvvastvuodta Davvi/Davvi-Norgga dearvvastvuodafirmá) láidestusaiguin mat váfistit dáid

guoskevaš institušuvnnaid. Sámi ulbmiliidda lassána ruhtajuolludeapmi oktiibuot 2 milj. kr. Plána mielde galgá maid sámi našuvnnalaš psykiatriija gelbbolašvuodadoaimma huksen álggahuvvot 2002s.

Eanadoallodepartemeanta áigu sirdit 0,6 milj. kr Sámediggái nannet dikki barggu boazodoalloáššiguin, ja láchit dilálašvuodaid eanet ovttasdoaimmamii gaskal Boazodoallohálldahusa ja Sámedikki. Muđui oázžu Sámi ovddidanfoanda 2 milj. kr sirdojuvvot eanadoallošiehtadusas ja 2 milj. kr Boazodoalu ovdánahtinfoandda bokte. Muđui evttohuvvo, 103 milj. kruvdnosaš boazodoallošiehtadusa báldii, juolludit 28 milj. kr Boazodoallohálldahussii, 3 milj. kr mátasdoallat rádjasoahpamušáiddiid, 0,6 milj. kr doallat duottarstobuid ja 2,2 milj. kr Sis Finnmárkku nuppástuhttindoaimbajuide. Lea čájehan ahte lea hui váttis oázžut nuppástuhttit badjel 55 jahkasaš boazobargiid eará bargguide. Dát joavku sáhtta ohcat guhkidit nuppástuhttima gitta dassáži go ollejit dábálaš ealahatahkái.

Olgoriikkadepartemeanta juolluda fas 0,4 milj. kr Sámedikki oassálastimii Arktalaš ráddái.

Kap. 540 Sámediggi (vrd. kap. 3540 Sámediggi)

		(1 000 kr)		
Poasta	Namabus	Rehketdoallu 2000	Salderej. budjeahhta 2001	Evttohus 2002
50	Sámediggi	101 234	106 900	120 100
54	Sámeálbmot foandda vuoiu			7 400
	Oktiibuot kap. 540	101 234	106 900	127 500

Sámedikki raporterena Ráđdehussii ja Stuorra-diggái

Sámelága § 1-3 nanne ahte Sámedikki jahkediedáhus galgá sáddejuvvot Gonagassii. Ráđdehus ovdanbidjá diedáhusa Stuorradiggái jahkasačcat. Sámedikki 2000 doaimma lagabut raporterema hárrái čujuhuvvo St. diedáhussii nr. 55 (2000-2001) Sámeálbmot birra, mas Sámedikki jahkediedáhus lea fárus.

Sámedikki organiseren

Sámedikki vuollálas rádiid doaibma oddasisorganiseren vuoi 1. 2001 nu ahte vuollálas rádiid heaittihuvvojedje ja daid sadjái ásuuvvu ossodahámadat administratiiva dásis, njuolga Sámedikkerádi vuollái. Odda ortnega

mielde juolluda Sámedikki doarjjastivra ruđaid ohcamiid vuodul, ja dan nammada Sámediggi, giellaáššiid giedahallá fas Sámedikki giellastivra man Sámedikkerádi lea nammadan. Sámedikki juksanmearri odda organisašuvdnahámadagain lea ahte Sámediggi galgá nagadit leat politihkkagárgedeaddjin ja politihkalaš eaktolágideaddjin mas leat čielga politihkalaš ja administratiiva ovddasvástáduslinjât. Odda organisašuvdnahámadat galgá bevttolmahttit administratiiva návccaid ávkkuheami ja buohtalastima. Sámediggi lea maid albmanahhtán ahte oddasisorganiseren galgá várehit geavaheddiid berošusaid ja hálldahanbargguid fágalaš ovdahttivuoda dohkálaš vuogi mielde.

Sámedikki oddasisorganiserema čuovusin lea ahte kulturmuitalága lánkaasahusat, mat ovdal bidje válddi njuolga Sámi kulturmuitoráddái, leat

nuppástuhttojuvvon nu ahte váldi lea biddjojuvvon njuolga Sámediggái oddajagemánu 2001 rájes. Sámediggi lea dainna Riikkaantikvára ja Birasgáhttendepartemeanta bagadus- ja oddasisdahkangelbbolašvuoda vuollásaš das mii gusto sámii kulturmuitosuodjalussii. Ortnet lea dahkkojuvvon gaskaboddosažžan 3 jahkái.

Sámedikki oddasisorganiseren maid mielddisbuktá mearrádusa heaittihit Sámi giellaráđi oddajagemánu 1. 2001, ja ásaht Sámedikki giellastivrra. Kultuvradepartemeanta lea váldán ovdan gažaldaga Sámedikkiin makkár čuvvosat Sámedikki mearrádusas leat sámelága § 3-12 ja dan gullevaš lánkaasahusaid hárrái. Áššegiedahallan ii leat vuos geargan.

Poasta 50 Sámediggi

Ráddehus evttoha jagis 2002 juolludit 120,1 milj. kr poasttas 50. Jagi 2001 ektui dat lea 12,3 pst. lassáneapmi. Dán lassáneamis leat 10,2 milj. kr mat ovdal leat addojuvvon árvoštusdoarjjan gielddaide main leat erenoamáš guovttegielatvuoda golut, vrd. giellaproposišuvnnain (St. prp. nr. 82 (2000-2001)) ja Innst. S. nr. 326 (2000-2001). Sámediggi juogada ruđaid gielddaide ja fylkkagielddaide. Berre oazžut vuorohálaš teami guoskevaš gielddaid ja Sámedikki gaskii das mo ovddas-guvlui čuovvolit ášši. Juolludeapmi siskkilda maiddái ruđaid guovttegielatvuodaruđaid administreremii. Juolludeapmi siskkilda maiddái 0,6 milj. kr Eanadoallodepartemeanttas virgái mii galgá bargat boazodoalloáššiguin. Sámediggái lea addojuvvon 0,6 milj. kr lasseárvodivatbuhta-deapmin.

Jagis 2001 addojuvvui 1,2 milj. kr doaibmabijuide mat čatnasit sámediggeválggaide 2001. Dát ruđat leat jagi 2002 ovddas váldojuvvon eret budjeahtas.

Sámediggi juogada poastta 50 juolludeami skábmamánu dievasčoahkkimistis, Stuorradikki budjeahtamearrádusa várašumiin. Daid láidesusaid vuodul mat leat Stuorradikki budjeahtamearrádusas, juogada Sámediggi ruhta-juolludeami iežas vuoruhemiid mielde.

Raporta 2000

Doaibmagolut

Sámediggi lea deatalaš politihkalaš oassádalli, ja Sámedikki lassáneaddji doaimmat buot politihkkaduovdagiin dagahit deaddaga dálá administratiiva vuogadahkii. Sámedikki áššehivvodat lea hirmadit lassánan manemuš jagiid.

Samedikkis ledje 91,83 jahkebarggu pr. miessemánu 15. 2001.

Sámedikki, Sámedikki hálldahusa, Sámi ealahusráđi, Sámi kulturmuitoráđi, Sámi giellaráđi ja Sámi kulturmuitoráđi bálká- ja doaibmagolut ledje 66,3 milj. kr i 2000s.

Sámi ovddidanfoanda - ealahusulbmilat

Sámi ovddidanfoandda ulbmil lea ovddidit doaibmabijuid main lea erenoamáš kultuvrralaš, sosiála ja ekonomalaš mearkkašupmi sámii veahkadahkii ja sámii ássanguovlluide. Lassin ceavzilis ealahusdoaimmaid ja bargosajiid ráhkadan- ja bisuhanjuksanmearrái, doaibmá foanda maiddái kulturpolitihkalaš ja dásseárvopolitihkalaš gaskaoapmin.

Dalle go eará almmolaš ruhtadaninstitušuvnnat leat mielde oktasáruhtadeamis, galgá Sámi ovddidanfoanda veahkehit go lea unnán ieškapitála. Vuoddoalahusat leat guovdilis ealahusat sámii ássanguovlluin, juoga maid ruhtajuolludeamit maid govvidit. 2000s juolluduvvojedje oktiibuot 18,6 milj. kr Sámi ovddidanfoanddas ja das lei 6,6 milj. kr. doarjjan lotnolasealahusaide (doaibmadoarjja ja álggahanstipeanda). Guolástusealahussii addojuvvovvojedje oktiibuot 3,4 milj. kr foandadoarjjan, mii mearkkaša 6,4 pst. njiedjama 1999 ektui. Eanadoalloalahussii juolluduvvojedje 2,1 milj. kr, mii lea 36 pst. njiedjan 1999 rájes.

Lotnolasealahusaid doarjuma juksanmearrin lea bisuhit barggaheami ja nannet bohtovuoddosa sidjiide geat barget lotnolasealahusaiguin. Dákkár heiveheapmi addá luondduvalljodaváriid lášmadis ávkkuheami. Sámi guovllu vátna valljodavárit dávjá eai atte doarvái ekonomalaš vuoddosa ovttafidnoheiveheapmái. Nissonolbmot leat jagis 2000 ožžon 28 pst. lotnolasealahusa buohkanas doarjjaruđas, 1999s lei dát oassi 33 pst. Váldooassi dain geat leat ožžon doaibmadoarjaga gullet boazodollui ja duodjeealahussii.

Sámi ovddidanfoandda doarjja lea addán buriid vejolašvuodaid doaimmahit sámii dáiddaduoji ja duoji, ja dat lea deatalaš sámii kultuvrra ja ealahusaid viidosa ovddideapmái. Duoji ovddideapmi ealahusán lea maid deatalaš dásseárvoperspektiivvas, go dat addá buriid vejolašvuodaid nissonbargosajiide. Jagis 2000 addojuvvovvojedje 3,5 milj. kr. duodjái, ja 1999s fas 3,6 milj. kr. Sámediggi čujuha maiddái maid duodji mearkkaša nissoniidda, sámegilli ja identitehtta-ávdnejeaddji sámii doaibman. Arvvosmahttin dihtii ealahusálggahemiid lea Sámediggi ráhkadan viđajagi duodjegárgedanprográmma.

Sámediggi lea Dásseárvodoaibmaplána 1999-2001 mearridan ángiruššanduovdagiid Sámedikki doaimma dásseárvobargui. Ángiruššanduovdagat siskkildit dikki barggu dásseárvvuin, nissoniid sajádaga ja stáhtusa nannemiin almmolaš oktavuodain, ja nissoniid doaimma geahčadeamiin kulturguoddin ja árvoráhkadeaddjin sámi báikkálašservodagain. Sámedikki okta ángi-

ruššanduovdda nissoniid hárrái lea leamaš bestet nissoniid ja nuoraid eanadollui.

Sámi kulturfoanda - kulturulbmilat

Sámi kulturfoandda ulbmil lea ovddidit doaimmabijuid sámi kultuvrra vástte ja arvvosmahttit sámi kulturdoaimmaid sámi veahkdaga vástte. Ollislaš ohcansubmi fondii jagis 2000 lei 14,3 milj. kr, mii lea 3 milj. kr njedjan 1999 rájes.

Tabell 3.10 Sámi kulturfoandda ruðaid juogadeapmi (1 000 kr).

Ulbmilat	1998	1999	2000
Girjálášvuohta	1 840	2 600	2 100
Govvadáidda/duodji	785	1 200	596
Musihkka	958	1 442	1 105
Sámi friddja teáhterulbmilat	214	424	480
Eará doaimmabijut	1 664	2 432	2 691
Oktiibuot	5 461	8 108	6 971

”Eará doaimmabijut” leat ee. filbma, valáštallan, vuoddočájáhusat, áigečála (nissonmagasiidna

Gába), kulturमितoprojekta, jahkeduhátprojekta, festiválat ja eará lágideamit.

Tabell 3.11 Sámi kulturráđi ruhtajuolludeamit (1 000 kr).

Ulbmilat	1998	1999	2000
Sámi kulturguovddážat/institušuvnnat	2 843	3 518	4 443
Sámi kulturorganisašuvnnat	1 033	1 333	1 607
Sámi girjelágádusdoaimma	1 500	1 500	1 500
Oktiibuot	5 376	6 351	7 550

Sámi giellaráđdi – gielalaš ulbmilat

Sámi giellaráđdi lea ráđdeaddi orgána Sámediggái ja eará almmolaš orgánaide sámi giellaáššiin, ja das lea ovddasvástádus sealluihit, gárgedit ja nannet sámegiela Norggas. Ráđdi galgá earret eará suodjalit kulturárbbi maid sámi čállingiella ja hállangiella ovddasta, gárgedit sámegiela terminologijja ja mearridit sámegiela sániid ja dajaldagaid čállinvuogi mearriduvvon davviriikkalaš riektáčállinvugiid siskkabealde. Maŋŋil Sámedikki ođđasisorganiserema pr. 1.1. 2001 lea Sámedikki giellastivra fuolahišgoahtán dáid bargguin, vrd. Sámedikki organiserema máinnašumiin.

Sámediggi juohká doarjagiid sámi dulkonbálvalusaide ja guovttegielatvuodadoarjagiid sámegiela hálddahanguovllu gielddaide. Dasa lassin buhtaduvvojit lassegolut mat Finnmárkku ja Romssa fylkkagielddas leat njuolga sámelága giellanjuolggadusaid geažil. Bajit juksanmearrin lea ahte hálddahus galgá šaddat ollásit guovttegielagin. Jagis 2000 juolluduvvojedje 16,7 milj. kr.

guovttegielatvuoda lassegoluide ja sámegiela gárgedanprojektaide. 13,5 milj. kr ledje várrejuvnon guovttegielatvuoda lassegoluide. Reastaruhta, 3,2 milj. kr, juhkkjuuvvui sámegiela gárgedandoaimmabijuide. Gielddat, fylkkagielddat, searvvit ja ovttaskasolbmot ohce oktiibuot 8,3 milj. kr dákkár ulbmiliidda.

Sámi giellaráđdi ovdanbijai golggohtmánus 2000 raportta sámegiela geavaheami birra. Raporta lea vuodduduvvon giellageavahanguorahallamii mii čadahuvvui 1999s ja 2000s Finnmárkku ja dihto válljejuvnon gielddain Romssas ja Norlánddas, goappašiid Trøndelágafylkkas ja Hedmárkku. Guorahallan sisdoallá sámegiela geavaheami ovttaskasolbmuid, almmolaš institušuvnnaid, sámi organisašuvnnaid ja sámi fitnodagaid gaskkas. Guorahallama bohtosat orrot čájeheamen ahte sullii 25 000 olbmo Norggas leat sámegielagat, dan áddejumi ahte ipmirdit sártnodeami mii lea sámegillii. 53 pst. sámegielagiin sihke hállet, lohket ja čállet sámegiela.

Doaibmabijut mánáid ja nuoraid váste

Doarjaortnet "Sámi mánáid bajásšaddaneavttut" galgá veahkehit ovddidit sámi mánáid bajásšaddaneavttuid doaibmabijuiguin mat nannejit ja seailluhit sámi giela ja kultuvrra. Sámediggi bijai 2000s 2,5 milj. kr dán ortnega atnui. Manemuš jagiid leat návccat erenoamážit geavahuvvon almmuhit mánáid- ja nuoraidmagasiinnaid sáme-gillii. Lea unnán sáme-giel girjjálašvuohta nuoraide, ja lea deatalaš nannet sámi mánáid ja nuoraid sáme-giela lohkanadáiid.

Sámi giellaráddi hálldaha giellaváikkuheaddji stipeandaortnega mii galggašii arvvosmahttit sámi nuoraid válljet sáme-giela fágan joatkka-skuvllas. Jagis 2000 ledje várrejuvvon 1,0 milj. kr oahppostipeandan nuoraide geain lea sáme-giella fágan oahpahusas.

Sámi válдоorganisašuvnnat ja politihkalaš joavkkut Sámediggeráddi juohká doarjagiid Sámedikki politihkalaš joavkkuide ja sámi organisašuvnnaide. Jagis 2000 juhkkoujuvvojedje 1,8 milj. kr Sámedikki politihkalaš joavkkuide. Doarjaga ulbmil lea nannet joavkkuid bargoeavttuid.

Sámi organisašuvnnain lea deatalaš doaibma sihke Sámedikki ektui ja sáme-politihkalaš birrasiid bisuheamis. Doarjaortnega ulbmil lea nannet sáme-politihkalaš doaimma riikkaviidosas organisašuvnnaid bokte maid ulbmil lea ovddidit sámi identitehta, giela, kultuvrra ja servodateallima. Sámediggi juogadii 2,1 milj. kr jagis 2001. Čuovvovaš organisašuvnnat leat ožžon doarjaga jagis 2001: Norgga Sámiid Riikkasearvi

(kr 804 000), Sámiid Álbmotlihttu (kr 704 000), Sámiráddi-Norgga juogus (kr 320 000), nuoraid-organisašuvdna Davvi Nuorra (kr 120 000), nissonorganisašuvdna Sáráhkka (kr 60 000).

Poasta 54 Sámeálbmoga foandda vuoitu

Stuorradiggi mearridii geassemánu 16. 2000 juolludit 75 milj. kr "Sámeálbmoga fondii" go giedahalai jagi 2000 dárkkistuvvon našuvnna-láshbudjeahta. Foandda ulbmila birra celkkii finánsadoaibmagotti eanetlohku ahte foandda vuoitu galgá mannat iešgudetlágan doaibma-bijuide mat nannejit sámi giela ja kultuvrra.

Stuorradikki mearrádus máinnaša ceggema oktasaš buhtadassan vahágiid ja vearrivuodaid ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii. Ráddehus atná vuodđun ahte foandda vuoitu ii galgga adnojuvvot oktagaslaš buhtadasaide. Finánsadoaibmagoddi cealká maidái ahte Sámediggi berre hálldahit foandda. Ráddehus mearrida foandanjuolggadusaid nu mo Stuorradikki mearrádus ovdeha. Dát hámu-huvvojit nu ahte Sámediggi galgá nu luđolaččat go vejolaš mearridit iežas juolggadusaid ja vuoruhemiid foandda hálldaheapmái.

Foandda vuodđokapitála lea biddjojuvvon kontoi mii lea ceggejuvvon dán ulbmilii Norgga Báŋkui. Submi mii biddjojuvvo Sámedikki hálldui budjeahta 2002 bokte siskkilda reantovuoittu suoidnemánu 1. 2000 rájes juovlamánu 31. 2001 rádjai, ja dahká 7,4 milj. kr. Foandda vuoitu ii leat oassin Sámedikki rámmajuolludeamis.

Kap. 3540 Sámediggi (vrd. kap. 540 Sámediggi)

(1 000 kr)

Poasta	Namahus	Rehketdoallu 2000	Salderej. budjeahtta 2001	Evttohus 2002
51	Sámeálbmoga foandda vuoitu			7 400
	Oktiibuot kap. 3540			7 400

Dás girjejuvvo Sámeálbmoga foandda vuoitu, vrd. máinnašumiin kap. 540, poastta 54 vuolde.

Kap. 541 Doarjja sámi ulbmiliidda

(1 000 kr)

Poasta	Namahas	Rehketdoallu 2000	Salderej. budjeahhta 2001	Evttohus 2002
70	Doarjja sámi ulbmiliidda	1 786	3 430	1 300
71	Eamiálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš			1 800
72	Sámegiella, diehtjuohkin j.e.			2 500
90	Sámefoanda	75 000		
	Oktiibuot kap. 541	76 786	3 430	5 600

Gielda- ja guovlodepartemeanta hálldaha kap. 541.

Poasta 70 Doarjja sámi ulbmiliidda

Ráddehus evttoha juolludit oktiibuot 1,3 milj. kr dán poasttas jagis 2002. Ulbmilin lea doarjut doaimmaid mat sáhttet seailuhit, gárgedit ja ovddidit odđa dieđu sámi identitehta, giela, kultuvrra ja servodateallima birra. Doarjja sáhtta addojuvvot sámi institušuvnnaide ja organisašuvnnaide, gili- ja eanaeaiggátserviide, gielddalaš ja beallegielddalaš doaimmaide ja eará institušuvnnaide ja organisašuvnnaide. Earretláhka addojuvvo doarjja eankilolbmui.

Juogaduvvon lea 2,1 milj. kr 2001s. Giella- ja diedihandoaimmabijut leat vuoruhuvvon dán jagi.

Poasta 71 Eamiálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáš

Evttohus álggahit eamiálbmotvuoigatvuodaid gelbbolašvuodaguovddáša almmuhuvvui dieđahusas St.meld. nr. 21 (1999-2000) Menneskeverd i sentrum – handlingsplan for menneskerettigheter (Olmmošárvu guovddášis – olmmošvuoigatvuodaid dahkoplána). Sturradikki olgoriikkadoaimmagoddi guorrasii evttohusii, vrd. Innst. S. nr. 23 (2000-2001). Ráddehus háliida guovddáša doaimmagoahtit 2001/2002 jahkemolsumis. Guovddáš galgá leat Guovdageainnus. Eamiálbmotvuoigatvuoda gelbbolašvuodaguovddáša álggaheami ulbmilin lea lasihit dieđu dán oasis olmmošvuoigatvuodain sihke Davvi-Norggas ja muđuige riikkas. Lea sávahahti ahte guovddáš galgá ráhkadit fágalaš fierpmádaga eará institušuvnnaide mat barget eamiálbmotgažaldagaiguin riikkagottálaččat ja riikkaidgaska-

saččat. Duodašteapmi, gaskkusteapmi, diediheapmi ja fierpmádathuksen šaddet guovddášii leat guovdilis bargun. Guovddáš sáhtta maid čujuhít odđa dutkamiid dárbbuide, muhto ii galgga leat dutkaninstitušuvdna. Gielda- ja guovlodepartemeanta evttoha várret guovddášii 1,8 milj. kr 2002s. Lassin lea maidái Olgoriikkadepartemeanta mielde ruhtadeamen guovddáša 1,2 milj. kr 2002s.

Gielda- ja guovlodepartemeanta várrii 850 000 kr guovddáša álggaheapmái 2001s, ja Olgoriikkadepartemeanta lea fas várren 600 000 kr dása.

Poasta 72 Sámegiella, diediheapmi, j.e.

Poasta čatnasa ráddehusa ángiruššamii sámegiela ja sámegiel diediheami beales norgga eiseválddiin, ja informašuvnnii sámi dilálašvuodaid birra almmolašvuhtii, gč. doaimmabijuid mat leat ovddiduvvon St. dieđahusas nr 55 (2000-2001) Sámediggi birra.

Dán ulbmili várrejuvvojit 2,5 milj. kr 2002s. Doaimmabijuid gaskkas mat galget biddjojuvvot doibmii leat diedihandoaimmabijut sámelága giellanjuolggadusaid birra, ráddehusa iežas publikašuvnnaid sámegiela geavaheami nannen, ja sierra sámi giellaválljema álggaheapmi ODIN:i. Muđui áigu ráddehus bidjat doibmii miellaguoddo-/diedihanángeruššama sámiiid ja sámi dilálašvuodaid birra. Ráddehus áigu nammadit departemeantaidgaskasaš bargjoavkkku, masa Sámediggi searvida, mii galgá ráhkadit diedihandoaimmabidjoevttohusaid sámiiid ja sámi dilálašvuodaid hárrái. Ráddehus áigu maidái álggahit DjO-doaimma mii galgá iktit dárkileappot muhtun sivaide iešgudetlágan miellaguottuide mat leat sámiiide ja sámi dilálašvuodaide.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk

Samlede utgifter under programkategori 13.50

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
550	Lokal næringsutvikling	199 846	265 140	93 300	-64,8
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	499 469	506 500	552 500	9,1
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling	552 900	450 000	257 700	-42,7
2425	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene	834 054	893 400	870 000	-2,6
2426	SIVA	180 000	270 000	215 000	-20,4
	Sum kategori 13.50	2 266 269	2 385 040	1 988 500	-16,6

Samlede inntekter under programkategori 13.50

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
5326	SIVA (jf. kap. 2426)	242 633	182 150	148 000	-18,7
5327	Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene m.v.	103 599	105 000	90 000	-14,3
5613	Renter fra SIVA	46 311	54 925	46 700	-15,0
	Sum kategori 13.50	392 543	342 075	284 700	-16,8

Budsjettforslag 2002 - prioriteringer

De prioriteringer som er gjort innen rammen til regional- og distriktpolitiske formål på statsbudsjettet for 2002 er i tråd med strategiene i St.meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken. Regjeringen ønsker å rette fokus mot utvikling av *arbeids-, bo- og serviceregioner*. Regionale og lokale myndigheter vil her stå sentralt. I 2002 foreslås det bl.a. å øke bevilgningen over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. *Innsats overfor småsamfunn* med stor nedgang i folketallet og lang avstand til regionale sentra skal prioriteres. Det er over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling satt av egne midler til dette formålet. Videre skal det legges til rette for utvikling av et *konkurranseedyktig regionalt*

næringsliv. Innsatsen for å stimulere næringslivets kompetanseutvikling og nyskapingsevne skal forsterkes. Flere av virkemidlene skal derfor i større grad rettes inn mot på bedrifiers utviklingsmiljø. I 2002 styrkes bevilgningen til etablererstipend. Ordningen med nettverkskreditt videreføres og styrkes, det samme gjelder etablerere som er lokalisert i "veksthus" for nystartede bedrifter, såkalte inkubatorer. Regjeringen styrker også SIVAs arbeid med næringshager og inkubatorer. Fylkeskommunene vil etter hvert gis større frihet til å foreta *regionale og lokale prioriteringer* innenfor rammen av nasjonale mål og strategier. En større del av virkemidlene vil fra 2002 bli forvaltet av fylkeskommunene. Bl.a. gjelder dette kap. 551, post 58 Regionale samordningstiltak. Det åpnes også for at tilretteleggende virkemidler for

næringsutvikling kan gis et bredere geografisk nedslagsfelt enn tidligere.

På området distrikts- og regionalpolitikk foreslås for 2002 en bevilgningsramme på 1 988,5 mill. kr, inkludert 215 mill. kr i lån til SIVA og 10 mill. kr i innskuddskapital til SIVA. Bevilgningsrammen *eksklusiv* lånetransaksjoner, kapitalinnskudd, ekstraordinære poster og bevilgningstekniske endringer videreføres på om lag samme nivå som i 2001.

Overordnet mål for distrikts- og regionalpolitikken

I henhold til St.meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken ligger hovedmålene om *å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret og å ha likeverdige levekår i hele landet* fast. Innsatsen for å virkeliggjøre bosettingsmålet vil knyttes til to hovedgrep:

- å utvikle robuste samfunn og
- å mobilisere en bred felles innsats for den regionale utviklingen.

Regjeringens innsats skal knyttes til utvikling av *samfunn som er mer robuste* for fremtidige endringer. Slike samfunn er en forutsetning for å få til en god og balansert nærings- og befolkningsmessig utvikling i hele landet uten større press- eller avfolkningsproblemer. Langsiktighet og koordinert innsats med et bredt spekter av virkemidler er nødvendig for å lykkes.

Politiske mål, utfordringer og tiltak innen en rekke politikkområder har betydning for regional utvikling. All politikk som bidrar må ses i sammenheng. Utvikling av *felles innsats* representerer et bredere organisatorisk grep i gjennomføringen av distrikts- og regionalpolitikken. En slik innsats dreier seg blant annet om forsterket samarbeid mellom ulike aktører og økt delegering av myndighet og ansvar til fylkesnivået. Distrikts- og regionalpolitikken må ta hensyn til at befolkningen består av jenter og gutter, kvinner og menn, i ulike aldre og livsfaser. Innsatsen skal utdypes og forsterkes gjennom innføring av et kjønns- og livsfaseperspektiv. Fokus vil rettes mot kvinner i næringslivet og ungdom, samt unge i etableringsfasen, som er ny målgruppe i distrikts- og regionalpolitikken.

Tilstandsvurdering - den regionale utviklingen

Flytting og befolkningsutvikling

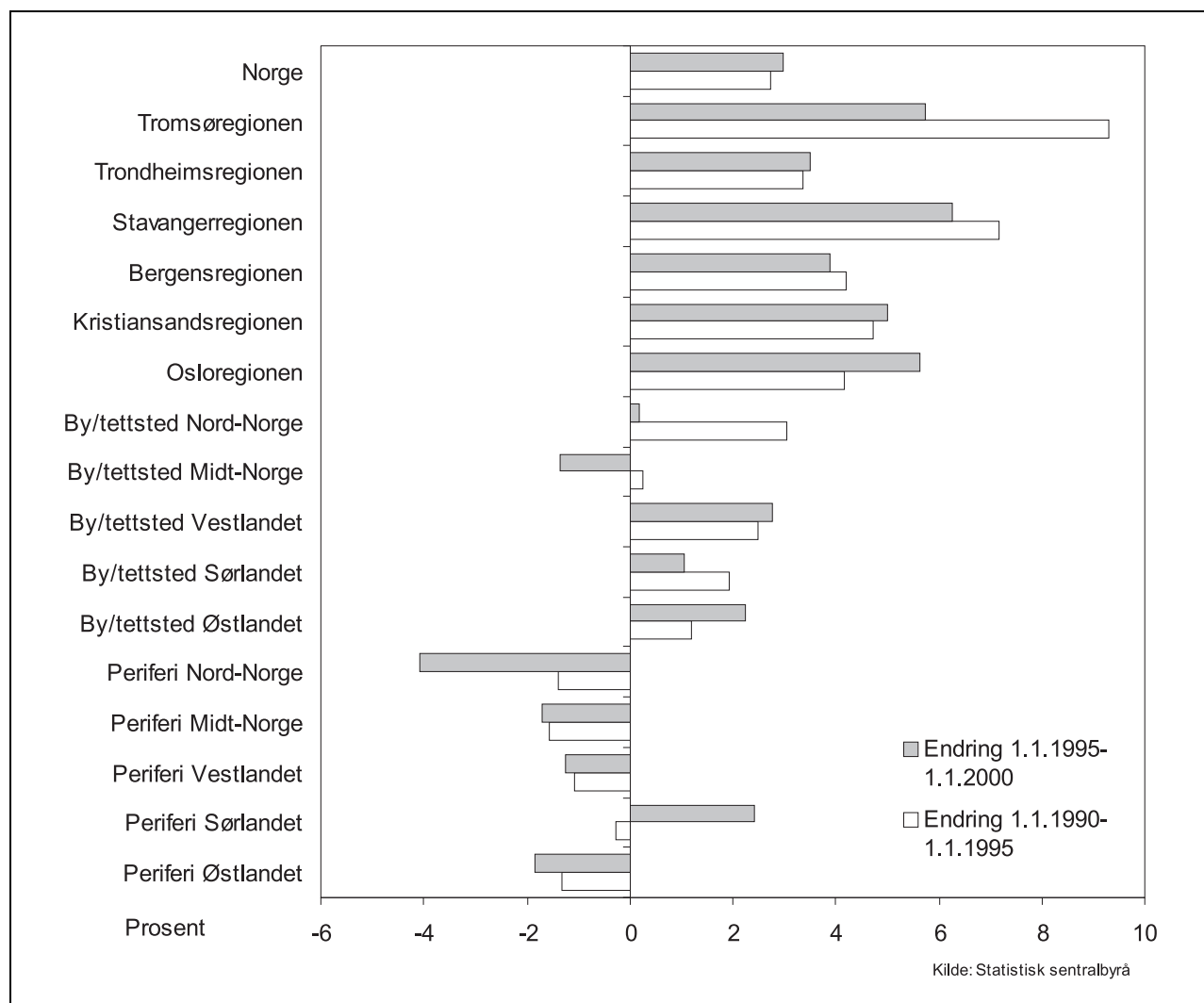
Vi står i dag overfor en situasjon med lavere fødselstall og skjevare aldersfordeling enn tidligere i flere distriktsområder. Konsekvensene av fraflytting blir større. Mange kommuner vil få nedgang i folketallet selv uten netto utflytting. I følge beregninger fra SSB vil mellom 126 og 224 kommuner oppleve nedgang de neste 10 årene. De aller mest perifere kommunene vil få størst nedgang.

Den langsiktige tendensen i utviklingen av bosettingsmønsteret har stort sett gått i sentraliserende retning. Befolkningsveksten har vært størst i regioner med større byer og tettsteder. De siste årene er det særlig Osloregionen som har hatt stor befolkningsvekst. Regionale sentre og landsdelssentre har likevel bidratt til å demme opp for den nasjonale sentraliseringen. Blant annet viser livsløpsanalyser at de regionale sentrene har fanget opp utflyttere fra mer perifere kommuner. På den måten har sentrene til en viss grad vært med på å stabilisere bosettingen blant annet i Nord-Norge.

Det er stort sett de mest perifere områdene som har hatt negative flyttetall siste del av 1990-tallet. Nord-Norge kommer dårligst ut. I by og tettsteder og større byregioner er det positiv netto tilflytting i alle deler av landet, unntatt i Midt-Norge (- 3 pst.) og i Nord-Norge (- 2,3 pst.).

Selv om kjønnsforskjellene med hensyn til fraflyttingsmønsteret har blitt mindre, har kvinner og menn fortsatt ulik flytteadferd. Kvinner flytter i større grad fra hjemkommunene sine, men også i større grad enn menn til eller tilbake til distriktskommuner. Flyttetapene i distriktene er større for personer med høyere utdanning. Kvinner med høyere utdanning velger oftere å bosette seg i mindre sentrale strøk enn menn med høyere utdanning, fordi mange av disse kvinnene finner seg arbeid i offentlig sektor. Offentlige arbeidsplasser er langt mer desentraliserte enn arbeidsplasser for høyt utdannede innen privat sektor. Samtidig rekrutteres stadig flere unge menn med høyere utdanning til privat næringsliv i de større byene.

Arbeidsplasser betyr fortsatt mest ved valg av bosted. Samtidig ser vi en økende tendens til at folk vurderer flere sider enn bare det jobbmessige. Dette gjelder blant annet tilgang på tjeneste, kultur- og velferdstilbud. Hva som vektlegges mest vil ofte avhenge av hvilken fase i livet man befinner seg i.

Figur 3.1 Folketallsendring i prosent etter sentralitet i perioden 1990 til 2000.

Sysselsetting og utdanning

Det har vært sysselsettingsvekst i hele landet i løpet av 1990-tallet. Veksten har vært høyest i sentrale strøk og i privat sektor. Primærnæringene har hatt nedgang i stort sett alle deler av landet. Andelen sysselsatte i primærnæringene er størst i de mest perifere kommunene. Utviklingen i offentlig sektor ser ut til å være jevnere fordelt enn for de andre næringene.

Behovet for nyskaping og entreprenørskap er stort for å sikre det økonomiske grunnlaget for velferd, sysselsetting og bosettingsmønster framover. Utvikling og etablering av konkurransedyktige og nyskapende bedrifter er avhengig av tilgangen på entreprenørskap, et velfungerende samspill med omgivelsene og et godt tjenestetilbud.

Utdanningsekspløsjonen har ført til at unge har fått økte muligheter til å velge yrke og etablere seg utenfor hjemstedet sitt. Andelen av befolkningen som har høyere utdanning har økt betydelig i løpet av 1990-årene. Over halvparten av dem som tar høyere utdanning er kvinner. De mest sentrale kommunene har den høyeste andelen av personer med slik utdanning.

Gjennomgående perspektiver

Fornyelse av offentlig sektor, miljøperspektivet og kjønns- og livsfaseperspektivet er tre gjennomgående perspektiver i distrikts- og regionalpolitikken. Her omtales bare kjønns- og livsfaseperspektivet. Det blir redegjort for oppfølging av miljøhandlingsplanen i vedlegg 2. Når det gjelder fornyelse av offentlig sektor vises det til omtalen i St.meld. nr. 34.

Et kjønns- og livsfaseperspektiv i distrikts- og regionalpolitikken

Distrikts- og regionalpolitikken skal ta høyde for at befolkningen er mangfoldig. Ved å innføre et *kjønns- og livsfaseperspektiv* ønsker Regjeringen å understreke behovet for en politikk som er tilpasset både menn og kvinner og som tilrettelegger for at folk kan ha forskjellige behov i ulike faser av livet.

Kjønns- og livsfaseperspektivet skal være gjennomgående for hele distrikts- og regionalpolitikken, både på sentralt og regionalt nivå. Det skal stilles spørsmål om hvordan fordelingen av ressurser og deltakelse er mellom kjønnene, hvilke utfordringer som gjelder for folk i ulike faser av livet og hvordan strategier, virkemidler og tiltak påvirker relasjonene mellom kvinner og menn i ulike livsfaser. Resultatene av slike analyser skal tas hensyn til i utforming av strategier og bruk av de distriktspolitiske virkemidlene. Analyser viser at det er behov for å videreføre og utvikle satsingen på kvinner i næringslivet og på ungdom. Unge voksne i etableringsfasen trekkes inn som en ny målgruppe. Oppfølging på sentralt nivå skal skje på følgende måte:

- Kjønns- og livsfaseperspektivet skal legges til grunn i budsjettet og i arbeidet med regionale utviklingsprogrammer.
- Mål- og resultatsstyringssystemet vil bli videreutviklet på dette feltet, jf. endringer av budsjettstrukturen fra 2004.
- Departementet vil sette i gang en ordning med pilotfylker for å utvikle det regionale utviklingsarbeidet på dette området. Departementet har inngått et samarbeid med bl.a. Landbruksdepartementet og Barne- og familiedepartementet om å iverksette tiltak for likestilling og rekruttering i bygdene generelt og landbruket spesielt med basis i et livsfaseperspektiv. Innsatsen skal rettes mot både kvinner og menn.
- Departementet samarbeider om et forskningsprosjekt om kvinner og menn i distriktene med Landbruksdepartementet, Fiskeridepartementet og fylkesmannen, fylkeskommunen og SND i fylkene Hordaland, Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane.
- Sammen med Barne- og familiedepartementet og Miljøverndepartementet finansierer departementet et prosjekt for utvikling av metoder for integrering av kjønnsperspektiv i kommuneplanlegging.

Kvinner innflytelse og deltakelse i næringslivet

Næringslivet er enda mer mannsdominert i distriktene enn i sentrale områder i landet, både med hensyn til deltakelse og innflytelse. Kvinner deltakelse og innflytelse i næringslivet vil derfor fortsatt stå i fokus. Målene for den videre innsatsen vil være:

- å øke kvinners deltakelse og innflytelse i næringslivet i distriktene
- jevnere fordeling av distrikts- og regionalpolitiske midler mellom kvinner og menn

Oppfølging på sentralt nivå vil skje på følgende måte:

- Kvinner skal fortsatt være en prioritert målgruppe for flere av departementets virkemidler. Det gjelder etablererstipend, inkubatorstipend, kommunale næringsfond, tilrettelegging for næringsutvikling og bedrifts- og næringsutvikling i distriktene.
- Det vil fortsatt bli lagt vekt på et utstrakt samarbeid med andre aktører på sentralt og regionalt nivå.

Ungdom

Ungdomssatsingen skal gjøre Distrikts-Norge mer attraktivt som bo- og arbeidssted for ungdom. Det er viktig å legge til rette for at ungdommene trives og får muligheter til å utvikle seg. For at de skal ønske å flytte tilbake til distriktskommuner når de selv kommer i etableringsfasen, må de ha positive erfaringer fra oppveksten. Den *næringsrettede* ungdomssatsingen skal i hovedsak bidra til å gi ungdom jobbmuligheter og legge til rette for at unge kan etablere egen næringsvirksomhet. Målene for innsatsen er:

- At virkemidlene i større grad enn i dag treffer ungdom og unge voksne i etableringsfasen.
- Å utvikle mer fleksible og bredspektrede virkemidler. I tillegg til næringssatsing er kultur- og fritidstilbud viktig.
- Økt medvirkning og innflytelse i lokalsamfunnet og på regionalt og sentralt nivå.

Oppfølging på sentralt nivå skal skje på følgende måte:

- Ungdom skal fortsatt være en prioritert målgruppe for flere av departementets virkemidler. Det gjelder etablererstipend, kommunale næringsfond, bedrifts- og næringsutvikling i distriktene.
- Rekrutteringsprosjektet SMB-kompetanse, Program for forskningsbasert nyskaping

Boks 3.3 Strategier i den distriktspolitiske satsingen i 2002

- Utvikling av arbeids, bo- og serviceregioner (ABS-regioner).
- Innsats overfor småsamfunn.
- Utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv – med vekt på utvikling av regionale verdiskapingsmiljøer.
- Mer makt og myndighet til regionalt nivå - økt regionalt handlingsrom

(FORNY), tilskudd til INTERREG, regionale samordningstiltak, utbyggingen av næringsha-ger og Regjeringens bredbåndsatsing vil fort-satt ha betydning for ungdom i distriktene.

- SND har utarbeidet en ungdomsstrategi, der målet er å bidra til flere bedriftsetableringer blant ungdom.
- I småsamfunnssatsingen og i det tverrdeparte-mentale programmet "Attraktive sentra og stedsutvikling" er ungdom en viktig mål-gruppe. Satsingen på positivitetsagenter skal følges opp.
- Kontakt mellom departementet og represen-tanter for ungdom i distriktene skal prioriteres.
- Det vil fortsatt bli lagt vekt på et utstrakt sam-arbeid med andre aktører på sentralt og regio-nalt nivå.

Unge i etableringsfasen

Nyere forskning viser at mange unge voksne i eta-bleringsfasen ønsker å etablere seg utenfor stor-byene. De vektlegger et aktivt lokalmiljø, gode oppvekstvilkår for barn, nærhet til familie og et godt nabolag i sitt bostedsvalg. Denne målgrup-pen er derfor et rekrutteringspotensial for dis-triktskommuner. Den nye satsingen på unge i eta-bleringsfasen skal konkretiseres i denne budsjett-perioden.

Rapportering for 2000

Nordlandsforskning har kartlagt departementets ungdomssatsing (NF-rapport nr. 23, 2000). Ung-domssatsingen er i en innledende fase, men viljen til og forståelsen for å satse på ungdom i distrik-tene er klart til stede. Nordlandsforskning har også evaluert departementets kvinnesatsing (NF-rapport nr. 13, 1999). Kvinnesatsingen har bidratt til etablering av nye arbeidsplasser og til ivareta-kelse av arbeidsplasser som innehas av kvinner. Konklusjoner fra kartleggingen og evalueringen blir trukket inn i det videre arbeidet.

Rapportering på ungdoms- og kvinnetiltak føl-ger under omtalen av hvert enkelt virkemiddel.

Det er behov for å videreutvikle mål- og resultats-styringssystemet på dette feltet, jf. planlagte end-ringer i budsjettstrukturen fra 2004.

Strategier i distrikts- og regionalpolitikken

For å få gjennomført de to hovedgrepene *utvik-ling av robuste samfunn* og *forsterket felles innsats* vil fire strategier bli spesielt prioritert i 2002 (jf. boks 3.3). Det viktigste arbeidsredskapet er for-pliktende fylkesplan og regionale utviklingspro-grammer som samordner ressurser fra ulike poli-tikkområder.

Utvikling av arbeids-, bo- og serviceregioner (ABS-regioner)

Bosettingsmålet må vurderes i forhold til utvik-ling av arbeids-, bo- og serviceregioner (ABS-regi-oner), som en motvekt til den nasjonale sentralise-ring.

Å utvikle regioner som dekker flere kommu-ner er en hovedstrategi for å kunne gi en størst mulig del av befolkningen og næringslivet et sam-let tilbud av arbeidsplasser og tjeneste- og vel-ferdstilbud, som er konkurransedyktige i forhold til fremtidens utfordringer. By og land, tettsteder og omland har ulike funksjoner i den nasjonale og regionale arbeidsdelingen og er gjensidig avhen-gig av hverandre. Regjeringen vil legge opp til en mer systematisk politikk for å styrke slik region-utvikling.

Regionale og lokale myndigheter må stå sen-tralt i arbeidet for å realisere en slik ønsket utvik-ling. Regjeringen ønsker å bidra til dette arbeidet ved å legge til rette virkemidler for å se ulike områder, tiltak og sektorer i en større helhet. En større del av de distriktspolitiske virkemidlene blir derfor tildelt det regionale nivå. Gjennom til-rettelegging for næringsutvikling (kap. 551, post 51) er Regjeringen opptatt av at viktige rammebe-tingelser for næringslivet blir forbedret. Eksem-pler på dette kan være investeringer i lokal IKT-infrastruktur og innsats som fremmer entrepre-nørskap i utdanningssystemet. Gjennom en aktiv

statlig lokaliseringspolitikk og en statlig regional innovasjonspolitikk skal Regjeringen bidra til at statlige arbeidsplasser gis en bedre geografisk fordeling, og til at det utvikles gode regionale verdiskapingsmiljøer. By- og landperspektivet blir stadig viktigere i et helhetlig regionalpolitisk fokus. Det foreslås derfor som en oppfølging av St.meld. nr. 34 at også fylker som ligger utenfor det distriktspolitiske virkeområdet tildeles regionale utviklingsmidler.

Innsats overfor småsamfunn

Småsamfunn med stor nedgang i folketallet og som har lang avstand til sentra, står overfor store utfordringer når det gjelder å sikre velferdstilbud, offentlige og private tjenester og sysselsetting. Den samlede innsatsen overfor småsamfunn må foregå innenfor ulike sektorer og med ulike virkemidler. I tillegg vil det bli satt av egne midler over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. Departementet vil i løpet av høsten, og i samarbeid med andre departementer, konkretisere innsatsen overfor småsamfunn. Eksempler på tiltak for gjennomføring kan være i forhold til å sikre viktige velferds- og tjenestetilbud, bl.a. arbeidet med offentlig servicekontor i småsamfunn, tilrettelegging av ulike typer utdannings- og kompetansetilbud, IKT-infrastruktur, næringsutvikling, sentrumsutvikling, tiltak innenfor primærnæringssegmentet, og en spesifikk innsats i forhold til ungdom og unge i etableringsfasen. En viktig oppgave i starten vil være å høste erfaringer fra den fireårige utkantsatsingen som fases ut i 2001. Departementet arbeider med et informasjonsopplegg som starter høsten 2001. Det legges ikke opp til samme arbeidsform for en småsamfunnsatsing som i utkantsatsingen.

Den mest omfattende innsatsen skal foregå lokalt og regionalt. Fylkeskommunene som hovedansvarlige for regional utvikling spiller en svært sentral rolle i arbeidet med strategier i småsamfunn i samarbeid med de enkelte kommuner. Det vil bli lagt føringer for fylkeskommunenes strategiske rolle når gjelder anvendelse av deler av rammen til tilrettelegging for næringsutvikling. Fylkeskommunene skal ta utgangspunkt i regionale utviklingsprogrammer og rapportere tilbake til departementet om hvilke strategier det arbeides etter, hva som settes i gang og hvilke resultater som kommer ut av innsatsen. Departementets rolle blir å koordinere satsingen og etablere møteplasser og forum for erfaringsoverføring. Enkeltkommuner skal derfor i stor grad forholde seg til fylkeskommunen fremfor departementet. Det er

foreløpig ikke aktuelt å plukke ut bestemte kommuner eller områder som får pilotstatus.

Utvikling av et konkurransedyktig regionalt næringsliv - med vekt på utvikling av regionale verdiskapingsmiljøer

Målet for distrikts- og regionalpolitikken fordrer et lønnsomt og konkurransedyktig næringsliv i alle deler av landet. Bedriftenes kompetanse og nyskapingsevne må styrkes, og det må etableres mange flere nye bedrifter, særlig kunnskapsintensive.

Erfaringer viser at nyskapingsevnen er stor i næringsmiljøer. Sterke regionale kompetanse- og nyskapingmiljøer, gjerne lokalisert sammen med universiteter og høyskoler, bidrar til en positiv utvikling av næringslivet. Innsatsen mot tilrettelegging av miljøer som kan stimulere næringslivets kompetanseutvikling og nyskapingsevne skal forsterkes. Ideer, kompetanse, risikovillighet og kapital må kobles sammen og skape konkrete resultater.

Flere av dagens virkemidler skal derfor vris fra fokus på enkeltbedrifter til i større grad å ha fokus på bedrifters utviklingsmiljøer eller regionale verdiskapingsmiljøer. I praksis betyr dette blant annet at koordineringen av aktuelle nasjonale programmer må bli bedre. Innsatsen mot næringshager og kunnskapsparker skal forsterkes. Departementet skal bidra til å styrke bedrifters etterspørsel etter FoU. Virkemiddelbruken skal målrettes for å gi økt nyskaping og arbeidet for å få entreprenørskap inn i utdanningssystemet skal forsterkes. Regjeringen vil også vurdere tiltak for å redusere distriktsbedriftenes avstandsulemper, herunder innretningen av transportstøtteordningen.

Mer makt og myndighet til regionalt nivå - økt regionalt handlingsrom

Regjeringen ønsker å stimulere lokale og regionale myndigheter til å ta større ansvar for egen utvikling. Lokale og regionale myndigheter har de beste forutsetningene for å samordne og bruke ressursene mest mulig effektivt. Den distrikts- og regionalpolitiske innsatsen skal i større grad tilpasses lokale og regionale forutsetninger.

Ulike departementer skal samarbeide nært for å sikre god samordning mot det regionale nivå. Regjeringen ønsker et forsterket regionalt partnerskap. Fylkeskommunen har det formelle ansvaret for å etablere og utvikle samarbeid mellom offentlige og private aktører. Et viktig verktøy

i dette arbeidet er regionale utviklingsprogrammer (RUP).

Fylkeskommunene vil etter hvert få større frihet til å foreta regionale og lokale prioriteringer innenfor rammen av nasjonale mål og strategier. I de regionale analysene som ligger til grunn for bruk av virkemidler, skal det tas hensyn til forskjeller i kjønn og livsfaser i befolkningen.

Berørte departementer arbeider for å tilrettelegge etatenes deltakelse i det regionale partnerskapet på en bedre måte. Styrking av dialogen mellom nivåene skal gi mulighet for felles forståelse og toveis læring.

Videreutviklingen av handlingsrommet for de distriktpolitiske virkemidlene vil skje gradvis over flere år. Endringene må ses i sammenheng med innføringen av 4-årige regionale utviklingsprogrammer. I St. meld. nr. 34 er det lagt opp til at fylkeskommunene allerede fra 2002 skal få fullmakt til å omprioritere mellom eksisterende tilskuddsposter i tråd med forsøksordningen i Hedmark og Oppland fylkeskommuner. Departementet har imidlertid kommet til at en såvidt omfattende reform krever grundige forberedelser og vil komme tilbake til saken i forbindelse med statsbudsjettet for 2003.

Forsøk med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland

Det igangsatte forsøket i de to fylkene videreføres. Prosjektets mål er å bidra til mer effektiv og målrettet virkemiddelbruk, gjennom å styrke fylkeskommunens regionalpolitiske utviklingsrolle, bedre regional samhandling av virkemidler og nye modeller for sektorsamhandling. Flere prosjekter er igangsatt, bl.a. innlandsuniversitetet, etablerernett, offentlige servicekontorer på lokalt og regionalt nivå og samordning av sysselsettingspolitikken.

Økt regional tilpasning av geografiske grenser for tilretteleggende virkemidler

I St.meld. nr. 34 (2000-2001) åpnes det for at de tilretteleggende virkemidlene for næringsutvikling kan gis et bredere geografisk nedslagsfelt. Virkeområdet for bedriftsrettede virkemidler ligger fast ut 2006 som A-, B- og C-områder, slik at endringer som gjøres bare gjelder for tilretteleggende virkemidler. Bakgrunnen er at fylkeskommunen gjennom fylkesplan og regionalt utviklingsprogram i større grad skal vurdere den offentlige innsatsen i forhold til regionalt definerte utfordringer.

Departementet vil tildele et minstebeløp til regionalt utviklingsarbeid i fylker utenfor virkeområdet for å motivere til samarbeidsprosjekter/programmer og deltakelse i regionalt samarbeid i landsdelen. Utviklingen i regioner kan derfor lettere ses i sammenheng og i lys av samspillet mellom by og omland. Departementet understreker imidlertid at fordelingen fortsatt skal ha et klart distriktsfokus, fordi utfordringene er større jo mindre sentrale områdene er. Det skal imidlertid ikke kunne tildeles virkemidler til fysiske infrastrukturtiltak utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Kommunale næringsfond vil som tidligere bare tildeles kommuner som ligger innenfor virkeområdet (A-, B-, C- og D-området). Ut over dette vil område D bare gjelde som beregningsgrunnlag for departementets fylkesfordeling av midler.

Budsjettstruktur

I St.meld. nr. 34 er det lagt opp til endringer i innretning, struktur og forvaltning av distrikts- og regionalpolitiske virkemidler. Endringene skal skje gradvis over flere år. Endringene fra 2002 er som følger:

- Hoveddelen av bevilgningen over kap. 551, post 58 Regionale samordningstiltak ramme-fordeles til fylkene. Resterende del av bevilgningen disponeres av departementet til interdepartementale prosjekter og utredninger på området.
- Departementets fylkesfordeling av midler over kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, kap. 550, post 61 Kommunale næringsfond og kap. 551, post 58 Regionale samordningstiltak vil bli sett i sammenheng. Departementet kommer tilbake til fylkesfordelingen i tildelingsbrevene for 2002.
- Tilretteleggende virkemidler kan gis et bredere geografisk nedslagsfelt enn tidligere, men fordelingen skal fortsatt ha et klart distriktsfokus. Tilskudd til fysiske infrastrukturtiltak skal imidlertid ikke gis utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Departementet vil tildele et minstebeløp til fylker utenfor virkeområdet. Det vises til omtalen om økt regional tilpasning av geografiske grenser for tilretteleggende virkemidler.
- Fylkeskommunene skal gjennom de regionale utviklingsprogrammene ha et strategisk ansvar når det gjelder bruken av midlene over kap. 551, post 55 Etablererstipend. Som et ledd i å samle de bedriftsrettede virkemidlene

under ett organ, er det operative ansvaret for forvaltning og oppfølging overført fra fylkeskommunene til SNDs lokale distriktskontorer. For 13 av landets fylkeskommuner har slik overføring allerede funnet sted.

Når det gjelder endringer av mer teknisk karakter, er dette de viktigste:

- Kap. 2425, post 51 Distriktsutviklingstilskudd og kap. 2425, post 53 Tilskudd til dekning av tap på lån slås sammen til ny post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene. Det åpnes for at SND over denne posten også kan sette av midler til tapsfond for garantier.
- Regjeringens satsing på småsamfunn legges inn under kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling.

Fra 2004 legges det opp til en todeling av virkemidlene i henholdsvis tilrettelegging for næringsutvikling og direkte bedriftsrettet innsats. Tilpasningen må ses i sammenheng med innføringen av fireårige regionale utviklingsprogrammer.

Avsetning til fond

Bevilgningene på 50-postene under programkategori 13.50 setter rammer for de tilsagn som kan gis i 2002. Når Stortinget har vedtatt en bevilgning, overfører departementet midlene til fond i Norges Bank. Utbetalinger av tilsagn skjer fra disse fondene i det året tilsagn blir gitt og i påfølgende år. Tilsagn gis av departementet eller av dem som har fått slik fullmakt av departementet. Et tilsagn vil fra nå av gjelde i det året det blir gitt pluss tre år. Årsaken til dette er at departementet ønsker en harmonisering med Nærings- og handelsdepartementets regelverk overfor SND, kombinert med en tilsvarende harmonisering av poster under programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk. Bare i helt særskilte tilfeller kan det gis forlengelse i ytterligere ett år, og da etter skriftlig søknad til departementet. Ubenyttede midler tilbakeføres til statskassen. Utbetalinger

skjer etter dokumenterte utgifter fra støttemottaker. Bakgrunnen for denne ordningen er at prosjekter ofte ikke lar seg realisere innen et budsjettår, slik at det er nødvendig å foreta utbetalinger over flere år. Avsetning til offentlige fond er ikke ansett å være i strid med § 4 og § 14 i bevilgningsreglementet. De postene hvor midler overføres til fond i Norges Bank, har tilføyelsen "fond".

Stortingets vedtak i behandlingen av St.meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 34 (2000-2001), jf. Innst. S. nr. 318 (2000-2001), vedtok Stortinget at det skulle gjennomføre en analyse av de effekter IKT-utviklingen har på distriktenes arbeidsmarked. Departementet vil i samarbeid med berørte departementer vurdere den videre oppfølgingen.

Effektutredning

Departementet vil, i samarbeid med andre departementer, fortsette arbeidet med utredning av virkninger av ulike typer statlig innsats og dens betydning for regional utvikling og distriktspolitiske mål. Det gjelder politikkområder innenfor den brede regionalpolitikken, som f.eks. samferdsel og landbruk, og de mer spesielle distriktspolitiske virkemidlene. Behovet for å øke kunnskapen gjelder både innenfor enkeltområder og som sammenligning av innsats på ulike politikkområder.

Oppfølging av komitemerknad ved behandlingen av statsbudsjettet for 2001

Flertallet i kommunalkomiteen har i Budsjettinnst. S nr. 5 (2000-2001) bedt departementet vurdere tilskudd til Det lulesamiske senteret Arran slik at byggetrinn II kan realiseres. Midlene over departementets budsjett kan ikke nyttes til prosjekter av denne karakter, ut over det som allerede er gitt fra delegert ramme i SND, avdeling Nordland. Søknaden fra senteret er derfor avslått.

Tabell 3.12 Oversikt over fondsbeholdning pr. 31.12.99 og 31.12.00 (mill. kr).

Kap.	Betegnelse	31.12.99	31.12.00
551	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner	582,7	630,1
552	Nasjonale programmer og tiltak for regional næringsutvikling	220,1	185,5
2425	SND og fylkeskommunene	3,7	0,5

Kap. 550 Lokal næringsutvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Tilskudd til utkantkommuner, <i>kan overføres</i>	24 384	18 000	
61	Kommunale næringsfond	125 462	93 140	93 300
63	Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	50 000	154 000	
	Sum kap. 550	199 846	265 140	93 300

Endringer i forhold til saldert budsjett 2001: Post 60 foreslås erstattet med en bevilgning til småsamfunn over kap. 551 post 51
Tilrettelegging for næringsutvikling. Post 63 foreslås avviklet.

Post 60 Tilskudd til utkantkommuner, kan overføres*Rapport for 2000-2001*

Den fireårige utkantsatsingen avsluttes i 2001. Ordningen ble opprettet som et ledd i arbeidet overfor kommuner med sterk nedgang i folketallet. I tråd med St.meld. nr 34 vil det fremover gjennomføres en egen innsats ovenfor kommuner/småsamfunn med perifer beliggenhet og stor nedgang i folketallet, jf. egen omtale i kategoriomtalen og under kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling.

Stortinget bevilget i 2000 26 mill. kr over kap 550, post 60. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000 ble bevilgningen satt ned med 5,2 mill. kr til 20,8 mill. kr, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). 3 mill. kr av reduksjonen skyldes overføring til Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett, som et ledd i nedskrivning av studielån for Indre Namdal. 12 mill. kr er fordelt til fylkeskommunene på bakgrunn av utfordringer knyttet til kommuner med befolkningsnedgang. Til gjennomføring av ulike prosjekter har departementet disponert 8,8 mill. kr.

For 2001 ble det bevilget 18 mill. kr over kap. 550, post 60. Av dette ble 9 mill. kr fordelt til fylkeskommunene til videreføring av prosjekter og til nye tiltak i utkantkommuner, mens 9 mill. kr er disponert av departementet til ulike prosjekter og til å spre informasjon og erfaringer til andre utkantkommuner.

Fylkeskommunene som har deltatt i utkantsatsingen har iverksatt forsøk i kommuner for å videreutvikle strategier for samfunnsbygging, næringsutvikling og personrettede tiltak i utkantkommuner. Erfaringene vil bli gjort tilgjengelige for øvrige fylkeskommuner og kommuner. I samarbeid med fylkeskommunene avvikler departementet tre erfaringskonferanser i 2001. For å oppnå best mulig læring og informasjonsspred-

ning av innsatsen, er det etablert en egen samarbeidsgruppe mellom berørte fylkeskommuner og departementet.

De midler som ikke blir tildelt fylkeskommunene, brukes av departementet til å gjennomføre tiltak/prosjekter i pilotkommunene/region, samt tilrettelegge for offentlige servicekontorer og ungdomssatsing i vel 60 utkantkommuner. I tillegg finansieres samarbeidsprosjekter med andre aktører som retter seg mot disse kommunene. Av større prosjekter som gjennomføres nevnes:

- Prosjekt "Attraktive kommuner". Målet er å utvikle effektive strategier for stedsutvikling i tynt befolkede områder med sikte på å finne fram til tiltak/metoder for å øke stedets attraktivitet for kvinner og ungdom. Sju kommuner i Nordland og Nord-Trøndelag deltar i prosjektet.
- Opplæring av positivitetsagenter i vel 60 kommuner. Målet er å lære ungdommer prosjektarbeid, samt etablere samarbeid mellom ungdom og kommunens administrative og politiske ledelse. Ungdommene har derfor i hele opplæringsperioden vært knyttet opp mot en fast kontaktperson i kommunen. Ca. 60 pst. jenter og 40 pst. gutter deltok i opplæringen.
- Program "Offentlig servicekontor" i mindre kommuner. Prosjektet koordineres fra departementet i samarbeid med Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Det er dannet nettverk mellom kommuner regionalt i samarbeid med fylkeskommunene.
- "Elektroniske kontor", er et forsøk på å ta i bruk IKT som verktøy mellom mindre kommuner. Målet er offentlig fornying, skape arena for vekst innenfor eksisterende næringsliv og gi rom for nye næringsetableringer, kontortilrettelegging for telependlere, samt være arena for kompetanseutvikling. Forsøket er etablert i fem mindre kystkommuner i Nord-Trøndelag og Nordland.

- Nedskrivning av studielån i Indre Namdal ble etablert som et treårig forsøk. Siste opptjeningsår er 2001 og siste utbetalingsår er 2002.

Ikke alle igangsatte tiltak/prosjekter i fylkeskommunene og pilotkommunene/region vil være avsluttet ved utgangen av året. Erfaringene fra disse prosjektene vil derfor ikke bli tilgjengelige før senere.

Pilotkommunene Gamvik, Dyrøy, Tjeldsund, Askvoll, Utsira, Vågå, Engerdal og regionen Indre Namdal gjennomfører et betydelig antall tiltak og prosjekter. Et sentralt mål med disse prosjektene har vært å skaffe kunnskap om hvordan de små kommunenes utfordringer for fremtiden kan løses, herunder hvordan virkemiddelapparatet bør tilpasses disse kommunenes utfordringer. For å få til et best mulig samarbeid og læring mellom pilotkommunene/region, fylkeskommunene og departementet, er det avviklet flere pilotsamlinger i 2000 og 2001.

En viktig erfaring i pilotsatsingen så langt er at det er satt i gang en prosess i disse kommunene som har gitt større forståelse for egen situasjon, og hva som må gjøres for å bedre denne. Erfaringene fra fylkeskommunene, pilotkommunene/region samt sentrale prosjekter rapporteres i egne erfaringsrapporter. Delrapporter for de tre første årene vil foreligge i løpet av juli og august 2001. I tillegg blir Agderforsknings evaluering av utkantsatsingen tilgjengelig gjennom egne rapporter. Det vil foreligge sluttrapportering for hele prosjektet i løpet av 2002.

Post 61 Kommunale næringsfond, fond

Mål

Målet med kommunale næringsfond er å styrke kommunenes muligheter for å drive lokalt næringsutviklingsarbeid. Aktivt engasjement i kommunene og samarbeid mellom offentlige og private aktører er en forutsetning for utvikling av lokalt næringsliv. Næringsfondet skal bl.a. nyttes til kommunalt nærings- og utviklingsarbeid for å støtte nyetableringer og videreutvikling av eksisterende bedrifter. Prioriterte målgrupper er kvinner og ungdom.

Tildelingskriterier

Kommuner innenfor det distriktpolitiske virkeområdet kan få tildelt midler til kommunale næringsfond. Kommuner med store kraftfond får ikke påfylling av kommunalt næringsfond. Bru-

ken av midlene forutsettes å være i tråd med fylkets regionale utviklingsprogram. Fylkeskommunen tildeler kommunale næringsfond.

Rundskriv H-16/98 fastsetter hvordan kommunale næringsfond skal forvaltes. Næringsfondet kan både brukes til direkte bedriftsstøtte gjennom retningslinjer for bruken av midlene på kap. 2425, post 50, og til indirekte tiltak som ledd i næringsutviklingen gjennom retningslinjer for bruken av midlene på kap. 551, post 51. I tråd med fylkeskommunens styrkede rolle som regional utviklingsaktør, får fylkeskommunen større ansvar og handlingsrom ved tildeling og oppfølging av kommunale næringsfond til kommunene. Ved tildeling må det tas hensyn til at det skal utvikles robuste bo-, service-, og arbeidsmarkedsregioner, og at det spesielt skal være en innsats overfor småsamfunn. Regionalt samarbeid mellom kommuner kan vektlegges ved tildeling. Endringen medfører en bedre koordinering i bruken av kommunale næringsfond og andre regionale virkemidler som fylkeskommunen disponerer.

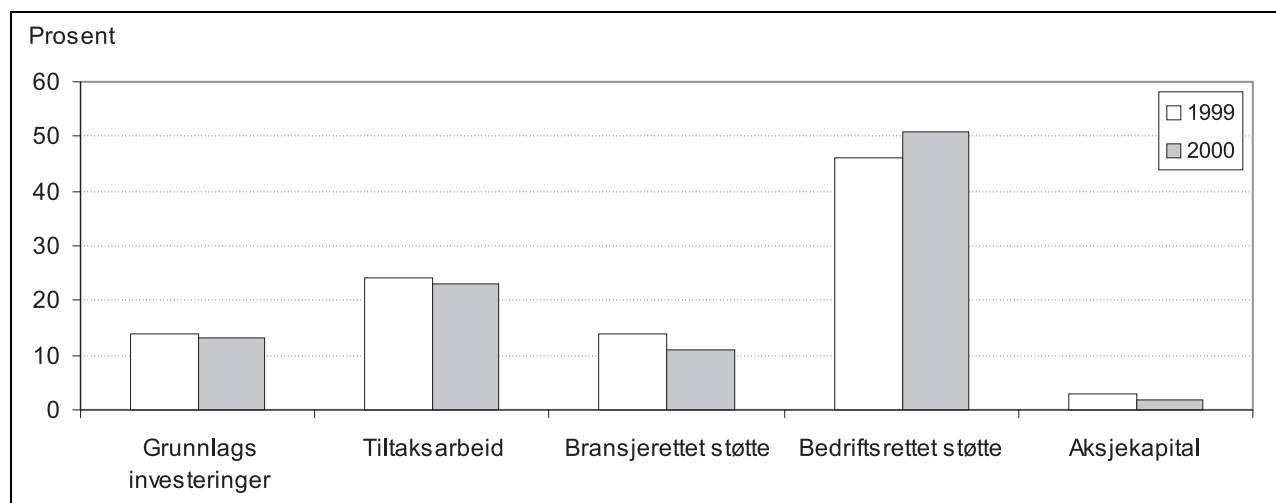
Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunene skal påse at føringene fra Kommunal- og regionaldepartementet, nevnt under tildelingskriterier foran, er fulgt ved fordelingen av fondet. Kommunene rapporterer om bruken av fondsmidlene. Kommunale næringsfond revideres av kommunerevisjonen på ordinær måte. Retningslinjene og tildelingskriteriene vil bli revidert, og fullmaktsgrensene vil bli endret fra og med 2002.

Rapport for 2000-2001

Evalueringer viser at kommunene har fått styrket sin næringspolitiske rolle gjennom forvaltningen av kommunale næringsfond, blant annet gjennom økt kontakt med næringslivet. Ordningen har bidratt til å fange opp de helt små prosjektene med utviklingspotensiale, og fondet har i stor grad blitt benyttet tidlig i utviklingsprosessen i bedriftene. Evalueringene viser også at mange interessante, små prosjekter ikke ville blitt realisert dersom kommunen ikke hadde engasjert seg gjennom næringsfondene.

I år 2000 ble det bevilget 129 mill. kr gjennom det kommunale næringsfondet til ulike næringsrettede tiltak. Den samlede sum tilsagn var derimot på ca. 250 mill. kr, dersom vi tar med kommunenes egne midler til det kommunale næringsfondet. I fordelingen av midler til de ulike prosjektkategoriene har antallet grunnlagsinves-

Figur 3.2 Tildelte kommunale næringsfond fordelt på prosjektkategorier i 1999-2000.

teringer gått noe ned, på lik linje med det totale tildelingsbeløpet. Rapportene fra 2000 viser at det ble etablert 970 nye bedrifter og skapt 1 810 nye arbeidsplasser gjennom ulike prosjekter med oppstartsmidler fra kommunale næringsfond. De nye arbeidsplassene kommer i tillegg til de mange arbeidsplassene de kommunale næringsfond sikrer hvert år. Kommunale næringsfond har derfor en viktig funksjon både for nye bedriftsetableringer og ved omstilling av eksisterende bedrifter.

I de senere år kan vi se en dreining i bruk av midler fra fysisk tilrettelegging av næringsarealer, mot infrastruktur til reiseliv og steds- og sentrumstiltak. Ungdom og kvinner er prioriterte målgrupper, fordi de er viktige i arbeidet med å skape robuste og levedyktige regioner. I 2000 gikk 24 pst. av midlene til kvinnerettede prosjekter (22 pst. i 1999). Dagens rapporteringssystem vil bli utbedret, slik at man i fremtiden kan identifisere andelen ungdomsrettede prosjekter innenfor kommunale næringsfond.

Tabell 3.13 Rammer tildelt fylkeskommunene i 2001 (i 1 000 kr).

Fylke	Ramme
Finnmark	10 420
Troms	12 170
Nordland	16 440
Nord-Trøndelag	8 050
Sør-Trøndelag	5 090
Møre og Romsdal	10 700
Sogn og Fjordane	7 610
Hordaland	3 460
Rogaland	1 730
Vest-Agder	1 800
Aust-Agder	1 920
Telemark	1 810
Buskerud	380
Oppland	4 390
Hedmark	5 770
Østfold	900
<i>Sum fylkeskommunene</i>	92 640
Sentral ramme/utredninger	500
Sum	93 140

Budsjettforslag 2002

For 2002 foreslås en bevilgning på 93,3 mill. kr over kap. 550, post 61. Det er for 2002 overført totalt 2,9 mill. kr fra kap. 550, post 61 til kap. 571, post 68 til syv av de kommunene som er med i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd som ble igangsatt i 2000.

Post 63 Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift

Rapport for 2000-2001

Målet med posten har vært å kompensere 14 kommuner for merkostnader på næringslivssiden som følge av økt arbeidsgiveravgift fra 1. januar 2000. Bakgrunnen er at EFTA-domstolen 20. mai 1999 stadfestet ESAs vedtak om at differensiert arbeidsgiveravgift må regnes som statsstøtte i henhold til EØS-avtalens art. 61. Blant annet som følge av dette er de geografiske sonene for ordningen endret, da EØS-avtalens regelverk om kompensasjon for transportmessige avstandsulempen nå må legges til grunn for inndelingen. Fra

1. januar 2000 fikk 39 kommuner lavere og 14 kommuner høyere avgiftssats.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 61 (1999-2000) Omprioriteringer og tilleggsbevilgninger på statsbudsjettet 2000, gikk et flertall i Stortinget i Innst. S. nr. 220 (1999-2000) inn for at det skulle gis kompensasjon fram til evaluering av soneinndelingen i 2003 slik at næringslivet kunne tilpasse seg et endret avgiftsnivå. Kompensasjonen skulle benyttes til næringsutvikling (infrastruktur, kompetanseutvikling og regional utvikling). De 14 kommunene som har fått kompensasjon er Notodden i Telemark, Bokn og Forsand i Rogaland, Fusa, Samnanger, Austevoll, Vaksdal, Osterøy, Meland, Radøy, Lindås og Austrheim i Hordaland og Volda og Ørsta i Møre og Romsdal.

For 2000 ble det bevilget 50 mill. kr og for 2001 154 mill. kr, dvs. til sammen 204 mill. kr i kompensasjon til de 14 kommunene. Midlene ble fordelt kommunene imellom i tråd med beregnede merutgifter for næringslivet i kommunene. Bevilgningen skulle også dekke utgifter i forbindelse med overvåking av utviklingen i kommunene og ev. evaluering av innsatsen. Midlene blir i all hovedsak forvaltet av den enkelte kommune. Kommunene har i fellesskap og i nært samarbeid med lokalt næringsliv utarbeidet en oversikt over aktuelle tiltak. Dette er i tråd med målet om økt regionalisering og etter samråd med berørte fylkeskommuner. Det er også lagt til grunn at fylkeskommunene i sine regionale utviklingsprogrammer skal forholde seg til utviklingen i kommunene. I bruken av midlene skal kommunene holde seg innenfor gjeldende internasjonalt og nasjonalt regelverk og være brukerforankret.

Departementet har iverksatt en overvåking av utviklingen i næringslivet. Dette er gjort ved å se på et antall indikatorer for befolkning, arbeidsmarked og inntekt. Dessuten har departementet fått tilbakemelding på utviklingen i kommunene gjennom kontaktmøter med de berørte kommunene og gjennom kommunenes rapportering på bruk av midlene. Rapporteringen gir en beskrivelse av type tiltak (formål), beløp, begrunnelse for tiltaket og forventet effekt av tiltaket. Det er ikke lagt opp til noe separat mål- og resultatstyringssystem for bruken av midlene.

Kommunenes rapportering om bruk av midlene i 2000 og planlagt bruk av midler i 2001, viser at det foreløpig bare er en liten andel av midlene som er benyttet og at deler av midlene er planlagt benyttet til større prosjekter som vil strekke seg

over flere år. Litt over halvparten av kompensasjonsmidlene er planlagt benyttet til infrastrukturtiltak, og da først og fremst vei- og brøtbygging. Noe av midlene er avsatt til utbygging av bredbånd. Bruk av midler til kompetanseutvikling begrunnes både ut fra næringslivets etterspørsel etter bedriftsinterne kompetansetiltak og ut fra kommunenes initiativ til å øke næringslivets satsing på kompetanse. De regionale utviklingstiltakene omfatter både planarbeid, idrettsanlegg og stedsutvikling. Planlagt bruk av midler til disse formålene begrunner kommunene bl.a. med at attraktive lokalsamfunn er viktig for næringslivet. Departementet har gitt tilbakemelding om at det er vanskelig å se at bruk av midler til idrettsanlegg ligger innenfor rammen av næringsutvikling, som er utgangspunktet for kompensasjonen.

I møte med departementet i februar 2001 rapporterte kommunene om transportulemper som reduserer motivasjonen for nyetableringer i de berørte kommunene. Da redusert arbeidsgiveravgift ble fjernet, ga flere bedrifter uttrykk for at de vurderte å flytte nærmere en større by.

I overvåkingen av de 14 kommunene er disse sammenlignet med andre kommuner i samme fylke som har en del av de samme kjennetegnene (her kalt referansekommuner). Gjennomgangen viser at folketallsutviklingen i de 14 kommunene er på linje med resten av fylket. Det er heller ingen systematiske forskjeller i ledighetstall. Det er imidlertid et gjennomgående trekk at de 14 kommunene har en mer utsatt næringsstruktur (høyere andel primærnæringer, mindre andel forretningsmessig tjenesteyting). Alle fylkene har hatt en nedgang i antallet bedrifter fra januar 2000 til januar 2001. Nedgangen gir noe større utslag i de 14 kommunene og referansekommunene i forhold til fylkene samlet (Telemark og Rogaland avviker, men utgjør bare 3 av de 14 kommunene). Antall ansatte i bedrifter utvikler seg ikke annerledes for de 14 kommunene samlet enn for fylkene samlet, men kommunene har litt bedre utvikling enn referansekommunene. Det er et gjennomgående trekk at de 14 kommunene har lavere lønnsinntekt pr. person enn referansekommunene, bortsett fra i Telemark.

Departementet vurderer det slik at kompensasjonen de 14 kommunene har fått gjennom 2 år bør være tilstrekkelig til å gi det lokale næringsliv mulighet til å tilpasse seg og takle utfordringene med økt arbeidsgiveravgift. Det foreslås derfor ingen ny bevilgning for 2002.

Kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
51	Tilrettelegging for næringsutvikling, fond <i>kan nyttes under kap. 2425, post 50</i>	275 269	248 000	290 000
55	Etablererstipend, fond	104 100	120 000	124 000
57	Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekter, fond	57 200	77 000	77 000
58	Regionale samordningstiltak, fond	62 900	61 500	61 500
	Sum kap. 551	499 469	506 500	552 500

Mål

Hovedmålet for virkemidlene under kap. 551 er å bidra til at fylkeskommunale myndigheter kan legge til rette for en positiv samfunns- og næringsutvikling, tilpasset regionenes egne forutsetninger. Dette skal oppnås ved å legge til rette for næringsutvikling, satse på nyetablering og stimulere til samarbeid på tvers av sektorgrenser, samt deltakelse i grenseregionalt internasjonalt samarbeid. Gjennom kap. 551 er det et mål å styrke fylkeskommunenes rolle som regional utviklingsaktør, herunder å styrke fylkeskommunens mulighet til å utnytte det regionale handlingsrommet gjennom en regional tilpasning av virkemiddelbruken.

Post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, kan nyttes under kap. 2425, post 50**Mål**

Målet med kap. 551, post 51 er å realisere kommunale og fylkeskommunale tiltak som legger til rette for næringsutvikling i distriktene, tilpasset regionenes forutsetninger og fortrinnsvis basert på samarbeid mellom flere parter. Midlene skal bedre næringslivets lokale rammebetingelser ved investeringer i infrastruktur og utviklingsprosjekter på strategisk viktige områder for den regionale utviklingen. Departementet vil særlig fremheve behovet for å stimulere investeringer i lokal IKT-infrastruktur og innsats for å fremme entreprenørskap i utdanningssystemet. Det er viktig å ha særskilt oppmerksomhet mot kvinners muligheter for deltakelse i næringslivet, samt tiltak overfor ungdom. Posten vil generelt være viktig for en systematisk utvikling av robuste bo-, service- og arbeidsmarkedsregioner, slik St.meld. nr. 34 legger opp til. Tiltak rettet mot kvinner og ungdom skal prioriteres. I tillegg er en innsats overfor småsamfunn strategisk viktig for bruk av midler

fra denne posten. Posten kan også nyttes til å finansiere regionale samarbeidsprosjekter i de fire nordligste fylkene i regi av Landsdelsutvalget for Nord-Norge og Nord-Trøndelag (Landsdelsutvalget).

Satsing på småsamfunn

Småsamfunn med stor nedgang i folketallet og som har lang avstand til sentra står overfor store utfordringer når det gjelder å sikre velferdstilbud, offentlige og private tjenester, samt sysselsetting. Den samlede innsatsen overfor småsamfunn må foregå innenfor ulike sektorer og fra ulike virkemidler.

Det er satt av 22 mill. kr over kap. 55, post 51 som skal forbeholdes særskilt innsats i småsamfunn. Midlene fordeles mellom fylkeskommunene og departementet.

Departementet vil i løpet av høsten, i samarbeid med andre departementer, konkretisere denne innsatsen. Eksempler på tiltak for gjennomføring kan være i forhold til å sikre viktige velferds- og tjenestetilbud, bl.a. arbeidet med offentlig servicekontor i småsamfunn, tilrettelegging av ulike typer utdannings- og kompetansetilbud, tiltak innenfor landbruks- og fiskeripolitikken, samt en spesifikk innsats i forhold til ungdom og unge i etableringsfasen. Departementet vil bl.a. ta dette opp i tildelingsbrevet til fylkeskommunen.

Fylkeskommunene som hovedansvarlig for regional utvikling i sine områder må ha ansvaret for å arbeide med strategier for småsamfunn. Fylkeskommunene skal ta utgangspunkt i de regionale utviklingsprogrammene og rapportere tilbake til departementet om hvilke strategier det arbeides etter, hva som settes i gang, og hvilke resultater innsatsen fører til.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 34 (2000-2001) vedtok Stortinget å anmode regjeringen om å bidra til utdanning av flere positivitetsagenter og at driften av positivitetsagentsektretariatet foran-

kres hos de berørte kommuner og fylkeskommuner. Departementet vil innenfor den sentrale rammen arbeide for å videreføre utdanningsopplegget for positivitetsagenter, i samarbeid med det etablerte positivitetsagentsekretariatet. Når det gjelder driften av sekretariatet, må det være opp til kommunene og fylkeskommunene å avgjøre hvordan de eventuelt vil bidra.

Satsing på utbygging av lokal IKT-infrastruktur, bredbånd m.v.

Som et ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 34 (2000-2001) og Regjeringens handlingsplan for bredbåndskommunikasjon, vil det over denne posten fra 2002 bli gitt økt prioritet til lokale og regionale tiltak og prosjekter knyttet til bredbåndsutbygging og etablering av annen lokal IKT-infrastruktur. Målet er å stimulere utvikling og utnyttelse av høyhastighetskommunikasjon til gode markedsmessige betingelser, også i mindre sentrale deler av landet. I dette inngår bl.a. å bidra til organisering av lokal etterspørsel etter slik kommunikasjon.

Tildelingskriterier

Forvaltningen av midlene er i hovedsak delegert til fylkeskommunene og Landsdelsutvalget. I de tilfellene nasjonale og/eller kommunale myndigheter utformer og iverksetter programmer eller tiltak finansiert med midler fra kap. 551, skal det skje ut fra regionale betraktninger og i tråd med fylkesplaner eller fylkesvise næringsplaner/regionale utviklingsprogrammer eller ut fra forsøks-hensyn. Midlene skal videre gis til en spesifisert innsats i enkeltprosjekter, gjerne sammen med flere aktører som arbeider for å oppnå en ønsket utvikling. De tilretteleggende virkemidlene inngår i de regionale utviklingsprogrammene som hvert år blir utarbeidet av fylkeskommunene. Landsdelsutvalget utarbeider egne utviklingsprogrammer.

Prosjektstøtte kan gis i forhold til to strategiske valg:

- investeringer i fysisk infrastruktur, som f.eks. havner, stedsutvikling, lokal IKT og infrastruktur i satsing på reiseliv, osv.
- utviklingsprosjekter, som f.eks. å fremme samarbeid mellom skole og næringsliv, nettbasert undervisning, organisering av etterspørsel etter høyhastighetskommunikasjon, regional innsats for innovasjon, kunnskapsoppbygging, læring og profilering

Mulighet for å omdisponere midler mellom poster

Fylkeskommunene kan omdisponere inntil 20 pst. mellom kap. 2425, post 50 og kap. 551, post 51. Forsøket med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland fylkeskommuner videreføres, noe som innebærer at disse fylkeskommunene kan omdisponere mellom flere poster under programkategori 13.50. Det vises til omtale i kategoriinnledningen og til romertallsvedtak III.

Oppfølging og kontroll

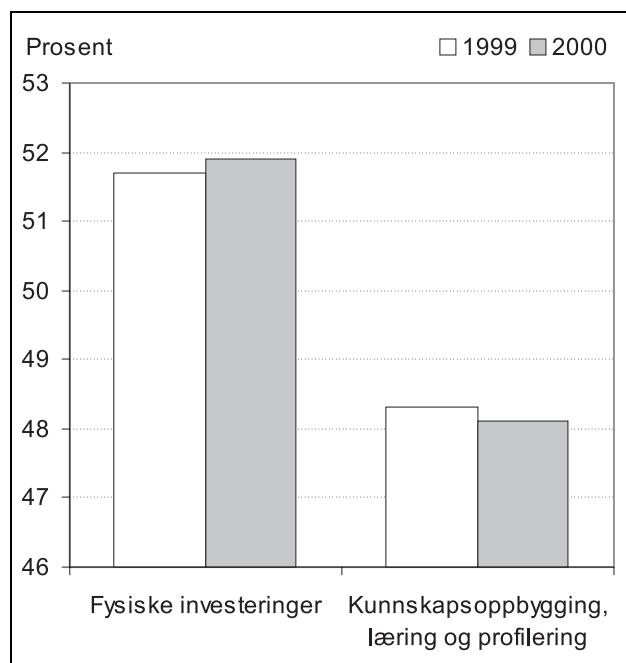
Fylkeskommunen har oppfølgingsansvar for forvaltningen av midlene, også i de tilfeller hvor et prosjekt er finansiert med sentrale midler. Landsdelsutvalget har oppfølgingsansvaret for egen delegert ramme. Et eget rapporteringssystem gir opplysninger om mål, strategier og forventet effekt for det enkelte prosjekt. Gjennom de regionale utviklingsprogrammene blir det dessuten stilt krav til den enkelte fylkeskommune om jevnlig evaluering av innsatsen på programnivå. Departementet vil jevnlig foreta gjennomgang av og eventuelt evaluere bevilgningen.

Rapport for 2000-2001

Stortinget bevilget i 2000 239 mill. kr over kap. 551, post 51. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2000 ble rammen redusert til 226,1 mill. kr, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). Rammen ble fordelt til følgende formål:

- Tilrettelegging for næringsvirksomhet gjennom fylkeskommuner og kommuner (181,6 mill. kr), inkludert 19 mill. kr til særskilt infrastruktur i forbindelse med endring av arbeidsgiveravgiften for enkelte næringer. Av rammen ble 114,5 mill. kr delegert til fylkeskommunene og 67,1 mill. kr forvaltet av departementet sentralt.
- Tildeling av 26,5 mill. kr til Landsdelsutvalget for gjennomføring av programmer for tilrettelegging av næringsvirksomhet.
- Gjennomføring av Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark (18 mill. kr).

I tillegg ble det overført 48,97 mill. kr fra kap. 2425, post 51 til kap. 551, post 51 og kr 190 000 fra kap. 550, post 61 (Hedmark/Opplandmodellen). Overføringen er benyttet av fylkeskommunene til tilretteleggende tiltak.

Figur 3.3 Tiltak for å fremme tilrettelegging for næringsvirksomhet.

Tilrettelegging for næringsvirksomhet gjennom fylkeskommuner og kommuner

Det er gitt støtte til tiltak for næringsutvikling gjennom investeringer i fysisk infrastruktur, kunnskapsspredning og større samarbeids- og tiltaksprosjekter. I tillegg er bevilgningen nyttet til ulike utrednings- og utviklingsprosjekter igangsatt av departementet og fylkeskommunene.

Næringsutvikling gjennom fysisk infrastruktur:

Ca. 122 mill. kr er gitt til fysisk infrastruktur som utbedringer eller utvidelser av kaianlegg og investeringer i vei-, vann- og avløpsanlegg i tilknytning til kommunale næringsarealer (ca. 53,2 mill. kr), sentrums- og stedsutviklingstiltak (ca. 49 mill. kr), reiselivsmessig infrastruktur (ca. 4 mill. kr), samt bygging av nye vannverk (ca. 8 mill. kr). Til øvrige tilretteleggende tiltak, inkludert utviklings- og opplæringsprosjekter innenfor IKT, er det tildelt ca. 8 mill. kr. Midler utløst lokalt til samme type prosjekter tilsvarer hhv. 114,1 mill. kr, 118,3 mill. kr og 55 mill. kr.

Kunnskapsoppbygging, læring og profilering:

Ca. 119 mill. kr er gitt til prosjekter innenfor kunnskapsoppbygging, læring og profilering. Innenfor dette satsingsfeltet er det gitt støtte til samarbeidsprosjekter mellom næringsliv og høyskoler, videregående skole, forskningsinstitusjoner, prosjekter rettet inn mot kulturtiltak som grunnlag for næringsutvikling, videreføring av den særskilte satsingen på kvinner og ungdom i distrik-

tene på 8,8 mill. kr (7,5 pst.), eller andre former for tiltak og programmer som er med på å legge til rette for sysselsetting og næringsutvikling. Utviklings- og opplæringsprosjekter innenfor IKT er tildelt ca. 5,5 mill. kr (4,6 pst.).

I tillegg er det gitt støtte til prosjekter under den spesielle satsingen mot kommuner med stor nedgang i folketallet som ble startet opp i 1998. Utkantsatsingen er beskrevet under kap. 550, post 60 Tilskudd til utkantkommuner. Som en del av utkantsatsingen ble det over kap. 551, post 51 bevilget midler til videreføringen av MERKUR-programmet (merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker i regionene). Både av den delegerte og den sentrale rammen er det gitt støtte til evaluerings- og utredningsarbeider.

Case-studie av kap. 551, post 51. I og med at posten går til tilretteleggende tiltak, vil den næringsmessige effekten ikke være direkte og dermed vanskelig å måle før etter en tidsperiode. Det er gjennomført en casestudie av kunnskaps-, tiltaks- og samarbeidsprosjekter som har fått støtte over kap. 551, post 51. Hensikten med studien var å skaffe mer kunnskap om mulige effekter av virkemiddelbruken og sammenhengen mellom nasjonale målsettinger, målsettinger i regionale utviklingsprogrammer og resultater av virkemiddelbruken. Det anbefales at målsettingene i konkrete prosjekter klargjøres og presiseres i form av resultatmål/resultatkriterier i forbindelse med tilsagn, slik at det er mulig å etterprøve dem og vurdere konsistensen mellom målsettinger på ulike nivå. Videre blir det anbefalt at departementet i samarbeid med fylkeskommunene etablerer et system for å vurdere og etterprøve resultater i forhold til (a) prosjektets egne mål, (b) regionale og nasjonale mål og (c) forvaltningsprosessens organisering. Resultatene fra case-studien vil bli vurdert ifm. utarbeidelse av nye retningslinjer og nytt mål- og resultatstyringssystem.

Støtte til "reiselivsmessig infrastruktur" har vært gitt som et forsøksprosjekt med mål å utvikle nye strategier for offentlig medvirkning i reiselivsnæringen. En egen evaluering av forsøket ble lagt fram høsten 2000. Evalueringen anbefaler at ordningen med støtte til reiselivsmessig infrastruktur videreføres med enkelte justeringer av retningslinjene. Resultatene fra evalueringen vil bli vurdert i forbindelse med utarbeidelse av nye retningslinjer.

I 2001 er det bevilget 248 mill. kr over kap. 551, post 51. Av dette er 139 mill. kr fordelt til fylkeskommunene, hvorav 20 mill. kr til særskilte infrastrukturtiltak i forbindelse med endring i arbeidsgiveravgift for enkelte næringer. I tillegg

er det hittil i 2001 overført 34,9 mill. kr fra kap. 2425, post 51 til kap. 551, post 51. Kommuner med stor nedgang i folketallet de siste 5 og 10 år prioriteres ved fordelingen også i 2001. Landsdelsutvalget er tildelt 29 mill. kr. Departementet forvalter 80 mill. kr, inkludert 9 mill. kr til MERKUR-programmet.

Tilskudd til utviklingstiltak i Nord-Norge og Nord-Trøndelag (Nord-Norgebevilgningen)

Landsdelsutvalget (LU) er det regionale fellesorganet for fylkeskommunene Finnmark, Troms, Nordland og Nord-Trøndelag. Nord-Norge-bevilgningen har siden 1993 vært disponert i sin helhet av LU og anvendes til næringsrettede nyskappingsprosjekter innenfor vedtatte fire års programmer og årsplaner. Satsingen er samordnet og tilpasset de fylkesvise regionale utviklingsprogrammene og SND. Kriteriene for prosjektstøtte er: Landsdelsnytte, nyskaping, tidlig fase (før det ordinære virkemiddelapparatet), stort potensial, kompetanseutvikling og ny næringsutvikling. I 2001 ble LU tildelt en ramme på totalt 29 mill. kr. Midlene har i hovedsak gått til tre programsatser:

- Fiskeri- og havbruksprogrammet (8,1 mill. kr) har støttet prosjekter knyttet til marin bioteknologi, bedre utnyttelse av biprodukter, utvikling av ny teknologi, samt kommersialisering av nye produkter.
- Industriprogrammet (6,6 mill. kr) har støttet prosjekter knyttet til Enøk og fornybare energiformer, romrelatert næringsvirksomhet, samarbeid- og prosjektsamarbeid mellom landsdelens store konsernbedrifter og leverandørbedrifter, telemedisin, petroleumvirksomhet, samt mineralressurser/naturstein.
- Reiselivsprogrammet (6,3 mill. kr) har støttet prosjekter knyttet til helhetlig utvikling i landsdelene innenfor attraksjonsutvikling, Arktisk meny, Samisk kjøkken og grønt reiseliv.
- Øvrige prosjekter i tilknytning til virksomheten til Landsdelsutvalget (8 mill. kr).

Hvor det har vært naturlig, har prosjekter og nettverk vært koblet til Interreg-programmer, hvor LU bl.a. er norsk undersekretariat for "Nordlig Periferi" (Nordkalotten, Skottland og Vest-Norden).

Evalueringsarbeidet i Nord-Norge-bevilgningen

Nord-Norge bevilgningen er nylig evaluert. Evaluators konkluderer med at målet om å videreutvikle næringslivet i landsdelen gjennom kompetanse-

hevende tiltak og gjennom utviklingstiltak i en tidlig fase ser ut til å være godt tilpasset behovene. Det blir vist til at det for landsdelen er avgjørende at en klarer å bygge opp noen kompetansetunge dynamiske og attraktive næringsmiljøer der næringsliv, FoU-miljøer og myndigheter spiller tett sammen. Nord-Norge-bevilgningen er rettet inn mot dette. Evalueringen viser at den proaktive arbeidsformen med samarbeid på tvers av landsdelen har fungert bra, og at det fortsatt vil være viktig med spesielle virkemidler for å øke kompetansen i landsdelen. Evaluatorene viser til at andre aktører som SND og NFR i større grad enn før har tilsvarende virkemidler og arbeidsform, men at de på kort sikt ikke kan dekke dette behovet.

På denne bakgrunn mener departementet at det er viktig å videreføre Nord-Norge-bevilgningen.

Omstillingsarbeidet i Indre Finnmark

Omstillingsprogrammet for Indre Finnmark ble avsluttet i sin opprinnelige form ved årsskiftet 1998-1999. I statsbudsjettet for 1999 ble det bestemt at det i en overgangsperiode, i 1999 og 2000, fortsatt skulle drives ekstraordinært omstillingsarbeid før overføring til det ordinære virkemiddelapparatet.

Finnmark fylkeskommune hadde i overgangsperioden overordnet ansvar for omstillingsarbeidet. Et utviklingsforum der både fylkeskommunen, de fire kommunene, samt Sametinget er representert, har det overordnede ansvaret for samordning og overvåking av utviklingen i Indre Finnmark. På kommunenivå har samarbeidet gjennom en egen interkommunal gruppe blitt videreført, tett koblet opp mot utviklingsforumet.

For 2000 ble det gitt 18 mill. kr til omstillingsarbeid i indre Finnmark. Midlene ble fordelt med 8,1 mill. kr til kommunale omstillingsfond og styrking av kommunenes plan- og næringsavdeling, mens 7,1 mill. kr gikk til økning av virkemiddelrammen for fylkeskommunen og SND. I tillegg ble det gitt 2,8 mill. kr til styrking av administrasjonen i fylkeskommunen, Sametinget og kontaktgruppen som er etablert mellom de fire kommunene.

Omstillingsarbeidet har hatt et sterkt fokus på ungdomssatsing og bidratt til etablering av ungdomsservicekontor i hver av omstillingskommunene. UniReg indre Finnmark, et dokumentasjonsprosjekt for Universitetenes registreringsentral, har i 2000 hatt opptil 50 deltakere på kompetansegivende utdanning og arbeidspraksis. En stor andel av deltakerne har fått arbeid

etter dette. De ekstra midlene til Sametinget har medført at det målrettede og langsiktige næringsutviklingsarbeidet i indre Finnmark er styrket. Det er videre knyttet forventninger til Landbruksdepartementets verdiskapingsprogram for rein-drift.

I løpet av 1999/2000 ble overgangen fra særskilt omstillingsarbeid til tilbakeføring til det ordinære virkemiddelapparatet planlagt. Det er viktig å bygge på og følge opp de erfaringer og resultater som er oppnådd. Departementet har derfor bidratt økonomisk til oppstart av et regionalt næringsselskap som skal arbeide etter følgende fire strategier: 1) Satse på gode enkeltbedrifter med stort vekstpotensiale, 2) utvikle profesjonelle veiledere og "mellommenn", 3) markedsføring av indre Finnmark og 4) bygge opp og vitalisere regionale næringsmiljøer. Departementet vil i løpet av høsten 2001 utarbeide mandat for en etter evaluering av omstillingsprogrammet, med planlagt oppstart primo 2002.

Budsjettforslag 2002

For 2002 foreslås en bevilgning på 290 mill. kr over kap. 551, post 51. Bevilgningen kan nyttes til kommunale og fylkeskommunale tilretteleggings-tiltak, samt utrednings- og evalueringsprosjekter som samsvarer med budsjettpostens formål. Departementet vil legge stor vekt på at midlene brukes i samsvar med de strategiene som er trukket opp i St. meld. nr. 34. Departementet vil særlig prioritere IKT-infrastruktur og IKT-kompetanse, herunder nettbasert undervisning, samt havner og annen infrastruktur som er strategisk viktig for utvikling av lokalt næringsliv. Satsing på utvikling av attraktive steder vil også være sentralt i arbeidet med tilrettelegging.

Det settes av inntil 30 mill. kr til Landsdelsutvalgets næringsrettede programvirksomhet. Midlene vil bli utløst etter drøftinger mellom departementet og LU og i takt med gjennomføringen av den godkjente programvirksomheten.

Det settes av 22 mill. kr til gjennomføring av den særskilte satsingen overfor småsamfunn med perifer beliggenhet og stor nedgang i folketallet.

Det vil også for 2002 settes av midler til videreføring av MERKUR-programmet (merkantilt kompetanseprogram for utkantbutikker).

Post 55 Etablererstipend, fond

Mål

Etablererstipendet er en ordning for bedriftsetablerere i alle deler av landet, med særlig vekt på etablerere i Distrikts-Norge. Formålet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet, for å skape flere varige og lønnsomme arbeidsplasser for både kvinner og menn.

Innenfor etablererstipendet settes det av midler til et inkubatorstipend. Målet er å stimulere til økt etablering av konkurransedyktige, fremtidsrettede og nyskapende virksomheter. Departementet legger spesielt vekt på å stimulere nyetableringer i inkubatorer innen det distriktpolitiske virkeområdet.

Tildelingskriterier

Etablererstipendet gjelder etableringer i alle næringer med unntak for landbruksnæringen. Blant de prosjektene som har potensiale for å skape varige og lønnsomme arbeidsplasser, skal næringssvake områder, kvinner og unge i etableringsfasen prioriteres.

Fylkeskommunene tildeles en rammebevilgning til etablererstipend og har det strategiske ansvaret for bevilgningen. På denne måten sikres en helhetlig og samordnet innsats for næringsutvikling gjennom føringer i de regionale utviklingsprogrammene. Fra og med 2002 vil forvaltningen av ordningen (bl.a. søknadsbehandling) ligge hos SNDs distriktskontorer i alle fylkene.

Det kan innvilges inntil kr 400 000 pr. person i etablererstipend. Etablererstipend skal gis etter en samlet vurdering av hver enkelt søknad. Det er en forutsetning at søkeren kan sannsynliggjøre at han/hun vil være i stand til å utvikle forretningsideen og drive virksomheten. Ved tildeling er det viktig å legge vekt på etableringens bidrag for å sikre bosettingen. Stipendene skal ha en fordeling på minst 40/60 pst. mellom kvinner og menn. Inntil 20 pst. av fylkenes etablererstipendramme kan brukes til oppfølging og opplæring.

Nettverkskreditt er en ordning for personer som ønsker å etablere egen bedrift uten for store krav til investeringer i startfasen. SNDs hovedkontor tildeles en rammebevilgning til nettverkskreditt. Inntil 45 pst. av rammen til nettverkskreditt kan brukes til oppfølging og opplæring av nettverkskredittgruppene.

Inkubatorstipendet er en ordning for etablerere som er lokalisert i en inkubator. Stipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunn-

skaps- og teknologinivå. Forvaltningen av inkubatorstipendet ligger hos SNDs distriktskontorer. Tildeling av midler skal skje i samråd med SND sentralt, bl.a. for å sikre en tilfredsstillende distriktsmessig fordeling av stipendene.

Det kan innvilges inntil kr 800 000 pr. prosjekt i inkubatorstipend. Eventuelt tidligere mottatt etablererstipend til samme prosjekt går til fratrekk ved utbetaling av inkubatorstipend. Kvinner skal være en prioritert målgruppe. Inntil 20 pst. av inkubatorstipendrammen kan benyttes til prosjektvurdering og oppfølging/opplæring.

Kommunal- og regionaldepartementets sentrale ramme kan nyttes til å finansiere utviklingen av ordningen, programsatsinger, utrednings- og evalueringsprosjekter, kompetanseoppbygging, og informasjons- og opplæringstiltak.

Oppfølging og kontroll

Stipendmottaker plikter å rapportere på gitte oppfølgingskriterier. Etablererstipend og inkubatorstipend utbetales i to omganger, eller etter rutiner nærmere fastsatt av SND. Stipendiatene må sende rapport om prosjektets framdrift og prosjektreknskap før sluttutbetaling kan foretas. SNDs distriktskontorer har ansvaret for oppfølging og kontroll av den enkelte stipendmottaker.

Rapport 2000-2001

Det ble bevilget 108 mill. kr over kap. 551, post 55 Etablererstipend i 2000. I revidert nasjonalbudsjett ble rammen satt ned med 4,9 mill. kr til 103,1 mill. kr. 89,6 mill. kr ble stilt til disposisjon for fylkeskommunene, 0,5 mill. kr til SND for tildeling av stipend til Svalbard, 10 mill. kr til SND for tildeling av midler til nettverkskreditt og 3 mill. kr til Kommunal- og regionaldepartementet.

Rapporteringen fra fylkene viser at det ble registrert totalt 3 162 søknader, og at det ble gitt 1 022 stipend i 2000. Av fylkeskommunenes og SNDs ramme er ca. 76 pst. av midlene benyttet til ordinært etablererstipend, 13 pst. av midlene er gitt som stipend til ungdom i aldersgruppen 18-29 år og ca. 11 pst. av midlene er brukt til nettverkskredittprosjekter. Vel 40 pst. av rammen er bevilget til kvinner.

Av fylkeskommunenes og SNDs ramme, eksklusive nettverkskreditt, er ca. 17 pst. av midlene tildelt arbeidsledige og ca. 7 pst. til yrkeshemmede. 44 pst. av midlene er gitt til de distriktpolitiske virkeområdene A, B og C, ca. 15 pst. av midlene er benyttet til oppfølgings- og opplæringsformål.

Departementets sentrale ramme ble benyttet til satsing på ungdomsbedrifter, kvinner, design, utgivelse av informasjonsavisen "Profilen" og til slutføring av evalueringen av etablererstipendet.

Evalueringen viser at de som har mottatt etablererstipend i perioden 1989-98 har etablert 7 000 bedrifter med 17 500 arbeidsplasser. Av de som fikk stipend i perioden 1994-98, var det 87 pst. som startet egen virksomhet, og av disse var 71 pst. i drift vinteren 2000. Virksomhetene som starter opp har relativt god overlevelsessevne. Dette viser at stipendet er et godt virkemiddel for å bidra til varige og lønnsomme arbeidsplasser. Evalueringen viser at de definerte målgruppene nås på en god måte. Den geografiske fordelingen av stipendmidlene viser at bevilgningene de første årene hadde en relativt sterk distriktsprofil. Utover på 1990-tallet avtok denne andelen for så å øke igjen fra 1996. Departementet har fulgt opp evaluators anbefalinger bl.a. ved å heve maksimalgrensen på etablererstipendet, ved å øremerke midler til nyskaping – inkubatorstipend, og ved å initiere en erfaringskonferanse. Departementet vil følge opp evalueringen ytterligere ved å samle ansvaret for forvaltningen i ett organ - SND.

I 2001 er det bevilget 120 mill. kr over denne posten. 86,5 mill. kr er stilt til disposisjon for fylkeskommunene, 1 mill. kr til SND for tildeling av stipend til Svalbard, 9 mill. kr til SND for tildeling av midler til nettverkskredittprosjekter, 20 mill. kr til SND for tildeling av inkubatorstipend, og 3,5 mill. kr til departementet. Av fylkeskommunenes ramme skal minst 12 mill. kr benyttes til ungdom. Pr. 31.5.2001 var utnyttingsgraden 39,2 pst. på landsbasis. Departementets andel har så langt blitt brukt til informasjonsmaterieil om nyskaping og etablerervirksomhet og til evaluering av nettverkskredittordningen.

Budsjettforslag 2002

Utskiftingstakten i næringslivet er stor, og det er viktig at en arbeider aktivt for å fremme etablering av nye bedrifter i distriktene som erstatning for og tillegg til nedlagte arbeidsplasser. En høy nyetableringsaktivitet er også viktig for å sikre dynamikk i eksisterende næringsliv og som strategi for etablering av nye attraktive arbeidsplasser som etterspørres av ungdom. Departementet ønsker derfor en forsterket satsing på etablering av nye bedrifter. Det foreslås en bevilgning på 124 mill. kr over kap. 551, post 55. Departementet ønsker å stimulere til økt etablering av konkurransedyktige, fremtidsrettede og nyskapende virksomheter som er lokalisert i inkubatorer, hvor

en særlig utfordring er å få til etableringer i næringer med høyt verdiskapingspotensiale. Det øremerkes derfor 22 mill. kr til inkubatorstipend. Videre øremerker departementet 12 mill. kr til ordningen med nettverkskreditt. Midler som tidligere ble bevilget til administrasjon av ordningen over denne posten, foreslås fra 2002 bevilget over kap. 2420 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, post 70 Administrasjon.

Post 57 Tilskudd til Interreg, inkl. pilotprosjekt, fond

Mål

Formålet er å gi norske regioner anledning til å delta i EUs regionalpolitiske samarbeidsprogram Interreg. Målet for norsk deltakelse er å bedre vilkårene for næringsutvikling, verdiskaping og sysselsetting i grenseregionene, samt sikre en balansert utvikling i større transnasjonale samarbeidsområder. Midlene forvaltes i tråd med fylkenes nærings- og sysselsettingsstrategier.

Tildelingskriterier, oppfølging og kontroll

Forutsetningen for å delta i programmet er at medvirkningen fra norsk side finansieres fullt ut av norske statlige og regionale midler. Gjennom årsrapporter, kvartalsoversikter, evalueringer og deltakelse i styrings- og overvåkningskomiteer for samtlige programmer, følges programarbeidet nøye. Hvert program har en overvåkningskomité, en beslutningskomité og et sekretariat. Overvåkningskomiteen har ansvar for oppfølging og gjennomføring av programmet. Beslutningskomiteens oppgave er å behandle prosjektsøknader. Sekretariatets oppgave er bl.a. å vurdere prosjekter og å innstille overfor beslutningskomiteen. Hvert program har egne tildelingskriterier samt rutiner for oppfølging og kontroll. Kønns- og likestillingsperspektivet er innarbeidet som en integrert del av programmene.

Evalueringene har bl.a. bidratt til å forbedre de ulike programmenes styringsredskap og målekriterier gjennom å utarbeide operasjonaliserbare indikatorer som nå anvendes for prosjektene. De foreløpige resultatene fra programmene vurderes som positive. En viktig konklusjon i en underveisevaluering foretatt av NIBR av de tre sørligste programmene («Et grenseløst samarbeid», «Det indre av Skandinavia» og «Det grønne beltet»), var at en oppfølgende programperiode fra år 2000 er nødvendig for å realisere de potensielle langsiktige effektene.

Rapport for 2000-2001

Den nye Interreg-perioden startet 1.1.2000 og strekker seg fram til 2006. Interreg III vil innbefatte tre typer programmer: grenseregionalt samarbeid (Interreg IIIA), transnasjonalt arbeid (Interreg IIIB) og interregionalt samarbeid (Interreg IIIC). Interreg III bygger på videreføring av eksisterende samarbeidsprogrammer.

Norge deltar i tre grenseregionale programmer: Interreg IIIA Sverige-Norge, Interreg IIIA Kvarken-Midtskandia og Interreg IIIA Nord og i tre transnasjonale programmer: Interreg IIIB Nordsjøen, Interreg IIIB Østersjøen og Interreg IIIB Nordlige Periferi. Norge vil også delta i det interregionale Interreg IIIC programmet.

Stortinget bevilget i 2000 60 mill. kr over kap. 551, post 57. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000, ble bevilgningen satt ned til 57,2 mill. kr, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). Midlene er blitt benyttet til norsk deltakelse i de grense overskridende Interreg IIIA programmene, de transnasjonale Interreg IIIB programmene og det interregionale Interreg IIIC programmet. Midlene er videre blitt nytt til drift av programmene, utredninger og deltakelse i styringsorganer.

I 2000 har mye av aktiviteten vært konsentrert om å ferdigstille de nye Interreg III programmene. På norsk side har man lagt til grunn at eksisterende programmer i det alt vesentlige skal videreføres. Det er imidlertid blitt gjort enkelte endringer. I Indre Skandinavia er kommunene på Øvre Romerike i Akershus tatt med, Interreg IIIB Østersjøen vil omfatte hele Norge i neste programperiode og fylkene Oppland og Hedmark er tatt med i Interreg IIIB Nordsjøen. Det er også blitt foretatt enkelte administrative endringer ved at enkelte av de grenseregionale programmene har fått felles overvåkningskomiteer.

Samtlige av de programmene som Norge deltar i har levert sine utkast til program til EU-kommisjonene innen tidsfristen i november 2000. Det eneste programmet som så langt er godkjent av EU-kommisjonen, er det grenseregionale programmet Kvarken-Midtskandia. Dette var det første Interreg-programmet som ble godkjent i Europa. Når det gjelder øvrige programmer, legger departementet til grunn at de vil være godkjent og operative i løpet av 2. halvår 2001.

I 2001 har Stortinget bevilget 77 mill. kr over kap. 551, post 57.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 77 mill. kr over kap. 551, post 57. Inntil 4 mill. kr vil bli satt av til å finansiere deltakelse i pilotprosjekter, utredninger og evalueringer i tilknytning til Interreg, samt nødvendige informasjons- og opplysningstiltak om grenseregionalt samarbeid initiert av departementet. Midlene kan brukes til drift av programmene, inkludert kostnader ved deltakelse i ulike styringsorgan.

Post 58 Regionale samordningstiltak, fond

Mål

Målet med bevilgningen er å få til en bred samordnet offentlig innsats på tvers av sektorgrenser og forvaltningsområder. Samordningen skal bidra til å fremme målet om å opprettholde bosettingsmønsteret og utvikle robuste bo-, service- og arbeidsmarkedsregioner.

Bevilgningen har som delmål å stimulere til samarbeid og nye samarbeidsformer mellom regionale aktører om utforming og gjennomføring av prosjekter. Klare erfaringer fra bl.a. frifylkeforsøkene og EUs strukturfondsprogram tilsier at samordning ved administrative prosedyrer trenger forsterking gjennom økonomiske virkemidler for å sikre engasjement og forpliktelse. Bevilgningen har også som delmål å styrke det tverrsektorielle samarbeidet i forbindelse med gjennomføring av regionale utviklingsprogrammer og regionale planer, og styrke fylkeskommunens regionalpolitiske rolle.

Tildelingskriterier

Posten var ny på statsbudsjettet for 1999 og tilskuddsordningen har blitt forvaltet av departementet i budsjettårene 1999-2001. I St.meld. nr. 34 (2000-2001) foreslo Regjeringen å delegere hoveddelen av de regionale samordningsmidlene til fylkeskommunene. Departementet følger opp dette med et forslag om at hoveddelen av midlene for 2002 delegeres til fylkeskommunene, og at en mindre del forvaltes av departementet til interdepartementale samarbeidsprosjekter og utredninger på området.

Midlene til fylkeskommunene vil bli fordelt først og fremst etter de objektive kriteriene benyttet for kap. 551, post 51. Departementet vil redigjøre nærmere for tildelingskriteriene i tildelingsbrev for 2002, der fordelingen til fylkene vil bli fastsatt.

De delegerte samordningsmidlene skal inngå i de regionale utviklingsprogrammene som hvert år blir utarbeidet av fylkeskommunene. Midlene skal tildeles prosjekter og programmer som er utformet og gjennomføres i samarbeid mellom regionale aktører på tvers av sektor- og forvaltningsgrenser. I denne sammenheng er det sentralt med aktiv deltakelse fra statlige og fylkeskommunale etater som har ansvar på det fagområdet tiltaket omfatter. Regional effekt og kobling til regionale og nasjonale føringer er også viktige tildelingskriterier. Regional medfinansiering på minst 50 pst. av budsjetterte kostnader er en forutsetning for støtte fra kap. 551, post 58. Midler fra posten skal i hovedsak benyttes innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Oppfølging og kontroll

Det er utarbeidet særskilte retningslinjer for tildeling, oppfølging og kontroll. Disse justeres i henhold til endringene i forvaltningen av posten. Ved delegering av virkemidlene vil fylkeskommunen ha oppfølgingsansvar for forvaltningen av midlene. Fylkeskommunen rapporterer til departementet om bruken av midlene etter avsluttet budsjettår.

I 2000 ble tilskuddsordningen evaluert. Siden posten var ny på statsbudsjettet for 1999, var formålet med evalueringen å gi et bilde av i hvilken grad departementets intensjoner kunne gjenspeiles i fylkeskommunenes arbeid med å implementere ordningen på det regionale nivå. Samhandling mellom ulike typer regionale aktører var sentralt i analysen. Evalueringen konkluderte bl.a. med at tilgangen på dette virkemidlet har fremmet samarbeid spesielt mellom fylkeskommunen og regional stat, og at virkemidlet appellerer til nytenking og nye organisatoriske grep. Evaluator peker også på at virkemidlet langt på vei oppfyller de teoretiske kravene til et områdeutviklende virkemiddel.

Rapport for 2000-2001

Bevilgningen for 2000 var 66 mill. kr over kap. 551, post 58. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett ble bevilgningen satt ned til 62,9 mill. kr som ble fordelt med 47,2 mill. kr til prosjekter i fylkeskommunene, ca. 10 mill. kr til interdepartementale samarbeidsprosjekter og ca. 4,5 mill. kr til utredninger og evalueringer på området. Fylkeskommunene søkte om støtte for i overkant av 95 mill. kr.

Av prosjektene som fikk støtte var omlag 70 pst. ulike typer næringsrelaterte prosjekter. Disse prosjektene hadde koblinger særlig mot utdanning og FoU, men også mot kultur, reiseliv og samordning mellom offentlige og private aktører. 10 pst. av støtten gikk til IKT-prosjekter og 20 pst. av tilskuddsordningen gikk til ulike typer prosjekter med fokus på ungdom, utdanning, helse og kultur, og samfunnsplanlegging.

I prosjektene ser departementet ulike former for samarbeid, som programsamarbeid, samarbeid mellom fylkeskommunen og flere kommuner, mellom fylkeskommune, kommuner og høyskole/universitet og mellom fylkeskommuner og interkommunale samarbeidsorgan. Omlag 30 pst. av midlene ble benyttet til prosjekter i de tre nordnorske fylkene og Nord-Trøndelag.

I 2001 har Stortinget bevilget 61,5 mill. kr over kap. 551, post 58.

Budsjettforslag 2002

For 2002 foreslås en bevilgning på 61,5 mill. kr over kap. 551, post 58. Som nevnt over vil opplegget for forvaltning av tilskuddsordningen endres ved at hoveddelen av bevilgningen delegeres til fylkeskommunene. En mindre del forvaltes av departementet til særskilte utredninger og samarbeidsprosjekter mellom departementer som vurderes som viktige for regional utvikling. Posten kan også benyttes til utredninger og evalueringer innenfor postens formål.

Kap. 552 Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
21	Kunnskapsutvikling, informasjon, m.v.		8 000	9 300
53	Programmer for kompetanseutvikling, fond	87 800	90 000	60 400
54	Program for vannforsyning, fond	41 900	40 000	30 000
55	SIVA, fond	34 400		
56	Omstilling og nyskaping, fond	87 800	79 000	84 000
57	Næringshager, fond	31 000		
70	SIVA - utviklingsarbeid, inkubatorprogram, m.v.		32 000	34 000
71	Næringshager		26 000	30 000
90	SIVA - innskuddskapital	270 000	175 000	10 000
	Sum kap. 552	552 900	450 000	257 700

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 552, post 56 økt med 10 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001). Endringer i forhold til saldert budsjett 2001: Programmer over kap. 552, post 53 som forvaltes av SND blir fra 2002 foreslått bevilget over kap. 2425, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene. Bevilgningen over kap. 552, post 53 foreslås derfor redusert med 35 mill. kr, mot en tilsvarende økning av kap. 2425, post 50.

Mål

Målet med innsatsen er å bidra til kompetanseheving, omstilling og nyskaping i næringslivet i distriktene gjennom særskilte nasjonale programmer. De konkrete tiltakene skal være regionalt forankret og basert på regionale utviklingsstrategier som ulike regionale og nasjonale aktører har samarbeidet om.

Post 21 Kunnskapsutvikling, informasjon mv.

Mål

Målet med posten er todelt: 1) Utvikle ny regional kunnskap som grunnlag for nasjonal politikkutvikling og 2) spre kunnskap, bidra til kompetanseoppbygging og gjennomføre informasjonstiltak overfor virkemiddelaktører og sentrale målgrupper som kvinner i næringslivet, ungdom og unge voksne i etableringsfasen.

Tildelingskriterier

Midlene vil bli forvaltet på sentralt nivå. De vil bli nyttet til å møte departementets kunnskapsbehov når det gjelder statistikk/data, analyser og kunnskapsstatuser, forskningsprosjekter, utredninger og evalueringer mv. og til å dekke departementets informasjonsbehov innenfor distrikts- og regionalpolitikken. Midlene vil også gå til å dekke utgifter til prosjekt- og utviklingsarbeid i departementet.

Større programmer og instituttavtaler, som f.eks. NFRs regionalforskningsprogram, vil bli dekket over kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd.

Rapport for 1. halvår 2001

For å møte departementets kunnskapsbehov er det i første halvår av 2001 bl.a. satt av midler til løpende avtaler og utvikling av strategi innenfor feltet statistikk og analyse, evaluering av arbeidsgiveravgift og følgeevaluering av HedOpp-prosjektet. Videre er et nytt forskningsprosjekt kalt Distriktskvinnens liv og virke igangsatt. Til å dekke departementets informasjonsbehov innenfor distrikts- og regionalpolitikken er det satt av midler i tilknytning til framlegging av St.meld. nr. 34 (2000-2001). Andre informasjonstiltak er rettet mot integrering av kjønnsperspektiv i form av en konferanse, to veiledere for kommunesektoren og informasjon om Kvinnebasen i distriktene. Midler går også til formidlingsorganene Profilen, PLAN og Sekretariatet for etter- og videreutdanning for samfunnsplanlegging/Samplan. Utgifter til prosjekt- og utviklingsarbeid i departementet er koblet til tre midlertidige prosjektstillinger og ekstern bistand i forbindelse med utarbeiding av St.meld. nr. 34 (2000-2001) og oppfølging av departementets miljøhandlingsplan.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås å bevilge 9,3 mill. kr over kap. 552, post 21.

Post 53 Programmer for kompetanseutvikling, fond

Mål

Målet med bevilgningen er gjennom nasjonale programmer å skape bedre betingelser for nyskaping, kommersialisering av forskningsresultater og varig vekst regionalt ved å næringsrette ulike kompetansemiljø og etablere nettverk mellom

disse og små og mellomstore bedrifter (SMB) i distriktene.

Ordningen skal styrke lokalt basert næringsutvikling og regionale verdiskapingsmiljøer. En sentral del av innsatsen skal stimulere de regionale FoU-miljøene til økt næringsrettet aktivitet, slik at de bidrar positivt til nyskapingsevnen i næringslivet regionalt. Målet er at det skal bli lettere og mer naturlig for bedrifter over hele landet å etterspørre tjenester fra FoU-miljøene gjennom konkret prosjektarbeid i samspill med kunnskapsmiljøene. Departementet vil for 2002 satse sterkere på entreprenørskap i utdanningssystemet.

Tildelingskriterier

En stor del av bevilgningen går til programsatsinger i Norges forskningsråd (NFR). Departementet fordeler midler til de enkelte programmene med utgangspunkt i mål for politikkområdet og utarbeidede programbeskrivelser. NFR tildeler midler til enkeltprosjekter på bakgrunn av programbeskrivelser for det enkelte program. I NFR er det egne styrever som står for tildelingene. Enkeltprosjekter blir vurdert etter kvaliteten på prosjektene i forhold til programmets innretning og bedriftenes behov og egeninnsats. Programmer over kap. 552, post 53 som forvaltes av SND foreslås fra 2002 finansiert over kap. 2425, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond.

Oppfølging og kontroll

NFR har ansvar for styring og gjennomføring av programmene og utarbeider skriftlige rapporter om aktiviteten. Det er utarbeidet resultatkrav knyttet til årlig aktivitet for det enkelte program. Det gjennomføres regelmessige strategiske analyser og evalueringer for å vurdere effekt og måloppnåelse av innsatsen. I enkelte tilfelle tas prosessrådgivning i bruk for læring og bedre måloppnåelse under programperioden.

Rapport for 2000-2001

Stortinget bevilget i 2000 94 mill. kr over kap. 552, post 53. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble bevilgningen satt ned med 6,2 mill. kr til 87,8 mill. kr. Programmene er oftest landsdekkende og samfinansiert med Nærings- og handelsdepartementet. Midlene sikrer et bredt distriktpolitisk nedslagsfelt hvor distriktpolitiske hensyn blir ivarettatt. I 2000 deltok 1 010 bedrifter i de ulike programmene. Av disse var i overkant av 57 pst. innenfor det distriktpolitiske området,

og av disse igjen var 19 pst. nordnorske bedrifter. Ordningene ble i hovedsak benyttet av mindre SMB. Innsatsen var bredt fordelt på ulike bransjer.

Programmer forvaltet av NFR

Program for forskningsbasert nyskaping, FORNY (1999-2003), skal få gode forskningsbaserte ideer videreutviklet til lønnsomme produkter. FORNY er organisert som fem regionale programmer i Nord-Norge, Midt-Norge, Vestlandet, Østlandet og fra år 2000 er Sørlandet inkludert. I 2000 ble programmet vesentlig styrket, noe som tillot at alle universiteter, statlige høyskoler og FoU-institusjoner ble invitert til deltakelse i programmet. Programmet er nå vesentlig utvidet både med hensyn til FoU-miljø og geografi. Antall FoU-miljøer som deltar i FORNY har økt fra 15 til 27. I 2000 ble over 300 forretningsideer behandlet hvorav kommersialiseringsenhetene har gått videre med 50.

Program for brobygging mellom næringsliv og forskning, BRO (1998-2000) er organisert under Området for Industri og Energi (IE) og består av flere enkeltprosjekter som på ulike måter skal bidra til å næringsrette kunnskapsmiljøer og bedre samspillet mellom næringsliv og FoU-miljøer.

Regional innovasjon (REGINN) startet opp medio 1997 og har som oppgave å styrke relasjonene og øke samarbeidet mellom regionalt næringsliv, regionale FoU-miljø og andre offentlige og private regionale aktører. I 2000 var 151 bedrifter involvert i totalt 18 ulike innovasjonsprosjekter. Programmet følges av en prosessrådgiver. Læring og erfaringsutveksling nasjonalt og internasjonalt har vært viktig. En spørreundersøkelse blant bedriftsrepresentantene i prosjektene viser at bedriftene har vært meget tilfredse med deltakelsen. Programmet fases ut i 2001.

SMB-kompetanse startet opp i 1997 og skal bidra til å framskynde innovasjonsprosesser i SMB og styrke forholdet mellom SMB og høyskolene i regionene. Programmet knytter kandidater med høyere utdanning til ett-årige utviklingsprosjekter i bedriftene og tilbyr bedriftene veiledning fra høyskoleansatte. SMB-kompetanse skal bidra til at det etableres et mer varig, formalisert og gjensidig samarbeid mellom SMB og høyskolene. I 2000 har 130 kandidater arbeidet med konkrete utviklingsprosjekter i bedriftene. 41 pst. av kandidatene var kvinner, noe som er en klar forbedring i forhold til tidligere år. Målet er 50 pst. Midtveise-

valueringen viser at programmet framskynder gjennomføring av strategiske utviklingsprosjekter i SMB, men at det er behov for å styrke innsatsen mot høyskolene.

Høsten 1999 ble pilotprosjektet *SMB-Høgskole* startet opp. Målet er å bidra til faglig utvikling og gjennomføring av nye samarbeids- og undervisningsformer som letter etablering av nye relasjoner til næringsliv og økt bruk av studentprosjekter. 20 prosjekter er innvilget støtte for 1999 og 2000. Prosjektene omfatter bl.a. nettverkssamarbeid med næringslivet, utvikling av nye tilbud innen etter- og videreutdanning, næringsrettede studentprosjekter m.m. Programmet er organisatorisk knyttet til SMB-Kompetanse gjennom felles prosjektledelse.

Teknologiformidling fra forskningsinstitutter til SMB (TEFT) er et landsdekkende tilbud hvor 12 teknologiattacheer driver oppsøkende virksomhet overfor SMB og kobler inn forskere primært fra de teknologiske instituttene SINTEF, CMR, Rogalandsforskning og MATFORSK. Hovedmålet er at bedrifter bedrer sin evne til å ta initiativ til og gjennomføre FoU-prosjekter i egen bedrift. I 2000 ble det initiert teknologiprojekter i 112 bedrifter av totalt 21 FoU-miljøer, 58 bedrifter ble videreformidlet til andre programmer og 55 prosjekter er videreført i større utviklingsprosjekter, herav 40 fadderprosjekter i samarbeid med NT-programmet i Nord-Norge. 67 pst. av bedriftene lå innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Programmet har nå også en internasjonal dimensjon gjennom samarbeid med Norges Eksportråd og EU Innovasjon.

Samarbeidet med SNDs distriktskontorer har vært tillagt vekt i 2000. Det er her et betydelig utviklingspotensiale. Fra 2002 vil BRO-programmet bli etterfulgt av programmet Mobilisering for FoU-relatert innovasjon (MOBI).

Programmer forvaltet av SND

FRAM er et grunnleggende kompetansehevningsprogram innen strategi- og ledelsesutvikling for små og mellomstore bedrifter som skal gi grunnlag for økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for de deltakende bedriftene. I 2000 deltok 476 bedrifter i programmet. Av disse var 51 pst. innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og 11 pst. var hjemmehørende i Nord-Norge.

Nyskappings- og teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) har som hovedmål å bidra til nyskaping i nordnorske teknologibedrifter gjennom å investere kapital, bidra med kompetanse og utvikle nettverk mellom bedrifter og mel-

lom bedrifter og kompetansemiljøer. Målgruppen er eksisterende og nystartede teknologibedrifter i Nord-Norge med evne og vilje til nyskaping. I 2000 ble det igangsatt 37 nye NT-prosjekter. År

2000 var siste år av tredje programperiode, men satsingen er fra og med 2001 utvidet med 4 nye år.

Programmene vil fra 2002 bli finansiert over kap. 2425, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond.

Tabell 3.14 Samlet oversikt over programmene: bevilgning, ansvarlig forvaltningsorganisasjon og antall medvirkende bedrifter i 2000.

	Bevilgning (i 1 000 kr)	Forvalter	Antall bedrifter
FRAM	13 000	SND	476
TEFT	15 000	NFR	151
NT	22 000	SND	37
FORNY	12 000	NFR/SND	65
REGINN	9 000	NFR	151
SMB-Kompetanse/SMB-Høgskole	19 500	NFR	130

Andre utviklingstiltak

Departementet har i 2000 bidratt med 2 mill. kr til driften av Barentssekretariatet. Barentssekretariatet er overdratt til de tre nordligste fylkeskommunene. Kommunal- og regionaldepartementet og Utenriksdepartementet bidrar med drifts- og prosjektmidler til sekretariatet. Bevilgningen har også blitt brukt til nasjonale tiltak for å styrke samarbeidet mellom skole og næringsliv, utvikling av en kommunal entreprenørskapsplan, til nasjonale IKT-prosjekter, til kvinnerettede tiltak, desentralisert høyskole og til forskning og utredninger i forbindelse med utarbeidelsen av St.meld. nr. 34: Om distrikts- og regionalpolitikken.

Budsjettforslag 2002

For budsjettåret 2002 foreslås det en bevilgning på 60,4 mill. kr over kap. 552, post 53. Årsaken til at bevilgningen er redusert fra 2001 til 2002, er at SND-programmene FRAM og NT foreslås finansiert over kap. 2425, post 50 fra 2002. I 2002 blir det en viktig oppgave å utdype samspillet mellom nasjonalt og regionalt nivå i næringsrettet utviklingsarbeid, gi nasjonale programmer en sterkere regional forankring og stimulere ulike regionale aktører til å bygge opp under regionale verdiskapingsmiljø i fellesskap. Det vil for 2002 bli bevilget midler for å fremme entreprenørskap fra grunn- og videregående skole til høyskoler og universitet.

Post 54 Program for vannforsyning, fond

Mål

Forbedring av vannkvaliteten gjennom utbedringstiltak ved eksisterende anlegg og ledningsnett er det sentrale mål i programmet, slik at vannverk skal kunne levere vann som tilfredstiller drikkevannforskriftene og internasjonale avtaler som blant annet EØS-avtalen.

Tildelingskriterier

Det kan gis støtte til både kommunale og private vannverk som inngår i kommunenes hovedplan for vannforsyning, kommuneplan eller kommunedelplan. Det blir lagt vekt på å fremme utbedring av vannforsyningsanlegg som gir en god helhetsløsning, først og fremst i de områdene som av kvalitetsmessige og næringspolitiske hensyn har det største behovet. Nødvendige utbedringsbehov må være av en slik størrelsesorden at det er urimelig å pålegge den enkelte abonnent samtlige kostnader. Nivået på vanngebyrene spiller en viktig rolle i forbindelse med tildeling av tilskudd. Vannverk med næringsmiddelbedrifter innenfor sitt forsyningsområde prioriteres.

Vannforsyning er i utgangspunktet en kommunal oppgave. Det er en forutsetning at nødvendige utbedringstiltak i stor grad blir finansiert av kommunene/vannverkene selv.

Oppfølging og kontroll

Fylkeskommunen og Folkehelsen er forberedende saksbehandlingsinstans for søknader fra kommuner/vannverk, før de endelig avgjøres i Kommu-

nal- og regionaldepartementet. Fylkeskommunen har ansvaret for oppfølging av prosjektene.

Rapport for 2000 - 2001

Det ble i 2000 bevilget 41,9 mill. kr til vannforsyningsanlegg i forbindelse med nødvendige kvalitetsforbedrende tiltak. Innenfor rammen er det også gitt støtte til driftsassistanse i fylkeskommunene. Driftsassistanse har som formål å bistå kommunene med å komme fram til kostnadseffektive tiltak for utbedring av vannverk.

I alt 28 prosjekter fikk tilsagn om støtte, mens 18 fikk avslag fordi de falt utenfor retningslinjene for programmet. I 1999 var tallene henholdsvis 33 og 18. Avslag ble gitt til anlegg som allerede hadde tilfredsstillende vannkvalitet eller der investeringene ikke i særlig grad ville påvirke det årlige vanngebyret.

Det ble gitt støtte til tiltak til utbedring av vannverk som forsyner ca. 27 500 personer (ca. 26 000 i 1999). I tillegg har disse vannverkene en rekke nærings- og reiselivsbedrifter innenfor sitt forsyningsområde.

Med de opplysninger en hadde ved oppstarten av det femårige vannprogrammet, var investeringsbehovet anslått til 3,5 mrd. kr. En oppjustering i 1998 anslo at behovet var det dobbelte. Årsaken til dette var at en rekke mindre vannverk ikke var inne i datagrunnlaget ved den første beregningen. Videre at en del kostnader i tillegg til selve renseanlegget ikke var tatt med, som bygging av nødvendige bassenger, ledningsnett og vei- og strømfråføring til renseanleggene. I programperioden 1995-2000 er det gitt støtte på i alt 462,9 mill. kr til i alt 350 vannverk. Dette har gitt bedret vannforsyning til ca. 1,3 mill. personer. Totale investeringer som ligger til grunn for denne tilskuddsandelen beløper seg til 3,2 mrd. kr.

Prosjektet Program for vannforsyning ble evaluert i 2000. Evalueringen viser at støtteordningen til konkrete kvalitetsbedrende tiltak som forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet, har hatt god effekt. Dette gjelder i første rekke der den har bidratt til gjennomføring av nødvendige utbyggingstiltak for vannverk til en akseptabel pris for abonnentene. I tillegg har programmet bidratt til at kommuner/vannverk har blitt mer bevisst sitt ansvar for å skaffe vannforsyning med tilfredsstillende kvalitet og har gjennomført utbedringstiltak uten statsstøtte. Når det gjelder øvrige resultater fra evalueringen, vises det til Sosial- og helsedepartementets budsjettproposisjon.

For 2001 ble det i alt bevilget 46 mill. kr til program for vannforsyning, hvorav 40 mill. kr ble bevilget over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. De øvrige midlene ble bevilget over Sosial- og helsedepartementets budsjett.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås at det bevilges 30 mill. kr over kap. 552, post 54. Aktiviteten i kommunene innen vannforsyning har vist en klart økende tendens fra programmet startet opp i 1995 og fram til i dag. Basert på oversikter om antall vannverk og vannverksstatus, viser beregninger at det fortsatt er behov for utbedringer på om lag 765 vannverk som til sammen forsyner ca. 500 000 personer. Pr. juni 2001 ligger det til behandling i Kommunal- og regionaldepartementet, Folkehelse og i fylkeskommunene ca. 55 søknader om kvalitetsbedrende tiltak ved vannverk med en kostnadsramme på ca. 660 mill. kr, og hvor det totalt er søkt om ca. 235 mill. kr i støtte.

Post 56 Omstilling og nyskaping, fond

Mål

Omstillingsbevilgningen er et ekstraordinært virkemiddel som kan nyttes i kommuner/regioner med ensidig næringsgrunnlag, og som står overfor særskilt store omstillingsoppgaver. Målet er å bidra til å styrke næringsgrunnlaget ved økt verdiskaping gjennom nyetablering og videreutvikling av lønnsomme arbeidsplasser slik at området får en mer robust og variert næringsstruktur som kan gi interessant sysselsetting for både kvinner og menn. I tillegg skal arbeidet med omstilling bidra til å styrke næringsutviklingsevnen i området i løpet av omstillingsperioden gjennom bl.a. økt kompetanse og kapasitet innenfor ledelse, økt samhandling mellom private og offentlige aktører og økt samarbeid i næringslivet. Det skal legges vekt på et helhetlig samfunnsperspektiv, der kvinner og menn skal kunne delta på lik linje, i arbeidet med omstilling.

Tildelingskriterier

For å kunne få støtte er hovedkravet at et område (kommune/region), som hovedregel, må ha en reduksjon i den direkte sysselsettingen ved hørnesteinsbedrift /-næring på minimum 10 pst. av total sysselsetting i området. Unntaksvis kan områder med særskilte og langsiktige problemer knyttet til omstrukturering innen næringslivet og

offentlig sektor få støtte fra denne bevilgningen. Omstillingsprosjektene skal i hovedsak ha et regionalt perspektiv. Dette som et ledd i arbeidet med å legge til rette for utviklingen av robuste samfunn. Departementet stiller krav om 50 pst. regional/lokal (fylkeskommune/kommune) medfinansiering ved tildeling av omstillingsstatus.

Oppfølging og kontroll

Fra og med 2001 har departementet overlatt deler av ansvaret for forvaltningen av omstillingsbevilgningen til fylkeskommunene. Hovedendringen er at fylkeskommunene skal avgjøre søknader fra omstillingsområder som i 2001 går inn i hhv. tredje, fjerde, femte og sjette gjennomføringsår, samt utbetale departementets andel av tildelte midler. I tillegg skal fylkeskommunen fortsatt bistå med regional medfinansiering. Departementet vil dermed kun avgjøre søknader fra omstillingsområdene for første og andre gjennomføringsår. Behandlingen av søknader fra omstillingsprogrammer der fylkeskommunene er ansvarlig for gjennomføringen vil fortsatt ligge i departementet for alle seks årene.

SND har utbetalingsansvar for bevilgningen og har på vegne av departementet ansvaret for kvalitetssikring i form av rådgiving og oppfølging. SNDs distriktskontorer involveres nå sterkere i gjennomføringen av omstillingsarbeidet regionalt.

Områdene rapporterer årlig på bruken av midlene og departementet initierer evalueringer av arbeidet i omstillingsområdene.

Rapport for 2000-2001

Stortinget bevilget i 2000 92 mill. kr over kap. 552, post 56. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2000, ble bevilgningen satt ned til 87,8 mill. kr, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). I 2001 har Stortinget bevilget 79 mill. kr. I forbindelse med behandlingen av revidert nasjonalbudsjett for 2001, ble bevilgningen økt med 10 mill. kr, til 89 mill. kr.

I 2000 hadde åtte større regioner og ni enkeltkommuner nyskappings- og omstillingsstatus. Eksempler på større regionale prosjekter er Morgenlandet som omfatter samtlige kommuner i Hedmark og Oppland, OPPDRIFT som omfatter kommunene Risør, Tvedestrand, Kragerø og Nome, og Omstillingsprogrammet for verkstedindustrien i nordre Nordland og Sør-Troms (OMPROV). Eksempler på enkeltkommuner er Sokndal, Odda, Smøla og Bremanger.

Seks nye områder har fått nyskappings- og omstillingsstatus i 2000-2001. Stord og Fitjar i Hordaland fikk nyskappings- og omstillingsstatus fra mars 2000 grunnet usikre framtidsperspektiver i offshoreindustrien. Kommunene Alstadhaug, Dønna, Herøy og Leirfjord i Nordland fikk omstillingsstatus i desember 2000 pga. konkurser ved hjørnesteinsbedrifter i Alstadhaug kommune. I januar 2001 fikk Vardø kommune i Finnmark nyskappings- og omstillingsstatus som følge av stort tap av arbeidsplasser i både privat og statlig sektor. Verdal kommune i Nord-Trøndelag fikk status i april 2001 pga. ensidig næringsstruktur og usikre framtidsutsikter i offshoreindustrien. I juni 2001 fikk Lødingen kommune i Nordland nyskappings- og omstillingsstatus pga. tap av arbeidsplasser i både privat og statlig sektor (bl.a. Forsvaret). Evje og Hornnes kommune i Aust-Agder fikk i august 2001 også status som følge av Stortingets vedtak om å legge ned Evjemoen leir.

De omfattende strukturendringer som skal gjennomføres i Forsvaret vil i årene fremover skape betydelige omstillingsutfordringer i mange områder. Departementet har i samarbeid med Forsvarsdepartementet utarbeidet et eget omstillingsprogram for de kommunene som rammes hardest av forsvarsomstillingen. Det vil også kunne ligge store omstillingsutfordringer i områder som vil oppleve strukturendringer i andre deler av statlig sektor. Departementet har derfor satt i gang et arbeid for å få oversikt over hvilke kommuner/regioner som er mest utsatt (omfang). Arbeidet skal gi Kommunal- og regionaldepartementet grunnlag for å utvide grunnlaget for å gi ekstraordinær statlig støtte, slik at samlede sumvirkninger av bl.a. endringer i offentlig sektor bygges inn i regelverket for nyskappings- og omstillingsbistand. Midlene som ble bevilget i revidert nasjonalbudsjett for 2001 vil bli benyttet til nyskappings- og omstillingstiltak i kommuner og regioner som i betydelig grad får redusert arbeidsplassstilbud ved summen av flere endringer. Det er allerede satt i gang nyskappings- og omstillingsarbeid i enkeltkommuner, f.eks. Vardø og Lødingen, som opplever samtidig nedgang i privat næringsliv og statlig sektor. Arbeids- og administrasjonsdepartementet, Finansdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har nedsatt en arbeidsgruppe for konkret å vurdere hvilke statlige arbeidsoppgaver som kan legges til Vardø som ledd i kommunens omstillingsarbeid.

I 2000 ble underveisevalueringen av OMPROV sluttført. Evalueringen anbefaler en del kursjusteringer når det gjelder organisering,

finansiering, geografisk område og bruk av konsulenter. Dette er nå under oppfølging. I 1997 satte departementet i gang en følgeevaluering av programmene Østfold Byoffensiv og OPPDRIFT, denne skal sluttføres innen utgangen av 2002. Departementet har også nylig fått gjennomført en evaluering av områdene Glåmdal, Dalane, Bremanger, Vaksdal og Odda.

Budsjettforslag for 2002

Det foreslås å bevilge 84 mill. kr over kap. 552, post 56 i 2002. Bevilgningen vil bli nyttet til videreføring av omstillingsinnsatsen i totalt 19 områder som har omstillingsstatus. Det vil i tillegg være behov for å utarbeide konsekvensanalyser og sette i gang strategiarbeid i nye områder. Dette vil være områder som rammes når hjørnesteinsbedrift/-næring nedbemanner/avvikles eller områder som rammes hardt av summen av flere mindre strukturendringer i offentlig og/eller privat sektor.

Post 70 SIVA - utviklingsarbeid, inkubatorprogram, mv.

Mål

Selskapet for industrivekst SF (SIVA) skal bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene. SIVAs hovedinnsats er knyttet til utvikling og utleie av lokaler for næringsformål i områder der eiendomsmarkedet hemmer etablering av næringsvirksomhet i ønsket omfang. Selskapets aktivitet omfatter også bl.a. nettverksutvikling og deltakelse i regionale utviklings- og investeringselskap. Formålet med bevilgningen er todelt: 1) Finansiere utviklingsaktiviteter mv. som kan bidra til høy utleiegrad og forebygge tap på investeringer og 2) finansiere utviklingsaktivitet med mål å bidra til økt innovasjon gjennom å utvikle nettverk og infrastruktur for overføring av kunnskap og kapital mellom nasjonale og regionale innovasjons- og kunnskapsmiljøer, investorer og distriktsbedrifter.

Utviklingstilskudd

Ordningen med tilskudd for å dekke inn SIVAs utviklingsaktiviteter ble etablert i begynnelsen av 90-årene. Utviklingstilskuddet skal nyttes til å finansiere kostnader forbundet med SIVAs rolle som utviklingsaktør.

Program for inkubatorvirksomhet

I 2000 ble inkubatorprogrammet igangsatt. Programmet skal bidra til å utvikle et tilbud til nye kunnskapsbaserte bedrifter om faglig rådgivning, kompetansenettverk og husleie/servicefunksjoner til en kostnad tilpasset bedriftens økonomiske evne. Ulike innovasjonsmiljøer kan gis støtte til etablering og drift av en inkubator i fem år. SIVA vil dekke deler av kostnadene. Støtten fordeles på to områder: 1) Frikjøp av arealer som stilles til disposisjon for bedrifter, og 2) støtte til ledelse, servicefunksjoner, rådgivning og nettverk. Målet er å etablere 8-10 prosjekter årlig over en periode på tre år. Prosjektene knyttes opp mot forskningsparker, kunnskapsparker, andre næringsmiljøer og spesielt kompetanseintensiv offentlig virksomhet (f.eks. sykehus). Det skal legges særlig vekt på utvikling av inkubatorer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og det skal utvikles opplegg som sikrer klare distriktpolitiske effekter ved investeringer utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Det vises for øvrig til omtale av programmet i St.prp. nr. 1 (1999-2000).

Regionalisering, nettverksbygging og læring

På bakgrunn av bl.a. anbefalinger fra evalueringen av SIVA er det naturlig at SIVAs organisasjon i større utstrekning samspiller med regionale og lokale aktører og med andre virkemiddelaktører innenfor det distrikts- og regionalpolitiske området. SIVA skal videreføre utprøving av mulige modeller for hvordan SIVAs engasjement for utvikling av lokale og regionale innovasjonsmiljøer kan videreutvikles innenfor rammen av statsforetaksmodellen. Det forutsettes at bevilgningen over denne posten bl.a. skal nyttes til å dekke SIVAs kostnader ved utprøving av en regionalt basert modell for innovasjonsutvikling i Hedmark og Oppland.

Departementet har tatt initiativ til at SIVAs internasjonale engasjement evalueres. SIVAs internasjonale engasjement bør ikke øke vesentlig i omfang før resultatene av engasjementene internasjonalt er nærmere vurdert i lys av SIVAs rolle som distrikts- og regionalpolitisk aktør og i sammenheng med andre tiltak for internasjonalisering av norsk næringsliv.

Oppfølging og kontroll

Oppfølgingen skjer i henhold til retningslinjer for utøvelse av statens eierskap i SIVA og systemer for resultatmåling, rapportering og oppfølging av

SIVAs virksomhet. Rapporteringskrav er nedfelt som vedlegg til tilsagnsbrevet til SIVA.

Rapport for 2000-2001

På tidligere post 55 ble det i 2000 bevilget 36 mill. kr. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett ble bevilgningen redusert til 34,4 mill. kr, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). Av den samlede bevilgningen på denne posten var 18 mill. kr øremerket til gjennomføring av program for utvikling, etablering og drift av inkubatorer. Av rammen på 16,4 mill. kr i tilskudd til utvikling har SIVA i 2000 bl.a. nyttet 7,1 mill. kr til aksjekapital i ulike utviklingsselskaper og til direkte støtte i utviklingsprosjekter lokalt, 6,6 mill. kr er brukt til dekning av lønn, administrasjon m.m., mens 2,7 mill. kr er relatert til ulike eksterne kompetansekjøp.

I forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 62 (1997-1998) Omgjøring av deler av SIVAs lån i statskassen til innskuddskapital, vedtok Stortinget et årlig avkastningskrav på 6,5 pst. for de 100 mill. kr som ble konvertert i 1998. For 2000 var resultatet før skattekostnad på 23,4 mill. kr.

Sysselsettingen i leietakerbedrifter ved SIVAs eiendommer har, med unntak av en nedgang på ca. 9 pst. i 1999, vist en positiv utvikling. Nedgangen i 1999 skyldes i hovedsak nedgang i industri-sysselsetting, bl.a. en bemanningsreduksjon på 500 ansatte ved Aker Verdal. SIVA har i 2000 hatt en utleiegrad på 86 pst., mot 92 pst. året før. Nedgangen skyldes til dels salg av eiendom med 100 pst. utleiegrad og investeringer i nye anlegg. SIVA har på konsernbasis investert 68,6 mill. kr i bygg og eiendommer i 2000, mot 145,7 mill. kr i 1999 (ekskl. investeringer internasjonalt på henholdsvis 5,5 og 0 mill. kr). Av konsernets samlede eiendomsinvesteringer ligger 69 pst. innenfor dagens distriktpolitiske virkeområde. SIVAs investeringer utenfor virkeområdet har økt markert de siste årene, og departementet vil vurdere denne utviklingen nøye.

Det vises for øvrig til kap. 552, post 90 SIVA Innskuddskapital og kap. 2426, post 90 Lån til SIVA.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 34 mill. kr over kap. 552, post 70, hvorav 18 mill. kr til program for inkubatorvirksomhet.

Post 71 Næringshager

Mål

Formålet er å stimulere utvikling av nye arbeidsplasser innenfor kunnskapsintensive næringer i distriktene gjennom å tilby infrastruktur og utviklingsmiljøer til kvinner og menn med høy kompetanse. Utvikling og etablering av næringshagene skjer i regi av SIVA, i nært samarbeid med lokale og regionale aktører. Målet for 2002 er å bearbeide 30 mulige etableringer. Investeringene vil bli finansiert gjennom mobilisering av lokal privat og offentlig kapital, i tillegg til kapital fra SIVA.

Formålet med bevilgningen er å:

- Finansiere særskilte utviklingskostnader for SIVA i forbindelse med næringshagesatsingen. Dette gjelder bl.a. engasjement av medarbeidere, innleie av eksternt kompetanse og utvikling og drift av tjenester knyttet til nettverks- og erfaringsformidling.
- Medfinansiere utviklingskostnader knyttet til den enkelte næringshage, bl.a. lokale utviklingsprosjekter, drift av prosjektgrupper mv., både i forprosjektfasen og etter etablering.
- Kompensere for reduserte leieinntekter i en overgangsperiode knyttet til utviklingsarealer og «veksthusfunksjoner» for nyetableringer i den enkelte næringshage.
- Midler over denne posten kan også nyttes til informasjonstiltak, samt utvikling og evaluering av næringshagetiltaket. Det vises for øvrig til omtale av tiltaket i St.prp. nr. 1 (1998-1999).

Tildelingskriterier

SIVA treffer beslutning om lokalisering og investeringer i næringshager. Normalt vil ikke større byer eller steder med regionale forskningsmiljøer komme i betraktning. Etablering av næringshager skal i hovedsak skje innenfor det distriktpolitiske virkeområdet, og skal primært være rettet mot kunnskapsintensiv virksomhet. Det forutsettes sterkt lokalt engasjement.

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølging av bruken av midlene skjer i henhold til etablerte rutiner for departementets oppfølging av SIVAs virksomhet, jf. omtale under kap. 552, post 70.

Rapport for 2000-2001

SIVA hadde ved siste årsskifte mottatt 133 henvendelser om etablering av næringshager og har lagt ned betydelige ressurser i oppfølging av disse. Det er videre gjennomført en rekke ressurskrevende utviklings- og nettverkstiltak relatert til næringshager. Pr. 31.12.2000 var det etablert 17 næringshager, derav 15 innenfor det definerte distriktpolitiske virkemiddelområdet. Disse næringshagene hadde ved årsskiftet totalt 165 bedrifter med i alt 385 ansatte hvorav 39 pst. kvinner. De fleste bedriftene ligger innenfor kategorien «forretningsmessig tjenesteyting» (rådgivning, regnskap og revisjon, konsulentvirksomhet, og lignende). Det er videre i gang en rekke forprosjekter med sikte på videre næringshageetablering. Pr. 31.12.2000 var 6 næringshager under utredning.

Det er oppnådd en gjennomsnittlig andel på 70 pst. lokal medfinansiering ved etablering av næringshagene, derav 67 pst. privat. Driften av næringshagene blir i gjennomsnitt finansiert av SIVA og det offentlige lokalt med hver ca. 50 pst.

Budsjettforslag 2002

For 2002 foreslås det en bevilgning på 30 mill. kr over kap. 552, post 71.

Post 90 SIVA Innskuddskapital

I henhold til § 12 i Lov om statsforetak skal et statsforetak ha en innskuddskapital som står i et forsvarlig forhold til foretakets virksomhet.

Rapport for 2000-2001

Stortinget bevilget i 2000 10 mill. kr i økt innskuddskapital til SIVA. I tillegg har Stortinget over statsbudsjettet for 2000 bevilget 260 mill. kr til statlig aksjekapital i IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu, jf. St.prp. nr. 32 (2000-2001) og Innst. S. nr. 98 (2000-2001). Det vises til omtale under kap. 552, post 91 Aksjekapital IT Fornebu. Statens innskuddskapital i SIVA ble etter dette 514,5 mill. kr.

Bevilgede midler til statlig aksjekapital i IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu er overført til SIVA SF og forvaltes av SIVA Fornebu AS, som er 100 pst. eid av SIVA SF. 17,6 mill. kr er nyttet til aksjekapital i visjonsselskapet IT Fornebu AS (som gir en eierandel på 33,4 pst.). Resterende 242,4 mill. kr er nyttet som aksjekapital i IT For-

nebu Eiendom AS (som gir en eierandel på 32,54 pst.).

For 2000 var SIVAs årsresultat før skattekostnad på 23,4 mill. kr, mot 13,4 mill. kr i 1999. Dette er betydelig over gjeldende avkastningskrav. Bokført egenkapitalandel var pr. 31. desember 2000 på 43 pst. for morforetaket og 32 pst. for konsernet. Etter vedtak i foretaksmøtet legges det ikke opp til å betale utbytte til staten for 2000.

I 2001 ble det bevilget 175 mill. kr i økt innskuddskapital i SIVA, hvorav 165 mill. kr til statlig aksjekapital i IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu og 10 mill. kr i ordinær innskuddskapital. Midlene til statlig aksjekapital i IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu vil bli stilt til disposisjon for SIVA når en eventuell kapitalutvidelse er vedtatt av de besluttende organer i selskapet/-ene.

Budsjettforslag 2002

På grunn av betydelige utbyggingsoppgaver er det behov for ytterligere økning av SIVAs innskuddskapital. Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kr for 2002.

Post 91 Aksjekapital IT Fornebu

Stortinget bevilget i statsbudsjettet for 2000 260 mill. kr til statlig aksjekapital i IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu over Nærings- og handelsdepartementets budsjett på kap. 946 IT-senter Fornebu, post 90 Aksjekapital, jf. Budsjett-innst. S. nr. 8 (1999-2000). I revidert nasjonalbudsjett 2000 ble bevilgningen overført Kommunal- og regionaldepartementets budsjett, kap. 552, post 91 Aksjekapital IT Fornebu, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst. S. nr. 220 (1999-2000). Det er besluttet at Selskapet for industrivekst (SIVA) skal ivareta statens interesser i både visjonsselskapet IT Fornebu AS og eiendomsselskapet IT Fornebu Eiendom AS. Senere ble det besluttet at de bevilgede midlene for 2000 i stedet skulle stilles til disposisjon for SIVA gjennom en forhøyelse av statens innskuddskapital i foretaket, for deretter å bli benyttet som aksjekapital i IT Fornebu AS og IT Fornebu Eiendom AS. Bevilget beløp ble derfor ompostert fra kap. 552, post 91 til kap. 552, post 90 SIVA innskuddskapital, jf. St.prp. nr. 32 (2000-2001) og Innst. S. nr. 98 (2000-2001). Det vises til sistnevnte post når det gjelder rapportering for 2000.

Det foreslås ikke ytterligere bevilgning over denne posten i 2002.

Kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
50	Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond <i>kan nyttes under kap. 551 post 51</i>			870 000
51	Distriktsutviklingstilskudd, fond <i>kan nyttes under kap. 551 post 51</i>	730 054	793 400	
53	Tilskudd til dekning av tap på lån, fond	100 000	100 000	
74	Dekning av tap på risikolån og garantier	4 000		
Sum kap. 2425		834 054	893 400	870 000

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble kap. 2425, post 74 bevilget med 1,1 mill. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001). Endringer i forhold til saldert budsjett 2001: Post 50 er ny og foreslås å erstatte post 51 og post 53.

Mål

Midlene over kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene skal fremme en bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i distriktene. Dette skal skje ved å stimulere til nyetableringer, til videreutvikling og omstilling av eksisterende bedrifter, og til kompetanseheving og produktutvikling i bedrifter.

Tildelingskriterier for distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og garantier

Kap. 2425 omfatter virkemidler til bedrifts- og næringsutvikling i distriktene (distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og garantier). Virkemidlene forvaltes i sin helhet av SND, men hoveddelen av midlene til SNDs distriktskontorer tildeles via fylkeskommunene. Fylkeskommunene kan legge strategiske føringer på bruken av midlene ved SNDs distriktskontorer. Disse føringene tar utgangspunkt i de regionale utviklingsprogrammene.

For å nå målet om et robust og konkurransekyktig næringsliv i distriktene, skal SND bidra til å utvikle økt langsiktig innovasjonsevne og høyere kompetansenivå blant små og mellomstore bedrifter i distriktene. Dette er også viktig for å bidra til å utvikle attraktive arbeidsplasser for personer med høyere utdanning i distriktene. Dette forutsetter en tredelt satsning: 1) Bidra til at distriktene får en økt andel av veksten i kunnskapsbaserte og tjenesteytende næringer og bransjer ved å støtte opp under nyetableringer i slike bransjer, 2) Øke lønnsomheten og verdiskapingen i eksisterende næringsliv ved å bidra til økt kunnskapsinnhold og omstillingsevne i eksisterende

produksjon, og 3) støtte opp under bedriftenes utviklingsmiljø og bygge nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsinstitusjoner.

SNDs førstelinjetjeneste skal være aktivt ute blant potensielle og aktuelle kunder for å *finne* prosjekt som gir framtidsrettede og lønnsomme bedrifter. Videre skal de kundeansvarlige bidra til å *foredle* prosjektene ved å trekke på den samlede kompetansen i egen organisasjon eller hos SNDs alliansepartnere. Ved å *finansiere* skal SND være risikoavlastende og utløsende for de prosjektene som gir best mulig resultater i forhold til overordnede mål. Både under og etter søknadsbehandlingen skal SND *følge opp* og kvalitetssikre prosessen, slik at kundene får en profesjonell service og et best mulig utfall av sitt prosjekt.

Ved tildeling av midler skal det legges vekt på å utvikle virksomheter som sikrer et variert tilbud av arbeidsplasser og et tilfredsstillende tjenestetilbud. Tiltak rettet mot ungdom og kvinner skal prioriteres ved tildeling. Dette er nærmere omtalt i programkategoriomtalen for 13.50 Regional- og distriktpolitikk.

Distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettet risikolån og garantier kan benyttes innenfor område A, B og C av det distriktpolitiske virkeområdet. I sone A kan høyeste sats for investeringstilskudd gis. Lån og tilskudd skal bidra til at prosjekter som ikke ville ha blitt iverksatt, eller ikke ville bli iverksatt i samme grad uten offentlig lån eller tilskudd, blir realisert. Det er et krav at prosjekter som får lån eller tilskudd skal være bedriftsøkonomisk lønnsomme etter tildeling av lån og/eller tilskudd.

Blant de prosjekter som oppfyller de ovenfor nevnte kriterier skal virksomheter i småsamfunnskommuner prioriteres. I de best utbygde

delene av det geografiske virkeområdet skal det kun gis støtte til tiltak av større regional betydning, innovative bedrifter, kompetansehevende tiltak eller tiltak som bidrar til å redusere en ensidig næringsstruktur. Parallelt med avtakende sentralitet åpnes det for støtte til mer lokalkmarkedsbaserte tiltak som er av betydning for bosetting og sysselsetting på stedet.

Oppfølging og kontroll

Ansvar for oppfølging av enkeltsaker tilligger det organ som har gjort siste positive vedtak om støtte til bedriften. Rapportering på distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og garantier følger mål- og resultatrapporteringssystemet for SND. SND blir målt både på aktivitet, effekter og intern produktivitet.

SNDs regionale organisering og forvaltning av øvrige virkemidler

Distriktspolitikken skal være en prioritert oppgave for hele SNDs administrasjon og i forvaltningen av alle SNDs virkemidler. Alle fylkeskommuner har inngått avtale om opprettelse av SND distriktskontor. Distriktskontorene forvalter alle SNDs virkemidler (både distriktsrettede og landsdekkende). SND har i tillegg opprettet samarbeidsavtaler med bl.a. SIVA, Norges forskningsråd, Eksportrådet og Norsk Designråd. Disse samarbeidsavtalene gjør at næringslivet får tilgang til et bredt sammensatt virkemiddelapparat gjennom SNDs distriktskontorer.

Kundebehandling og bevilgninger skjer i hovedsak ved distriktskontorene. For å sikre at SNDs distriktskontorer skal videreutvikles som kraftsentra i den regionale næringsutviklingen, er det viktig at SND løpende vurderer muligheten for at nye oppgaver og beslutninger legges ut til SNDs distriktskontorer.

Gjennom fylkesplaner og regionale utviklingsprogram skal fylkeskommunene legge føringer på bruken av alle de virkemidlene som SNDs distriktskontorer forvalter. Det er departementets vurdering at avtalene mellom fylkeskommunene og SND gir en god avveining mellom fylkeskommunenes strategiske ansvar for næringsutvikling i fylket og SNDs operative ansvar for bruken av virkemidlene.

Ved etableringen av SND forutsatte regjeringen i Ot.prp. nr. 75 (1991-92) at SND skulle være en nærings- og distriktpolitisk premissleverandør. Stortinget sluttet seg til dette. En premissleverandørrolle innebærer at SND aktivt bruker

den nære kontakten de har med næringslivet til å gi myndighetene innspill til utformingen av en mest mulig målrettet nærings- og distriktpolitikk. Det er mange grunner til at SND bør ha en slik rolle. Institusjonen har en unik plassering i norsk næringsliv med en svært bred kontakflate mot små og mellomstore bedrifter over hele landet. Samtidig samarbeider SND tett med både statlige og regionale myndigheter og har utstrakt kontakt med kommunene. I St.meld. nr. 36 (2000-2001) SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv påpekes det at verken myndighetene eller SND selv har fokusert nok på SND som premissleverandør. Det er et mål å bedre utnyttelsen av den posisjon SND har i norsk næringsliv i politikktutformingen på sentralt og regionalt plan.

Mulighet for å omdisponere midler mellom poster

Fylkeskommunene kan omdisponere inntil 20 pst. mellom kap. 2425, post 50 og kap. 551, post 51. Forsøket med videreutvikling av regionale utviklingsprogram i Hedmark og Oppland fylkeskommuner videreføres, noe som innebærer at disse fylkeskommunene kan omdisponere mellom flere poster under programkategori 13.50. Det vises til omtale i kategoriinnledningen og til romertallsvedtak III.

Endringer i budsjettstrukturen fra og med 2002

I St.meld. nr. 36 (2000-2001) SND: Ny giv, ny vekst, nytt næringsliv foreslås det å slå sammen flere av SNDs låne-, tilskudds- og garantiposter til én budsjettpost over henholdsvis Nærings- og handelsdepartementets og Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Dette vil gjøre SND til en mer fleksibel institusjon, og i meldingen argumenteres det på følgende måte for å opprette en slik budsjettpost: "Innenfor denne posten kan SND yte tilskudd og gi risikolån med en gitt totalramme. Stortinget må bevilge denne rammen årlig, men det vil i større grad enn i dag være opp til SND selv å utnytte rammen på best mulig måte. En slik løsning vil gi Stortinget anledning til å tenke mer strategisk med hensyn til næringsutviklingsinnsatsen. Stortinget kan i større grad vurdere den samlede rammen for risikofinansiering gjennom SND opp mot andre formål. SND vil kunne tilpasse sitt tilbud bedre til bedriftenes behov, og distriktskontorene får et bredere spillerom i sine regionale næringsmiljøer."

Departementet foreslår derfor at kap. 2425, post 51 Distriktsutviklingstilskudd, fond og kap. 2425, post 53 Tilskudd til dekning av tap på lån,

fond slås sammen til ny post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond. Posten skal finansiere distriktutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån, garantier og SNDs programmer.

Det er knyttet tapsfond til ordningen med risikolån. Tapsfondene avsettes årlig, og er en bevilgning som skal dekke de tap SND får på sine engasjementer. Tapsfondene har de siste årene vært satt til 25 pst. av gitte tilsagn om risikolån (40 pst. for betingede lån), dvs. at SND i sin virksomhet skal ta høyde for at rundt 25 pst. av utlånene (40 pst. for betingede lån) ikke blir betalt tilbake. I St.meld. nr. 36 (2000-2001) foreslås det at de årlige tapsfondene slås sammen etter hvert som de bevilges. SND vil da forvalte ett løpende tapsfond innenfor ordningen Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene og ett innenfor den landsdekkende innovasjonsordningen over Nærings- og handelsdepartementets budsjett. Nærmere begrunnelse fremgår av St.meld. nr. 36 (2000-2001).

I dag dekker SND tap inntil 10 pst. over avsatt tapsfond og kan disponere inntil 10 pst. av tapsfondet dersom tapene blir lavere enn anslått. Statskassen dekker eller disponerer det overskytende. Med et opplegg hvor tapsfond for alle årganger slås sammen, bortfaller behovet for denne regelen. Kap. 2425, post 74 Dekning av tap på risikolån og garantier tas dermed ut av budsjettet. Dette vil gi SND et større ansvar for selv å vurdere tapspotensialet i sin portefølje ved at staten ikke automatisk vil gå inn og dekke tap utover et visst nivå.

Regjeringen legger på bakgrunn av dette opp til at alle tidligere tapsfond slås sammen fra og med 2002 innenfor henholdsvis distriktsrettede og landsdekkende risikolån. Innenfor bevilgningen til bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, vil SND fra og med 2002 sette av midler til dette tapsfondet.

Departementet vil utarbeide nye forskrifter og rundskriv for ordningene gjeldende fra 1.1.2002. Disse vil erstatte forskrift om de bedriftsrettede distriktpolitiske virkemidlene forvaltet av SND og fylkeskommunene av 8. januar 1999 og rundskriv H-2/99.

Post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond kan nyttes under kap. 551, post 51

Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskuddet kan gis som vanlig tilskudd eller tilskudd til rentenedsettelse eller

rentefritak. I tråd med Stortingets vedtak under behandlingen av St.meld. nr. 36 (2000-2001) om SND, gis det fra og med 2002 ikke lenger anledning til å gi betingede tilskudd. For å få best mulig distriktpolitisk effekt av hver anvendt krone, er det viktig at bruken av tilskudd skjer etter en samlet vurdering av hver enkelt sak og at støtten differensieres. Støtteelementet ved bruk av tilskudd er vesentlig høyere enn ved bruk av risikolån. I den grad prosjekter kan realiseres med tilfredsstillende lønnsomhet ved bruk av risikolån eller betingede lån, bør disse ordningene benyttes i stedet for tilskudd. Distriktsutviklingstilskuddet kan også nyttes til å finansiere programsatsinger, utrednings- og evalueringsprosjekter initiert av departementet eller SND, og informasjons- og opplæringstiltak for fylkeskommunene eller SNDs distriktskontor i regi av SND eller departementet. Distriktsutviklingstilskuddet kan i hovedsak nyttes til følgende formål:

- støtte til fysiske investeringer
- støtte til konsulentbistand, opplæring og kunnskapsformidling
- støtte til produktutvikling
- støtte til rentenedsettelse/rentefritak
- bagatellmessig støtte

Distriktsrettet risikolån og garantier

Distriktsrettet risikolån og garantier kan gis til de samme støtteformål som beskrevet under omtalen av distriktsutviklingstilskudd. Det bevilges tapsfond for å dekke framtidige tap på engasjementene. Tapsfondet skal dekke alle framtidige tap på den tildelte rammen. Fra 1996 og fram til i dag har tapsprosenten vært satt til 25 pst. av gitte tilsagn om risikolån. SND har tatt over forvaltning, oppfølgingsansvar og tapsansvar for fylkeskommunenes engasjementsmasse.

Det er åpnet for at det kan gis betingede lån. Slike lån kan avskrives hvis prosjektet mislykkes, i motsetning til ordinære risikolån som bare kan avskrives hvis bedriften mangler betalingsevne. Betingede lån bør i større grad benyttes i prosjekter som har høy risiko og høy forventet avkastning. Tapsprosenten for betingede lån er satt til 40 pst. av gitte tilsagn.

Fra og med 1997 har det ikke vært bevilget midler til tapsfond for garantier. Det åpnes for at SND kan sette av midler til tapsfond for garantier fra og med 2002.

Rapport for 2000 for post 51 og post 53

Tabell 3.15 Forbruk i 2000.

Virkemiddel	Ramme i 1 000 kr			Forbruk i pst.		
	SND	Fylkene	Totalt	SND	Fylkene	Totalt
Distriktsutviklingstilskudd (post 51)	359 959	365 588	725 547	98,1	101,7	99,9
Distriktsrettet risikolån (post 53)	184 072	215 925	399 997	87,1	105,4	97,0
Totalt	544 031	581 513	1 125 544			

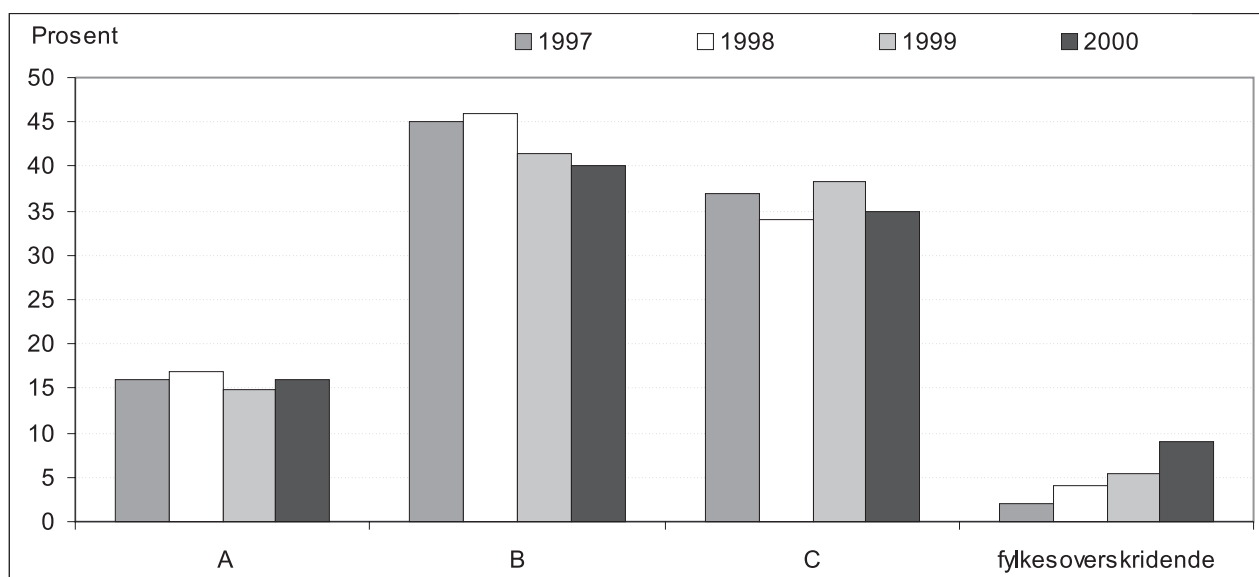
Den totale rammen for distriktsutviklingstilskuddet var i 2000 på 725,5 mill. kr. Av dette disponerte SND 360 mill. kr og fylkene 365,6 mill. kr. Iberegnet i den totale rammen er innbetalinger av betingede tilskudd fra tidligere år på 2,3 mill. kr. I tillegg disponerte departementet 6 mill. kr. 49,8 mill. kr ble i 2000 overført til kap. 551, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling. 1 mill. kr ble overført til kap. 551, post 55 Etablererstipend. Det ble i 2000 gitt tilsagn om distriktsrettede risikolån

Fra og med 1998 er bruk av midler i kommuner med størst nedgang i folketallet siste 5 og siste 10 år (utkantkommuner), rapportert særskilt. Tallene for 2000 viser at 9 pst. av distriktsutviklingstilskuddet og 17 pst. av risikolånet gikk til utkantkommuner, mot 13,5 pst. av begge ordninger i 1999. Sett i forhold til at om lag 8 pst. av befolkningen bor disse i kommunene, er disse

for 387,9 mill. kr. Både rammen for distriktsutviklingstilskudd og risikolån er tilnærmet fullt utnyttet.

Som figuren under viser, har fordelingen av midler i det geografiske virkeområdet vært tilnærmet konstant de siste årene. Størsteparten av tilsagnene har gått til område B og C, som også har det høyeste folketallet innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Andelen fylkesoverskridende prosjekter har økt.

kommunene samlet sett prioritert ved tildeling av risikolån. En andel på 9 pst. av distriktsutviklingstilskuddet er ikke like tilfredsstillende. Det må imidlertid tas med i betraktningen at det erfaringsmessig krever relativt mer arbeid fra SND å få fram gode prosjekter fra de kommunene som har hatt størst nedgang i folketallet enn fra mer folkerike kommuner.

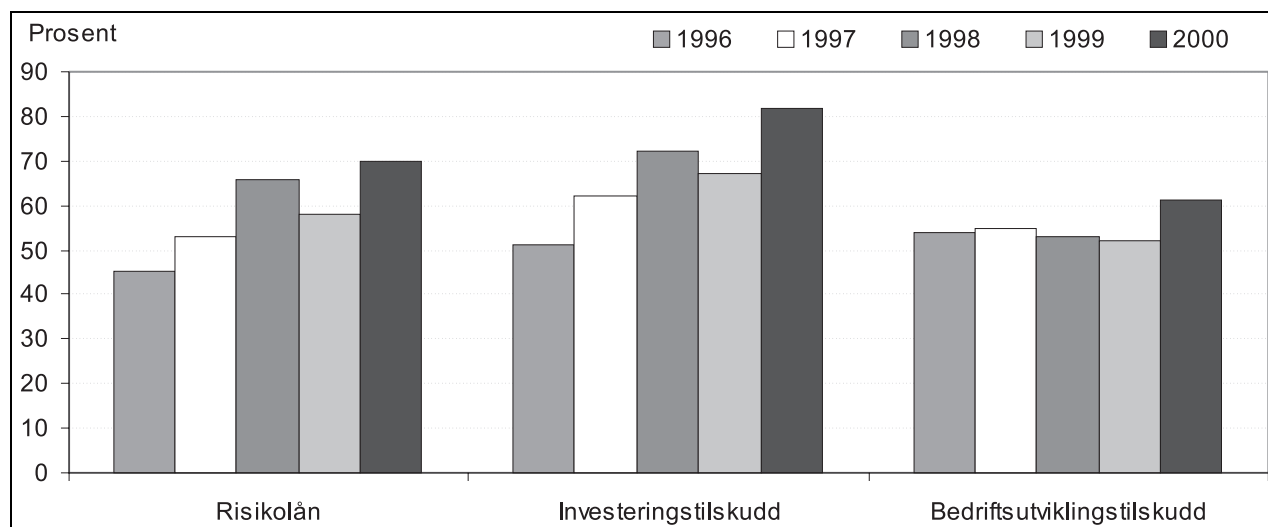
Figur 3.4 Oversikt over bruk av virkemidler (distriktsutviklingstilskudd og risikolån) fordelt på virkemiddeleonene A, B, C og fylkesoverskridende prosjekter i 1997- 2000.

Tabell 3.16 Fordeling av distriktsutviklingstilskudd og distriktsrettet risikolån pr. fylke.

Fylke	Folketall 1.1.2000	Totalt		Pr. innbygger	
		Distrikts- utviklings- tilskudd	Risikolån	Distrikts- utviklings- tilskudd	Risikolån
Østfold	248 217	2 619 000		11	0
Akershus.....	467 052	0		0	0
Oslo	507 467	4 108 000		8	0
Hedmark	187 103	29 791 000	18 629 000	159	100
Oppland.....	182 701	21 752 000	14 208 000	119	78
Buskerud	236 811	15 005 000	3 450 000	63	15
Vestfold.....	212 775	0		0	0
Telemark.....	165 038	21 091 000	11 255 000	128	68
Aust-Agder	102 178	7 175 000	4 736 000	70	46
Vest-Agder	155 691	4 750 000	1 000 000	31	6
Rogaland	373 210	11 297 000	5 281 000	30	14
Hordaland	435 219	38 622 000	47 740 000	89	110
Sogn og Fjordane.....	107 589	56 677 000	39 715 000	527	369
Møre og Romsdal	243 158	51 184 000	36 721 000	210	151
Sør-Trøndelag	262 852	40 064 000	24 685 000	152	94
Nord-Trøndelag	127 108	45 590 000	17 735 000	359	140
Nordland.....	239 109	137 056 000	77 026 000	573	322
Troms.....	151 160	98 671 000	29 961 000	653	198
Finnmark	74 059	81 278 000	45 793 000	1 097	618
Svalbard		6 000 000	10 000 000		
Fylkesoverskridende.....		52 336 000			
Sum	4 478 497	725 066 000	387 935 000		

Tabell 3.16 viser fordelingen av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd på fylkene. Fylkenes rammer ble fastsatt etter andel av folketall innenfor sone A, B og C, og vektet slik at en person i sone A teller mer enn i sone B som teller mer enn i sone C. Ca. 5 pst. av rammen er fordelt etter utkantkriterium. SNDs sentrale ramme blir ikke fordelt etter geografisk område, slik at det

geografiske nedslagsfeltet av den totale rammen vil variere en del fra år til år. De tre nordligste fylkene har mottatt mest tilskudd, mens Nordland, Hordaland og Finnmark har mottatt mest lån. Finnmark fylke har mottatt mest distriktsutviklingstilskudd og risikolån pr. innbygger. Nordland er det fylket som totalt sett har mottatt mest distriktsutviklingstilskudd og risikolån.

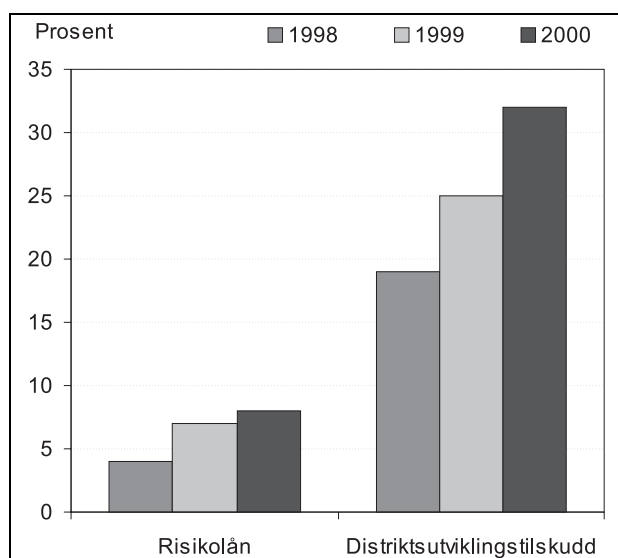
Figur 3.5 Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd¹⁾ benyttet til nyetablering, nyskaping og omstilling i 1996-2000.

1) Distriktsutviklingstilskuddet er her delt opp i investeringsstilskudd og bedriftsutviklingstilskudd.

Figuren viser at en stadig større del av SNDs midler benyttes til nyskaping, nyetableringer eller omstillingstiltak. Mens andelen har økt jevnt for ordningene risikolån og investeringsstilskudd, har andelen for bedriftsutviklingstilskuddet ligget stabilt fram til 1999. I 2000 har andelen benyttet til nyskaping, nyetablering og omstilling økt også for bedriftsutviklingstilskuddet, hvor andelen nå er 61 pst.

investeringsstilskudd) gikk til kompetansetiltak. Departementet hadde for 2000 satt krav om at minst 30 pst. av distriktsutviklingstilskuddet skulle benyttes til kompetansetiltak. Dette kravet er dermed oppfylt.

De bedriftsrettede virkemidlene brukes i økende grad til å finansiere kvinnerettede tiltak (prosjekter kjennetegnet ved at kvinner utgjør mer enn 30 pst. av styremedlemmene eller ledelsen i bedriften, eller at formålet med prosjektet er å øke antall kvinnelige eiere/etablerere, styremedlemmer, ledere eller sysselsatte). I underkant av 164 mill. kr ble i 2000 gitt til tiltak som defineres som kvinnerettede. Dette tilsvarer 16 pst. av risikolånerammen og 14 pst. av rammen for distriktsutviklingstilskuddet. Dette er en markert økning fra 1997/1998/1999 da henholdsvis 13/45/93 mill. kr ble brukt til kvinnerettede tiltak. En del av økningen disse årene kan tilskrives en forbedring i registreringen av kvinnerettede tiltak. For 2000 var det et mål at 25 pst. av prosjektene definert som kompetansehevende tiltak, skulle være kvinnerettede eller gå til bedrifter som sysselsetter over 50 pst. kvinner. Det har vært vanskelig å få ut god rapportering på så detaljerte krav. Foreliggende rapportering viser imidlertid at ca. 15 pst. av kompetanseprosjektene var kvinnerettede og ca. 25 pst. av kompetanseprosjektene gikk til bedrifter som sysselsetter over 50 pst. kvinner. Målet ble dermed oppfylt. SND arbeider målbevisst for å øke andelen til kvinnerettede tiltak. I 2000 har i overkant av 20 pst. av midlene gått til bedrifter som har en kvinneandel på 50 pst. eller mer.

Figur 3.6 Andel av distriktsrettet risikolån og distriktsutviklingstilskudd benyttet til kompetanseheving i 1998-2000.

Figuren viser at andelen midler brukt til kompetanseheving har økt. 8 pst. av risikolånet er gitt til kompetansetiltak, mens 32 pst. av distriktsutviklingstilskuddet (bedriftsutviklingstilskudd og

Tabell 3.17 Andelen av antall tilsagn gitt til små og mellomstore bedrifter. I pst.

Antall ansatte i bedriften	1998		1999		2000	
	1-19	1-99	1-19	1-99	1-19	1-99
Risikolån	76	95	73	98	80	97
Distriktsutviklingstilskudd	78	97	78	96	74	88

I bruken av midlene skal små og mellomstore bedrifter (SMB) prioriteres. Andelen av tilsagnene som er gitt til bedrifter med mindre enn 19 ansatte har holdt seg stabilt de tre siste årene. I 2000 gikk totalt 89 pst. av tilsagnene og 86 pst. av rammene til bedrifter med under 100 ansatte. I tabell 3.17 er støtte til flerbedriftsprosjekt via program som for eksempel FORNY (Forskningsbasert nyskaping) og BIT (Bransjerettet IT) holdt utenfor. I disse programmene er mottakerne hovedsakelig små bedrifter, slik at småbedriftenes (under 20 ansatte) andel av virkemidlene reelt sett er høyere. Støtte til små og mellomstore bedrifter er viktig, da sysselsetting og verdiskaping i privat sektor i økende grad skjer i disse bedriftene.

I 2000 ble 5 pst. av risikolånet gitt som betingede lån. Dette er noe lavere enn departementets forutsetning om at 6,5 pst. av lånerammen skulle gis som betingede lån. 6 pst. av distriktsutviklingstilskuddet ble i 2000 gitt som betinget tilskudd, og dette er i tråd med departementets krav.

For 2000 ble 30 mill. kr øremerket et program for verftsindustrien, som kompensasjon for bortfall av arbeidsgiveravgiftsfordel. Verftsprogrammet har blitt godt mottatt av norske skipsverft og i det maritime clusteret. I 2000 ble alle midlene brukt opp. Ca. 80 pst. av midlene gikk til utviklings- og kompetansetiltak og ca. 20 pst. til investeringer. Ca. 60 pst. av midlene gikk til skipsverft og resten til aktiviteter som støtter opp om virksomheten til norske verft og det norske maritime clusteret.

Kommunal- og regionaldepartementet øremerket i 2000 5 mill. kr til NUMARIO. NUMARIO er et program for å fremme lønnsom næringsutvikling innenfor oppdrett av kveite, skjell og steinbit. Programmet ble startet i 1997 og skal gå til og med 2002. NUMARIO hadde i 2000 et budsjett på 16 mill. kr samt ca. 1,2 mill. kr som gjensto fra året før. Det ble avsatt 1,5 mill. kr til administrasjon. Det har vært god tilgang på søknader, og 43 pst. er avslått. Midlene ble fullt ut disponert. 47 pst. av midlene er gått til skjell, 43 pst. til kveite og 10 pst. til steinbit.

KIFT-programmet (Kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting) ble igangsatt i fem fyl-

ker i 1999. Satsingen ble i 2000 utvidet med ytterligere 5 fylker. I 2000 ble det bevilget 11 mill. kr fra distriktsutviklingstilskuddet til 50 KIFT-prosjekter. Hoveddelen av midlene har gått til prosjekter innen kompetanseutvikling og strategisk IT-utvikling.

BIT-programmet (Bransjeorienterte IT-prosjekter for effektiv forretningsdrift) har som mål å bedre bedriftenes konkurransekraft og lønnsomhet ved å utvikle felles IT-løsninger på bransjenivå. I 2000 ble det benyttet 43 mill. kr til BIT-programmet, hvorav 13 mill. kr fra Kommunal- og regionaldepartementets distriktsutviklingstilskudd.

Post 51 og post 53 Rapport første halvår 2001

Pr. 30.6.2001 var 76 pst. av SNDs sentrale ramme for distriktsutviklingstilskudd brukt, mens 45 pst. av den fylkesfordelte rammen var benyttet. Tilsvarende tall for risikolånene var for SND sentralt 101 pst. av rammen, og av den fylkesfordelte rammen 54 pst. Det er for 2001 bevilget 30 mill. kr til verftsprogrammet. Pr. 30.6.2001 var 29 pst. benyttet.

Pr. 30.6.2001 var 9 mill. kr brukt til KIFT-programmet. Hele det distriktspolitiske virkeområdet er nå innlemmet i KIFT-satsingen.

Nyskappingsprogrammene

I 2001 fikk Kommunal- og regionaldepartementet, Nærings- og handelsdepartementet og Fiskeridepartementet på plass en fellessatsing på nyskaping:

- *Nyskappingsprogram for kommersiell utnyttelse av marine ressurser.* Målsettingen er å bidra til økt vekst i fiskeri- og havbruksnæringen. Programmet er rettet inn mot optimal utnyttelse av tradisjonelle ressurser og utvikling av nye oppdrettsarter for kommersialisering (kveite, steinbit, torsk og skjell). I tillegg er det innsats innenfor marin bioteknologi og utnyttning av bi-produkter. I 2001 er det avsatt 71 mill. kr i tilskuddsmidler til programmet, hvorav 33 mill. kr fra Kommunal- og regionaldepartementets distriktsutviklingstilskudd. Pr. 30.6.2001 var 47 pst. av rammen fra departementet benyttet.

- *E-handelsprogrammet VerDI*. I statsbudsjettet for 2001 øremerket Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet til sammen 40 mill. kr til et nytt program VerDI. Formålet med e-handelsprogrammet er å styrke norske små og mellomstore bedrifters konkurransekraft og lønnsomhet gjennom å stimulere til og fremskynde bruk av elektronisk handel og forretningsdrift. Programmet er planlagt å gå over fire år. Pr. 30.6.2001 er 25 pst. av Kommunal- og regionaldepartementets andel på 15 mill. kr benyttet.
- *Innovasjonspilotene og VS2010*. I 2001 er 32 mill. kr av distriktsutviklingstilskuddet satt av til prosjektene innovasjonspilotene og Verdiskaping 2010. Pr. 30.6.2001 er 22 pst. av midlene brukt.

Budsjettforslag 2002

For 2002 foreslås en bevilgning på 870 mill. kr over kap. 2425, post 50. SND kan benytte bevilgningen til distriktsutviklingstilskudd, tapsfond for distriktsrettet risikolån, tapsfond for garantier og programmer.

SND skal stimulere til utvikling av regionale verdiskapingsmiljøer slik denne strategien er beskrevet i St.meld. nr. 34. Det er ønskelig å vri bruken av virkemidlene i enda sterkere grad over på tiltak som bidrar til innovasjon og kompetanseutvikling i distriktenes næringsliv, og at det etableres nye innovative bedrifter i distriktene. Det vil bli lagt særlig vekt på å støtte til kompetanseheving, nyetablering, produktutvikling, nettverksbygging og annen miljøutvikling skal styrkes.

Det er et mål at SND gjennom å utvikle proaktive arbeidsformer rettet mot nettverk av bedrifter og andre aktører skal bidra til å forsterke innovasjonsevnen og innovasjonsaktiviteten i samfunnet. Det åpnes derfor for at SND i tilknytning til spesifikke satsinger kan benytte deler av bevilgningen til administrative tiltak for å fremme nyskaping i næringslivet. Bruk av midler til slike tiltak må avklares i hvert enkelt tilfelle med departementet.

En kundeundersøkelse foretatt av Møreforskning viser at bedriftene ønsker at SND bidrar med faglig oppfølging av nyetablerte bedrifter. Departementet vil følge opp dette med en styrking av bedriftenes mulighet til å finansiere konsulentbistand, hvor bedriftene med støtte fra SND kan kjøpe tjenester fra konsulentmiljø. Departementet vil sette av 10 mill. kr til en finansieringsløsning for slik rådgivning. Finansieringstilbudet bør i første rekke dekke kostnader knyttet til at

bedriftene får en faglig diskusjonspartner, rådgiver og veileder og i mindre grad til kjøp av utredninger. Den enkelte bedrift må stå fritt i valg av hvilken konsulent den vil benytte. Ordningen vil primært være rettet mot mindre bedrifter og nyetablerere.

Regionale program

SND bør bygge videre på de erfaringene de har fra programarbeidet når de utformer en mer nettverksbasert og proaktiv arbeidsform. Økt fokus på programarbeid vil være viktig i arbeidet med å styrke regionale verdiskapingsmiljø. Et problem ved økt programarbeid har vært at dette reduserer andelen av SNDs virkemidler som fordeles til distriktskontorene. For å kunne løse regionale utfordringer/utløse regionalt potensial, ønsker departementet at det utvikles regionale programmer i større grad. Regionale programmer vil komme i stand ved at fylkene gjennom de regionale partnerskapene går sammen om å utvikle programsatsinger.

Program for verftsindustrien som kompensasjon for bortfall av arbeidsgiveravgiftsfordel

Det foreslås at 30 mill. kr settes av til program rettet mot verftsindustrien i 2002. Programmet er en kompensasjon for bortfall av arbeidsgiveravgiftsfordel, og skal benyttes til tiltak som bedrer lønnsomheten i næringen.

Nyskappingsprogram

Programmene for kommersialisering av marine ressurser, VerDI (e-handelsprogrammet) og innovasjonspilotene vil bli videreført i 2002.

NT-programmet og FRAM

Det foreslås at 35 mill. kr settes av til finansiering av programmene NT og FRAM. Bevilgninger til disse programmene har tidligere vært gitt over kap. 552, post 53. *FRAM* er et grunnleggende kompetansehevingsprogram innen strategi- og ledelsesutvikling for små og mellomstore bedrifter som skal gi grunnlag for økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for de deltakende bedriftene. Det er et mål å øke antall kvinnelige rådgivere i programmet. *Nyskappings- og teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet)* har som hovedmål å bidra til nyskaping i nordnorske teknologi-bedrifter gjennom å investere kapital, bidra med

kompetanse og utvikle nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kompetansemiljøer.

Tilskudd til dekning av tap på lån og garantier

I forbindelse med at SND og fylkene hvert år får bevilget risikolån, blir det satt av et tapsfond som skal dekke alle framtidige tap på den tildelte rammen. Det foreslås at tapsavsetningen for 2002 settes til 25 pst. av tilsagnsrammen, som er samme nivå som de siste seks år. Risikolån kan eventuelt kombineres med rentefritak i en oppstartsfase av prosjektet. Et slikt tilbud vil være særlig aktuelt for å bedre vilkårene for kapitalsvake nyetablerte.

Det åpnes fra og med 2002 for at SND også kan sette av midler til tapsfond for garantier. Tapsprosenten settes lik tapsprosent for risikolån på 25 pst.

Det er fra og med 2002 åpnet for at SND skal ha større frihet til å bestemme hvor stor andel av bevilgningen over kap. 2425, post 50 som skal gå til distriktsutviklingstilskudd, tapsfond til risikolån, tapsfond til garantier og programmer. Der- som SND velger å videreføre dagens nivå på årlig avsetning til tapsfond for distriktsrettet risikolån på 100 mill. kr, vil dette medføre en låneramme på 400 mill. kr i 2002.

Betingede lån

Økt bruk av betingede lån vil kunne bidra til at flere innovasjonsprosjekter med høy risiko iverk-

settes. Det er høyere risiko knyttet til å gi betingede lån enn det er ved bruk av ordinære risikolån. For at SND skal kunne opprettholde en risiko- profil på 25 pst. for ordinære risikolån, foreslås det at tapsfondsavsetningen for betingede lån set- tes lik 40 pst. av lånerammen.

Post 74 Dekning av tap på risikolån og garan- tier

Regjeringen legger opp til at alle tidligere taps- fond slås sammen fra og med 2002 innenfor hen- holdsvis distriktsrettede og landsdekkende risiko- lån. I dag dekker SND tap inntil 10 pst. over avsatt tapsfond, og kan disponere inntil 10 pst. av taps- fondet dersom tapene blir lavere enn anslått. Sta- ten dekker eller disponerer det overskytende. Med et opplegg hvor tapsfond for alle årganger slås sammen, bortfaller behovet for denne rege- len. Dette vil gi SND et større ansvar for selv å vurdere tapspotensialet i sin portefølje ved at stat ikke automatisk vil gå inn og dekke tap utover et visst nivå. Kap. 2425, Post 74 Dekning av tap på risikolån og garantier tas dermed ut av budsjettet.

Rapport 2000

Det ble bevilget 4 mill. kr over kap. 2425, post 74 i 2000, jf. St.prp. nr. 61 (1999-2000) og Innst.S. nr. 220 (1999-2000). Bevilgningen dekket tap på lån og garantier gitt i 1995.

Kap. 2426 SIVA (jf. kap. 5326 og 5613)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
90	Lån til SIVA, overslagsbevilgning	180 000	270 000	215 000
	Sum kap. 2426	180 000	270 000	215 000

Post 90 Lån til SIVA, overslagsbevilgning

SIVA skal foreta all opplåning i statskassen og betale en låneprovisjon til staten på 0,4 pst. SIVA har anledning til å velge løpetid på sine innlån. Foretaksmøtet fastsetter et øvre tak for opplånin- gen i statskassen, for tiden på 870 mill. kr. Ram- men opprettholdes for 2002.

SIVA investerte på konsernbasis 89,7 mill. kr i bygg og eiendommer i 2000. Tilsvarende sum for 1999 var 180,3 mill. kr. Av SIVAs samlede eien- domsinvesteringer ligger 69 pst. innenfor det dis- triktspolitiske virkeområdet.

For 2002 foreslås det å sette rammen for brutto innlån til 215 mill. kr. Det vises ellers til omtale under kap. 552, post 70.

Kap. 5326 SIVA (jf. kap. 2426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
71	Låneprovisjon	2 633	2 150	3 000
90	Avdrag på utestående fordringer	240 000	180 000	145 000
	Sum kap. 5326	242 633	182 150	148 000

Post 71 Låneprovisjon og post 90 Avdrag på utestående fordringer

SIVA har adgang til innlån fra statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Foretaket kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på statspapirene. Foretaket velger selv hvilke statspapir lånene skal knyttes til.

SIVA skal betale en årlig låneprovisjon til staten på 0,4 pst. av innlånsporteføljen, regnet til pari kurs. Anslag på låneprovisjonen til staten i 2002 settes til 3 mill. kr. Anslag på avdrag til staten i 2002 settes til 145 mill. kr.

De oppførte beløp på post 71 og post 90 er overslag og kan endre seg blant annet fordi lån kan bli innfridd før forfall.

Kap. 5327 Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene mv.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
50	Tilbakeføring av tilskudd	70 103	80 000	70 000
51	Tilbakeføring av tapsfond	33 496	25 000	20 000
	Sum kap. 5327	103 599	105 000	90 000

Post 50 Tilbakeføring av tilskudd og post 51 Tilbakeføring av tapsfond

Bevilgninger til tilskudd og tapsfond innenfor det distriktspolitiske virkeområdet blir overført i budsjetterterminen til egne fondskonti i Norges Bank og blir samtidig utgiftsført i statsregnskapet.

De midlene som blir ført tilbake i 2002, stammer fra tilsagn som ble gitt i 1998 og som ikke har

eller bare delvis har kommet til utbetaling, eller 2001-midler det ikke er gitt tilsagn for. Det foreslås at post 50 Tilbakeføring av tilskudd bevilges med 70 mill. kr og at post 51 Tilbakeføring av tapsfond bevilges med 20 mill. kr. Erfaringsmessig er det vanskelig å vurdere hvor mye som vil bli tilbakeført, og det vil variere fra år til år.

Kap. 5613 Renter fra SIVA (jf. kap. 2426)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
80	Renter	46 311	54 925	46 700
	Sum kap. 5613	46 311	54 925	46 700

Post 80 Renter

Rentesatsene på SIVAs lån i statskassen bestemmes av markedsrenten på de valgte statspapirer

på det tidspunkt renten fastsettes. Anslag på renter til staten i 2002 settes til 46,7 mill. kr. Det vises for øvrig til omtalen under kap. 5326 SIVA.

Programkategori 13.70 Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

Samlede utgifter under programkategori 13.70

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
571	Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)	36 129 842	34 332 000	38 085 000	10,9
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)	18 197 580	18 066 000	14 104 000	-21,9
573	Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten			18 704 600	
	Sum kategori 13.70	54 327 422	52 398 000	70 893 600	35,3

Samlede inntekter under programkategori 13.70

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
3571	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)	54 233	132 424	34 000	-74,3
3572	Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)		22 555		-100,0
	Sum kategori 13.70	54 233	154 979	34 000	-78,1

Innledning

Inntektssystemet er et system for fordeling av statlige rammetilskudd til kommuner og fylkeskommuner. Rammetilskudd og skatteinntekter utgjør til sammen om lag 75 ½ pst. av inntektene til kommunesektoren. Disse inntektene er frie inntekter, det vil si inntekter som kommuner og fylkeskommuner kan disponere fritt uten andre bindinger fra staten enn lover og forskrifter.

Det overordnede formålet med inntektssystemet er å sikre utjevning av de økonomiske forutsetningene for et likeverdig kommunalt og fylkeskommunalt tjenestetilbud. Ulik standard i det kommunale tjenestetilbudet kan dels skyldes forskjeller i økonomiske ressurser, dels forskjeller i utgiftsbehov. Gjennom inntektsutjevningen i inntektssystemet utjevnes delvis forskjeller i skatte-

inntekter og gjennom utgiftsutjevningen får kommuner og fylkeskommuner full kompensasjon for ufrivillige kostnader i tjenesteproduksjon.

Utgiftsutjevningen blir beregnet på grunnlag av en kostnadsnøkkel som består av 17 ulike kriterier for kommunene og 15 ulike kriterier for fylkeskommunene. Kostnadsnøkkel for utgiftsutjevningen er basert på at utjevningen skal omfatte ufrivillige forhold som har dokumentert betydning for utgiftene til (fylkes)kommunene. Med ufrivillige forhold menes her forhold som den enkelte (fylkes)kommune ikke kan påvirke, som for eksempel alderssammensetningen i befolkningen. Utgiftsutjevningen omfatter helse- og sosialsektoren, grunnskolesektoren og administrasjon for kommunene, og helse- og sosialsektoren¹, videregående opplæring og samferdselssektoren for fylkeskommunene. En felles kost-

nadsnøkkel for kommunene og en felles kostnadsnøkkel for fylkeskommunene er bygd opp ved å vekte sammen kostnadsnøkklene på de enkelte sektorer og områder.

Rammetilskuddet blir utbetalt gjennom ti årlige terminbeløp som skal innføres i kommunale regnskaper og budsjett på samme hovedkappittel som skatteinntektene. Det inntektsutjevnerende tilskuddet fordeles over syv av de ti terminbeløpene.

Under programkategori 13.70 omtales først inntektssystemet for kommunene, dernest inntektssystemet for fylkeskommunene, og til slutt omtales kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten.

Inntektssystemet for kommunene - endringer i inntektssystemet i perioden 2002-2006

I løpet av perioden 2002-2006 skal det gradvis gjennomføres fire endringer i inntektssystemet for kommunene: det ekstraordinære skjønnet skal avvikles, nye bosettingskriterier skal innføres i kostnadsnøkkel, skatteandelen skal trappes opp og inntektsutjevningene skal økes. Samlet sett vil endringene føre til at vi får en jevnere inntektsfordeling mellom kommunene og at kommunesektorens inntekter får en større lokal forankring. Det er gitt en omtale av endringene som skal gjennomføres i inntektssystemet under post 60, innbyggertilskuddet og post 64, skjønnstilskuddet. Opptrappingen av skatteandelen omtales dessuten i kapittel 2. For en nærmere omtale av endringene som skal gjennomføres henvises det til kap. 9 i kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)).

Om de enkelte tilskuddene som blir fordelt gjennom inntektssystemet til kommunene

Det samlede rammetilskuddet til kommunene for 2002 blir bevilget over seks ulike poster på kap. 571 i statsbudsjettet:

- post 60 Innbyggertilskudd
- post 62 Nord-Norgetilskudd
- post 63 Regionaltilskudd
- post 64 Skjønnstilskudd
- post 65 Hovedstadstilskudd
- post 68 Forsøk med ramrefinansiering av øremerkede tilskudd

Post 60 Innbyggertilskudd

Størrelsen på innbyggertilskuddet utgjøres av differansen mellom de samlede rammeoverføringer til kommunene og summen av postene 62-68. Det inntektsutjevnerende tilskuddet har siden innføringen av løpende inntektsutjevning i 2000 inngått i post 60, sammen med utgiftsutjevningen. Fra og med 2002 vil også inndelingstilskuddet inngå i post 60 (dette er nærmere omtalt under avsnittet om inndelingstilskuddet).

Innbyggertilskuddet blir i utgangspunktet beregnet som et likt beløp pr. innbygger til alle kommuner. Deretter blir tilskuddet justert for den enkelte kommune for følgende:

- omfordeling gjennom utgiftsutjevningen basert på kostnadsnøkkel for kommunene
- omfordeling av skatteinntekter gjennom inntektsutjevningen
- overgangsordningen for regelendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd m.m.
- innlemming av øremerkede tilskudd m.m. som ikke omfattes av overgangsordningen
- omfordeling av tilskuddet på grunn av inndelingstilskuddet

Beregningen av innbyggertilskuddet er vist i Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002) for Kommunal- og regionaldepartementet ("Grønt hefte"). Inntektsutjevningen blir beregnet fortløpende i løpet av 2002. Beregningen av inntektsutjevningen dokumenteres på Kommunal- og regionaldepartementets internett-side for løpende inntektsutjevning: <http://odin.dep.no/krd/norsk/prosjekt/liu>.

Kostnadsnøkkel for kommunene

Kostnadsnøkkel for kommunene endres fra og med 2002 som følge av at nye bosettingskriterier innføres i kostnadsnøkkel og fordi det øremerkede tilskuddet til omsorgstjenester på om lag 3,5 mrd. kr innlemmes i innbyggertilskuddet i inntektssystemet fra og med 2002.

Studier har vist at kommunene har ufrivillige kostnader til grunnskolen pga. bosettingsmønsteret. Det er derfor behov for bosettingskriterier som fanger opp de ufrivillige kostnadene kommuner har til grunnskolesektoren på grunn av bosettingsmønsteret. Ved behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 (St.prp. nr. 62 (1999-2000)) vedtok Stortinget at bosettingskrite-

¹ Eksklusive somatiske spesialisthelsetjenester og psykisk helsevern.

Tabell 3.18 Kostnadsnøkkel for kommunene.

Kriterium	Vekt
Basistillegg	0,026
Innbyggere 0-5 år	0,024
Innbyggere 6-15 år	0,307
Innbyggere 16-66 år	0,125
Innbyggere 67-69 år	0,087
Innbyggere 80-89 år	0,137
Innbyggere 90 år og over	0,051
Skilte og separerte 16-59 år	0,063
Arbeidsledige 16-59 år	0,022
Dødelighet	0,026
Ikke- gifte 67 år og over	0,026
Innvandrere	0,004
Beregnet reisetid	0,015
Sone	0,010
Nabo	0,011
Psykisk utviklingshemmede 16 år og over	0,063
Psykisk utviklingshemmede under 16 år	0,003
Sum	1,000

riene i kostnadsnøkkel for kommunene skulle endres. I 2002 vil kostnadsnøkkel for kommunene bestå av tre bosettingskriterier: "beregnet reisetid", "sone" og "nabo". Innføringen av de nye kriteriene innebærer at vi bedre kan fange opp ufrivillige kostnader kommuner har til grunnskolesektoren på grunn av bosettingsmønsteret.

I 2002 skal det øremerkede tilskuddet til omsorgstjenester på om lag 3,5 mrd. kr innlemmes i innbyggertilskuddet i inntektssystemet. Sosial- og helsedepartementet (SHD) har fram til nå fordelt tilskuddet etter følgende kriterier: andel personer 67-79 år, andel personer 80-89 år, andel personer 90 år og over, andel ikke-gifte 67 år og over og dødelighet. For at det ikke skal bli store omfordelingsvirkninger når omsorgstilskuddet innlemmes i inntektssystemet har departementet vektet opp de kriteriene i kostnadsnøkkel som SHD har fordelt omsorgstilskuddet etter.

Tabell 3.18 viser kostnadsnøkkel for kommunene i 2002.

For en nærmere omtale av endringene i kostnadsnøkkel for kommunene henvises det til kap. 4 i kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)).

Inntektsutjevning

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller mellom kommunenes skatteinntekter. I 2000 ble løpende inntektsutjevning innført. Løpende inntektsutjevning innebærer at det inntektsutjev-

nende tilskuddet til den enkelte kommune beregnes fortløpende 7 ganger i året når skatteinnngangen foreligger.

Ved behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 vedtok Stortinget at inntektsutjevningen skulle økes ved at trekknivået for skatterike kommuner gradvis skulle reduseres fra 140 til 130 pst. I 2002 vil trekknivået for skatterike kommune reduseres til 138 pst. Dette betyr at kommuner som har en skatteinntekt over 138 prosent får trukket inn 50 pst. av differansen mellom egen skatt og trekknivået på 138 pst. Inntektsutjevningen i 2002 vil for øvrig være basert på at kommuner med skatt under 110 pst. av landsgjennomsnittet får kompensert 90 pst. av forskjellen mellom egen skatt og dette referansenivået.

Inndelingstilskuddet

Fra og med 2002 vil det innføres et inndelingstilskudd i inntektssystemet, som vil være en del av post 60. Inndelingstilskuddet vil tildeles kommuner som slår seg sammen. Tilskuddet skal sikre at kommuner som slår seg sammen ikke skal få reduserte statlige overføringer som følge av kommunesammenslåingen. Inndelingstilskuddet vil bestå av basistilskudd som tilfalt kommunen(e) før sammenslåingen og eventuelle regionaltilskudd som kommunen(e) mottok før sammenslåingen¹. Kommuner som slår seg sammen vil motta inndelingstilskuddet i 10 år. Tilskuddet vil fryses reelt på det nivået det har det året kommu-

Tabell 3.19 Nord-Norge-tilskudd til kommunene.

	Kr pr. innbygger
Kommuner:	
Nordland.....	1 233
Troms.....	2 365
Finnmark	5 780

nene gjennomfører sammenslåingen. I 2002 er det kun Re kommune som vil motta inndelingstilskudd. Inndelingstilskuddet er nærmere omtalt i St.prp. nr. 82 (2000-2001), pkt. 4.1.8.

Post 62 Nord-Norge-tilskudd

Regjeringen ønsker som ledd i sin distrikts- og regionalpolitikk å sikre at kommuner i Nord-Norge kan gi et minst like godt tjenestetilbud som ellers i landet. Kommuner og fylkeskommuner i Nord-Norge får derfor et eget tilskudd. Tilskuddet skal bidra til at vi får en høy kommunal sysselsetting i et område med et konjunkturavhengig næringsliv. Tilskuddet blir utbetalt som en lik sats pr. innbygger for alle kommunene innenfor hvert fylke.

I løpet av perioden 2002-2006 skal det, som nevnt innledningsvis, gjennomføres fire endringer i inntektssystemet for kommunene. Kommunene i Finnmark vil samlet komme ut med et tap på om lag 7,31 mill. kr når endringene er fullt gjennomført. I 2002 vil kommunene i Finnmark tape om lag 1,46 mill. kr. Departementet legger opp til at kommunene i Finnmark samlet sett skal få kompensasjon for det de taper på endringene i inntektssystemet gjennom økt Nord-Norge-tilskudd. Satsen på Nord-Norgetilskuddet til kommunene i Finnmark vil derfor økes med kr 20 i 2002.

Departementet foreslår videre at satsene på Nord-Norgetilskuddet oppjusteres i takt med prisstigningen for 2002.

Post 63 Regionaltilskudd

Regionaltilskuddet er på samme måte som Nord-Norge-tilskuddet begrunnet ut fra regionalpolitiske hensyn. Betingelsene for å motta regionaltilskudd endres f.o.m. 2002. Regionaltilskuddet har hittil vært utformet slik at det kun er kommuner innenfor prioriteringsområdet for distriktpolitiske virkemidler, som har under 3 000 innbyggere og lavere skatteinntekter enn 110 pst. av landsgjennomsnittet som omfattes av tilskuddsordningen. Fra og med 2002 vil forutsetningen om at kommunene skal være innenfor prioriteringsområdet for distriktpolitiske virkemidler falle bort som betingelse for å motta regionaltilskuddet. Dette innebærer at alle kommuner som har under 3 000 innbyggere og lavere skatteinntekt enn 110 pst. av landsgjennomsnittet vil motta regionaltilskudd i 2002.

Regionaltilskuddet sees i sammenheng med skjønnstilskuddet. Det betyr for eksempel at en kommune som mottar regionaltilskudd som følge av at innbyggertallet faller under 3 000 innbyggere, må påregne redusert skjønnstilskudd. Motsatt vil det bli vurdert økt skjønn til kommuner som mister regionaltilskuddet ved en økning i innbyggertallet.

Størrelsen på regionaltilskuddet blir gradert etter det geografiske virkeområdet for distriktpolitiske virkemidler (A-D). Område A har høyest prioritet ved bruk av distriktpolitiske virkemidler, område D har lavest prioritet.

Departementet foreslår at satsene på regionaltilskuddet oppjusteres i takt med prisstigningen for 2002.

¹ Basistilskuddet for 2002 er om lag 5,5 mill. kr.

Tabell 3.20 Gradering av regionaltilskudd etter prioriteringsområde for distriktpolitiske virkemiddel (i 1 000 kr).

Område	Beløp pr. kommune	
	2001	2002
Prioriteringsområde A	8 042	8 332
Prioriteringsområde B, C, D	3 485	3 610
Utenfor distriktpolitisk virkeområde	0	3 610

Post 64 Skjønnsstilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Fordelingen etter skjønn må ses i sammenheng med fordelingen etter objektive kriterier i den faste delen i inntektssystemet. Samlet skjønnsramme til kommunene og fylkeskommunene for 2002 ble av Stortinget fastsatt til 4 640 mill. kr ved behandlingen av kommuneproposisjonen 2002. Av dette var 2 914 mill. kr ordinært skjønn. Det overføres fra 2002 5,5 mill. kr fra Samferdselsdepartementets budsjett til det ordinære skjønnsstilskuddet (se nærmere omtale under kap. 572). Dette innebærer at den ordinære skjønnsrammen for 2002 økes til 2 920 mill. kr. Det ekstraordinære skjønn (tapskompensasjon) var i utgangspunktet beregnet til 1 726 mill. kr. Nye beregninger viser at ekstraordinært skjønn vil utgjøre 1 465 mill. kr i 2002. Samlet skjønnsramme for 2002 vil derfor utgjøre 4 385 mill. kr.

Den ordinære skjønnsrammen for kommunene er satt til 2 024,1 mill. kr for 2002. Ved fastsettelsen av skjønnsrammen for 2002 er det tatt utgangspunkt i en nominell videreføring av skjønnsrammen for 2001. Det er i tillegg satt av 87 mill. kr mer til kommuner med særlig ressurskrevende brukere. Videre er 175 mill. kr av Handlingsplan for eldreomsorgens særskilte tilskudd på Sosial- og helsedepartementets budsjett (kap. 670, post 61) lagt inn i skjønnsstilskuddet for å kunne ivareta de hensyn som har vært lagt til grunn i planperioden. For å kompensere kommuner som taper på endringene i inntektssystemet er det lagt inn 37 mill. kr ekstra i skjønnsrammen for 2002. Det er også lagt inn 50 mill. kr ekstra i kompensasjon til kommuner som får økonomiske vansker som følge av stor befolkningsendring.

Det er videre satt av midler til kompensasjon til enkelt kommuner som får store omfordelings-effekter som følge av at tilskuddet til den kommunale landbruksforvaltning legges inn i overgangsordningen i inntektssystemet fra 2002. Til sammen utgjør denne kompensasjonen 13,2 mill.

kr. Ved innføringen av løpende inntektsutjevning i 2000 gikk en over fra å utjevne inntekter basert på to år gamle skattetall til å utjevne inntekter basert på den løpende skatteinngangen gjennom året. Som følge av innføringen av løpende inntektsutjevning har skatteinngangen i 1999 falt bort som grunnlag for beregningen av inntektsutjevningen. Det er innenfor skjønnsrammen satt av 15 mill. kr for å kompensere kommuner som har tapt mye på dette.

Over skjønnsrammen til kommunene gis det kompensasjon knyttet til særlig ressurskrevende brukere av kommunale tjenester. I kommuneproposisjonen for 2002 la regjeringen i kap. 11 fram forslag til forbedring av dagens kompensasjonsordning for særlig ressurskrevende brukere. For å ivareta kommuner med mange særlig ressurskrevende brukere på en bedre måte, ble rammen til særlig ressurskrevende brukere innenfor skjønnspotten økt til 500 mill. kr for 2002. Enkelte kommuner får nye ressurskrevende brukere etter at fordelingen av skjønnsmidlene for 2002 er foretatt. Dette kan det særlig for mindre kommuner være vanskelig å håndtere. Ordningen med å søke departementet om forskudd på rammetilskudd uten krav om tilbakebetaling videreføres derfor i 2002.

Ordningen med tilskudd over ordinært skjønn til utviklings- og utredningsprosjekter i kommuneforvaltningen foreslås videreført i 2002 med inntil 25 mill. kr. Av dette foreslås det at inntil 8 mill. kr øremerkes til oppfølging av KOSTRA, jf. omtale under kap. 500, post 22. Departementet vil rapportere tilbake til Stortinget om bruk av skjønnsmidler til slike prosjekter i Kommuneproposisjonen for 2003.

Det ekstraordinære skjønnsstilskuddet

Det ekstraordinære skjønn er en kompensasjon til kommuner som tapte på omleggingen av inntektssystemet i 1997 og som ikke har fått dette tapet dekket gjennom regionaltilskudd. Uavhengig av størrelsen på egne inntekter har kommuner som tapte på omleggingen av inntektssyste-

Tabell 3.21 Skjønnskudd (mill. kr).

	Ordinært skjønnskudd	Ekstraordinært skjønnskudd	Sum
Kommuner	2 024,1	1 190,7	3 214,8

met i 1997 fått kompensasjon gjennom ekstraordinært skjønn.

Ut i fra ønsket om å få en jevnere inntektsfordeling foreslo regjeringen i kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 at det ekstraordinære skjønnet gradvis ble avvirket f.o.m. 2002. Ved behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen ga Stortinget tilslutning til regjeringens forslag. Det ekstraordinære skjønnet vil derfor gradvis avvikles i løpet av perioden 2002-2006. Det ekstraordinære skjønnet vil isolert sett pga. denne endringen reduseres med 20 pst. neste år.

Et fast trekk som har ligget inne i det ekstraordinære skjønnet til Oslo kommune flyttes over til hovedstadstilskuddet neste år. Dette medfører isolert sett at det ekstraordinære skjønnet til Oslo kommune øker med 36,2 mill. kr neste år.

Endrede betingelser for å motta regionaltilskudd, jf. nærmere omtale under post 63, medfører at 7 kommuner som i inneværende år ikke mottar regionaltilskudd, vil motta regionaltilskudd i 2002. Nivået på skjønnet til de 7 kommunene motregnes mot inntektsøkningen som regionaltilskuddet medfører. Det ekstraordinære skjønnet reduseres som følge av dette isolert sett med 20,2 mill. kr.

På grunn av at det ekstraordinære skjønnet skal avvikles i løpet av perioden 2002-2006 foreslår departementet at det ekstraordinære skjønnet ikke prisjusteres i 2002.

Post 65 Hovedstadstilskudd

I 1999 ble det innført et eget hovedstadstilskudd i inntektssystemet. Begrunnelsen for hovedstadstilskuddet er at Oslo har spesielle oppgaver som hovedstad. Disse oppgavene ble tidligere finansiert av selskapsskatten.

Hovedstadstilskuddet til Oslo kommune vil reduseres med 36,2 mill. kr i 2002. Siden 1998 har det ligget inne et fast trekk i det ekstraordinære skjønnet til Oslo kommune på 36,2 mill. kr. Dette trekket har sin bakgrunn i at det i 1998 ble overført midler fra skjønnskuddet til innbyggertilskuddet i inntektssystemet. Oslo kommune tjente på denne overføringen og ble derfor trukket i ekstraordinært skjønn. Siden det ekstraordinære skjønnet nå skal avvikles, foreslår departementet at dette trekket flyttes fra det ekstraordinære

skjønnet til hovedstadstilskuddet. Dette innebærer at det ekstraordinære skjønnet til Oslo kommune isolert sett øker med 36,2 mill. kr i 2002 og at hovedstadstilskuddet reduseres med tilsvarende beløp.

Departementet foreslår at hovedstadstilskuddet oppjusteres i takt med prisstigningen for 2002.

Post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd

I 2000 ble det satt i gang et fireårig forsøk med deling av øremerkede tilskudd som rammetilskudd i 20 kommuner. Et viktig formål med forsøket er å finne ut om inntekter som rammetilskudd bidrar til mer effektiv oppgaveløsning i kommunene. Det er både ønskelig å se om kommunene kan produsere billigere tjenester og om tjenesteytingen blir mer rettet mot innbyggernes behov. Forsøket vil også kunne si noe om betydningen av større handlefrihet for lokaldemokratiet.

De 20 kommunene som deltar i forsøket er: Stavanger, Nettet, Flakstad, Norddal, Namdals- eid, Søgne, Randaberg, Orkdal, Alta, Nord-Aurdal, Hurdal, Etne, Meldal, Nordreisa, Nore og Uvdal, Råde, Frogn, Nord-Odal, Tønsberg og Lillehammer. For hver forsøkskommune er det også valgt ut en sammenlikningskommune til hjelp i evalueringen av forsøket.

Det vises for øvrig til omtale under de aktuelle kapitlene og postene (jf. boks 3.4) i de ulike departementenes budsjettproposisjoner.

Beløp som normalt ville blitt bevilget til forsøkskommunene fra postene i boks 3.4 er overført til kap. 571, post 68 og utgjør 770,1 mill. kr. Ved behov vil det være adgang til å omdisponere mellom kap. 571, post 68 og postene som inngår i forsøket, jf. forslag til romertallsvedtak IV.

Ved behandlingen av kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 (St.prp. nr. 62 (1999-2000)) sluttet Stortinget seg til Regjeringens forslag om innlemming av en rekke øremerkede tilskudd i inntektssystemet. Kap. 670, post 61 Tilskudd til omsorgstjenester og kap. 673, post 63 Begrenset bruk av tvang er tilskudd som inngår i ramme-forsøket i 2001, men som skal innlemmes fra og med 2002. Fra og med 2002 vil midlene dermed bli utbetalt til forsøkskommunene gjennom inntekts-

systemet på samme måte som for andre kommuner.

I statsbudsjettet for 2002 foreslår regjeringen at underpost 14 Skoletilskuddet på kap. 221, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen, innlemmes i kap. 521, post 60 Integreringstilskudd på Kommunal- og regionaldepartementets budsjett. Endringen vil ikke ha konsekvenser for forsøkskommunene i og med at også kap. 521, post 60 Integreringstilskudd inngår i forsøket.

Evalueringen av forsøket finansieres av Kommunal- og regionaldepartementet og gjennomføres av Telemarksforskning. Aktuelle problemstillinger er om kommunene opplever større handlefrihet gjennom forsøket, om kommunene prioriterer annerledes enn tidligere og om innbyggernes tilfredshet med tjenestetilbudet endres som følge av forsøket. Evalueringen skal være slutført 1. januar 2005.

Boks 3.4 Tilskudd som inngår i forsøket med rammefinansiering av øremerkede tilskudd i 2002

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet:

Kap. 221, post 63 Tilskudd til skolefritidsordninger

Kap. 221, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen

Kap. 221, post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring

Kap. 221, post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler

Kap. 254, post 60 Tilskudd til norskopplæring for innvandrere

Kommunal- og regionaldepartementet:

Kap. 521, post 60 Integreringstilskudd

Kap. 550, post 61 Kommunale næringsfond

Kap. 586, post 63 Kompensasjon for utgifter til renter og avdrag

Sosial- og helsedepartementet:

Kap. 673, post 61 Oppfølging av ansvarsreformen for mennesker med psykisk utviklingshemming

Kap. 743, post 62 Tilskudd til psykiatri i kommuner

Barne- og familiedepartementet:

Kap. 840, post 60 Tilskudd til kommuner til krisetiltak

Kap. 856, post 60 Driftstilskudd til barnehager

Kap. 571 Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
21	Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet			5 000
60	Innbyggertilskudd	30 549 608	28 510 007	32 286 372
62	Nord-Norge-tilskudd	995 593	1 041 332	1 080 987
63	Regionaltilskudd	393 747	527 303	575 118
64	Skjønnstilskudd, kan nyttes under kap. 572 post 64	2 856 674	3 206 000	3 214 800
65	Hovedstadstilskudd	196 786	182 248	152 609
66	Overgangsordning ved innføring av løpende inntektsutjevning	250 869		
68	Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd	765 908	865 110	770 114
90	Forskudd på rammetilskudd	120 657		
	Sum kap. 571	36 129 842	34 332 000	38 085 000

For omtale av post 60-68 vises det til programkategoriomtalen

Post 21 Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet

Det siste tiåret har det vært økt fokus på hele det kommunale finansieringssystemet. Inntektssystemet ble både i 1994 og 1997 gjenstand for større revideringer, og også fra 2002 er det lagt opp til endringer i systemet både for kommuner og fylkeskommuner. Departementet har varslet en større revisjon om lag i 2006/07.

Gjennom inntektssystemet reguleres kommunenes skatteinntekter, samtidig som utgiftene skal utjevnes fullt ut gjennom innbyggertilskuddet/utgiftsutjevningen. Systemet ivaretar også distriktpolitiske målsetninger gjennom Nord-Norgetilskuddet og regionaltilskuddet. Departementet ser et klart behov for å styrke forskningsinnsatsen og kunnskapsinnhenting på hele det kommunaløkonomiske området. Et bredt faglig grunnlag er en forutsetning for å oppnå et mest mulig hensiktsmessig styringssystem, som også ivaretar behovet for fornyelse og omstilling i sektoren. Foruten å initiere kunnskapsutvikling, er

det behov for å kjøpe både data og enkelte tjenester, bl.a. i Statistisk sentralbyrå. Departementet foreslår derfor at det opprettes en ny post som er knyttet til kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet. For 2002 foreslår departementet at det settes av 5 mill. kr på denne posten.

Gjennom Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) rapporteres hovedtrekk i økonomi og tjenesteyting i kommunesektoren. Utvalget initierer også viktige utredninger innen feltet. For å få et bredt faglig grunnlag for det kommunale finansieringssystemet foreslås det at også TBU finansieres over denne posten.

Post 90 Forskudd på rammetilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet anslår at det i 2001 vil utbetales om lag 34 mill. kr i forskudd på rammetilskudd for 2002. Pengene vil bli tilbakebetalt i løpet av 2002, jf. kap. 3571.

I forslag til romertallsvedtak V bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 150 mill. kr i 2002 som forskudd på rammetilskudd til kommuner for 2003.

Kap. 3571 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
90	Tilbakeføring av forskudd	54 233	132 424	34 000
	Sum kap. 3571	54 233	132 424	34 000

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2000-2001) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi inntil 150 mill. kr i forskudd på rammetilskudd for 2002 til kommuner i statsbudsjettet for 2001. Departementet anslår at det i 2001 vil utbetales om lag 34 mill. kr i forskudd på rammetilskudd. Utbetalte forskudd vil bli tilbakebetalt i løpet av 2002.

Inntektssystemet for fylkeskommunene – langsiktig fordeling av sykehusuttrekk og endringer i perioden 2002-2006

Fra og med 2002 overtar staten ansvaret for de fylkeskommunale sykehusene m.m. Som følge av sykehusreformen reduseres fylkeskommunenes frie inntekter med om lag 25,1 mrd. kr (2001-kr). Dette tilsvarer 47,2 pst. av fylkeskommunenes frie inntekter. 83 prosent av uttrekket vil komme på skatt og 17 prosent av uttrekket vil komme på rammetilskuddet. Dersom Nord-Norgetilskuddet, ekstraordinært skjønn og hovedstadstilskuddet (til Oslo fylkeskommune) ikke skal øke sin relative andel av fylkeskommunenes frie inntekter, tilsier det at også disse tilskuddene reduseres med 47,2 prosent.

Når departementet skal trekke ut 25,1 mrd. kr av fylkeskommunenes frie inntekter, vil det tas utgangspunkt i regnskapstall, jf. nærmere omtale i kap. 2. Fordelingen av uttrekket basert på regnskapstall vil være den kortsiktige fordelingen av uttrekket. På lang sikt vil sykehusuttrekket være basert på objektive kriterier. Etter 5 år vil uttrekket gjennom overgangsordningen i inntektssystemet ha blitt omfordelt fra faktiske utgifter, til en fordeling etter objektive kriterier.

I kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) presenterte departementet beregninger som viste anslag på den kortsiktige og langsiktige fordelingen av sykehusuttrekket for den enkelte fylkeskommune. Tabell 3.22 viser oppdaterte beregninger for fordelingen av sykehusuttrekket. Endringer i forhold til tall som ble presentert i kommuneproposisjonen for 2002 har

for det første sammenheng med at den kortsiktige fordelingen av uttrekket er noe justert, jf. nærmere omtale i kap. 2. Det kortsiktige uttrekket til Oslo fylkeskommune er for eksempel redusert med om lag 102 mill. kr (2001 kr). Endringer har for det andre sammenheng med at departementet i de tall som ble presentert i kommuneproposisjonen for 2002 la til grunn at utgiftsbehovet til fylkeskommunene skulle reduseres med et beløp som tilsvarte det samlede uttrekket på vel 25 mrd. kr. Som omtalt i kap. 2 omfatter uttrekket både reduserte driftsutgifter som følge av sykehusreformen og reduserte kapitalutgifter som følge av gjeldsslette på 15,6 mrd. kr. Siden utgiftsutjevningen i inntektssystemet bare tar utgangspunkt i fylkeskommunenes driftsutgifter, vil det være mest korrekt å holde de reduserte kapitalutgiftene utenom ved fastsettingen av utgiftsbehovet. I de beregninger som presenteres i denne proposisjonen, har departementet lagt til grunn at fylkeskommunenes utgiftsbehov kun reduseres med 23,3 mrd. kr. Dette teknisk beregnede utgiftsbehovet har imidlertid ingen betydning for det *samlede* uttrekket. Utgiftsbehovet har kun betydning for den langsiktige fordelingen av uttrekket *mellom* fylkeskommunene (ved at utgiftsbehovet har betydning for omfordelingen gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet).

Kolonne 1 i tabell 3.22 viser kortsiktig fordeling av uttrekket. Nærmere omtale av den kortsiktige fordelingen av uttrekket er gitt i kap. 2. Kolonne 2 viser hvordan det langsiktige uttrekket vil bli etter fem år. Ved beregningen av det langsiktige uttrekket har departementet lagt følgende forutsetninger til grunn: skatteandelen skal være den samme både før og etter sykehusuttrekket, Nord-Norgetilskuddet, ekstraordinært skjønn og hovedstadstilskuddet skal reduseres med 47,2 pst., utgiftsbehovet skal reduseres med 23,3 mrd. kr og ny kostnadsnøkkel for fylkeskommunene skal legges til grunn for beregningen av rammetilskuddet. Kolonne 3 i tabell 3.22 viser differansen mellom det kortsiktige og langsiktige uttrekket. Positivt beløp i denne kolonnen betyr at fylkeskommunen tjener på sykehusreformen, negativt at fylkeskommunen taper. Kolonnen viser virknin-

Tabell 3.22 Kortsiktig og langsiktig fordeling av sykehusuttrekket.

	1	2	3	4	5
Fylke	Kortsiktig fordeling (1000 kr)	Langsiktig fordeling (1000 kr)	Differanse mellom kortsiktig og langsiktig Fordeling (1000 kr)	Differanse i kr pr. innbygger	Differanse i forhold til kommune-proposisjonen (1000 kr)
Østfold	1 323 311	1 348 265	-24 954	-99	-5 548
Akershus	2 355 189	2 458 019	-102 830	-218	-15 088
Oslo	4 025 890	3 353 919	671 971	1321	-141 475
Hedmark	1 089 297	1 070 065	19 232	102	520
Oppland	955 900	1 041 738	-85 838	-468	5 925
Buskerud	1 248 140	1 282 547	-34 407	-144	-3 849
Vestfold	1 045 537	1 153 166	-107 629	-501	-3 493
Telemark	863 667	914 615	-50 948	-308	2 633
Aust-Agder	538 543	545 714	-7 171	-70	7 779
Vest-Agder	792 515	818 182	-25 667	-164	8 754
Rogaland	1 775 506	1 900 673	-125 167	-331	12 926
Hordaland	2 145 089	2 276 198	-131 109	-301	18 494
Sogn og Fjordane	646 618	603 722	42 896	399	24 848
Møre og Romsdal	1 359 328	1 305 675	53 653	220	18 396
Sør-Trøndelag	1 269 437	1 384 840	-115 403	-436	-1 495
Nord-Trøndelag	728 207	705 335	22 872	180	10 500
Nordland	1 417 118	1 480 284	-63 166	-265	35 108
Troms	964 369	929 522	34 847	230	14 648
Finnmark	570 619	541 801	28 818	389	10 417
Landet	25 114 280	25 114 280	0	0	0

gen etter 5 år i 1 000 kr. Kolonne 4 viser tilsvarende virkning etter 5 år i kr pr. innbygger. Kolonne 5 viser differansen mellom beregningene som ble presentert i kommuneproposisjonen for 2002 og beregningene som presenteres i denne proposisjonen. Oslo får i kolonne 5 et avvik i forhold til beregningene i kommuneproposisjonen på 141 mill. kr. Dette avviket skyldes at det kortsiktige uttrekket er redusert med 102 mill. kr, jf. nærmere omtale i kap. 2. I samme retning trekker endringer i utgiftsbehovet.

Fordelingen av uttrekket etter objektive kriterier gir en noe annen fordeling av uttrekket enn fordelingen av uttrekket basert på regnskapstall. For at fylkeskommunene ikke skal oppleve en brå endring i tilskuddsnivå fra det ene året til det andre for de sektorene som fylkeskommunene fortsatt skal ha ansvaret for, vil sykehusuttrekket omfattes av overgangsordningen i inntektssystemet. Overgangsordningen sikrer at overgangen fra uttrekk basert på regnskapstall til det langsik-

tige uttrekket basert på objektive kriterier, skjer over fem år.

Oslo fylkeskommune vil antakeligvis få et negativt rammetilskudd neste år. Det vil si at Oslo vil få et større trekk gjennom inntektsutjevningen enn hva fylkeskommunen til sammen vil motta i øvrige rammetilskudd. Departementet legger opp til at Oslo kommunes rammetilskudd motregnes mot det Oslo som fylkeskommune får i negativt rammetilskudd. Oslos negative rammetilskudd henger sammen med utformingen av overgangsordningen for sykehusuttrekket. Oslo som fylkeskommune vil i løpet av perioden 2002-2006 få en betydelig økning i rammetilskuddet.

I løpet av perioden 2002-2006 skal det gjennomføres to endringer i inntektssystemet for fylkeskommunene: det ekstraordinære skjønnset skal avvikles og skatteandelen skal trappes opp til 50 pst. For en nærmere omtale av de to endringene henvises det til kap. 2 og kap. 9 i kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)). Departementet legger opp til at virknin-

gene av sykehusreformen og virkningene av endringene i inntektssystemet skal sees i sammenheng. Tabell 3.23 viser de samlede fordelingsvirkningene av sykehusreformen og endringene i inntektssystemet. Kolonne 1 viser hvor mye den enkelte fylkeskommune vinner/taper på sykehusreformen. Kolonne 2 viser hvor mye den enkelte fylkeskommune vinner/taper på endringene i inntektssystemet.

I kommuneøkonomiproposisjonen for 2001 ble det forutsatt at de tre nordligste fylkeskommunene skulle få full kompensasjon for det de taper på omleggingen av inntektssystemet gjennom økt Nord-Norgetilskudd. Departementet legger opp til at de tre nordligste fylkeskommunene skal få slik kompensasjon. Gevinsten Troms og Finnmark får som følge av sykehusreformen kommer imidlertid som et fratrekk på den kompensasjonen fylkeskommunene får på grunn av omleggingen av inntektssystemet. Dette medfører at Finnmark vil få kompensert 63 mill. kr gjennom økt Nord-Norgetilskudd. Troms fylkeskommune kommer ut med en gevinst når sykehusreformen

og endringene i inntektssystemet sees i sammenheng, Troms vil av den grunn ikke få kompensasjon for at de taper på omleggingen av inntektssystemet. Nordland fylkeskommune vil få kompensert for at fylkeskommunen taper 44,6 mill. kr på endringene i inntektssystemet gjennom en tilsvarende økning i Nord-Norgetilskudd. Alle fylkeskommunene må være med på å finansiere økningen i Nord-Norgetilskuddet til Nordland og Finnmark. Alle fylkeskommuner får derfor en reduksjon i innbyggertilskuddet på 24 kr pr. innbygger. Kolonne 3 i tabell 3.23 viser fordelingsvirkningene ved å øke Nord-Norgetilskuddet.

Kolonne 4 i tabell 3.23 viser hvor mye den enkelte fylkeskommune samlet sett vinner/taper på sykehusreformen og endringene i inntektssystemet etter 5 år. Kolonne 5 viser hvor mye den enkelte fylkeskommune samlet sett vinner/taper på sykehusreformen og endringene i inntektssystemet etter 5 år i kr pr. innbygger. Kolonne 6 viser hvor mye den enkelte fylkeskommune samlet sett vinner/taper på endringene i 2002 i kr pr. innbygger.

Tabell 3.23 Samlede fordelingsvirkninger av sykehusreformen og endringene i inntektssystemet.

	1	2	3	4	5	6
Fylke	Gevinst/tap på sykehus- reformen (1000 kr)	Gevinst/tap på endringene i inntekts- systemet (1000 kr)	Gevinst/tap på økt Nord- Norge- tilskudd (1000 kr)	Sum fordelings- virkninger (etter 5 år) (1000 kr)	Sum fordelings- virkninger i kr pr. innb. (etter 5 år)	Sum fordelings- virkninger i kr pr. innb. i 2002
Østfold	-24 954	14 773	-5 994	-16 175	-64	-13
Akershus	-102 830	43 144	-11 271	-70 957	-150	-30
Oslo	671 971	85 368	-12 148	745 191	1 465	293
Hedmark	19 232	-11 567	-4 489	3 176	17	3
Oppland	-85 838	-29 862	-4 380	-120 080	-655	-131
Buskerud	-34 407	15 379	-5 703	-24 731	-104	-21
Vestfold	-107 629	13 173	-5 135	-99 591	-463	-93
Telemark	-50 948	9 836	-3 954	-45 066	-272	-54
Aust-Agder	-7 171	5 966	-2 453	-3 658	-36	-7
Vest-Agder	-25 667	9 139	-3 746	-20 274	-129	-26
Rogaland	-125 167	25 439	-9 039	-108 767	-287	-57
Hordaland	-131 109	27 461	-10 387	-114 035	-262	-52
Sogn og Fjordane	42 896	-30 740	-2 569	9 587	89	18
Møre og Romsdal	53 653	636	-5 822	48 467	199	40
Sør-Trøndelag	-115 403	15 674	-6 325	-106 054	-400	-80
Nord-Trøndelag	22 872	-35 113	-3 039	-15 280	-120	-24
Nordland	-63 166	-44 585	38 895	-68 856	-289	-58
Troms	34 847	-22 349	-3 624	8 874	58	12
Finnmark	28 818	-91 772	61 185	-1 769	-24	-5
Landet	0	0	0	0	0	0

Samlet gir endringene i inntektssystemet og sykehusreformen forholdsvis stor omfordeling av inntekt mellom fylkeskommunene. Dersom en legger til grunn at alle fylkeskommuner skal kunne videreføre nåværende tjenestetilbud utenom sykehus, krever det at det settes inn kompenserende tiltak i forhold til de fylkeskommunene som taper mest. Departementet legger til grunn at ingen fylkeskommuner i 2002 skal få et større tap enn om lag 40 kr pr. innbygger som følge av endringene i inntektssystemet og sykehusreformen. For å finansiere dette er det lagt inn en økning i skjønnsrammen til fylkeskommuner som taper på 57,2 mill. kr.

Om de enkelte tilskuddene som blir fordelt gjennom inntektssystemet til fylkeskommunene

Det samlede rammetilskuddet til fylkeskommunene for 2002 blir bevilget over fire ulike poster på kap. 572 i statsbudsjettet:

- post 60 Innbyggertilskudd
- post 62 Nord-Norgetilskudd
- post 64 Skjønnsstilskudd
- post 65 Hovedstadstilskudd

Post 60 Innbyggertilskudd

Størrelsen på innbyggertilskuddet utgjøres av differansen mellom de samlede rammeoverføringer og summen av postene 62-65. Det inntektsutjevnerende tilskuddet har siden innføringen av løpende inntektsutjevning i 2000 inngått i post 60.

Innbyggertilskuddet blir i utgangspunktet beregnet som et likt beløp pr. innbygger til alle fylkeskommuner. Deretter blir tilskuddet justert for den enkelte fylkeskommune for følgende:

- omfordeling gjennom utgiftsutjevningen basert på kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene.
- omfordeling av skatteinntekter gjennom inntektsutjevningen.
- overgangsordningen for regelendringer, oppgaveendringer, innlemming av øremerkede tilskudd m.m.
- innlemming av øremerkede tilskudd m.m. som ikke omfattes av overgangsordningen.

Beregningen av innbyggertilskuddet er vist i Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002) for Kommunal- og regionaldepartementet ("Grønt hefte"). Inntektsutjevningen blir beregnet fortløpende i 2002. Beregningen av inntektsutjevningen dokumenteres på Kommunal- og regionaldepartementets internett-side for løpende inntektsutjevning: <http://odin.dep.no/krd/norsk/prosjekt/liu>.

Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene

Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene endres fra og med 2002 som følge av sykehusreformen og fordi to øremerkede tilskudd på til sammen 715 mill. kr ble innlemmet i inntektssystemet i 2001, uten at kostnadsnøkkelen ble endret den gang.

Dagens kostnadsnøkkel er tilpasset dagens oppgavestruktur. Kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene må derfor endres når staten overtar ansvaret for sykehusene f.o.m. 2002. Dagens kostnadsnøkkel omfatter helsesektoren, videregående skole og samferdselssektoren. Kostnadsnøkkelen for helsesektoren kan igjen splittes opp i fem deltjenester: somatiske spesialisthelsetjenester, psykisk helsevern, tannhelsetjenester, institusjoner for rusmisbrukere og barneverninstitusjoner. I 2002 vil staten overta ansvaret for somatiske spesialisthelsetjenester og psykisk helsevern. Disse områdene trekkes derfor ut av kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene f.o.m. 2002. Som følge av at fylkeskommunenes utgifter til helsesektoren blir sterkt redusert som følge av sykehusreformen, vil også helsesektorens relative andel av fylkeskommunenes utgiftsbehov bli sterkt redusert. Mens helsesektoren har vært den største fylkeskommunale sektoren fram til i dag, blir videregående opplæring den dominerende sektoren fra 2002.

I 2001 ble to øremerkede tilskudd over Samferdselsdepartementets budsjett innlemmet i inntektssystemet. Dette gjaldt tilskudd til fylkesvegformål på 250,9 mill. kr og avgiftskompensasjon til rutebiler på 464 mill. kr. I og med at kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene må endres i 2002 på grunn av sykehusreformen, har departementet nå også justert vektene for samferdsel i kostnadsnøkkelen.

Tabell 3.24 viser kostnadsnøkkelen for fylkeskommunene i 2002.

Tabell 3.24 Kostnadsnøkkel for fylkeskommunene.

Kriterium	Vekt
Innbyggere 0-15 år.....	0,075
Innbyggere 16-18 år.....	0,483
Innbyggere 19-34 år.....	0,040
Innbyggere 35-66 år.....	0,051
Innbyggere 67-74 år.....	0,010
Innbyggere 75 år og over.....	0,010
Skilte og separerte 16-59 år.....	0,031
Rutenett til sjøs	0,029
Innbyggere bosatt spredtbygd.....	0,020
Areal.....	0,007
Storbyfaktor.....	0,015
Befolkning på øyer	0,008
Vedlikeholdskostnader (veg)	0,058
Reinvesteringskostnader (veg).....	0,029
Søkere yrkesfag	0,134
Sum	1,000

Tabell 3.25 Nord-Norgetilskudd.

	Kr pr. innbygger
Nordland.....	774
Troms.....	882
Finnmark	1 206

En nærmere omtale av endringene i kostnadsnøkkel for fylkeskommunene er gitt i kap. 2 i kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2001-2002)).

Inntektsutjevning

Inntektsutjevningen skal utjevne forskjeller mellom fylkeskommunenes skatteinntekter. Inntektsutjevningen vil i 2002 være basert på at fylkeskommuner med skatt under 120 pst. av landsgjennomsnittet får kompensert 90 pst. av forskjellen mellom egen skatt og et referansenivå på 120 pst. Det er ingen trekkordning for fylkeskommuner med høye skatteinntekter.

Post 62 Nord-Norge-tilskudd

Regjeringen ønsker som ledd i sin distrikts- og regionalpolitikk å sikre at fylkeskommuner i Nord-Norge kan gi et minst like godt tjenestetil-

bud som ellers i landet. Fylkeskommuner i Nord-Norge får derfor et eget tilskudd. Tilskuddet blir utbetalt som en sats for hver fylkeskommune.

Som følge av sykehusreformen reduseres fylkeskommunenes frie inntekter med 47,2 pst. i 2002. For at Nord-Norge-tilskuddet ikke skal øke sin relative andel av fylkeskommunenes frie inntekter vil Nord-Norge-tilskuddet isolert sett reduseres med 47,2 pst. i 2002.

Nordland og Finnmark fylkeskommune skal, som omtalt under avsnittet om sykehusreformen og endringene i inntektssystemet, få kompensasjon for at de taper på endringene som skal gjennomføres i inntektssystemet i perioden 2002-2006. I 2002 vil kompensasjonen Nordland og Finnmark skal få gjennom økt Nord-Norge-tilskudd beløpe seg til henholdsvis 8,9 og 12,6 mill. kr¹.

Tabell 3.25 viser satsene for Nord-Norge-tilskuddet i 2002. Departementet foreslår at satsene for Nord-Norge-tilskuddet oppjusteres i takt med prisstigningen for 2002.

¹ I og med at endringene i inntektssystemet skal gjennomføres gradvis over 5 år, vil også kompensasjonen som de nordligste fylkeskommunene skal få gjennom Nord-Norge-tilskuddet innføres gradvis. Kompensasjonen vil øke etter hvert som endringene i inntektssystemet får større gjennomslag.

Tabell 3.26 Skjønnstilskudd (mill. kr).

	Ordinært skjønnstilskudd	Ekstraordinært skjønnstilskudd	Sum
Fylkeskommuner	895,7	274, 2	1 169,9

Post 64 Skjønnstilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til fylkeskommuner etter skjønn. Fordelingen etter skjønn må ses i sammenheng med fordelingen etter objektive kriterier i den faste delen i inntektssystemet. Stortinget fastsatte i forbindelse med Kommuneproposisjonen for 2002 den totale skjønnsrammen for kommunene og fylkeskommunene. Dette er nærmere omtalt under kap. 571, post 64.

Den ordinære skjønnsrammen til fylkeskommunene er satt til 895,7 mill. kr for 2002. Skjønnsrammen er i utgangspunktet videreført på samme nominelle nivå som i 2001. Det er i tillegg lagt inn 57,2 mill. kr for å kompensere fylkeskommuner som samlet sett taper på sykehusreformen og omleggingen av inntektssystemet. Utover dette er det lagt inn 200 mill. kr som bidrag til å rette opp ubalansen i fylkeskommunenes økonomi, jf. Stortingets behandling av kommuneproposisjonen 2002. Fra 2002 overtar Buskerud fylkeskommune ansvaret for den framtidige lokale kollektivtransporten mellom Drammen og Hønefoss som erstatning for det tidligere lokaltogtilbudet på Randsfjordbanen. Fylkeskommunen kompenseres med 5,5 mill. kr over skjønnstilskuddet for 2002. I forbindelse med at øremerket tilskudd til landslinjer mv. (kap. 231 post 60 på Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett) foreslås avvirket fra 2002, blir det innenfor skjønnsrammen gitt kompensasjon til fylkeskommuner med relativt mange landslinjer.

Det ekstraordinære skjønnstilskuddet

Det ekstraordinære skjønnnet er en kompensasjon til fylkeskommuner som tapte på omleggingen av

inntektssystemet i 1997. I forbindelse med kommuneproposisjonen for 2002 ble fylkeskommunenes ekstraordinære skjønn for 2002 anslått til 519,2 mill. kr. Nye beregninger viser at størrelsen på det ekstraordinære skjønnnet vil bli 274,2 mill. kr i 2002. Differansen mellom beregningene har sammenheng med at departementet nå har innarbeidet at det ekstraordinære skjønnnet skal reduseres i 2002 som følge av sykehusreformen.

Som følge av sykehusreformen reduseres det ekstraordinære skjønnnet til fylkeskommunene isolert sett med 47,2 pst. i 2002 (tilsvarende den prosentvise reduksjonen i de frie inntektene).

Det ekstraordinære skjønnnet skal gradvis avvikles i løpet av perioden 2002-2006, og vil i denne perioden reduseres med 1/5 hvert år.

Samlet medfører sykehusreformen og den gradvise avviklingen av tilskuddet at det ekstraordinære skjønnnet reduseres med om lag 375 mill. kr i 2002.

Post 65 Hovedstadstilskudd

I 1999 ble det innført et eget hovedstadstilskudd i inntektssystemet. Begrunnelsen for hovedstadstilskuddet er at regjeringen vurderer det slik at Oslo har spesielle oppgaver som hovedstad. Disse oppgavene ble tidligere finansiert av selskapsskatten.

Hovedstadstilskuddet til Oslo fylkeskommune vil reduseres med 47,2 pst. i 2002 som følge av sykehusreformen. Departementet foreslår at hovedstadstilskuddet oppjusteres i takt med pristigningen for 2002.

Kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap 3572)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Innbyggertilskudd	16 168 668	15 966 100	12 456 810
62	Nord-Norge-tilskudd	673 300	704 600	407 656
64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571 post 64</i>	1 179 400	1 268 000	1 169 900
65	Hovedstadstilskudd	132 600	127 300	69 634
66	Overgangsordning ved innføring av løpende inntekstutjevning	23 057		
90	Forskudd på rammetilskudd	20 555		
	Sum kap. 572	18 197 580	18 066 000	14 104 000

For omtale av post 60-65 henvises det til omtale under programkategoriomtalen

Post 90 Forskudd på rammetilskudd

Kommunal- og regionaldepartementet har hittil i 2001 ikke utbetalt forskudd på rammetilskudd til

noen fylkeskommuner. I forslag til romertallsvedtak V bes det om Stortingets samtykke til at det kan utbetales inntil 50 mill. kr i 2002 som forskudd på rammetilskudd til fylkeskommuner for 2003.

Kap. 3572 Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 572)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
90	Tilbakeføring av forskudd		22 555	
	Sum kap. 3572		22 555	

Post 90 Tilbakeføring av forskudd

Ved behandlingen av St.prp. nr. 1 (2000-2001) fikk Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å gi inntil 50 mill. kr i forskudd på rammetilskudd

for 2002 til fylkeskommuner i statsbudsjettet for 2001. Departementet har hittil i 2001 ikke utbetalt forskudd på rammetilskudd til noen fylkeskommuner.

Samlet vekst i kommunesektorens rammeoverføringer

Tabell 3.27 Tilskudd gjennom inntektssystemet 2001 og 2002.

	Anslag på regnskap 2001	Korrigert 2001	Forslag 2002	Faktisk vekst 01/02	Korrigert vekst 01/02
Innbyggertilskudd	29 795 916	32 687 136	32 286 372	8,4	-1,2
Nord-Norgetilskudd	1 041 332	1 041 332	1 080 987	3,8	3,8
Regionaltilskudd	527 303	527 303	575 118	9,1	9,1
Skjønnstilskudd	3 231 000	3 405 742	3 214 800	-0,5	-5,6
Hovedstadstilskudd	182 248	147 306	152 609	-16,3	3,6
Forsøk rammefinansiering	909 858	735 052	770 114	-15,4	4,8
<i>Sum kommuner</i>	<i>35 687 657</i>	<i>38 543 871</i>	<i>38 080 000</i>	<i>6,7</i>	<i>-1,2</i>
Innbyggertilskudd	16 355 191	12 739 306	12 456 810	-23,8	-2,2
Nord-Norgetilskudd	704 600	372 029	407 656	-42,1	9,6
Skjønnstilskudd	1 268 000	966 981	1 169 900	-7,7	21,0
Hovedstadstilskudd	127 300	67 214	69 634	-45,3	3,6
<i>Sum fylkeskommuner</i>	<i>18 455 091</i>	<i>14 145 530</i>	<i>14 104 000</i>	<i>-23,6</i>	<i>-0,3</i>
<i>Sum kommunesektor</i>	<i>54 142 748</i>	<i>52 689 401</i>	<i>52 184 000</i>	<i>-3,6</i>	<i>-1,0</i>

Tabell 3.27 viser tilskudd gjennom inntektssystemet i 2001 før og etter korreksjoner for oppgaveendringer, regelendringer og innlemminger av øremerkede tilskudd. Tabellen er i nominelle kr. Tabellen viser også regjeringens forslag til bevilgning for 2002 fordelt på de ulike postene i rammetilskuddet. Kolonne 1 viser anslag på tildeling for 2001 til kommuner og fylkeskommuner. Kolonne 2 viser den samme tildelingen korrigert for oppgaveendringer m.v. Hensikten med å korrigere for oppgaveendringer er å gjøre tallstørrelsene for de to årene sammenlignbare. Oppgaveendringene det er korrigert for, er nærmere omtalt nedenfor. Kolonne 3 viser regjeringens forslag til bevilgning for 2002.

Ved behandlingen av St.prp. nr. 62 (1999-2000) Om kommuneøkonomien 2001 mv. sluttet et flertall i Kommunalkomiteen seg til regjeringens forslag om gradvis å trappe opp skattenes andel av kommunesektorens inntekter fra om lag 44 til 50 pst. Skattenes andel av kommunesektorens inntekter i 2001 er i Nasjonalbudsjettet anslått til 46,9 pst. Regjeringen forslår at skatteandelen trappes opp til 48 pst. i 2002. Som følge av målsetningen om økt skatteandel, er rammetilskuddet til kommunesektoren redusert i 2002.

Endringer i oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåer, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd m.v.

Ved innføringen av merverdiavgift på tjenester fra 1. juli 2001 ble det i opplegget for 2001 lagt til

grunn at kommunesektoren skulle kompenseres for økte merutgifter som følge av reformen. Kommunesektoren er i inneværende år kompensert med 140 mill. kr, fordelt med 92 mill. kr på kommunene og 49 mill. kr på fylkeskommunene. I og med at reformen ble iverksatt 1. juli 2001, har reformen halvårsvirkning i år, mens resterende halvårsvirkning påløper i 2002.

I Revidert nasjonalbudsjett 2001 varslet regjeringen at en ville komme tilbake til spørsmålet om økt kompensasjon for kommunesektoren i forbindelse med statsbudsjettet for 2002. Nye beregninger viser at helårsvirkningen av reformen kan anslås til om lag 600 mill. kr over de to årene, om lag 320 mill. kr høyere enn opprinnelig anslått. Av samlet helårsvirkning på om lag 600 mill. kr, kan 105 mill. kr knyttes til helseforetakene.

Kommunesektorens merutgifter er som følge av merverdiavgiftsreformen for inneværende år oppjustert fra 140 til 300 mill. kr. Merutgiftene for inneværende år forutsettes finansiert innenfor merskatteveksten på 1,7 mrd. kr. Som følge av at kommunesektorens merutgifter er oppjustert, er den anslåtte prisveksten for kommunale tjenester i 2001 økt fra 4 ¾ pst. til 5 pst.

Helårsvirkningen av reformen er økte utgifter til kommunesektoren på 600 mill. kr, hvorav 105 mill. kr er knyttet til helseforetakene. For 2002 er det lagt inn full kompensasjon for kommunesektorens merutgifter knyttet til reformen. Tabell 3.28 viser hvordan merkostnadene er kompensert i 2002, inklusive kompensasjon til helseforetakene.

Tabell 3.28 Kompensasjon av merutgifter knyttet til momsreformen i 2002 (2001-kr).

	2002
Kompensasjon gjennom rammetilskuddet i 2001 (kompensasjonen videreføres til 2002)	140 000
Kompensasjon gjennom rammetilskuddet i 2002.....	107 500
Kompensasjon gjennom deflatoren (2001-2002).....	247 500
Kompensasjon knyttet til de nye helseforetakene.....	105 000
Sum kompensasjon for merutgifter knyttet til merverdiavgiftsreformen	600 000

Kommunesektoren ble i opplegget for 2001 kompensert gjennom rammetilskuddet med 140 mill. kr. Denne kompensasjonen vil bli videreført til 2002. Videre legges ytterligere 107,5 mill. kr inn i rammetilskuddet i 2002 for å kompensere kommunesektoren for anslåtte merutgifter knyttet til reformen utover anslagene lagt til grunn i saldert budsjett 2001. Videre er 247,5 mill. kr kompensert ved at kommunesektorens utgifter knyttet til merverdiavgiftsreformen er innarbeidet i prisindeksen (deflatoren) for kommunale tjenester for 2002. Om lag 105 mill. kr av kompensasjonen er knyttet til helseforetakene.

I budsjettet for 2002 vil det som tidligere år bli gjort en rekke korrigeringer i rammetilskuddet for endringer i oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene, regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd m.v. Rammetilskuddet til kommunene vil for 2002 bli korrigert for fire endringer som vil omfattes av overgangsordningen. Overgangsordningen sørger for at overgangen fra opprinnelig fordeling til fordeling etter kriteriene i inntektssystemet vil ta fem år. For en nærmere beskrivelse av hvordan beløpene vil bli fordelt, henvises det til Beregningsteknisk dokumentasjon til St.prp. nr. 1 (2001-2002) for Kommunal- og regionaldepartementet (Grønt hefte). Endringene som rammetilskuddet vil bli korrigert for i 2002, er oppgitt i 2001-kr:

- Det øremerkede tilskuddet til begrenset bruk av tvang innlemmes i rammetilskuddet i 2002. 93,6 mill. kr overføres fra kap. 673, post 63 på Sosial- og helsedepartementets budsjett. (5,4 mill. kr overføres fra kap. 571, post 68 til kap. 571, post 60).
- Ved behandlingen av St.meld. nr. 14 (2000-2001) sluttet Stortinget seg til regjeringens forslag om å innlemme det generelle tilskuddet til de kirkelige fellesrådene i rammetilskuddet til kommunene. 109 mill. kr vil overføres fra kap. 294, post 72 til rammetilskuddet for kommunene i 2002.
- Internatene i Karasjok og Kautokeino er overført til kommunene. Kommunene kompenseres økonomisk ved at de øremerkede tilskuddene til institusjonene legges inn i rammetil-

skuddet fra 2002. Totalt overføres 6,216 mill. kr fra kap. 222, post 1 til rammetilskuddet for kommunene.

- Innføring av individuell rett til grunnskoleopplæring for voksne fra 1. august 2002 omfatter også flyktninger og asylsøkere i alderen 16-20 år. Særtilskuddet på kap. 254, post 62 legges derfor inn i rammetilskuddet fra 2002. Totalt overføres 34,5 mill. kr til rammetilskuddet for kommunene.

Rammetilskuddet til kommunene vil også bli korrigert for endringer som ikke vil bli omfattet av overgangsordningen. Tallene er her oppgitt i 2001-kr:

- Det øremerkede tilskuddet til omsorgstjenester innlemmes i inntektssystemet i 2002. 3,442 mrd. kr overføres fra kap. 670, post 61 på Sosial- og helsedepartementets budsjett til inntektssystemet. (Om lag 208 mill. kr overføres fra rammefinansieringsforsøket (kap. 571, post 68) og legges inn i det generelle rammetilskuddet). For å unngå fordelingsvirkninger ved innlemmingen av tilskuddet, er kostnadsnøkkelen for kommunene endret.
- Som følge av økt antall elever i private skoler, vil rammetilskuddet til kommunene reduseres med 15 mill. kr.
- Enkelte kommuner og fylkeskommuner har merutgifter knyttet til tospråkighet (norsk – samisk). Berørte kommuner har fått kompensasjon over skjønnstilskuddet i rammetilskuddet. I 2001 er det bevilget 10,2 mill. kr over skjønnstilskuddet til disse kommunene. Fra og med 2002 vil disse midlene overføres fra rammetilskuddet til Sametinget. Sametinget får da ansvaret for å fordele midlene til de aktuelle kommunene.
- Rammetilskuddet økes med 103,4 mill. kr for å kompensere kommunene for anslåtte merutgifter knyttet til merverdiavgiftsreformen, utover anslagene som ble lagt til grunn i saldert budsjett 2001. For øvrig omtale av kompensasjon for merverdiavgiftsreformen henvises det til den generelle omtalen av kompensasjonen i begynnelsen av dette avsnittet.

- Rammetilskuddet økes med 25 mill. kr for å dekke kommunenes økte utgifter til opphold i leirskoler i 2002. Økningen i kommunenes utgifter har sammenheng med bortfall av egenandeler ved opphold i leirskoler. Bestemmelsen om bortfall av egenandeler trer i kraft f.o.m. 1. august 2002. Tiltaket får derfor 5/12 effekt i 2002.
- Kommunene har i inneværende år blitt kompensert med 946 mill. kr for økte utgifter til barne- og etterlattepensjon. Kompensasjonen for økte utgifter til barne- og etterlattepensjon vil ikke bli videreført.
- I forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett ble det vedtatt en særskilt bevilgning for 2001 på 25 mill. kr til kraftkommuner som har fått en vesentlig reduksjon i inntektene fra eiendomsskatt på kraftanlegg. Denne bevilgningen vil ikke bli videreført.

Rammetilskuddet til *fylkeskommunene* vil for 2002 bli korrigert for følgende endringer som vil bli omfattet av overgangsordningen. Tallene er her oppgitt i 2001-kr:

- Som følge av sykehusreformen vil fylkeskommunenes frie inntekter reduseres med om lag 25,1 mrd. kr. Uttrekket vil dels komme på skatt, dels på rammetilskudd. Rammetilskuddet til fylkeskommunene vil reduseres med 4,228 mrd. kr som følge av sykehusreformen.
- Fra 1. januar får fylkeskommunene ansvar for å dekke utgiftene ved teoriopplæring for læringer i støperifaget. Midler som har vært bevilget til formålet over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett, kr 400 000 på kap. 234, post 1 og kr 400 000 på kap. 239, post 75, dvs. kr 800 000, legges da inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene.
- Som følge av at regjeringen vil sikre at alle fylkeskommuner skal ha en ordning med ungdomskort, samt at det introduseres en landsomfattende ordning med skole- og studentmoderasjon på periodekort og lignende, kompenseres fylkeskommunene med en økning i rammetilskuddet på 26,1 mill. kr. Rabattordningene vil tre i kraft f.o.m. 1. august 2002. Tiltakene får derfor 5/12 effekt i 2002.
- Lærebedrifter får tilskudd etter satser fastsatt av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, med hjemmel i forskrift til opplæringslova § 11-1 og 11-6. Det vises til nærmere omtale i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett i programkategori 07.20 Grunnskole og videregående opplæring. Reglene for tilskudd til lærebedrifter er res-

surskrevende å administrere og det kan være vanskelig for bedrifter å få oversikt over de ulike tilskuddene under ordningen. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslår derfor å forenkle tilskuddsordningen til bedrifter som tar inn læringer, slik at antall tilskudd blir færre. Samtidig foreslås det å innlemme det øremerkede tilskuddet til lærebedrifter (kap. 223, post 70) i rammetilskuddet. Rammetilskuddet til fylkeskommunene øker da med 227,7 mill. kr. Dette betyr at fylkeskommunene får hele det finansielle ansvaret for læringeordningen. Det ekstraordinære tilskuddet til læringer med særskilte behov foreslås imidlertid fortsatt bevilget over Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets budsjett. Dette fordi læringer ikke har rett til spesialundervisning på samme måte som elever og lærekandidater. Av hensyn til det samlede budsjettopplegget er det i St.prp. nr. 1 for Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet foreslått en reduksjon i tilskuddssatsene til bedrifter som tar inn læringer. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet vil beregne nye satser for tilskudd til lærebedrifter, slik at det blir overensstemmelse mellom de økonomiske rammene og de forpliktelsene fylkeskommunene får.

Rammetilskuddet til fylkeskommunene vil også bli korrigert for endringer som ikke vil bli omfattet av overgangsordningen. Tallene er her oppgitt i 2001-kr:

- Som følge av økt antall elever i private skoler, vil rammetilskuddet til fylkeskommunene reduseres med 41,6 mill. kr.
- Rammetilskuddet økes med 4 mill. kr for å kompensere fylkeskommunene for anslåtte merutgifter knyttet til momsreformen, utover anslagene som ble lagt til grunn i saldert budsjett 2001. For øvrig omtale av kompensasjon for merverdiavgiftsreformen henvises det til den generelle omtalen av kompensasjonen i begynnelsen av dette avsnittet.
- Fylkeskommunene har i inneværende år blitt kompensert med 304 mill. kr for økte utgifter til barne- og etterlattepensjon. Kompensasjonen for økte utgifter til barne- og etterlattepensjon vil ikke bli videreført. Rammetilskuddet til fylkeskommunene reduseres derfor med 304 mill. kr i 2002.
- Fra 2002 overtar Buskerud fylkeskommune ansvaret for den framtidige lokale kollektivtransporten mellom Drammen og Hønefoss som erstatning for det tidligere lokaltogtilbu-

det på Randsfjordbanen. 5,3 mill. kr vil som følge av dette overføres fra Samferdselsdepartementets budsjett og legges inn i skjønnsde-

len i rammetilskuddet som kompensasjon til Buskerud fylkeskommune.

Kap. 573 Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v.			15 645 600
61	Tilskudd til feriepenger/likviditetsstyrking			2 295 000
62	Tilskudd til utstyr			764 000
	Sum kap. 573			18 704 600

Ved behandlingen av Kommuneproposisjonen 2002 sluttet Stortinget seg til følgende når det gjelder det økonomiske oppgjøret ved statens overtakelse av spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene:

- staten overtar fylkeskommunal gjeld på om lag 15,7 mrd. kr
- staten dekker fylkeskommunenes feriepenger knyttet til spesialisthelsetjenestene på om lag 2,3 mrd. kr.

Post 60 Tilskudd til sletting av gjeld m.v.

Departementet har i Kommuneproposisjonen for 2002 (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) redegjort for detaljene i gjeldsoppgjøret. All dokumentert gjeld knyttet til spesialisthelsetjenesten i fylkeskommunene skal kunne slettes. Etter å ha mottatt revi-

sorattest fra alle fylkeskommunene, er det foretatt korreksjoner for enkelte fylkeskommuner i forhold til Kommuneproposisjonen for 2002, jf. tabell 3.29.

Tall innhentet fra fylkeskommunene viser at samlet gjeld i fylkeskommunene ved utgangen av år 2000 var om lag 21,4 mrd. kr (ekskl. Oslo). Samlet sykehusgjeld er om lag 13,3 mrd. kr (inkl. Oslo). I tillegg tilføres fylkeskommunene et beløp på om lag 2,4 mrd. kr utover den innrapporterte sykehusgjelden. For de fylkeskommuner som har en lavere samlet gjeld pr. innbygger enn gjennomsnittlig sykehusgjeld pr. innbygger, blir gjeldssletten begrenset til å omfatte den samlede gjelden. Eventuell justering av gjeldsoppgjøret for endringer i 2001 vil bli foretatt i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2002.

Tabell 3.29 Gjeldsslette – endringer i forhold til Kommuneproposisjonen for 2002 (i mill. kr).

	Sum gjelds- slette Kom.prp	Endring sykehusgjeld	Endring i gjeldsslette utover sykehusgjeld	Sum gjelds- slette St.prp. nr. 1	Andel i prosent
Østfold.....	741,7	-15,2	15,2	741,7	4,7
Akershus.....	967,1	0	0,0	967,1	6,2
Oslo	1 516,3	0	0,0	1 516,3	9,7
Hedmark	559,1	0	0,0	559,1	3,6
Oppland.....	545,9	0	0,0	545,9	3,5
Buskerud	707,6	0	0,0	707,6	4,5
Vestfold.....	979,4	0	0,0	979,4	6,3
Telemark.....	789,0	0	0,0	789,0	5,0
Aust-Agder	369,0	0	0,0	369,0	2,4
Vest-Agder	880,5	0	0,0	880,5	5,6
Rogaland	1 115,2	-55,1	55,1	1 115,2	7,1
Hordaland	1 762,4	0	0,0	1 762,4	11,3
Sogn og Fjordane.....	417,5	0	0,0	417,5	2,7
Møre og Romsdal	726,6	0	0,0	726,6	4,6
Sør-Trøndelag	902,9	-58,1	0,0	844,8	5,4
Nord-Trøndelag	701,7	0	0,0	701,7	4,5
Nordland	539,1	0	0,0	539,1	3,4
Troms.....	1 249,9	0	0,0	1 249,9	8,0
Finnmark	227,0	5,9	0,0	232,9	1,5
Sum	15 697,8	-122,5	70,3	15 645,6	100,0

Post 61 Tilskudd til feriepenger/likviditetsstyrking

Som en del av oppgjøret til fylkeskommunene, bevilges det om lag 2,3 mrd. kr til feriepenger/likviditetsstyrking. Det forutsettes at fylkeskommunene skal overføre opptjente feriepenger i 2001 for ansatte som berøres av sykehusreformen til helseforetakene. Disse utgiftene anslås til 2,9 mrd. kr og føres som utgift i fylkeskommunenes regnskap i 2001.

Regnskapsprinsippet for utgiftsføring av feriepenger ble endret i 1992 fra kontantprinsippet til anordningsprinsippet. Utbetalingen av feriepenger i 1992 ble da ført mot fylkeskommunenes egenkapital. Bevilgningen til feriepenger retter

seg mot kontantutbetalingen i 1992. En finner det rimelig at staten kompenserer fylkeskommunene for denne delen av feriepengekravet knyttet til spesialisthelsetjenesten, når denne overføres til staten. Dette beløpet er anslått til noe under 1,3 mrd. kr.

Fremskrevet med pengemarkedsrenten, kan den forrentede verdien av dette beløpet ved utgangen av 2001 anslås til om lag 2,3 mrd. kr. Dette er en engangsbevilgning som foreslås overført fylkeskommunene i 2002.

Nedenstående tabell viser fordelingen av beløpet på 2,3 mrd. kr som tilsvarer nominell utbetaling av feriepenger i fylkeskommunene i 1992 samt rentekompensasjon for perioden fra utbetaling 1992 og fram til oppgjøret.

Tabell 3.30 Feriepengekompensasjon/likviditetsstyrking.

	Kompensasjon i 2001-nivå
Østfold.....	124,2
Akershus.....	167,4
Oslo	340,8
Hedmark.....	89,2
Oppland.....	81,4
Buskerud.....	107,7
Vestfold	97,1
Telemark.....	84,3
Aust-Agder.....	44,5
Vest-Agder	75,9
Rogaland	166,1
Hordaland.....	229,7
Sogn og Fjordane.....	53,7
Møre og Romsdal	122,7
Sør-Trøndelag	176,7
Nord-Trøndelag	58,2
Nordland.....	111,4
Troms.....	127,8
Finnmark	36,3
Sum	2 295,0

Post 62 Tilskudd til utstyr

Planen for utstyrsinvesteringer i norske sykehus er utformet som en statlig refusjonsordning, der staten dekker 60 pst. av dokumenterte anskaffelser i fylkeskommunene. Fylkeskommunene forskutterer de statlige tilskuddene til utstyrsplanen. Dette innebærer at fylkeskommunene i 2002 har krav på å få dekket utgifter knyttet til utstyrsplanen i 2001. Det budsjetteres med 764 mill. kr i 2002. En vil komme tilbake til det endelige bevilgningsnivået på posten i Revidert nasjonalbudsjett 2002.

Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker

Samlede utgifter under programområde 14

(i 1 000 kr)					
Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
14.10	Bolig og bomiljø	13 309 680	17 691 650	17 962 350	1,5
14.20	Bygningssaker	28 258	27 600	31 300	13,4
	Sum område 14	13 337 938	17 719 250	17 993 650	1,5

Samlede inntekter under programområde 14

(i 1 000 kr)					
Kat.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
14.10	Bolig og bomiljø	10 080 256	11 735 384	13 071 810	11,4
14.20	Bygningssaker	11 616	11 275	12 200	8,2
	Sum område 14	10 091 872	11 746 659	13 084 010	11,4

Under programområde 14 blir Regjeringens politikk for bolig- og bygningssektoren presentert. Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø, er i hovedsak knyttet til virksomheten i Husbanken. Programområde 14.20 Bygningssaker, omtaler i hovedsak virksomheten til Statens bygningstekniske etat.

Overordnet mål

Det overordnede målet for Regjeringens boligpolitikk er at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. For bygningspolitikken er det overordnede målet at bygg og anlegg skal ha god kvalitet.

Hovedmål og strategier

Av den overordnede målsettingen avledes bolig- og bygningspolitiske delmål.

De boligpolitiske målene er:

- god boligdekning og et godt fungerende boligmarked
- god boligfordeling

- gode boliger og godt bomiljø
- botrygghet
- en funksjonell og rettferdig organisering av eie- og leieforhold

De bygningspolitiske målene er:

- bygg og anlegg som ivaretar hensyn til helse, miljø, sikkerhet, tilgjengelighet og estetikk
- god og effektiv byggesaksprosess
- god og effektiv tilrettelegging av tomter
- god kompetanse hos aktørene i bygg- og anleggsvirksomheten
- bærekraftig byutvikling

Målene søkes nådd gjennom bruk av økonomiske og juridiske virkemidler, samt gjennom veiledning og informasjon. De økonomiske virkemidlene blir i all hovedsak forvaltet av Husbanken. Statens bygningstekniske etat er den sentrale fagmyndighet for det bygningstekniske regelverket. Det ble i 2001 opprettet en tre-årig prøveordning med et eget husleietvistutvalg i Oslo.

Programkategori 14.10 Bolig og bomiljø

Samlede utgifter under programkategori 14.10

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
580	Bostøtte	1 636 726	1 737 000	1 737 000	0,0
581	Bolig- og bomiljøtiltak	807 961	790 500	897 150	13,5
582	Skoleanlegg			70 000	
585	Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 3585)			4 000	
586	Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	1 547 947	2 290 000	2 761 800	20,6
2412	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og 5615)	9 317 046	12 874 150	12 492 400	-3,0
	Sum kategori 14.10	13 309 680	17 691 650	17 962 350	1,5

Samlede inntekter under programkategori 14.10

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr. 01/02
5312	Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	5 201 286	5 740 384	6 411 610	11,7
5615	Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)	4 878 970	5 995 000	6 660 000	11,1
3585	Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 585)			200	
	Sum kategori 14.10	10 080 256	11 735 384	13 071 810	11,4

Under kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak, forvaltes post 60 Handlingsplan for Oslo indre øst, post 73 Tilskudd til opplysning, informasjon m.m. og en mindre del av post 78 Tilskudd til utvikling av boligmiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet. Husbanken forvalter alle øvrige budsjettposter som omtales i programkategorien, med unntak av kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo.

Budsjettforslag for 2002 - prioriteringer

Boligpolitikken er et sentralt område når det gjelder fordeling, bedre levekår, velferd og bærekraftig utvikling. Boligmarkedet i pressområdene er

stramt, og det er vanskelig for unge og vanskeligstilte å etablere seg i eierbolig eller utleiebolig. For at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø, også i pressområdene, kreves en solidarisk boligpolitikk. Det er store forskjeller mellom det store flertall som allerede bor godt, og mindretallet som er boligsøkende eller som bor utilfredsstillende og dyrt. Særlig gjelder dette i pressområdene.

I budsjettet for 2002 har regjeringen lagt følgende hovedprioriteringer til grunn:

- Økt låneramme med 2 mrd kr i Husbanken som skal stimulere til økt boligbygging.
- Økt satsing på tiltak som kan legge til rette for at unge og vanskeligstilte, kan etablere seg i

boligmarkedet. Etableringslån og boligtilskudd er sentrale virkemidler. Det er skapt rom for at opptil 16 000 kan bli tildelt etableringslån i 2002. Boligtilskuddet er særlig viktig for å skaffe flere utleieboliger med en rimelig husleie, og tilsagnsrammen er økt med 10 pst. fra 2001.

- Bedre bostøtteordningen i storbyene, samt overgang til månedlig utbetaling av bostøtte.
- Arbeide for å fjerne uverdige boforhold i storbyene, bedre tilgjengeligheten bl.a. for den sterkt voksende gruppen eldre og for å stimulere til boliger med gode miljøkvaliteter ved å øke Husbankens låneramme.
- Handlingsplan for eldreomsorgen utvides med ytterligere 4 000 enheter.
- Opprette en rentekompensasjonsordning knyttet til regjeringens satsing på opprusting av skoleanlegg.

Status

Det er nå anslagsvis 2 millioner boliger i Norge. Tre fjerdedeler av husstandene bor i selveierbolig eller borettslagsbolig, den siste fjerdedelen leier bolig. Den nye folke- og boligtellingsen, som er blitt utsatt til november 2001, vil kunne gi oppdatert informasjon om status for boligdekningen mv.

Boligmarkedet i storbyene og pressområdene representerer en spesiell utfordring for boligpolitikken. Det er for store forskjeller mellom det store flertall som allerede bor godt, og mindretallet som er boligsøkende eller bor utilfredsstillende og dyrt. At det finnes ca. 6 000 bostedsløse i Norge, hvorav de fleste i Oslo, er ikke akseptabelt. Mangel på boliger i pressområdene rammer også bosettingen av flyktninger fra asylmottak.

Handlingsplanen for eldreomsorgen har betydd en sterk satsing på bygging av sykehjemsplasser og omsorgsboliger for eldre. Både i 1999 og 2000 ble måltallet på 5 800 enheter pr. år nådd med solid margin.

Det er økende fokus på kvalitet i byggingen, og koblingen mellom fysisk og sosial kvalitet er blitt tydeligere i boligpolitikken. Den videre håndtering av stortingsmeldingen om oppfølging av Habitat II - Om miljøhensyn i bolig- og byggesektoren, representerer en særskilt boligpolitisk utfordring og har materialisert seg i Regjeringens miljøhandlingsplan for bolig- og byggesektoren. Begrepet bærekraftig byggeskikk står sentralt i dette arbeidet. I tillegg til at bygninger må tilpasses til terreng, klima, natur og eksisterende bygningsmiljø, kreves det også god utnyttelse av

energi, materialer, transport og økonomiske ressurser, herunder bruk av knappe arealressurser.

I juli 2000 la kommunal- og regionalministeren fram dokumentet "En solidarisk boligpolitikk – Veier mot målet". I dette dokumentet ble det listet opp 17 utfordringer til staten og 15 utfordringer til kommunesektoren for å forbedre den offentlige boligpolitikken. Status for de statlige utfordringene er:

Flere boliger i storbyene – særlig i Oslo-området: Gjennom økning av lånerammen i Husbanken med 2 mrd. kr i budsjettet for 2001, ble det skapt rom for å finansiere flere boliger i pressområdene og å gi høyere låneutmåling pr. bolig. For Oslo er det i årets første 6 måneder søkt om husbanklån til 1 475 boliger mot bare 20 i tilsvarende periode i 2000. En stor andel av disse boligene er studentboliger (85 pst.). I de 6 største byene er det i samme periode en økning i antall boliger som søkes finansiert i Husbanken på 2 474 (1. halvår 2000: 863 boliger, 1. halvår 2001: 3 367 boliger), og i lånebeløp er det økning med om lag 1,5 mrd. kr. Utbyggerne i Oslo og de andre større byene har altså økt sin interesse for å søke Husbanklån betydelig.

Flere studentboliger: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet ga i 2000 tilsagn om tilskudd til ca. 1 000 studentboliger, hvorav 6–700 i Oslo. Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har lagt fram en handlingsplan for studentboliger som innebærer at det bygges 1 000 boliger i året fram mot 2005. Regjeringen har lagt fram og fått vedtatt en lovendring, som innebærer at kommunene kan bruke forkjøpsrett på vegne av samskipnadene, når leiegårder blir omsatt. Det vises til kap. 270, post 75 Tilskudd til bygging av studentboliger i Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementets fagproposisjon.

Flere utleieboliger og andre gode boligløsninger for unge og vanskeligstilte: Gjennom statsbudsjettet for 2001 ble rammen for boligtilskuddet økt med 152 mill. kr eller over 30 pst. Det gir rom for bygging av 750 – 1000 flere utleieboliger enn tidligere. 2/3 av rammen er benyttet i første halvår, jf. kap. 581 post 75 Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger.

Mer aktiv bruk av Husbankens virkemidler – flere må få oppføringslån: Gjennom økning av lånerammen med 2 mrd. kr er det skapt rom for at flere kan få lån i 2001. De første 6 månedene i 2001 er det på landsbasis søkt om Husbanklån til 45 pst. flere boliger enn tilsvarende periode i fjor. I storbyene er økningen betydelig større.

Flere må få etableringslån (topplån): Siste 3 år har ca. 8 000 fått innvilget etableringslån årlig. I

2001 har Husbanken fått rammer til å øke antallet etableringslån med ca. 50 pst. Forskriften er endret slik at kommunene har fått frihet til å bidra til 100 pst. finansiering (90 pst. tidligere). Det er gitt adgang til å lempe på behovsprøvingen slik at flere unge med normale inntekter kan få lån. Flere av de største kommunene har søkt om betydelig mer i lån. Husbanken har ultimo august motatt tilleggsøknader i 2001 fra 30 kommuner, og dette beløper seg til 307 mill. kr. Totalt har kommunene pr. august søkt om drøyt 2,1 mrd. kr mot 1,7 mrd. kr for hele 2000.

Harmonisering mellom kjøpslån og etableringslån: Kjøpslån er grunnfinansiering til kjøp av boliger etter en streng behovsprøving. Slike lån kunne tidligere bare gis til selveierleiligheter, og maksimal låneutmåling var kr 750 000. Borettslag har grunnfinansiering gjennom et felleslån. Forskriften for ordningen er endret slik at det også kan gis kjøpslån til borettslagsleiligheter med relativt lite felleslån. Maksimal låneutmåling er økt til kr 900 000. Det gir virkemidlet en helt annen og større rekkevidde praktisk og økonomisk, særlig i Oslo.

Bedre utnyttelse av eksisterende boligmasse: Det er satt av 10 mill. kr til heistilskudd i 2001, jf. kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet.

Retildeling av boligtilskuddsmidler: Regelverket er endret slik at kommunene kan bruke motatte boligtilskuddsmidler på en mer fleksibel måte.

Nytt husleietvistutvalg: Husleietvistutvalget i Oslo opprettet 1. mars 2001 og skal gi en rask, effektiv og rimelig behandling av husleietvister i Oslo mellom utleier og leietaker. Det vises til kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo.

Plan- og bygningsloven skal gjennomgås: Det er iverksatt tiltak både på kort og lang sikt for å få til en enklere og raskere behandling av byggesaker. I tillegg har Planlovutvalget levert sin første delinnstilling. Det vises til nærmere omtale av bygningspolitikken under programkategori 14.20 Bygningssaker.

Økt bostøtte i byene: Boutgiftstaket ble i 2001 økt ikke bare i storbyene, men i hele landet med

kr 5 000. Med kompensasjonsgrad på 70 pst. betyr det kr 3 500 mer pr. år for de med reelt høye boutgifter, jf. kap. 580 Bostøtte.

Færre bostedsløse: I 2001 er det gitt 6 mill. kr til samarbeidsprosjektet mellom Kommunal- og regionaldepartementet, Sosial- og helsedepartementet, Husbanken og de 5 største byene med sikte på å legge til rette for boliger og boligtiltak for bostedsløse. Det skal etableres samarbeid mellom kommunale boligjenester, sosialtjenester, behandlings- og omsorgstjenester, samt arbeidsmarkedstiltak. Det vises til kap. 581, post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk.

Bedre samordning av statens boligpolitikk: Det er avholdt møter med alle berørte departementer på politisk nivå for å klargjøre behovet og prinsippene for samspill mellom ulike departementer.

Gjennomgang av statlige tomter og eiendomspolitikk: Regjeringen fremmer i forslaget til statsbudsjettet for 2002 forslag om at kongen gis fullmakt til å samtykke til salg av statlig eiendom til en lavere pris enn markedspris. Plikt til å varsle berørte kommuner når statlig eiendom selges er planlagt tatt inn i avhendingsinstruksen.

Vurdering av inntektssystemet: I Kommuneproposisjonen (St.prp. nr. 82 (2000-2001)) er det foretatt en gjennomgang av utgiftsbehovet i kommunene ved vekst og fraflytting. Stortinget gikk inn for at det i inntektssystemets vekst del blir lagt inn 50 mill. kr til de kommunene som får økonomiske problemer som følge av sterk befolkningsvekst eller andre store befolkningsendringer.

Stimulere til utarbeidelse av lokale handlingsplaner: Stadig flere kommuner får økonomisk bidrag og faglig veiledning fra Husbanken til utarbeidelse av boligsosiale handlingsplaner, om lag 100 kommuner er i gang, jf. kap. 581, post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk.

Brev og rundskriv til kommunene: Det er sendt et rundskriv til landets kommuner som presenterer og oppsummerer mål, roller, utfordringer og virkemidler i boligpolitikken (jf. H-20/01).

Kap. 2412 Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og 5615)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	214 635	222 150	254 400
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 058	4 000	4 000
72	Rentestøtte	77 342	74 000	67 000
90	Lån til Husbanken, <i>overslagsbevilgning</i>	9 021 011	12 574 000	12 167 000
Sum kap. 2412		9 317 046	12 874 150	12 492 400

Endringer som ikke framgår av tabellen: Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001 ble bevilgningen over kap. 2412, post 90 satt ned med 1,7 mrd. kr, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001).

Husbanken skal gjennomføre Regjeringens bolig- og bygningspolitikk målrettet og effektivt og fremme bygging av boliger med en nøktern standard og god kvalitet. Hensynet til god økologisk og økonomisk ressursbruk og til god byggeskikk skal ivaretas gjennom påvirkning av nybygging og fornyelse av eksisterende boliger.

Husbanken gir lån og tilskudd til boligbygging, boligfornyelse, boligetablering, omsorgsboliger, sykehjem, barnehager mv. Deler av låne- og tilskuddsordningene, som etableringslån, kjøpslån, personrettede utbedringslån og boligtilskudd, er behovsprøvde og skal lette etableringen for unge og vanskeligstilte. Disse midlene rettes inn mot husstander som har vansker med å skaffe seg gode og nøkterne boliger til akseptable bokostnader. Boliger for bostedsløse og flyktninger er prioritert.

Husbanken forvalter den statlige bostøtteordningen og har tilskuddsordninger som skal stimulere bygging av omsorgsboliger og sykehjemsplasser for pleie- og omsorgstrengende eldre og for personer med psykiske lidelser.

Husbanken har virkemidler som skal øke bolig- og bomiljøkvaliteten i eksisterende boligområder, særlig i byer og tettbygde strøk.

Husbanken har ansvar for det statlige byggeskikkarbeidet. Husbanken skal øke kommunenes,

byggebransjens og andres bevissthet og kompetanse om god byggeskikk gjennom bl.a. undervisningsopplegg, kursvirksomhet, fagdager, informasjonsformidling og arkitektkonkurranser.

Resultatrapport 1999-2001

Etter oppgangen i boligbyggingen i 1999 fikk igangsettingen av nye boliger et enda sterkere oppsving i 2000. Dette skjedde til tross for at Norges Bank satte opp renten fire ganger med til sammen halvannet prosentpoeng. Den fortsatt sterke etterspørselen etter boliger gjennom fjoråret, er det naturlig å se i sammenheng med den gode økonomien til husholdningene som følge av flere års høy sysselsetting, inntektsvekst og økt sparing. I alt kom igangsettingen av nye boliger opp i 23 500 boliger i 2000, og dette er den høyeste igangsettingen siden 1989. Den sterke veksten i prisene både på nye og brukte boliger har fortsatt i 2000 og inn i 2001.

Økninger i etterspørselen etter bolig har vært størst i de store byene, og det er derfor her prisoppgangen har vært størst, særlig gjelder dette i Oslo-området. Lån- og tilskuddsrammene ble disponert i sin helhet i 2000.

Tabell 3.31 Husbankens virksomhet i 1999, 2000 og 1. halvår 2001.

Ordning	1999	2000	1. halvår 2001
<i>Lån:</i>			
Oppføringslån, antall ordinære boliger med tilsagn.	8 530	9 898	5 626
Oppføringslån, gjennomsnittlig størrelse i kvm.	110	104	105
Alle igangsatte boliger, gjennomsnittlig størrelse i kvm	124	124	-
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, antall enheter med tilsagn.	1 402	313	69
Oppføringslån, antall boliger med tilsagn om lånetillegg.	6 714	8 162	4 372
Etableringslån, antall saker med tilsagn.	8 115	8 157	-
Kjøpslån, antall boliger med tilsagn.	2 288	2 165	1 615
Utbedringslån, antall boliger med tilsagn.	9 999	15 014	5 821
<i>Tilskudd:</i>			
Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, antall enheter med tilsagn.	6 285	6 235	2 954
Tilskudd til boligkvalitet, antall boliger med tilsagn.	4 454	5 561	2 680
Boligtilskudd ¹⁾ til etablering og til utleieboliger, antall boliger med tilsagn.	2 355	2 289	1 188
Herav boligtilskudd til utleieboliger.	910	901	732
Boligtilskudd til tilpassing, antall saker med tilsagn fra kommunene.	5 610	5 362	-
Bostøtte, antall husholdninger med støtte ²⁾	97 342	99 924	102 896

1) Inkl. antall boliger med tilsagn fra kommunene.

2) Antall husholdninger med støtte 1. termin 1999, 2000 og 2001. Gjelder ikke klagebehandling, etterbetaling og overgangsordning.

Tabellen gir en kort oppsummering av Husbankens aktivitet på boligmarkedet i 1999, 2000 og 1. halvår 2001.

Sentralt for virksomheten i 2000 stod en relativt betydelig økning i utlånsrammen. En utlånskø fra året før kunne forholdsvis raskt avvikles, samtidig som det viste seg at resterende utlånsmidler var godt tilpasset en låneetterspørsel omtrent på 1999-nivå. 49 pst. av boligene som mottok oppføringslån, fikk lånetillegg for livsløpsstandard og 54 pst. fikk lånetillegg for helse- og miljøkvaliteter.

Kommunenes etterspørsel etter behovprøvde etableringslån til vanskeligstilte grupper, og bruken av slike lån, økte markert i 1999, og aktivitetsnivået ble videreført i 2000. Både i 1999 og 2000 har det vært en kraftig økning i bruken av utbedringslån. Også i 2000 ble søknader om lån til omsorgsboliger og sykehjem i hovedsak henvist til Kommunalbanken eller andre lånegivere. Dette er prosjekter hvor den boligpolitiske påvirkning helt ut ivaretas av Husbankens tilskuddsgivning.

Som det framgår av tabell 3.31, ble det i 2000 gitt oppstartingsstilskudd til 6 235 omsorgsboliger og sykehjemsplasser, og målet i handlingsplanen for eldre ble dermed nådd med solid margin for

andre år på rad. Tilsagnsrammen for boligitilskuddet ble økt med 152 mill. kr i 2001.

Saksbehandlingstiden ble redusert gjennom 2000 og 2001, og hvert regionkontor har framlagt sine serviceerklæringer som bl.a. omhandler saksbehandlingstid i Husbanken.

Oppgavene til Statens byggeskikkutvalg ble overført til Husbanken f.o.m. 2000. Husbanken har i 2001 bistått departementet i forbindelse med opprettelse av et eget Husleietvistutvalg i Oslo (HTU). Fra og med 2002 foreslås det opprettet et eget budsjettkapittel for HTU, jf. omtale under kap. 585.

Husbankens rentenivå

Systemet for fastsettelsen av renten har også i 2000 gitt et stabilt og relativt rimelig rentenivå i Husbanken, men renten har steget noe i 2001. Renten i Husbanken er knyttet til henholdsvis 3 måneders statssertifikater (flytende rente) og 5 års statsobligasjoner (fast rente). Tabellen under viser utviklingen i Husbankens rentesatser i 2000 og 2001.

Tabell 3.32 Nominelle rentesatser 1999-2000. Prosent.

År	Kvartal	Flytende	Fast ¹⁾
2000	1. kvartal	6,3	5,8
	2. kvartal	6,0	5,8
	3. kvartal	6,0	5,6
	4. kvartal	6,4	5,6
2001	1. kvartal	7,0	6,5
	2. kvartal	7,4	6,6
	3. kvartal	7,4	7,1
	4. kvartal	7,4	

1) Gjelder rentesatsen ved utgangen av kvartalet.

I St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2001, ble Stortinget informert om at renteseriene som i flere år hadde blitt benyttet for fastsettelse av den flytende renten i Husbanken, Lånekassen og Landbruksbanken har vært nominelle renter og ikke effektive renter, slik en la til grunn da systemet ble etablert. Årsaken til dette er at Norges Bank i 1996 la om denne rentestatistikken uten å informere brukerne. Dette har medført at de ovennevnte statsbankene har priset lånene til kunder med flytende rente for lavt.

Et flertall av kundene i de nevnte statsbankene er ikke berørt bl.a. fordi lån til fastrente har vært korrekt priset hele tiden. Men lån med flytende rente har dermed også blitt priset for lavt sammenlignet med fastrentelånene.

I budsjettet er det lagt til grunn samme tekniske beregningsgrunnlag som ble forutsatt ved innføringen av rentesystemet, dvs. at statens innlånskostnader skal dekkes ved at bankene får låne til like gunstige vilkår som staten. Bevilgningene på statsbudsjettet til renteutgifter og renteinntekter er basert på at statens innlånskostnader er dekket når staten låner inn penger som lånes ut igjen av statsbankene.

Rentefastsettelsen skjer kvartalsvis etter-skuddsvis slik at rentefastsettelsen fra 2. kvartal 2002 baserer seg på renteobservasjoner i 4. kvartal 2001. En kan derfor ikke nå fastslå eksakt hva som vil være renten for flytende lån fra mars 2002. Kunder med fastrentelån vil uansett ikke bli berørt av eventuelle justeringer. For fastrentelån har rentefastsettelsen vært gjennomført i tråd med de opprinnelige forutsetningene. Regjeringen vil ut i fra renteobservasjonene i 4. kvartal vurdere spørsmålet nærmere.

Det vises til omtale i St.prp. nr 1 (2001-2002) Statsbudsjettet medregnet folketrygden (Gul bok).

Husbankens låneramme 2002

Lån gjennom Husbanken er et effektivt virkemiddel for å nå boligpolitiske mål både når det gjelder boligetablering, kvalitet og miljø. Regjeringen foreslår derfor å øke utlånsrammen til 15 mrd. kr i 2002 og har med dette økt lånerammen i Husbanken med 4 mrd kr siden 2000. Husbanken skal fortsatt stimulere til en nøktern og god boligbygging og utbedring, samtidig som det satses ytterligere på økt bruk av etableringslån og kjøpslån. Med økningen i lånerammen er det skapt rom for at opptil 16 000 søkere kan bli tildelt etableringslån i 2002. Husbanken skal videre gi større lån (høyere låneutmåling) til prosjekter med gode miljøkvaliteter, prosjekter med god tilgjengelighet og til prosjekter bestående av mindre boliger (mindre enn 95 kvm).

Regjeringen vurderer å slå sammen etableringslån og kjøpslån. Som et ledd i oppfølgingen av dokumentet om "Solidarisk boligpolitikk" og prosjektet om fornyelse av offentlig sektor blir det vurdert å slå sammen disse låneordningene til en ny låneordning kalt "Startlån". Ordningen vil kunne innebære en rekke forenklinger både for lånesøkere og for kommunene. Regjeringen vil komme tilbake til saken så snart den er ferdig utredet.

For 2002 beholdes tidligere oppfølgingskriterier for låneordningene i Husbanken.

Tabell 3.33 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for lån.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	2000	1. halvår 2001
<i>Bidra til å dekke behovet for nye, gode og nøkterne boliger:</i>		
Antall nye boliger med innvilget ¹⁾ oppføringslån i Husbanken.	9 898	5 626
<i>Bidra til at mål om barnehagedekning blir oppfylt:</i>		
Antall barnehageplasser med innvilget lån i Husbanken.	1 739	1 290
<i>Stimulere til at nye boliger som bygges har spesielle, ønskede tilleggskvaliteter:</i>		
Andel boliger med god utomhuskvalitet ²⁾	31 pst.	22 pst.
Andel boliger med premiering for helse, miljø og sikkerhet.	62 pst.	61 pst.
Andel boliger med livsløpsstandard	49 pst.	42 pst.
Andel boliger med heis i lavhus	9 pst.	11 pst.
<i>Stimulere til god og nøktern utbedring av boliger:</i>		
Antall boliger med innvilget utbedringslån totalt	15 014	5 821
Antall boliger med innvilget lån til fornyelse i tett bebyggelse	13 170	4 872
Antall boliger med innvilget lån til utbedring til ENØK-formål	849	382
Antall boliger med innvilget lån til utbedring til kulturhistorisk og antikva- risk verdi	86	46
<i>Bidra til at prioriterte målgrupper på boligmarkedet kan få dekket sitt behov for gode og egnede boliger:</i>		
Antall boliger med innvilget lån til anskaffelse av bolig ³⁾	12 063	7 241
Fordeling etter utvalgte (vanskeligstilte) brukergrupper:		
Funksjonshemmede	360	229
Flyktninger.	128	104
Ungdom/studenter	1 407	960
Fordeling etter utvalgt inntektsgruppe/grense ⁴⁾ :		
Under kr 100 000	105	78
Kr 100 000 - 300 000	1 709	1 108
Over kr 300 000	1 695	1 094
Antall boliger med spesielle tilleggskvaliteter for funksjonshemmede ⁵⁾	8 441	3 842
Antall boliger med innvilget lån slik at forskjellige brukergrupper kan bli boende i boligen. Etter utvalgte (vanskeligstilte) brukergrupper ⁶⁾	909	521
Funksjonshemmede	102	112
Økonomisk vanskeligstilte	481	98
Eldre	326	311

1) Antall boliger med tilsagn eller prosjektgodkjenning.

2) Andelene vil kunne bli dobbelt telt, fordi en bolig kan få flere lånetillegg.

3) Antall boliger med oppføringslån/kjøpslån.

4) Omfatter bare personlige låntakere.

5) Boliger med oppføringslån inkl. omsorgsboliger med livsløpsstandard. I tillegg har 850 boliger heis, men disse antas også å ha livsløpsstandard.

6) Tallene nedenfor omfatter personrettede utbedringslån.

Post 1 Driftsutgifter og post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Husbanken hadde ved inngangen til 2001 om lag 340 ansatte og har regionkontor i Hammerfest, Bodø, Trondheim, Bergen og to regionkontor som er samlokalisert med hovedkontoret i Oslo (regionkontor Sør og Øst). Som et ledd i desentralisering og utflytting av statlige arbeidsplasser fra Oslo, har Regjeringen bedt Husbanken utarbeide

et forslag med sikte på å flytte regionkontor Sør til Arendal.

Husbanken skal fra 2002 administrere den nye rentekompensasjonsordningen for skoleanlegg, jf. omtale under kap. 582 Skoleanlegg og St.prp. nr. 1 (2001-2002) Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet.

Videre vil innføring av månedlig utbetaling av bostøtte, medføre økte administrative kostnader for Husbanken. Det vises til nærmere omtale under kap. 580 Bostøtte.

For å bedre måloppnåelsen for Husbankens behovsprøvde ordninger, og for å øke kunnskapen om byggeskikk og miljøvennlige løsninger i markedet, skal Husbanken styrke sitt samarbeid med kommunene og utvikle informasjons- og markedsarbeidet generelt. Husbanken skal i 2002 arbeide videre med å etablere en døgnåpen forvaltning.

Bevilgning til Husleietvistutvalget i Oslo (HTU), som ble opprettet i mars 2001, er i 2001 budsjettetert over Husbankens driftsbudsjett. HTU foreslås budsjettetert over eget budsjettkapittel f.o.m. 2002, jf. kap. 585. Dette medfører isolert sett en reduksjon i Husbankens driftsbudsjett.

Post 70 Tilskudd til Husbankens risikofond

Rapport for 2000 og 2001

Misligholdet gikk litt ned i 2000 og utgjorde 2,7 pst. av totalt antall lån ved utgangen av året, mot 2,8 pst. i 1999. Også antall begjæringer om tvangssalg og antall gjennomførte tvangssalg ble redusert i forhold til 1999. I 2000 ble det gjennomført 104 tvangssalg, mot 112 i 1999.

I 2000 utgjorde tapene brutto 21,3 mill. kr. Med tilbakeføring av tidligere tapsføringer på 9,3 mill. kr, utgjorde netto tap 12 mill. kr, som tilsvarer 0,13 promille av Husbankens utlånskapital. Tap forekom i hovedsak på lån til private låntakere.

Husbankens risikofond utgjorde ved inngangen til 2001 litt i underkant av 160 mill. kr. Ved utgangen av 1. halvår 2001 var det i alt bokført 8,2 mill. kr i brutto tap på utlån. Tilbakeføringer på tidligere tap utgjør 2,4 mill. kr. Dermed har risikofondet blitt redusert med om lag 5,8 mill. kr og utgjorde 153,9 mill. kr ved utgangen av 1. halvår.

I 2001 forventer Husbanken et brutto tap på 30 mill. kr, fordelt med 25 mill. kr på personlige låntakere og 5 mill. kr på ikke-personlige låntakere. Med tilbakeføringer som er anslått til 10 mill. kr, forventes netto tap på 20 mill. kr.

Bevilgningsforslag for 2002

Det foreslås ikke ytterligere tilskudd til Husbankens risikofond på statsbudsjettet for 2002.

Det er lagt til grunn brutto tap i 2002 på om lag 35 mill. kr. Netto belastning antas å bli i størrelsesorden 20 mill. kr, som følge av en viss tilbakeføring av tidligere tapsføringer. Husbankens risikofond anslås ved utgangen av budsjettåret til å være på om lag 120 mill. kr.

Post 72 Rentestøtte

Rentestøtten omfatter lån til utleieformål gitt med 10 års rente- og avdragsfrihet i perioden 1988-1993, og eldre særvilkårslån som har en rentesats på 1 prosentpoeng under gjeldende rente. En renteendring vil slå ut i endret rentestøttebehov for de rentefrie utleielånene. Forsinkelsesrenter kommer til fratrekk på rentestøtten.

I 2000 utgjorde rentestøtten 77,3 mill. kr. Pr. 1. halvår 2001 var det postert 37 mill. kr på posten.

Rentestøtten er budsjettetert til 67 mill. kr for 2002. Nedgangen skyldes i hovedsak at flere lån etter hvert kommer over på ordinære rentevilkår.

Post 90 Lån til Husbanken, overslagsbevilgning

Posten viser Husbankens brutto finansieringsbehov ved utlånsvirksomheten, dvs. utbetalinger av nye lån og rentestøtte.

Utbetalingene av nye lån for 2000 ble 9,0 mrd. kr. Dette er en reduksjon på 0,3 mrd. kr fra 1999. Reduksjonen henger sammen med gitte tilsagn i tidligere år og andelen kunder som faktisk benytter tilsagnet fra Husbanken. Reduksjonen skyldes i hovedsak at det i 1998 og 1999 er gitt tilsagn til en større andel blokkbebyggelse enn tidligere. Dette gir lengre byggeperioder enn for småhus.

I første halvår 2001 ble det utbetalt 5,9 mrd. kr. Utbetalingsanslaget for nye lån for 2002 er budsjettetert til 12 167 mill. kr.

Kap. 5312 Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Gebyrer	28 962	28 724	29 900
4	Tilkjente saksomkostninger	78	100	100
9	Salg av datatjenester	1 774	1 500	1 550
10	Husleie, tjenesteboliger	60	60	60
11	Tilfeldige inntekter	18 837		
18	Refusjon av sykepenger	1 203		
18	Refusjon av sykepenger	2 937		
90	Avdrag	5 147 435	5 710 000	6 380 000
	Sum kap. 5312	5 201 286	5 740 384	6 411 610

Resultatrapport 2000-2001

Husbankens gebyrposter er samlet under post 1 Gebyrer. Posten omfatter forvaltningsgebyr, takstgebyrer, gebyr ved oppdeling av lån, termingebyr for gjeldsforsikring og varslingsgebyr på misligholdte lån. Ved utgangen av 1. halvår var det innbetalt 14,9 mill. kr på denne posten.

Budsjettforslag for 2002**Post 1 Gebyrer**

Posten inneholder alle Husbankens gebyrposter, herunder takstgebyrer, gebyr for oppdeling av lån, forvaltningsgebyr, termingebyr for gjeldsforsikring og varslingsgebyr. Det legges ikke opp til vesentlige gebyrendringer i 2002, men inntektene antas å øke noe i forhold til budsjettet for 2000 på grunn av økt utlånsramme og låneportefølje.

Post 4 Tilkjente saksomkostninger

Posten dekker de saksomkostningene som Husbanken eventuelt blir tilkjent ved inkasso. Det forventes ingen endringer i tilkjente saksomkostninger i 2002.

Post 9 Salg av datatjenester

Posten dekker de inntekter som Husbanken har ved salg av datatjenester til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

Post 10 Husleie tjenesteboliger

På denne posten blir husleieinntekter fra tjenesteboligen i Hammerfest inntektsført.

Post 11 Tilfeldige inntekter

På denne posten blir tilfeldige inntekter som morarenter, tilbakebetalte tilskudd og andre tilfeldige inntekter inntektsført.

Post 90 Avdrag

Posten omfatter mottatte avdrag, tap og rentestøtte, noe som følger av prinsippet om bruttobudsjettering. Posten budsjetteres med 6 380 mill. kr for 2002. Ordinære innbetalinger er anslått til 3 578 mill. kr, og bruttotap og rentestøtte til hhv. 35 og 67 mill. kr. De ekstraordinære innbetalingene er satt til 2 700 mill. kr.

Kap. 5615 Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
80	Renter	4 878 970	5 995 000	6 660 000
	Sum kap. 5615	4 878 970	5 995 000	6 660 000

Post 80 Renter fra Husbanken

Posten omfatter mottatte renter fra kundene samt rentestøtte.

Kap. 580 Bostøtte

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>	1 636 726	1 737 000	1 737 000
	Sum kap. 580	1 636 726	1 737 000	1 737 000

Målsetting

Bostøtteordningen skal bidra til å nå hovedmålene knyttet til botrygghet og god boligfordeling. Bostøtten skal medvirke til at alders-, uføre- og etterlattepensjonister, barnefamilier samt andre husstander med svak økonomi, skal kunne anskaffe seg en god, hensiktsmessig, nøktern eie- eller leiebolig og ha mulighet til å bli boende i denne. Videre skal bostøtte utjevne forskjeller i levekår for pensjonistgrupper som følge av forskjeller i boutgifter.

Tildeling

Regelverket til bostøtteordningen er innrettet slik at husstandene med de laveste inntektene og høyeste boutgiftene får tildelt mest i støtte. For å motta bostøtte stilles det vilkår både til boligen og husstanden. Forholdet mellom husstandens samlede inntekter og boutgifter avgjør om det blir innvilget bostøtte og eventuelt hvor mye bostøtte som blir tildelt.

Bostøtten utbetales 3 ganger i året, i begynnelsen av januar, mai og september. Utbetalingen i januar er imidlertid basert på regelverket som gjelder året før. Regjeringen foreslår at en går over til månedlig utbetaling av bostøtte, jf. omtale nedenfor.

Husholdsavgrensing

For å kunne motta bostøtte må det i husstanden enten være barn under 18 år, personer over 65 år eller personer som har mottatt trygd eller pensjon gjennom folketrygden. I tillegg vil personer som mottar enkelte trygder, nærmere spesifisert i regelverket, kvalifisere til at husstanden har rett til bostøtte.

Boligavgrensing

For alders-, uføre- og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon tillagt 30 pst., er det ingen krav rettet mot boligen. For alle andre grupper må boligen ha kjøkken, bad og oppholdsrom og være over 40 kvm. Det godtas imidlertid lavere areal for bokollektiv, men man får ikke bostøtte til hybler, hospitser o.l. Dette kravet er kommet inn for å stimulere til at også lavinntektsusholdninger skal kunne bo i en god og nøktern bolig. I tillegg må boligen ha påhvillende lån fra Husbanken eller SND (tidligere Landbruksbanken). For borettslag eller for en bolig der kommunen eller en kommunal stiftelse står som utleier, stilles det ikke krav til finansieringen. For målgruppen barnefamilier mfl. som bor i en leid bolig, er det ikke rettet krav til finansieringskilden til boligen. I tillegg omfattes de som var leietakere i boliger som tidligere var omfattet av husleiereguleringsloven kap. II av bostøtteordningen.

Beregning av bostøtte

Bostøtten utgjør 70 pst. av forskjellen mellom godkjente boutgifter, og det som beregnes som rimelig boutgift (egenandel) for husstanden. Utgifter som inngår i beregningen av bostøtten er husleie, renter og avdrag på boliglån, driftsutgifter (forsikring og utvendig vedlikehold), festeavgift, eiendomsskatt og kommunale avgifter. Det godkjennes boutgifter opp til et øvre nivå (boutgiftstaket). Som en særordning har alders-, uføre og etterlattepensjonister med inntekt under minstepensjon tillagt 30 pst., siden 1997 fått dekket utgifter til lys og varme etter en fastsatt sjablon.

Kommunal- og regionaldepartementet fastsetter nærmere satser i bostøtteregelverket.

Oppfølging og kontroll

**Boks 3.5 Oversikt over resultatmål og oppfølgingskriterier
for kap. 580, post 70 Bostøtte**

Følgende oppfølgingskriterier skal legges til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for bostøtten:

Bidra til at husstander med alders-, uføre- og etterlattepensjonister som har inntekt under eller lik minstepensjon + 30 pst. får kompensert for høye boutgifter i forhold til inntekten:

- antall husstander som mottar bostøtte
- gjennomsnittlig brutto boutgift i pst. av inntekten, før og etter bostøtte, for bostøttemottakerne

Bidra til at øvrige hushold med lave inntekter skal kunne ha et høyere boligkonsum enn det inntekten skulle tilsa (innenfor rammen av en god, hensiktsmessig og nøktern bolig):

- antall husstander med bostøtte, fordelt etter målgruppe.

Resultatrapport 1999-2001

I 2000 ble det gjennomført to større utredninger om bostøtten. Disse viser både at ordningen er et effektivt virkemiddel for å hjelpe mottakerne til å kunne bli boende i sin bolig, og at mottakerne anser bostøtten som formålstjenlig i forhold til deres boligbehov. I tråd med budsjettvedtak for 2001 er grensene for boutgifter for alle husstander økt med kr 5 000 pr. år.

Det ble totalt utbetalt om lag 1 636,7 mill. kr i bostøtte i 2000. Fordelt på mottaksgrupper mottok eldre/uføre om lag 1 188,2 mill. kr, mens barnefamilier mfl. mottok om lag 448,5 mill. kr. Ved hovedkjøringen for første termin 2001 var det

totalt 102 896 husstander som fikk tilkjent bostøtte. Av disse husstandene var det 78 994 husstander som hadde en kvinnelige mottaker og 23 902 husstander hadde en mannlige mottaker i husholdningen. Det vil si at husstandene med kvinnelige mottakere utgjorde 77 pst. av husstandene og husstander med mannlige mottakere 23 pst. Hvis en tar hensyn til at en del husstander både har mannlige og kvinnelige medlemmer (over 18 år) var det til sammen 84 450 kvinner og 26 712 menn i de husstanden som mottok bostøtte i 1. termin 2001

I tabell 3.34 framgår noen hovedtall for bostøtteutbetalinger i 1. termin 1999-2001.

Tabell 3.34 Hovedtall for bostøtteutbetaling 1. termin 1999-2001¹⁾.

	1999	2000	2001
Antall husholdninger totalt med innvilget bostøtte.....	97 342	99 924	102 896
Herav uføre under 65 år uten barn	25 268	26 443	28 527
Herav uføre under 65 år med barn	2 722	2 785	3 287
Herav eldre over 64 år	49 115	49 048	48 507
Herav andre pensjonister	1 307	1 354	1 385
Herav enslige forsørgere	12 603	13 931	14 516
Herav barnefamilier	4 177	4 149	4 261
Herav andre støtteberettigede	2 150	2 214	2 413
Gjennomsnittlig husstandsinnkomst pr. måned	6 637	7 258	7 661
Gjennomsnittlig boutgift pr. måned, over boutgiftstaket	3 366	3 549	3 795
Gjennomsnittlig bostøtte per måned	1 256	1 306	1 398
Boutgift over boutgiftstaket, i pst. av inntekt før bostøtte ..	51	49	50
Boutgift over boutgiftstaket, i pst. av inntekt etter bostøtte .	32	31	31
Utbetalt 1. termin totalt (mill. kr)	489	522	575

1) Gjelder kun hovedkjøring og ikke klagebehandling, etterbetaling og overgangsordning.

Budsjettforslag for 2002

I 2001 ble boutgiftstaket for alle husstander økt med kr 5 000. Det er imidlertid flere forhold som tilsier at boutgiftstaket bør økes ytterligere. Husleien i utleieboliger er ofte større enn det som bostøtteordningen dekker. I tillegg har rentenivået økt. Derfor foreslår Regjeringen økning av boutgiftstaket i bostøtteordningen med kr 5 000 i storbyene Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger gjeldende fra 1. terminutbetalingen 2002. Det er særlig målgruppene barnefamilier og enslige forsørger som nyter godt av dette tiltaket. I St.meld. nr. 50 (1998-1999) Utjamningsmeldinga, ble det drøftet en differensiering av boutgiftstaket i pressområdene/storbyene. Dette forslaget ble støttet av kommunalkomiteen.

I dag utbetales bostøtten 3 ganger pr. år. Månedlig utbetaling vil være mer tilpasset mottakernes behov og vil samtidig lette kommunenes samordning med kommunale bostøtteordninger og sosialhjelp til å dekke boutgifter. Regjeringen foreslår derfor at det som hovedregel innføres

månedlige utbetalinger av bostøtte, men at det tervialvise bostøttevedtaket opprettholdes. Husbankens driftsbudsjett er styrket med 12 mill. kr av denne grunn og den samlede bevilgning til bostøtteformål i 2002 vil dermed øke med 12 mill. kr fra 2001.

Det legges til grunn at rimelig boutgift, dvs. den andelen av boutgiftene som husholdningen må betale selv, blir noe høyere i 2002, i gjennomsnitt kr 500. Endringen blir utformet slik at en i størst mulig grad holder støttenivået uendret for de med de laveste inntektene i bostøtteordningen.

Økt boutgiftstak i storbyene vil gi de med de laveste inntektene og høyeste boutgiftene mer i bostøtte til tross for en mindre økning i rimelig boutgift. I tillegg vil månedlig utbetaling av bostøtte ligge nærmere forfallsdato for boliglånet og dermed gjøre det enklere for bostøttetakerne å betjene sine lån og/eller husleie.

I tråd med vanlig praksis vil de øvrige satsene i regelverket bli justert i tråd med bevilgningen og boutgifts- og inntektsutviklingen for bostøttetakerne.

Kap. 581 Bolig- og bomiljøtiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2001
60	Handlingsprogram for Oslo indre øst	50 000	50 000	51 800
71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, <i>kan overføres</i>	189 836	97 000	106 000
73	Tilskudd til opplysning, informasjon m.m.	5 495	9 000	12 800
75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i>	531 029	591 000	680 000
78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, <i>kan overføres</i>	31 601	37 000	36 500
79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, <i>kan overføres</i>		6 500	10 050
	Sum kap. 581	807 961	790 500	897 150

Post 60 Handlingsprogram Oslo indre øst

Kommunal- og arbeidsministeren og byrådslederen i Oslo kommune undertegnet i 1997 en politisk plattform for et samarbeid over 10 år mellom staten og Oslo kommune om et handlingsprogram for Oslo indre øst. Både kommunen og staten har årlig bevilget 50 mill. kr til formålet.

Handlingsprogram for Oslo indre øst skal bidra til å utjevne levekårsforskjellene i Oslo gjennom en ekstra innsats der levekårsproblemene er størst, dvs. i bydelene Grünerløkka-Sofienberg,

Sagene-Torshov og Gamle Oslo. Innsatsen skal bidra til å bedre forholdene for grupper med særlig dårlige levekår, gjøre områder innen Oslo indre øst mer attraktive og bidra til utviklingen av en bedre bystruktur i Oslo indre øst.

Det er fastlagt prinsipper for tildeling av midler. Tiltakene skal være innenfor følgende satsingsområder:

- styrking av barn og unges oppvekstmiljø i Oslo indre øst
- bedre integrering av innvandrere/styrking av tiltak for innvandrere

- opprusting av det fysiske miljø i Oslo indre øst
- trygghetsskapende tiltak
- miljø, kultur og identitetsskapende tiltak

Resultatrapport for 2000-2001

Handlingsprogrammet har ført til en omfattende innsats i de tre bydelene. De fleste prosjektene gjennomføres i kommunens ordinære apparat. En rekke tiltak har stor verdi som modellutvikling i det videre levekårsarbeid. Oppvekstvilkår for barn og ungdom har vært et prioritert fagområde. Det er bl.a. gitt midler til tiltak i skolen, til styrking av skolefritidsordningen, til pedagogisk tilbud for fem-åringer o.l. FAFO har gjennomført en evaluering av flere av disse tiltakene i grunnskolen. Evalueringen viser at tiltakene har positiv effekt, og tiltakene anbefales opprettholdt. Det vil bli en utfordring å innpasse positive tiltak og arbeidsformer i ordinær drift og budsjetter.

I perioden 1997-2000 har det vært fordelt 281 mill. kr til 113 prosjekter. 38 av tiltakene/undertiltakene er avsluttet eller videreført innen ordinære budsjetttrammer. I perioden 1997-2000 har det vært fordelt 119 mill. kr til 25 investeringsprosjekter. 16 av disse er ferdigstilt. I 2001 er det planlagt 9 nye tiltak. Vista Utredning AS har gjennomført en utredning om levekårsmessige og økonomiske konsekvenser av boligutviklingen i Oslo indre øst. Rapporten peker på at Oslo indre

øst har fått økt status og attraktivitet, men at det fremdeles er mange vanskeligstilte i området. Rapporten har flere forslag til tiltak og anbefaler at Handlingsprogrammet for Oslo indre øst benyttes til å oppnå økt samordning og ekstra planleggingsinnsats. Rapportens anbefalinger vil bli vurdert i løpet av 2002. Riksrevisjonen har også foretatt en gjennomgang av budsjettposten, og Regjeringen vil i samarbeid med Oslo kommune, sørge for at de anbefalinger mv. som Riksrevisjonen har kommet med, vil bli fulgt opp. Riksrevisjonen har særlig fokusert på rutiner for resultatoppfølging og rapportering.

Budsjettforslag 2002

Hovedprioriteringer i Handlingsprogram for 2002 blir vedtatt på politisk kontaktmøte høsten 2001, med satsingsområder og andre retningslinjer. Regjeringen vil opprettholde hovedsatsingen på barn og unges oppvekstvilkår, men vil sette større fokus på boligtiltak. Regjeringen vil i samarbeid med Oslo kommune vurdere hvordan Handlingsprogrammets innretning best bidrar til å nå målsettingen om å bedre levekårene i Oslo indre øst.

Regjeringen forslår å prisjustere dette øremerkede tilskuddet og det foreslås derfor å bevilge 51,8 mill. kr under forutsetting av at Oslo kommune bevilger samme beløp til formålet.

Boks 3.6 Budsjetteringssystemet for kap. 581, postene 71 og 75 og kap. 586, post 60

I 1998/99 ble det innført et nytt budsjetteringssystem for overnevnte poster. Dette medfører at bevilgningen nå knyttes opp til antatt utbetaling i budsjettåret, i motsetning til tidligere års praksis hvor bevilgningen tilsvarte tilsagnsrammen i budsjettåret.

Det nye systemet opererer med tre begreper: aktivitetsnivå (tilsagnsramme), bevilgning og tilsagnsfullmakt, hvor det er aktivitetsnivået som sier hvor stor aktivitet det kan legges opp til i budsjettåret.

Aktivitetsnivået (tilsagnsrammen) er summen av nye tilsagn som kan gis i budsjettåret. *Bevilgningen* skal dekke tilsagn som antas å bli *utbetalt* i løpet av inneværende budsjettår. For den delen av aktivitetsnivået som kommer til utbetaling i senere budsjetterminer, må det gis en *tilsagnsfullmakt*. Den samlede tilsagnsfullmakt, jf. forslag til romertallsvedtak, vil f.o.m. 2002 angi summen av pådratte forpliktelser som kommer til utbetaling etter 2002.

For at tilsagnene kan utbetales må prosjektet være ferdigstilt. Boligprosjekter tar ofte noen år å gjennomføre, og det blir derfor laget en antatt utbetalingsprofil. Dvs. hvor stor prosentandel som antas å komme til utbetaling det enkelte år fram til 100 pst. av tilsagnene er utbetalt.

I et teoretisk eksempel med 100 mill. kr i aktivitetsnivå i år 1 og en utbetalingsprofil hvor 50 pst. av tilsagnene antas å komme til utbetaling i budsjettåret, 30 pst. blir utbetalt året etter og de resterende 20 pst. 2 år etter tilsagnet er gitt, vil bevilgningsbehovet i år 1 være 50 mill. kr. De resterende 50 mill. kr må gis som tilsagnsfullmakt. Anta at aktivitetsnivået økes til 120 mill. kr i år 2. Bevilgning blir da 90 mill. kr, og skal dekke den delen av aktivitetsnivået som kommer til utbetaling samme år, 60 mill. kr (50 pst. av 120 mill. kr), i tillegg til tilsagn som blir gitt i år 1, men som kommer til utbetaling i år 2, dvs. 30 mill. kr. I år 2 må det gis en tilsagnsfullmakt på 80 mill. kr, hvorav 20 mill. kr har sin bakgrunn i tilsagn gitt i år 1 og 60 mill. kr er knyttet til tilsagn gitt i år 2.

Post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, kan overføres (tidligere post 70)

Målsetting

Tilskuddsordningen skal bidra til at Regjeringens mål om gode boliger, god byggkvalitet og godt bomiljø nås. Det skal bidra til å sikre viktige bolig- og miljøkvaliteter i bygningsmassen, både ved nybygging, ombygging og fornyelsesprosjekter.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal gis til å bedre kvaliteten i nybygging, ombygging og fornyelse av boliger og utearealer som normalt ikke ville blitt gjennomført på ordinære markedsmessige vilkår. Tilskuddet skal rettes mot de tiltak som gir størst samfunnsmessig nytteverdi.

Dette innebærer at tiltakene skal bidra til;

- å fjerne uverdige boforhold, gjennom utbedring eller riving av boliger med vesentlig

understandard og opparbeidelse av de bolig-nære arealene

- oppfølging av Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan med vekt på god byggeskikk og særlige miljøvennlige løsninger
- økt tilgjengelighet, herunder installering av heis og tilrettelegging for hjemmebasert omsorg
- en helhetlig utvikling av boligområder gjennom områderettet planlegging

Tilskuddet skal gis til tiltak i byer og tettsteder. Tiltak i områder med opphopning av levekårsproblemer skal prioriteres.

Byfornyelse

I tabell 3.35 er det gitt en oversikt over resultatmål og oppfølgingskriterier som ble lagt til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for tilskudd til byfornyelse i 2000. Fra og med 2001 blir det ikke lenger gitt rammetilskudd til byfornyelse, men midler gis ut til enkeltprosjekter.

Tabell 3.35 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til byfornyelse.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater 2000
<i>Initiere byfornyelsestiltak i definerte områder i storbyene Oslo, Bergen og Trondheim:</i>	
Antall prosjekter totalt med innvilget tilskudd	103
Antall boliger (etter utbedring) som er omfattet av tilskudd	5 430
Herav:	
Antall prosjekter knyttet til utbedring av boliger	62
Antall boliger som er utbedret	1 063
Antall prosjekter knyttet til utearealer og fellesområder	32
Antall boliger som får forbedret uteareal og fellesområder	3 988
Antall prosjekter knyttet til annen, mindre byfornyelse	9
Antall boliger utbedret ved annen, mindre byfornyelse	379
<i>Redusere antall boliger med understandard:</i>	
Antall boliger fjernet fra understandard ved utbedring eller riving	1 064

Totalt ble det i 2000 gitt tilsagn om tilskudd til byfornyelse fra Husbanken for 35 mill. kr. Dette er en reduksjon på 64 pst. i forholdt til 1999, da ble det gitt tilsagn for 89,7 mill. kr. Tilskuddet ble i sin helhet gitt til Oslo kommune som en rammebevilgning til prioriterte områder i byfornyelsen. Oslo har benyttet hele bevilgningen. Bergen kommune ble ikke tildelt noe rammetilskudd for 2000. Trondheim hadde 21,1 mill. kr i udisponerte midler fra tidligere år og brukte 14,5 mill. kr av dette til å opparbeide friområder og parker.

Oslo kommune har prioritert den tunge byfornyelsen i 2000. Kommunen har støttet prosjekter som har bidratt til at svært dårlige eiendommer har fått akseptabel standard. Byfornyelsestilskuddet til Oslo ble i 2000 fordelt om lag likt mellom utbedring av boliger og forbedring av utearealer og fellesområder. Kommunen har satset på å inngå avtaler med private for å utbedre bygninger og gårdsrom.

Rammetilskuddet til kommunene ble avvirket i 2001. I 1. halvår 2001 har Husbanken innvilget tilsagn om tilskudd til Bergen på 1,5 mill. kr, knyttet til 10 boliger. Oslo kommune har liggende søknader om tilskudd for 7 prosjekter. Husbanken regner med å innvilge tilskudd for til sammen 13 mill. kr i 2001.

Norges byggforskningsinstitutt (Byggforsk) har evaluert effekten av tilskudd til byfornyelse i de tre storbyene, og deres anbefalinger vil bli vurdert i 2002. Byggforsk rapporterer at tilskuddet har en positiv effekt på boforhold og levekår i byfornyelsesområder og at det har bidratt til økt status i disse områdene.

Boligkvalitet

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten og måloppnåelsen for tilskudd til boligkvalitet i 2000 og første halvår 2001:

Tabell 3.36 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for tilskudd til boligkvalitet.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	2000	1. halvår 2001
<i>Stimulere til gode og rimelige helhetsløsninger ved fornyelses- og fortetningsprosjekter i byer og tettbygde strøk:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd til fornyelse/fortetting	27	20
<i>Stimulere til god kvalitet i bolig og boligområder:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for utomhuskvalitet	43	6
Antall boliger med innvilget tilskudd for utomhuskvalitet	668	8
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for tilgjengelighet	41	37
Antall boliger med innvilget tilskudd for tilgjengelighet	748	491
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for god byggeskikk	27	23
Antall boliger med innvilget tilskudd for god byggeskikk	898	384
Antall prosjekter med innvilget tilskudd for helse, miljø og sikkerhet	401	431
Antall boliger med innvilget tilskudd for helse, miljø og sikkerhet	1 301	1 113
<i>Stimulere til god tilstandsvurdering av boligbygg og bomiljø:</i>		
Antall prosjekter med innvilget tilskudd til tilstandsvurdering	199	130
Antall boliger som omfattes av innvilgede tilskudd til tilstandsvurdering ..	16 896	11 775

Totalt ble det gitt tilskudd til boligkvalitet for 63,7 mill. kr i 2000. Det ble gitt tilskudd til 5 561 boliger fordelt på i alt 524 prosjekter. Bl.a. ble det gitt tilskudd til fornyelse og fortetting i bymessige områder med 24,9 mill. kr, til tilgjengelighet/heis med 9,2 mill. kr og til byggeskikk med 6,5 mill. kr. Totalt ble det i 2000 gitt tilskudd til vel 1 000 flere boliger enn i 1999. I første halvår 2001 er det gitt tilskudd til boligkvalitet for 29,9 mill. kr, fordelt på 502 prosjekter med i alt 2 680 boliger.

Husbanken har gjennom bruk av boligkvalitetstilskudd oppnådd en klar bevisstgjøring om bolig- og miljøkvaliteter i boligene, og det er stor interesse for å legge inn økt kvalitet i prosjektene. I de to siste årene har hhv. 52 og 56 pst. av boligene som er finansiert i Husbanken (omsorgsboliger ikke medregnet) fått tilskudd for økt kvalitet.

Budsjettforslag for 2002

Tilskuddsordningen er rettet mot opprustning av det fysiske bomiljøet og er sentral for å stimulere til kvaliteter i både nye og eksisterende boliger.

Det er et mål for regjeringen at alle boliger i sentrum av Oslo, Bergen og Trondheim skal ha eget bad og wc og tilfredstillende brannsikring i løpet av en tiårsperiode. Tiltak for fjerning av understandard, herunder manglende sanitærstandard og brannsikkerhet skal derfor spesielt prioriteres. Tilstandsvurdering i eksisterende bebyggelse og planmessig bolig- og miljøfornyelse i områder med en opphopning av levekårsproblemer prioriteres ved fordeling av tilskudd.

Bolig- og byggesektoren står ansvarlig for 40 pst. av energibruken i Norge, 40 pst. av materialbruken og genererer årlig ca. 1,5 mill. tonn byggavfall. Sektoren må ta sin del av ansvaret for et mer bærekraftig samfunn. Som en oppfølging av St.meld. nr. 28 (1997-1998) Om oppfølging av Habitat II - om miljøhensyn i bolig og byggesektoren og Kommunal- og regionaldepartementets Miljøhandlingsplan 2001-2004, vil Regjeringen legge vekt på miljøvennlige løsninger både ved nybyggings-, ombyggings- og fornyelsesprosjekter. Denne tilskuddordningen er, i tillegg til ordningen med lånetillegg, det mest sentrale økonomiske virkemiddelet staten har for å stimulere utbyggere til å velge miljøvennlige løsninger.

Integrering av funksjonshemmede i vanlige bomiljøer og den økende andelen hjemmeboende eldre, stiller større krav til tilgjengelighet i både nye og eksisterende boliger. Handlingsplanen for eldre avsluttes i 2002. Som en oppfølging og videreføring av denne satsingen, er det viktig at staten har finansieringsordninger som stimulerer til planlegging av boliger som kan brukes av alle, i alle faser av livet. Sentrale virkemidler er økte lånetillegg for livsløpsstandard og installering av heis, men også tilskudd til installering av heis i eksisterende boligmasse og premiering av god tilgjengelighet i nybygg.

Regjeringen finner det ikke hensiktsmessig å videreføre todelingen av ordningen; tilskudd til byfornyelse og tilskudd til boligkvalitet. Slik tildelingskriteriene er i dag er de to ordningene til dels overlappende og vanskelig å skille fra hverandre.

Tildelingskriteriene og resultatrapporteringen skal tilpasses denne endringen.

Regjeringen foreslår å øke aktivitetsnivået med 16 mill. kr opp til 108 mill. kr i 2002. Dette innebærer et behov for en bevilgning på 106 mill. kr for 2002. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 63,3 mill. kr, jf. forslag til romertallsvedtak. For nærmere omtale av budsjetteringsprinsippene vises det til boks 3.6.

Post 73 Tilskudd til opplysning, informasjon m.m.

Målsetting

Formålet med ordningen er å høyne kunnskapene om de ulike virkemidlene i bolig- og byggesektoren, gi bedre innsikt i bolig- og bygningspolitiske problemstillinger og bidra til å bedre beslutningsgrunnlaget for aktørene i sektoren.

Tildelingskriteriene

Tilskuddene skal nyttes til informasjonstiltak og kunnskapsformidling om de politiske målene, innsatsområdene og virkemidlene.

Tilskuddsmottakerne kan være forskningsmiljøer, fylkesmannsembetene, kommuner og organisasjoner og aktører i bolig- og byggesektoren. Departementet kan også anvende midler til informasjons- og formidlingstiltak i egen regi. Tilskuddsordningen forvaltes av Kommunal- og regionaldepartementet.

Rapport for 2000-2001

I 2000 og 2001 er det lagt hovedvekt på informasjon og formidlingstiltak vedrørende miljøtiltak i bolig- og byggsektoren som en oppfølging av miljøhandlingsplanen på dette området. Støtte til ØkoBygg-programmets aktiviteter er prioritert. Også støtte til utvikling av elektronisk byggesaksbehandling "Byggsøk" er prioritert. I 2001 ble det gitt støtte til 20 ulike prosjekter.

Budsjettforslag for 2002

Prioriteringen av oppfølging av departementets miljøhandlingsplan og utviklingen av elektronisk byggesaksbehandling foreslås videreført. I tillegg vil det kunne vurderes støtte til mindre informasjons- og formidlingsprosjekter fortrinnsvis i regi av frivillige organisasjoner innen bolig- og bygningssektoren.

Det foreslås en bevilgning på 12,8 mill. kr.

Post 75 Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, kan overføres

En vesentlig del av statens virksomhet i boligsektoren er rettet mot å bidra til at vanskeligstilte på boligmarkedet får disponere egnede boliger. Boligtilskuddet er et sentralt virkemiddel i denne forbindelse.

Målsetting

Tilskuddet skal medvirke til at husstander med svak økonomi skal kunne disponere nøkterne og egnede boliger.

Tildeling

Boligtilskudd gis til etablering i egen bolig, til utbedring/tilpasning av bolig og til utleieboliger. Tilskuddet er behovsprøvd. Tilskuddet blir gitt til kommuner for videretildeling og direkte fra Husbanken. Boligtilskudd til etablering i egen bolig skal bidra til at grupper med svak økonomi blant funksjonshemmede, særlig vanskeligstilte og unge førstegangsetablerende skal kunne skaffe seg en nøktern og hensiktsmessig bolig. Tilskudd til utleieboliger gis til kommuner, stiftelser og lignende som etablerer utleieboliger for de samme målgruppene. Boligtilskudd til utbedring/tilpasning av bolig skal bidra til at eldre, funksjonshemmede eller andre med et særlig behov, får en bolig som fungerer godt i forhold til bevegelsesvansker eller annen funksjonshemming. Kommunene kan sette av inntil 20 pst. av tildelte midler til å dekke tap på etableringslån.

Oppfølging, kontroll og resultatrapport 2000-2001

Tabell 3.37 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	Resultater	
	2000	1. halvår 2001
<i>Bidra til at unge i etableringsfasen uten økonomiske midler kan etablere seg i egen bolig:</i>		
Antall innvilgede tilskudd til etablering (ekskl. utleieboliger), fordelt etter brukergrupper:		
Totalt	1 388	459
Ungdom	266	80
Flyktninger	35	5
Sosialt vanskeligstilte	610	157
Psykisk utviklingshemmede	14	3
Psykiske lidelser	95	23
Funksjonshemmede	243	75
Eldre	4	1
Andre	121	115
<i>Bidra til utbedring og tilpasning av boliger, slik at økonomisk vanskeligstilte eldre og funksjonshemmede kan disponere en godt egnet bolig:</i>		
Antall innvilgede tilskudd til utbedring og tilpasning av bolig, fordelt på brukergrupper ¹⁾ :		
Totalt	5 362	-
Funksjonshemmede	1 683	-
Eldre	2 706	-
Økonomisk vanskeligstilte	973	-
<i>Øke antall utleieboliger med lavt utgiftsnivå:</i>		
Antall utleieboliger som er omfattet av innvilget tilskudd, fordelt etter brukergruppe:		
Totalt	901	732
Ungdom	256	198
Flyktninger	127	178
Sosialt vanskeligstilte	438	272
Psykiske lidelser	16	31
Psykisk utviklingshemmede	20	13
Funksjonshemmede	28	36
Eldre	8	0
Andre	8	4

1) Tall for 1. halvår 2001 foreligger ikke.

For 2000 var tilsagnsrammen for boligtilskuddet 489 mill. kr. Av dette ble 230 mill. kr fordelt til kommunene for videretildeling. Det ble gitt boligtilskudd til etablering av 2 289 boliger, hvorav 901 utleieboliger, noe som er en liten nedgang sammenliknet med 1999. Utbetalt beløp økte imidlertid med 11 pst. De to største brukergruppene var som i 1999, vanskeligstilte og ungdom. Nærmere halvparten av tilskuddene har gått til boliger beregnet på vanskeligstilte. Ungdom får om lag en firedel. For begge disse gruppene har det vært en økning fra 1999 til 2000.

Gjennomsnittlig husstandsinntekt blant tilskuddsmottakerne var på kr 184 500 i 2000, og 65 pst. av mottakerne hadde en inntekt på under kr 200 000. Tilsvarende tall for 1999 var hhv. kr 175 000 i gjennomsnittsinntekt og 72 pst. med inntekt under kr 200 000.

Tilskudd til utbedring/tilpasning av bolig gis gjennom kommunene. Samlet sett ble det bevilget 71 mill. kr i 5 362 saker. Den største brukergruppen innenfor ordningen er eldre. I 2000 gikk om lag halvparten av tilskuddene til denne gruppen. I all overveiende grad nyttes tilskuddet til tilpas-

ning av brukte boliger. Gjennomsnittstilskuddet var på om lag kr 13 000.

Kommunene kan sette av inntil 20 pst. av tildelte boligtilskudd til å dekke tap på etableringslån. I følge forskriftene for tapsfond forutsettes det at "fondets størrelse ikke overstiger det som anses å være rimelig i forhold til tapsrisikoen i utlånsporteføljen". Dette gjelder lån som kommunen har gitt fra og med 1996. Det ble avsatt til sammen 36,3 mill. kr i 2000. I den samme perioden ble det bokført tap på om lag 2,6 mill. kr. Tapsfondet er nå samlet på 141,7 mill. kr som er 2,4 pst. av lånemassen for etableringslån.

For 2001 er rammen for boligtilskuddet 641 mill. kr, hvorav Husbanken foreløpig har satt av 322 mill. kr til kommunal videretildeling. Det ble i 1. halvår 2001 gitt tilsagn om boligtilskudd til etablering til 1 191 boliger, hvorav 732 utleieboliger. Dette er en økning på vel 50 pst. i forhold til 1. halvår 2000, da det ble gitt tilsagn til 787 boliger hvorav 386 utleieboliger. Antall utleieboliger er nesten blitt fordoblet.

Budsjettforslag 2002

Selv om det i statsbudsjettet for 2001 var en betydelig økning av tilsagnsrammen for boligtilskuddet, er det behov for en fortsatt satsing på ordningen for å løse de boligpolitiske utfordringene. Mange unge og vanskeligstilte med lave inntekter og eventuelle tilleggsproblemer har problemer med å etablere seg på boligmarkedet. Problemene er særlig store i pressområder som Osloområdet og andre storbyer, hvor boligprisene og husleiene i utleieboliger har hatt en sterk vekst de siste årene. Terskelen for å komme inn på boligmarkedet har blitt høyere, og det er en større gruppe som ikke makter å skaffe seg en fullverdig bolig uten hjelp fra det offentlige. Utfordringene er i første rekke å skaffe flere boliger i storbyene, flere utleieboliger for unge og vanskeligstilte, og flere boligløsninger for bostedsløse og andre særlig vanskeligstilte.

Det er også behov for å satse på boligtilskuddet for å følge opp de boligsosiale handlingsplanene som mange kommuner er i gang med, der disse avdekker etableringsproblemer, jf. St.meld. nr. 49 (1997-98), Innst. S. nr. 100 (1998-99) og

St.meld. nr. 50 (1998-99). Boligtilskuddet er sammen med etableringslån det sentrale virkemidlet for å stimulere kommunene til å føre en aktiv boligpolitikk.

Det foreslås på denne bakgrunn en tilsagnsramme på 703 mill. kr i 2002, dvs. en økning på 62 mill. kr fra 2001. Bevilgningen foreslås satt til 680 mill. kr. Av dette vil 527 mill. kr gå til utbetaling av tilsagn gitt i 2002 (75 pst. av tilsagnsrammen). Resterende bevilgning går til å dekke utbetaling av tilsagn gitt i 2000 og 2001. Videre foreslås en tilsagnsfullmakt på 207,8 mill. kr som antas å komme til utbetaling i senere budsjettår, jf. forslag til romertallsvedtak. For nærmere omtale av budsjetteringssystemet vises det til boks 3.6.

Post 78 Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk

Målsetting

Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk skal bidra til at Regjeringens mål om gode boliger, god byggkvalitet og godt bomiljø nås. Det skal stimulere til utvikling av kommunal boligpolitikk og lokale handlingsplaner for boligetablering. Videre skal tilskuddet bidra til en miljøvennlig bolig- og byggesektor, sikre funksjonshemmede gode boforhold, samt stimulere til samarbeid mellom ulike sektorer og nivåer i arbeidet med å bedre bomiljø og jevne utlevilkår.

Tildelingskriterier

Tilskuddet skal gå til tiltak som gir økt kompetanse, kunnskap og bedre plangrunnlag for boligarbeidet, spesielt rettet mot kommunenes ansvar for vanskeligstilte grupper. Tiltak for utvikling av kommunale boligstrategier og lokale handlingsplaner for boligetablering prioriteres. Tilskudd til utvikling av god byggeskikk og utviklingsarbeid for en miljøvennlig byggesektor er også høyt prioritert. Videre skal utvikling og spredning av kompetanse og kunnskap om boforhold og bomiljø stimuleres. Tilskuddet skal i tillegg gå til å støtte organisasjoner mv. som arbeider for å sikre funksjonshemmede gode boforhold.

Rapport for 2000-2001

Tabell 3.38 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for kap. 581, post 78 (i 1 000 kr).

Resultatmål og oppfølgingskriterier	2000		1. halvår 2001	
	Prosjekt	Beløp	Prosjekt	Beløp
<i>Bidra til utvikling av kommunale boligstrategier og lokale handlingsplaner for boligetablering</i>				
Antall prosjekter/beløp gitt i tilskudd.	63	8 939	32	7 443
<i>Bidra til utvikling av kunnskap/kompetanse knyttet til bolig/ miljøspørsmål</i>				
Antall prosjekter/beløp gitt i tilskudd	50	9 914	19	5 099
<i>Bidra til informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse</i>				
Antall prosjekter/beløp gitt i tilskudd	24	8 362	17	5 452
Totalt	137	27 215	68	17 994
Søkertype:				
Kommuner	63	7 389	28	2 880
Boligsamvirke	9	2 261	1	200
Forskningsinstitusjoner	22	4 950	10	2 920
Universitetet og høyskoler	8	609	1	390
Organisasjoner	20	7 551	20	6 806
Andre	15	4 455	8	4 798
Sum	137	27 215	68	17 994

Husbanken ga i 2000 tilsagn til 63 prosjekter til utvikling av kommunale boligstrategier og lokale handlingsplaner for boligetablering. Av disse fikk 54 kommuner tilsagn til utarbeidelse av boligsosiale handlingsplaner. Kommunene Oslo og Drammen fikk tilsagn for oppfølging av sine boligsosiale handlingsplaner og 4 ulike prosjekter med tilknytning til arbeidet til det offentlige utnevnte boligutvalget har også vært støttet.

I 2001 er det pr. 1. halvår innvilget tilsagn til 28 kommuner til utarbeidelse av boligsosiale handlingsplaner og i tillegg er det gitt støtte til bostedsløsprosjektet som Kommunal- og regionaldepartementet sammen med Sosial- og helsedepartementet har initiert. Dette er et prosjekt for perioden 2001-2004 for å utvikle boligløsninger og tjenester for bostedsløse. I de fem største byene skal det etableres samarbeid mellom kommunale bolig tjenester, sosialtjenester, behandlings- og omsorgstjenester, samt arbeidsmarkedstiltak. Fra Sosial- og helsedepartementet er det i 2001 bevilget 6 mill. kr til utviklingsarbeidet, jf. kap. 614 post 63 Utvikling av sosialtjenesten og rusmiddeltiltak i St.prp. nr.1 (2001-2002) Sosial- og helsedepartementet.

I 2000 ble det gitt tilsagn til 50 prosjekter til utvikling av kunnskap og kompetanse knyttet til bolig- og miljøspørsmål, herunder større prosjekter som "Økoprofilbosteder", bærekraftige

bostedsformer, kostnadseffektive lavenergiboliger og klimatilpasning av bygningsinstallasjoner. Husbanken ga også tilsagn til ett prosjekt med veiledning om miljøeffektiv utbygging og fornying av sykehjem og omsorgsboliger. I 2001 er det pr. 1. halvår innvilget tilsagn til 19 prosjekter.

Fra 2000 har Husbanken hatt ansvaret for det statlige byggeskikkarbeidet. I 2000 gjennomførte Husbanken flere generelle tiltak for å synliggjøre og fremme god byggeskikk bl.a. gjennom annonsekampanjer, lokale kurs som blir arrangert av Husbankens regionkontor og etablering av lokale nettverk i byggeskikkarbeidet.

Det ble gitt tilsagn til 24 prosjekter til informasjon og formidling av kunnskap og kompetanse i 2000 og i 1. halvår 2001 er det gitt tilsagn om tilskudd til 17 prosjekter.

En rekke organisasjoner for funksjonshemmede mottok støtte til boliginformasjonsarbeid. Kunnskap og erfaringer fra prosjekter som Husbanken gir tilsagn til, blir bl.a. formidlet gjennom to årlige nasjonale fagdager med bred deltakelse fra kommuner og andre brukere.

Departementet støttet Norges forskningsråds (NFR) forskningsprogram Bolig og levekår, med hhv. 4 mill. kr og 3 mill. kr i 2000 og i 2001. I 2001 er det også gitt støtte til NFR-programmet Program for byutvikling - drivkrefter og planleggings-

utfordringer, med 4 mill. kr over denne budsjett-posten.

Budsjettforslag for 2002

Tilskudd til utviklings- og informasjonsarbeid skal primært tildeles prosjekter der formålet er å utvikle ny kunnskap som er relevante for aktører i boligmarkedet.

Hoveddelen av bevilgningen disponeres av Husbanken og skal brukes bl.a. til å stimulere til boligsosialt arbeid i kommunene, til samarbeidsprosjektet mellom staten og de største byene som skal legge til rette boligløsninger for bostedsløse og til å stimulere til bedre bomiljø og boligløsninger både sosialt og i forhold til økologi.

Prosjekt for bostedsløse blir styrket i 2002. For å inkludere Tromsø og Drammen som deltakerkommuner og for å styrke muligheten for frivillige organisasjoners deltakelse i utviklingsarbeidet foreslår Regjeringen å styrke prosjektet med 4,5 mill. kr, til totalt 10,5 mill. kr. i 2002, jf. St.prp. nr.1 (2001-2002) Sosial- og helsedepartementet, kap. 614 post 63. I tillegg vil det bli satt av tilstrekkelige budsjettmidler fra ordningen med Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, samt at boligløsninger for bostedsløse har høy prioritet innenfor Husbankens låne- og tilskuddsordning.

Videre skal bevilgningen finansiere innhenting av datagrunnlag om bolig- og levekårsforhold, som bl.a. skal benyttes i forbindelse med at Kommunal- og regionaldepartementet skal starte opp arbeidet med en egen stortingsmelding om boligpolitikken, samt til arbeid med utbyggingsavtaler og videreutvikling av bygningslovgivningen.

Fra 2002 vil støtte til NFR-programmer fra departementet bli gitt fra kap. 500, post 50 Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd. Dette gjelder bl.a. videreføring av støtte til Program for byutvikling.

Det foreslås en bevilgning på 36,5 mill. kr i 2002.

Post 79 Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, kan overføres

Posten var ny i 2000. Tilskuddet var tidligere innlemmet i kap. 581, post 71 Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet.

Målsetting

Tilskuddet skal stimulere til reduksjon av radon-nivået i eksisterende boliger, jf. oppfølgingen av Nasjonal kreftplan.

Tildelingskriterier

Tilskudd til radon gis til bygningstekniske tiltak når det er påvist en radonkonsentrasjon av inne-luften i boligen som ligger høyere enn 400 Bq/m³. Tilskuddet kan gis til enkeltpersoner, borettslag, selskaper, stiftelser og lignende, jf. St.prp. nr. 161 (1997-98) Nasjonal kreftplan og Innst. S. nr. 226 (1997-98).

Rapportering for 2000-2001

Bevilgningen for 2000 var på 10 mill. kr. I 2000 ble det gitt godkjenning om tilskudd til 195 boliger for til sammen 3,3 mill. kr. Det ble 1. halvår 2001 gitt tilsagn om tilskudd til 46 boliger for til sammen 1,2 mill. kr.

Prosessen med kartlegging av radioaktivitetsnivåene på kommunenivå, informasjon til huseiere og opplæring av byggebransjen for utbedring av hus med forhøyede radonnivåer har tatt tid. Det har vært en utfordring å få tilstrekkelig kunnskap om forekomsten av radon. Radonmålinger kan kun gjøres i vinterhalvåret, og radonnivåene må dokumenteres før tiltak kan iverksettes og gjennomføres.

Høsten 2000 ble det i gangsett et felles prosjekt mellom Statens strålevern, Husbanken og Statens bygningstekniske etat om en kartlegging i 114 av landets kommuner, informasjon til huseierne og opplæring av byggebransjen. Måleresultatene fra denne undersøkelsen er i løpet av sommeren og høsten 2001 fortløpende gjort tilgjengelig for de involverte kommunene. Det er blant annet utarbeidet kart over situasjonen i hver kommune som veiledning i det videre arbeid i de respektive kommuner. Dette vil i løpet av høsten 2001 danne grunnlaget for søknader til Husbanken. Ytterligere 56 kommuner vil inngå i en ny kartlegging i løpet av høst 2001/vinter 2002. Hovedtyngden av søknader og utbetalinger til utbedringer forventes å komme i slutten av 2001 og i løpet av 2002 og 2003.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 10,05 mill. kr i 2002.

Kap. 582 Skoleanlegg

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Rentekompensasjon			70 000
	Sum kap. 582			70 000

Regjeringen foreslår at staten skal medvirke til en ekstra satsing for å ruste opp skoleanleggene, gjennom en statlig finansieringsordning. Ordningen foreslås innført fra 1. januar 2002 og skal forvaltes av Husbanken. Finansieringsordningen skal sette kommunesektoren i stand til å ta opp lån på til sammen 15 mrd. kr over en periode på 8 år, der staten dekker renteutgiftene. For beregning av renteutgifter tas det utgangspunkt i et tilsvarende lån med flytende rente i Husbanken. Rentekompensasjonen er basert på 5 års avdragsfrihet og hver kommune blir gitt en låneramme. Rentekompensasjonen skal fordeles ut til kommunene og fylkeskommunene etter søknad, og samlet løpetid for hvert lån er 20 år.

Målet med ordningen er å stimulere kommunene og fylkeskommunene til å rehabilitere, oppruste og tilrettelegge eksisterende skoleanlegg, og til å oppføre nye skolebygg der det er behov for det, for å bidra til å sikre at alle elever i grunnskolen og i den videregående opplæringen får gode læringsforhold.

Kommunesektoren skal fremdeles ha det fulle ansvaret for både vedlikehold, opprusting og utbygging av skoleanlegg. Finansieringsordningen er en ekstra satsing, med begrenset omfang og varighet, og må forøvrig ses i sammenheng med veksten i kommunesektorens frie inntekter.

For nærmere omtale vises til St.prp. nr. 1 (2001-2002) Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Post 60 Rentekompensasjon

De som tar del i ordningen står fritt til å velge låneinstitusjon, og faktisk låneopptak vil ikke være noen betingelse for å få rentekompensasjon. Rentekompensasjonen vil bli beregnet med utgangspunkt i et tilsvarende lån med 20 års løpetid, hvorav 5 års avdragsfrihet, og med flytende rente i Husbanken.

Budsjettforslag

Det foreslås en bevilgning på 70 mill. kr til formålet i 2002.

Kap. 585 Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 3585)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter			4 000
	Sum kap. 585			4 000

Under stortingsbehandlingen av Ot.prp. nr. 82 (1997-98) Om lov om husleieavtaler, ble daværende regjering bedt om å iverksette forsøk med et alternativt tvisteløsningsorgan for å behandle tvister om boliger etter den nye og gamle husleieloven, jf. Innst. O. nr. 43 (1998-99). Husleietvistutvalget ble opprettet 1. mars 2001 som en tre-årig prøveordning for Oslo. Utvalget skal være et alternativt tvisteløsningsorgan til domstolene og kan avgjøre alle typer tvister om leie av bolig i Oslo. Utvalget har to stillinger for jurister med dommer-

kompetanse og en stilling for sekretær. Hjemmel for opprettelse av prøveordning med husleietvistutvalg er gitt i husleieloven av 26. mars 1999 § 12-5. Departementet har i forskrift datert 28. september 2000 gitt nærmere regler om virkeområde og saksbehandling mv. Ordningen vil bli evaluert av et eksternt organ.

I perioden 1. mars til 20. august har Husleietvistutvalget mottatt i alt 34 begjæringer om tvisteløsning. I løpet av annet halvår 2001 vil ordningen

bli gjort bedre kjent for aktuelle brukere gjennom ulike informasjonskilder.

Husleietvistutvalget har i 2001 vært budsjetttert over Husbankens administrasjonsbudsjett. Fra og med 2002 foreslås det at Husleietvistutvalget budsjetteres over et eget budsjettkapitel. Det

administrative samarbeidet med Husbanken vil fortsette.

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 4 mill. kr i 2002.

Kap. 3585 Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 585)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Gebyrer			200
	Sum kap. 3585			200

Post 1 Gebyrer

Det kreves to ganger rettsgebyret for behandling av sak for utvalget, for tiden kr 1 310. Det foreslås

budsjetttert med gebyrinntekter på kr 200 000 i 2002, noe som tilsvarer om lag 150 saker.

Kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
60	Oppstartingsstilskudd, <i>kan overføres</i>	1 168 391	1 582 000	1 696 200
63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	379 556	708 000	1 065 600
	Sum kap. 586	1 547 947	2 290 000	2 761 800

Målsetting

Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser skal bidra til å nå Husbankens mål om god boligdekning og et godt fungerende bolig- og bygge-marked. Tilskuddet skal stimulere kommunene til å øke tilbudet av boliger tilrettelagt for heldøgns pleie og omsorg (omsorgsboliger). Tilskuddene skal sette kommunene i stand til å bygge, kjøpe eller utbedre sykehjem og omsorgsboliger ut fra lokale behov til de som på grunn av alder, funksjonshemming, funksjonsnedsettelse eller sykdom har behov for det.

Post 60 Oppstartingsstilskudd, kan overføres

Tildeling

Tilskuddet gis på grunnlag av investeringer knyttet til bygging, kjøp og utbedring av omsorgsboli-

ger og sykehjemsplasser. Tilskuddet går til kommunene uavhengig av om det er kommunen selv eller andre aktører som skal eie og forvalte boligene/plassene. Kommunene kan videretildele tilskuddet til andre eiere av omsorgsboliger og sykehjem, forutsatt at tilskuddet inngår i finansieringen av boligene. Det er en forutsetning for å få tilskudd at kommunen har organisert et heldøgns pleie- og omsorgstilbud. Prosjektene skal være innarbeidet i den fireårige økonomiplanen, og kommunen skal ha disposisjonsrett over boligene i 20 år.

Målet for regjeringen var opprinnelig at investeringene i eldreplanen skulle gjennomføres innen 2002 med i alt 24 400 boenheter. I fjorårets budsjett ble måltallet utvidet med ytterligere 5 000 enheter, slik at det totale målet er 29 400 enheter. I tillegg skal det bygges 3 400 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006.

Rapport for 2000-01

Følgende resultatmål og oppfølgingskriterier er lagt til grunn for vurdering av effekten av oppstartingsstilskuddet i 2000/2001.

Tabell 3.39 Resultatmål, oppfølgingskriterier og resultat for oppstartingsstilskuddet.

Resultatmål og oppfølgingskriterier	2000	1. halvår 2001
<i>Stimulere til opprettelse og utbedring av omsorgsboliger og sykehjemsplasser med god kvalitet:</i>		
Antall nye omsorgsboliger og sykehjemsplasser som omfattes av innvilgede tilskudd.....	5 300	2 458
Antall utbedrede omsorgsboliger og sykehjemsplasser som omfattes av innvilgede tilskudd ¹⁾	935	496
Andelen nye sykehjemsplasser med innvilgede tilskudd som oppfyller Husbankens anbefalte størrelse for privatareal	95,0	97,6
Andelen utbedrede sykehjemsplasser med innvilgede tilskudd som oppfyller Husbankens anbefalte størrelse for privatareal ¹⁾	85,2	93,8

1) Inneholder også kjøp av omsorgsboliger og sykehjemsplasser.

Både i 1999 og 2000 var aktiviteten høy. Totalt ble det i 2000 gitt tilsagn om tilskudd til 6 235 boenheter, hvorav 151 omsorgsboliger under opptrappingsplanen for psykisk helse. I alt ble det gitt tilsagn til 3 536 omsorgsboliger og 2 699 sykehjemsplasser.

Hele 95 pst. av de nye sykehjemsplassene tilfredsstilte Husbankens rettleidende kvalitetsnorm i 2000. Denne normen forutsetter minimum 24 kvm privatareal. Dette er omtrent samme andel som i 1999. Av de utbedrede sykehjemsplassene tilfredsstilte 85,2 pst. kvalitetsnormen mot 76,4 pst. i 1999.

For 2001 er måltallet 8 240 boenheter etter at Stortinget under behandlingen av St.prp. nr. 82 (2000-2001) Om lokaldemokrati, velferd og økonomi i kommunesektoren 2002 (kommuneproposisjonen), vedtok å overføre inntil 2 000 enheter fra rammen for eldreplanen for 2002 til 2001. Av det totale måltallet på 8 240 enheter er 440 omsorgsboliger tilknyttet opptrappingsplanen for psykisk helse 1999-2006. Rammen for samlet aktivitet i 2001 er på 2 142 mill. kr. Søknadsinngangen til Husbanken om oppstartingsstilskudd i 1. halvår 2001 var 58 pst. høyere enn for tilsvarende periode i 2000. Søknadsinngangen hittil i år viser at måltallene for begge planene vil bli oppfylt i 2001.

Forskriften for tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser er i 2001 endret slik at det nå kan gis tilskudd til etablering av boliger og plasser i utlandet.

Under behandlingen av St.meld. nr. 34 (1999-2000) Handlingsplanen for eldreomsorgen etter 2 år, ba Stortinget Regjeringen *"komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2002 med en vurdering av investerings- og driftsbehovet innen eldreomsorgen i de nærmeste årene med bakgrunn i behovene som meldes fra kommunene innen fristen 30. juni 2001"* (jf. Innst. S. nr. 92 (1999-2000)). I forbindelse med konsultasjonene om statsbudsjettet for 2002, ba Kommunenes Sentralforbund (KS) om at søknadsfristen for kommunene forlenges. På bakgrunn av dette besluttet Regjeringen å utsette søknadsfristen til 1. oktober 2001 (jf. St.prp. nr. 82 (2000-2001)). Når det gjelder en nærmere vurdering av drifts- og investeringsbehovet i eldreomsorgen på grunnlag av foreliggende søknader, vises det til St.prp. nr. 1 (2001-2002) for Sosial- og helsedepartementet.

På bakgrunn av prioriteringssignalene i St.meld. nr. 34 (1999-2000) og Innst. S. nr. 92 (1999-2000), ble Husbankens retningslinjer endret fra 1. januar 2001 slik at sykehjem og omsorgsboliger tilrettelagt for heldøgns omsorg og pleie, enerom og utskifting av gammel bygningsmasse prioriteres. For å ivareta kommunene med størst behov og sikre god fordeling, er årets investeringsmidler fordelt mellom fylkene. Fordelingen ivaretar bl.a. hensynet til kommunenes utgangspunkt før handlingsplanen, utviklingen i behov fremover og hvor mye som er gitt i tilsagn så langt i planperioden. I hovedsak ser det ut til at

omleggingen til fylkesvise rammer fungerer som ønsket.

For Opptrappingsplanen for psykisk helse er det fra 2001 foretatt en oppmyking av kravet til omsorgsboligene, slik at ved kjøp eller utbedring av boliger kan kravet til omsorgsstandard fravikes.

Budsjettforslag 2002

Handlingsplanen for eldreomsorgen er utvidet med 5 000 enheter i 2002, slik at planens samlede måltall er økt fra 24 400 enheter til 29 400 enheter, jf. St.prp. nr. 1 (2000-2001). Etter overføringen av 2 000 enheter til 2001, gjenstår en ramme på 4 200 enheter i 2002, inklusive 1 200 nye sykehjemsplasser som etter St.meld. nr. 50 (1996-97) er forutsatt igangsatt i 2002.

En gjennomgang av situasjonen i kommunene foretatt av Sosial- og helsedepartementet i 2001, viser at 2/3 av landets kommuner i hovedsak er satt i stand til å nå handlingsplanens målsettinger, men at det gjenstår svært høyt prioriterte prosjekter i ca. 1/3 av kommunene. Flere av disse kommunene er storbyer. For å nå eldreplanens målsettinger om enerom, tilstrekkelig dekningsgrad og utskifting av gamle institusjoner og ut fra hensyn til likebehandling, foreslår Regjeringen at rammen for investeringer utvides med ytterligere 4 000 enheter i 2002. Samlet måltall for handlingsplanen for eldreomsorgen for 2002 blir dermed på 8 200 enheter. I tillegg kan det gis tilsagn til 440 omsorgsboliger i forbindelse med opptrappingsplanen for psykisk helse. Det samlede måltallet for post 60 blir dermed 8 640 enheter.

Budsjetteringen av kap. 586 har i perioden 1998-2001 vært basert på en prosentvis fordeling mellom sykehjemsplasser og omsorgsboliger på 45 pst. plasser og 55 pst. boliger, jf. St.meld. nr. 50 (1996-97). Andelen sykehjemsprosjekter som får tilsagn fra Husbanken er økende, og ser ut til å bli om lag 70 pst. i 2002. På bakgrunn av at kommunene skal få utforme den eldreomsorgen de selv ønsker, og for å nå det totale måltallet innenfor eldreplanen, foreslår regjeringen at fordelingen mellom sykehjemsplasser og omsorgsboliger endres til om lag 70 pst. plasser og 30 pst. boliger.

På bakgrunn av at alle øremerkede tilskudd som gis til kommunene skal prisjusteres, jf. St.prp. nr. 82 (2000-2001), foreslår regjeringen at satsene på oppstartingsstilskuddet heves fra kr 175 000 til kr 181 300 pr. omsorgsbolig og fra kr 375 000 til kr 388 500 pr. sykehjemsplass for nye tilsagn som blir gitt etter 1. januar 2002. Taket for kostnader som kommunene vil få dekket gjen-

nom post 60 Oppstartingsstilskudd og post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag heves tilsvarende, dvs. fra kr 740 000 til kr 746 300 pr. omsorgsbolig og fra kr 830 000 til kr 843 500 pr. sykehjemsplass.

For 2002 foreslås det derfor et aktivitetsnivå på 2 830,4 mill. kr, hvorav 2 750,6 mill. kr er knyttet til Handlingsplanen for eldreomsorgen og 79,8 mill. kr er knyttet til Opptrappingsplanen for psykisk helse.

Utbetalingsprofilen til disse gitte tilsagnene, som bevilgningen på budsjettposten skal avspeile, er anslått til 25 pst. samme år som tilsagnet gis, 40 pst. året etter, 30 pst. to år etter og 5 pst. 3 år etter at tilsagnet er gitt.

Dette gir et bevilgningsbehov over post 60 på 1 696,2 mill. kr til dekning av tilsagn gitt i 1999, 2000, 2001 og 2002. Det forutsettes at ingen av tilsagnene knyttet til den foreslåtte rammeutvidelsen på 4 000 enheter kommer til utbetaling i 2002. Av bevilgningen er 1 638,3 mill. kr knyttet til Handlingsplanen for eldreomsorgen og 57,9 mill. kr knyttet til opptrappingsplanen for psykisk helse. Når det gjelder opptrappingsplanen, er bevilgningen knyttet til tilsagn gitt i 1999, 2000 og 2001 som kommer til utbetaling i 2002. Tilsagn som blir gitt i 2002 og som kommer til utbetaling i 2002, kan budsjettmessig dekkes innenfor bevilgningene gitt i 1999 og 2000 pga. at det ble gitt tilsagn til færre enheter i disse årene enn tilsagnsrammer og bevilgninger var dimensjonert for.

I tillegg foreslås det en tilsagnsfullmakt på 2 991,1 mill. kr i 2002.

Etter at handlingsplanperioden er avsluttet, etableres det en tilskuddsordning til sykehjemsplasser og omsorgsboliger etter modell av tilskuddsordningen før handlingsplanen trådte i kraft.

Post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag

Tildeling

Tilskuddet, som kom i 1998, gjelder alle sykehjemsplasser og omsorgsboliger med tilsagn om oppstartingsstilskudd/tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser etter 1. januar 1997, og skal sjablonmessig dekke utgifter til renter og avdrag som påløper f.o.m. 1. januar 1998. Samtlige som søker om og får oppstartingsstilskudd vil også få tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag på lån.

Rapport 2000-2001

Den totale rammen for kompensasjonstilskuddet var for 2000 på 433,3 mill. kr. Det ble utbetalt til sammen 395,1 mill. kr fordelt på 6 801 omsorgsboliger og 3 055 sykehjemsplasser.

Bevilgningen for 2001 ble i behandlingen av St.prp. nr. 1 (2000-2001) Kommunal- og regionaldepartementet satt til 708 mill. kr. Nye renteforutsetninger medfører økte utbetalinger til kommunene i 2001, og bevilgningen ble derfor økt med 126 mill. kr i St.prp. nr. 84 (2000-2001) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2001, jf. Innst. S. nr. 325 (2000-2001). Av dette blir 7 mill. kr overført til kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering. Pr. 1. halvår er det utbetalt 2,9 mill. kr. Tilskuddet utbetales i hovedsak i desember.

Budsjettforslag 2002

Det foreslås en bevilgning på 1 065,6 mill. kr for 2002. I tillegg bevilges det 55,6 mill. kr over kap. 571, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd. Av den samlede bevilgningen til formålet på 1 121,2 mill. kr vil 1 072,1 mill. kr gå til Handlingsplanen for eldreomsorgen og 49,1 mill. kr til Opptrappingsplanen for psykisk helse. Det er lagt inn en renteforutsetning på 6,9 pst. Videre er det lagt til grunn at det blir gitt tilsagn til i alt 8 200 boenheter under Handlingsplanen for eldreomsorgen, og 440 boenheter under Opptrappingsplanen for psykisk helse i 2002. Det antas at ingen av tilsagnene knyttet til utvidelsen på 4 000 enheter under eldreplanen kommer til utbetaling i 2002. Det er videre lagt til grunn at 25 pst. av de øvrige tilsagnene som gis i 2002 skal ha tilskudd, og at 65 pst. av tilsagnene gitt i 2001 og 95 pst. av tilsagnene gitt i 1999 og 2000 er utbetalt og skal motta kompensasjonstilskudd i 2002.

Programkategori 14.20 Bygningssaker

Samlede utgifter under programkategori 14.20

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr 01/02
587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)	28 258	27 600	31 300	13,4
	Sum kategori 14.20	28 258	27 600	31 300	13,4

Samlede inntekter under programkategori 14.20

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002	Pst. endr 01/02
3587	Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)	11 616	11 275	12 200	8,2
	Sum kategori 14.20	11 616	11 275	12 200	8,2

Programkategori 14.20 omhandler budsjett-postene for Statens bygningstekniske etat. Det vises til omtale av målsettinger under programområde 14.

Prioriteringer 2002

Viktige arbeidsoppgaver innenfor bygningspolitikkområdet i 2002 vil være:

- Følge opp lovutvalget som skal gjennomgå bygningslovgivningen.
- Videreutvikle Byggsøk, systemet for elektronisk behandling av byggesaker, som gjør det mulig å behandle alle deler av en byggesak over Internett.
- Legge fram forslag om endringer i plan- og bygningslovgivningen som bl.a. skal bidra til å forenkle byggesaksbehandlingen og redusere papirmengden i byggesaker.
- Arbeide for økt kvalitet på byggverk, både mht. estetikk, og helse, miljø og sikkerhet.
- Følge opp Kommunal- og regionaldepartementets Miljøhandlingsplan.

Status

Bygningspolitikken skal blant annet sikre god byggkvalitet, god og effektiv byggesaksbehandling i kommunene og god kompetanse hos aktørene i bygg- og anleggssektoren. Kommunal- og regionalministeren la den 5. juli 2001 fram dokumentet "Bygningspolitikk for framtida". I dette dokumentet utfordres både staten, kommunene og utbyggere på en rekke konkrete områder.

Dokumentet peker på at det er for omstendelig og uforutsigbar byggesaksbehandling i mange kommuner og behov for opprydding og forenkling av bestemmelsene om byggesaker. Den omfattende revisjonen av plan- og bygningsloven og nye forskrifter om saksbehandling, kontroll og godkjenning av foretak som trådte i kraft i 1997, fungerer i hovedsak etter hensikten, men det er fortsatt behov for effektivisering og forbedring. Saksbehandlingstiden har vist en markant nedgang i 2001, men det er stor variasjon mellom kommunene. Igangsettingen av ByggSøk, et system for internetbasert byggesaksbehandling, er et viktig tiltak for å bidra til forenkling og effektivisering.

”Bygningspolitikk for framtida” peker videre på at bolig- og byggesektoren veier tungt i miljø-sammenheng og må bidra til å utvikle et mer bærekraftig samfunn. Miljøvennlig ressursbruk og ivaretagelse av estetiske hensyn i utformingen av bygninger og anlegg er ikke tilstrekkelig vekt-lagt. Det er fortsatt for lav kvalitet og for dårlig tilgjengelighet i mange bygninger og bygningsmiljøer og for lav utnyttelse av arealer i byer og tettsteder.

I løpet av høsten 2001 vil det, i tråd med Regjeringens mål om fornyelse av offentlig sektor, gjennomføres forskriftsendringer og legges fram forslag til mindre endringer i bygningslovgivningen. Siktemålet med disse tiltakene er på kort sikt å forenkle byggesaksbehandlingen. Høsten 2001 vil det også bli nedsatt et lovutvalg som på bred basis skal gjennomgå bygningsdelen av plan- og bygningsloven.

Kap. 587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
1	Driftsutgifter	28 258	27 600	31 300
	Sum kap. 587	28 258	27 600	31 300

Statens bygningstekniske etat er Kommunal- og regionaldepartementets rådgiver og den sentrale myndighet på det bygningstekniske området. Etaten har også et særskilt ansvar for ordningen med sentral godkjenning av foretak for ansvarsrett. Etaten skal innenfor Regjeringens bygningspolitikk medvirke til at byggverk blir utformet og utført slik at de kan utnyttes på en måte som vil gagne den enkelte og samfunnet. Etaten skal ha godt kjennskap til byggevirksomheten og være et bindeledd til relevante fagmyndigheter og bistå departementet med faglige råd og utredninger. Sentrale oppgaver for etaten er:

- å informere og veilede om forståelse og god praktisering av regelverket
- å arbeide for utvikling, forenkling og forbedring av regelverket
- å administrere og følge opp den sentrale godkjenningsordningen for foretak i byggenæringen
- engasjere seg i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid

Rapport for 2000-2001

Store deler av etatens kapasitet brukes til saksbehandling, overvåking og drift av godkjenningsordningen for foretak med ansvarsrett, samt overvåking av bruken av det øvrige regelverket. Etter endringene i plan- og bygningsloven og forskriftene som trådte i kraft 1. juli 1997, har oppbygging og drift av sentral godkjenningsordning for foretak vært høyest prioritert. Pr. august 2001 hadde 10 000 foretak fått sentral godkjenning. I løpet av

2001 antas at om lag 11 000 foretak vil ha fått sentral godkjenning. Målsettingen om en saksbehandlingstid for nye godkjenninger på under 6 uker ble nådd i løpet av 2001. En betydelig høyere sakstilgang enn opprinnelig forutsatt viser at målsettingen om at flest mulig foretak bør søke sentral godkjenning er ivarettatt. Dette legger til rette for enklere og raskere byggesaksbehandling i kommunene. Det er i løpet av 2001 iverksatt tilsyn med sentralt godkjente foretak for å sikre at foretakene opprettholder sin kompetanse.

Etaten har arbeidet med implementering og videreutvikling av de øvrige forskriftene. Etaten har hatt et bredt samarbeid med andre instanser som bidrar til at faglig utfyllende materiale finnes tilgjengelig for regelverkbrukerne. Det er bl.a. gitt bistand til kommuner, f.eks. gjennom tilrettelegging for lokal kompetanseoppbygging.

Miljøhensyn, som beskrevet i departementets miljøhandlingsplan, er fulgt opp gjennom prosjekter for framtidige endringer i byggreglene og veiledningsstoffet, bl. a. knyttet til energikrav i bygg. Det er også utarbeidet en veileder om radon.

Hele regelverket og informasjon om dette er tilgjengelig via internett sammen med kontinuerlig oppdaterte data om sentralt godkjente foretak. Saksbehandlingssystemet for godkjenningsordningen er lagt åpent ut på internett og gir innsyn i status i saksbehandlingen også for søkerne. Blanketter og regelverk for byggesak er gjort tilgjengelig på internett og er i utstrakt bruk. En vesentlig oppgave for etaten er å tilrettelegge for elektronisk søknads- og byggesaksbehandling tilpasset internett gjennom prosjektet ByggSøk. ByggSøk

har bred deltakelse fra kommuner, byggenæring og fra staten.

Resultatmål for 2002

Implementering av regelverk - saksbehandling

Statens bygningstekniske etat skal innenfor sitt fagområde ha god kunnskap om hvordan regelverket fungerer. Etaten skal fortsette arbeidet med å utvikle veiledningsmateriale for å bidra til å sikre at regelverket etterleves.

Det skal legges særlig vekt på å holde god kontakt med kommunene med fokus på praktisering av lokal godkjenning, teknisk regelverk, kommunens tilsynsoppgaver samt effektivitet og saksbehandlingstid. Etaten skal videreføre arbeidet med ByggSøk, samarbeidsprosjektet som tilrettelegger for elektronisk søknads- og byggesaksbehandling tilpasset internett.

Kontroll/tilsyn

Etaten er tilsynsmyndighet for reglene om dokumentasjon av egenskaper for byggevarer og produkter, og her er det påkrevd med en særlig innsats inntil CE-merking av byggeprodukter i følge byggevaredirektivet fungerer.

Kontroll og tilsyn med sikkerhet ved heis og tivoliinnretninger skal videreføres og omfatter fra 1. september 2001 også gokartbaner for kommersiell utleie.

Sentral godkjenningsordning for foretak i byggebransjen

Sentral godkjenning av foretak med ansvar for oppgaver i byggevirksomheten videreføres.

Oppbyggingsfasen for ordningen med omfattende nyutstedelse av godkjenninger er gjennomført. Nå skal tilsyns- og oppfølgingsfunksjonene som er utviklet, implementeres for å sikre at godkjenningsordningen på varig basis er et troverdig hjelpemiddel i byggesaksbehandlingen. Det er fremdeles et mål at flest mulig foretak søker sentral godkjenning for å bidra til enklere og raskere lokal byggesaksbehandling både for foretakene og de lokale bygningsmyndighetene. I løpet av 2002 er målet at totalt 13 000 skal ha sentral godkjenning.

Standardisering og harmonisering

Det skal fremskaffes grunnlag for standarder, godkjenninger og harmoniserte tekniske krav etter de felles europeiske reglene innen byggområdet med spesiell vekt på nordisk koordinering.

Informasjon og kunnskapsutvikling

Brukernes tilgang til informasjon om regelverket må være god for at reglene skal fungere effektivt. Informasjon overfor brukerne er en sentral oppgave og skal være en integrert del av alt faglig arbeid. Gjennom informasjonstiltak vil etaten påvirke i retning av fleksibel og fornuftig bruk av forskriftsverkets funksjonsregler, slik at byggevirksomheten kan gi trygge og gode byggverk.

Etaten skal bidra med informasjon og veiledning knyttet til byggkvalitet i forbindelse med gjennomføring av regjeringens satsing på skolebygg.

Miljøkrav i byggevirksomheten

Miljøhensyn er et viktig utgangspunkt for framtidige endringer i de tekniske forskriftene til plan- og bygningsloven, ikke minst som følge av internasjonale forpliktelser. Det er satt i gang arbeid med en ny generasjon energikrav der miljøhensyn ivaretas. Kompetansen på fagfeltet må videreutvikles, bl.a. gjennom internasjonalt samarbeid og samarbeid med sentrale aktører i privat og offentlig sektor. Det vises til omtalen av departementets miljøhandlingsplan og av ØkoBygg, utviklingsprogrammet for økt miljøeffektivitet i eiendoms-, bygg- og anleggsbransjen, i vedlegg 2.

Budsjettforslag 2002

Post 1 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 31,3 mill. kr, hvorav 12,2 mill. kr er knyttet til drift av sentral godkjenningsordning. Den sentrale godkjenningsordningen skal være selvfinansierende, jf. kap. 3587, post 4 Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett.

Kap. 3587 Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2000	Saldert budsjett 2001	Forslag 2002
2	Gebyrer, byggevarer og produkter	14		
4	Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett	11 070	11 275	12 200
16	Refusjoner av fødselspenger/adopsjonspenger	392		
18	Refusjon av sykepenger	140		
Sum kap. 3587		11 616	11 275	12 200

Budsjettforslag 2002

I 2002 er det budsjettert med 12,2 mill. kr i gebyrinntekter. Gebyrinntektene gjelder i sin helhet den sentrale godkjenningsordningen for foretak. Dette tilsvarer det totale kostnadsnivået for ordningen. Det vises for øvrig til omtale under kap. 587, post 1 Driftsutgifter.

Post 2 Gebyrer, byggevarer og produkter

Gebyr for saksbehandling innenfor de godkjennings- og klassifiseringsordninger som etaten tidligere har administrert har falt bort som følge av regelverksendringer som er gjennomført.

Post 4 Gebyrer, godkjenningsordning av foretak for ansvarsrett

Gebyrene dekker alle utgifter til drift av ordningen. Budsjettert inntekt har usikkerhetsfaktorer knyttet til saksmengde og saksbehandlingstid, og mindre justeringer av gebyrene foretas ved behov ved årets begynnelse for å sikre at selvkostprinsippet realiseres. Eventuell mer- eller mindreinntekt forutsettes kompensert med tiltak på utgiftsiden slik at utgifter og inntekter av ordningen balanserer best mulig.

Kommunal- og regionaldepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2002 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

- a. Sum utgifter under kap. 500-587, 2412 og 2425-2426 kr 95 711 117 000
- b. Sum inntekter under kap. 3500-3587, 5312, 5316, 5326-5327,
5613 og 5615-5616 kr 14 070 269 000

**Forslag
til vedtak for budsjetterminen 2002
Kapitlene 500-587, 2412, 2425-2426, 3500-3587, 5312, 5316,
5326-5327, 5613 og 5615-5616**

I

Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Administrasjon m.m.				
500		Kommunal- og regionaldepartementet (jf. kap. 3500)		
	1	Driftsutgifter	152 400 000	
	21	Spesielle forsknings- og utredningsoppdrag	9 200 000	
	22	KOSTRA-rapporteringssystem for kommunene og fylkeskommunene, <i>kan overføres</i>	12 900 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 400 000	
	50	Forskningsprogrammer under Norges forskningsråd	16 300 000	196 200 000
502		Valgutgifter		
	1	Driftsutgifter	5 000 000	
	60	Refusjon til kommuner	5 400 000	10 400 000
503		Arbeidsretten, meklingsinstitusjonen m.m. (jf. kap. 3503)		
	1	Driftsutgifter	10 050 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	1 500 000	11 550 000
		Sum Administrasjon m.m.		<u>218 150 000</u>
Innvandring				
520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 3520)		
	1	Driftsutgifter	344 627 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak	1 108 700 000	
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	99 300 000	1 552 627 000
521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 3521)		
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	2 717 175 000	
	62	Kommunale innvandrertiltak	12 000 000	
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	2 350 000	
	71	Kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	16 700 000	
	72	Tilbakevending for flyktninger, <i>kan overføres</i>	10 815 000	
	73	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	21 600 000	
	74	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	1 500 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	75	Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet	27 200 000	2 809 340 000
522	1	Senter mot etnisk diskriminering (jf. kap. 3522) Driftsutgifter	6 000 000	6 000 000
523	1	Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (jf. kap. 3523) Driftsutgifter	3 650 000	3 650 000
524	1	Utlendingsnemnda Driftsutgifter	76 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling	33 300 000	109 800 000
		Sum Innvandring		4 481 417 000
Nasjonale minoriteter				
526	70	Nasjonale minoriteter Tilskudd til nasjonale minoriteter	2 700 000	2 700 000
		Sum Nasjonale minoriteter		2 700 000
Samiske formål				
540	50	Sametinget (jf. kap. 3540) Sametinget	120 100 000	
	54	Avkastning av Samefolkets fond	7 400 000	127 500 000
541	70	Tilskudd til samiske formål Tilskudd til samiske formål	1 300 000	
	71	Kompetansesenter for urfolks rettigheter	1 800 000	
	72	Samisk språk, informasjon o.a.	2 500 000	5 600 000
		Sum Samiske formål		133 100 000
Regional- og distriktspolitikk				
550	61	Lokal næringsutvikling Kommunale næringsfond	93 300 000	93 300 000
551	51	Regional næringsutvikling i fylker og kommuner Tilrettelegging for næringsutvikling, fond, <i>kan nyttes under kap. 2425, post 50</i>	290 000 000	
	55	Etablererstipend, fond	124 000 000	
	57	Tilskudd til INTERREG, inkl. pilotprosjekter, fond	77 000 000	
	58	Regionale samordningstiltak, fond	61 500 000	552 500 000
552		Nasjonale programmer og tiltak for regional utvikling		
	21	Kunnskapsutvikling, informasjon, m.v.	9 300 000	
	53	Programmer for kompetanseutvikling, fond	60 400 000	
	54	Program for vannforsyning, fond	30 000 000	
	56	Omstilling og nyskaping, fond	84 000 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	70	SIVA - utviklingsarbeid, inkubatorprogram, m.v. .	34 000 000	
	71	Næringshager.....	30 000 000	
	90	SIVA – innskuddskapital	10 000 000	257 700 000
		Sum Regional- og distriktspolitikk.....		<u>903 500 000</u>

Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner

571		Rammetilskudd til kommuner (jf. kap. 3571)		
	21	Kunnskapsutvikling og drift av inntektssystemet	5 000 000	
	60	Innbyggertilskudd	32 286 372 000	
	62	Nord-Norge-tilskudd.....	1 080 987 000	
	63	Regionaltilskudd	575 118 000	
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 572, post 64</i>	3 214 800 000	
	65	Hovedstadstilskudd	152 609 000	
	68	Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd.....	770 114 000	38 085 000 000
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner (jf. kap. 3572)		
	60	Innbyggertilskudd	12 456 810 000	
	62	Nord-Norge-tilskudd.....	407 656 000	
	64	Skjønnstilskudd, <i>kan nyttes under kap. 571, post 64</i>	1 169 900 000	
	65	Hovedstadstilskudd	69 634 000	14 104 000 000
573		Kompensasjon til fylkeskommuner ved statens overtakelse av ansvaret for spesialisthelsetjenesten		
	60	Tilskudd til sletting av gjeld m.v.	15 645 600 000	
	61	Tilskudd til feriepengar/likviditetsstyrking	2 295 000 000	
	62	Tilskudd til utstyr.....	764 000 000	18 704 600 000
		Sum Overføringer gjennom inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner.....		<u>70 893 600 000</u>

Bolig og bomiljø

580		Bostøtte		
	70	Bostøtte, <i>overslagsbevilgning</i>	1 737 000 000	1 737 000 000
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	60	Handlingsprogram for Oslo indre øst	51 800 000	
	71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet, <i>kan overføres</i>	106 000 000	
	73	Tilskudd til opplysning, informasjon m.m.	12 800 000	
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger, <i>kan overføres</i>	680 000 000	
	78	Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk, <i>kan overføres</i>	36 500 000	
	79	Tilskudd til radonforebyggende tiltak i boliger, <i>kan overføres</i>	10 050 000	897 150 000
582		Skoleanlegg		
	60	Rentekompensasjon.....	70 000 000	70 000 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
585		Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 3585)		
	1	Driftsutgifter	4 000 000	4 000 000
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	60	Oppstartingsstilskudd, <i>kan overføres</i>	1 696 200 000	
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 065 600 000	2 761 800 000
		Sum Bolig og bomiljø		<u>5 469 950 000</u>
Bygningssaker				
587		Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 3587)		
	1	Driftsutgifter	31 300 000	31 300 000
		Sum Bygningssaker		<u>31 300 000</u>
Statsbankene				
2412		Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 5312 og 5615)		
	1	Driftsutgifter	254 400 000	
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	4 000 000	
	72	Rentestøtte	67 000 000	
	90	Lån til Husbanken, <i>overslagsbevilgning</i>	12 167 000 000	12 492 400 000
2425		Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene		
	50	Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond, <i>kan nyttes under kap. 551, post 51</i>	870 000 000	870 000 000
2426		SIVA (jf. kap. 5326 og 5613)		
	90	Lån til SIVA, <i>overslagsbevilgning</i>	215 000 000	215 000 000
		Sum Statsbankene		<u>13 577 400 000</u>
Totalte utgifter				<u>95 711 117 000</u>

Inntekter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
3520		Utlendingsdirektoratet (jf. kap. 520)		
	2	Gebyr nødvisum	90 000	
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	514 066 000	514 156 000
3521		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere (jf. kap. 521)		
	1	Tilbakevendning for flyktninger	10 815 000	
	3	Transport av flyktninger/reiseutgifter til og fra utlandet	27 200 000	

Kap.	Post		Kroner	Kroner
	4	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	61 988 000	100 003 000
3540		Sametinget (jf. kap. 540)		
	51	Avkastning av Samefolkets fond	7 400 000	7 400 000
3571		Tilbakeføring av forskudd (jf. kap. 571)		
	90	Tilbakeføring av forskudd.....	34 000 000	34 000 000
3585		Husleietvistutvalget i Oslo (jf. kap. 585)		
	1	Gebyrer	200 000	200 000
3587		Statens bygningstekniske etat (jf. kap. 587)		
	4	Gebyrer, godkjenningsordning for foretak for ansvarsrett	12 200 000	12 200 000
5312		Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)		
	1	Gebyrer	29 900 000	
	4	Tilkjente saksomkostninger	100 000	
	9	Salg av datatjenester	1 550 000	
	10	Husleie, tjenesteboliger.....	60 000	
	90	Avdrag	6 380 000 000	6 411 610 000
5316		Kommunalbanken AS		
	70	Garantiprovisjon.....	16 800 000	16 800 000
5326		SIVA (jf. kap. 2426)		
	71	Låneprovisjon	3 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	145 000 000	148 000 000
5327		Statens nærings- og distriktsutviklingsfond og fylkeskommunene m.v.		
	50	Tilbakeføring av tilskudd	70 000 000	
	51	Tilbakeføring av tapsfond	20 000 000	90 000 000
5613		Renter fra SIVA (jf. kap. 2426)		
	80	Renter	46 700 000	46 700 000
5615		Renter fra Den Norske Stats Husbank (jf. kap. 2412)		
	80	Renter	6 660 000 000	6 660 000 000
5616		Renter og utbytte i Kommunalbanken AS		
	81	Aksjeutbytte.....	29 200 000	29 200 000
Totale inntekter			14 070 269 000	

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan:

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekt under
kap. 585 post 01	kap. 3585 post 01
kap. 587 post 01	kap. 3587 post 04
kap. 2412 post 01	kap. 5312 post 01

III

Omdisponeringsfullmakter i forbindelse med forsøk med regionale utviklingsprogram

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 i forbindelse med videreutvikling av regionale utviklingsprogrammer i Hedmark og Oppland fylkeskommuner, får adgang til å omdisponere mellom følgende bevilgninger:

1. kap. 550 Lokal næringsutvikling, post 61 Kommunale næringsfond
2. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 51 Tilrettelegging for næringsutvikling, fond
3. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 55 Etablererstipend, fond
4. kap. 551 Regional næringsutvikling i fylker og kommuner, post 58 Regionale samordningstiltak, fond
5. kap. 2425 Statens nærings- og distriktsutviklingfond (SND) og fylkeskommunene, post 50 Bedrifts- og næringsutvikling i distriktene, fond, begrenset til maksimalt 20 pst.

IV

Omdisponeringsfullmakter i forbindelse med forsøk med rammefinansiering

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 i samråd med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, Sosial- og helsedepartementet og Barne- og familiedepartementet, får adgang til å omdisponere mellom bevilgningen under kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 68 Forsøk med rammefinansiering av øremerkede tilskudd på den ene siden og bevilgningene under:

1. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 63 Til-

skudd til skolefritidsordninger

2. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 65 Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i grunnskolen
3. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring
4. kap. 221 Tilskudd til grunnskolen, post 67 Tilskudd til kommunale musikk- og kulturskoler
5. kap. 254 Tilskudd til voksenopplæring, post 60 Tilskudd til norskopplæring for innvandrere
6. kap. 521 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere, post 60 Integreringstilskudd
7. kap. 550 Lokal næringsutvikling, post 61 Kommunale næringsfond
8. kap. 586 Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, post 63 Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag
9. kap. 673 Tiltak for funksjonshemmede, post 61 Oppfølging av ansvarsreformen for mennesker med psykisk utviklingshemming
10. kap. 743 Statlige stimuleringsiltak for psykisk helsevern, post 62 Tilskudd til psykiatri i kommuner
11. kap. 840 Tilskudd til krisetiltak, post 60 Tilskudd til kommuner til krisetiltak
12. kap. 856 Barnehager, post 60 Driftstilskudd til barnehager

V

Forskudd på rammetilskudd

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan utgiftsføre uten bevilgning:

1. inntil 150 mill. kroner på kap. 571 Rammetilskudd til kommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd, som forskudd på rammetilskudd for 2003 til kommuner

2. inntil 50 mill. kroner på kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner, post 90 Forskudd på rammetilskudd, som forskudd på rammetilskudd for 2003 til fylkeskommuner

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
581		Bolig- og bomiljøtiltak	
	71	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet	63,3 mill. kroner
	75	Boligtilskudd til etablering, utbedring og utleieboliger	207,8 mill. kroner
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser	
	60	Oppstartingsstilskudd	2 991,1 mill. kroner

VII

Fullmakt om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger

Stortinget samtykker i at Kommunal- og regionaldepartementet i 2002 kan inngå avtaler om midlertidig innkvartering av asylsøkere og flyktninger med varighet utover 2002. Dersom behovet for mottaksplasser for asylsøkere og flyktninger blir større enn antatt i budsjettet for 2002, samtykker Stortinget i at Kommunal- og regionaldepartementet kan øke antall plasser i statlige mottak innenfor gjeldende rammer for etablering og drift av det statlige mottaksapparatet, selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov under kap.

520 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, statlige mottak.

Andre fullmakter

VIII

Garantiprovisjon fra Kommunalbanken AS

Stortinget samtykker i at Kommunalbanken AS i 2002 betaler en provisjon på statsgarantien på 0,1 prosent av bankens lån opptatt før 1. november 1999.

Vedlegg 1

Omtale av tiltak innenfor den brede distriktpolitikken

1 Innledning

For å nå målsetningen om å sikre hovedtrekkene i bosettingsmønsteret er det viktig å se de ulike tiltakene under den «brede» distriktpolitikken i sammenheng. Helhetlige og samordnende hovedgrep i distriktpolitikken står sentralt i Regjeringens opplegg for å skape en positiv utvikling i distriktene.

Det årlige vedlegget til St.prp. nr. 1 "Omtale av tiltak innenfor den brede distriktpolitikken" har, med utgangspunkt i tabellene under, som siktemål å følge statlig innsats og tiltak av betydning for å nå distriktpolitiske mål over tid. Hensikten med vedlegget er først og fremst å fremheve et utvalg tiltak/ordninger i statsbudsjettet av distriktpolitisk relevans. Utvalget er gjort skjønnsmessig basert på en kartlegging av statlig innsats og tiltak av betydning for å nå distriktpolitiske mål. Kartleggingen er gjort for Kommunal- og regionaldepartementet som underlagsmateriale til meldingsarbeid i departementet og Finansdepartementet, og den er utarbeidet i samarbeid med de aktuelle departementene. Det vises i den forbindelse til St. meld. nr. 34 (2000-2001) Om distrikts- og regionalpolitikken.

Vedlegget gir en oversikt over tiltak som i hovedsak har sitt nedslagsfelt i det distriktpolitiske virkeområdet for Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og tiltak som har som formål å utjevne og kompensere for bl.a. økte kostnader som følge av avstandsulemper. En rekke former for statlig støtte for eksempel til veier, høyere utdanning, FoU, arbeidsmarkedstiltak og samlede kommuneoverføringer er landsdekkende ordninger. Denne type ordninger innenfor enkelte sektorer, hvis regionale mønster kun fremkommer gjennom fylkesfordeling eller mer omfattende bearbeiding av datagrunnlaget, er utelatt i fremstillingen nedenfor. I videreutvikling av oversikten vil departementet søke etter relevante metoder for å inkludere denne type statlig støtte.

Vedlegget gir også en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder i Finnmark og Nord-Troms. Kommunal- og regionaldepartementets

distriktpolitiske ordninger som faller inn under programområde 13.50 Regional- og distriktpolitikk omtales ikke i dette vedlegget, da disse ordningene regnes som "smal" distriktpolitikk og er fremstilt i hovedteksten i St.prp. nr. 1.

Gitt de nevnte avgrensingene er to kategorier tatt med:

- Kriterium A er tiltak hvor distriktpolitiske hensyn er oppgitt som begrunnelse for tiltaket, herunder som favoriserer distriktsområder utover kompensasjon for å oppnå likhet.
- Kriterium B er tiltak og ordninger som utjevner og kompenserer for å oppnå resultatlikhet mellom grupper og områder, eller er lokalisert til distriktsområder pga. gitte forhold, og som har særlig betydning for næringsutvikling, sysselsetting, lokaløkonomi eller bosetting. Under kriterium B er kun tiltak over 10 mill. kr tatt med.

1.1 Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark

Tabell 1.1 viser en oversikt over viktige ordninger som bare gjelder for Nord-Troms og Finnmark. De viktigste ordningene er knyttet til skatte- og avgiftspolitikken. Det er også andre spesielle ordninger for regionen som "Reindriftsforvaltning - omstillingstiltak i Indre Finnmark". Formålet med dette tilskuddet er å redusere tallet på rein og kanalisere sysselsetting over i andre næringer. I helse- og omsorgssektoren er det egne ordninger for tillegg i barnetrygden og ekstra lønn til førskolelærere.

Hovedtyngden av overføringene til Nord-Norge blir likevel kanalisert gjennom sektorpolitikken. Innenfor flere sektorer er dessuten Nord-Norge gitt spesiell prioritet gjennom disponering av ordinære virkemidler. Landsdelen er også prioritert ved bruken av de distriktpolitiske virkemidlene til Kommunal- og regionaldepartementet. I tillegg er det etablerte særordninger for Nord-Norge, dvs. geografisk avgrensede ordninger som bare gjelder for Nord-Norge eller deler av landsdelen. Dette er ordninger som kommer i til-

legg til ordningen som er avgrenset til Nord-Troms og Finnmark.

Tabell 1.1 Spesielle tiltak for Nord-Troms og Finnmark (i 1 000 kr).

Politikkområde	Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Økonomisk Politikk	Lavere skatt på alminnelig inntekt	FIN	A	inntektstap	290 000	260 000	265 000
	Særskilt fradrag i alminnelig inntekt	FIN	A	inntektstap	205 000	235 000	245 000
	Ingen el-avgift på forbruk i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	140 000	185 000	190 000
	Lavere toppskatt for Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	40 000	50 000	40 000
	Ingen investeringsavgift for bygg og anlegg i Finnmark og Nord-Troms	FIN	A	inntektstap	10 - 20 000	10 - 20 000	10 - 20 000
Næringspolitikk	Reindriftsforvaltning - omstillingstiltak i Indre Finnmark	LD	B	1147/71	12 287	5 287	2 109
Utdanning og forskning	Ettergivelse av utdanningslån ¹⁾	KUF	A	inntektstap	vanskelig å kvantifisere	vanskelig å kvantifisere	vanskelig å kvantifisere
Helse, oppvekst og omsorg	Særskilt tillegg til barnetrygden - Lønnstillegg for førskolelærer i Finnmark og Nord-Troms	BFD	A	0845/70	89 639	87 538	87 648
		BFD	A	856/60	1 500	2 100	2 100
Levekår, miljøvern og offentlige tjenester	Rettshjelpskontor i Indre Finnmark	JD	A	470/72	1 129	1 163	1 198
	Distribusjonstilskudd til aviser i Finnmark	KD	A	335/77	1 485	1 485	1 530

1) Ettergivelse av studielån innebærer et inntektstap for staten. KUF har ikke foretatt egen beregning av størrelsen på inntektstapet. Ordningen i seg selv er imidlertid viktig for Nord-Troms og Finnmark.

1.2 Økonomisk politikk

I oversikten under er de beregnede inntektstapene ved differensiert arbeidsgiveravgift innenfor det distriktspolitiske virkeområdet medtatt, samt kommuneøkonomiens Nord-Norge tilskudd og regionaltilskudd til små utkantkommuner. Regionaltilskuddet går bare til kommuner med færre enn 3 000 innbyggere.

En generell oversikt over kommuneøkonomien og skatte- og avgiftspolitikken er ikke med i denne oversikten. Når tabellen ikke inneholder en samlet oversikt over kommuneøkonomien, skyldes det forhold som nevnes innledningsvis om at denne type ordninger bare vil være av interesse gjennom en fordeling på fylker/kommuner.

Tabell 1.2 Økonomisk politikk (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Differensiert arbeidsgiveravgift ¹⁾	FIN	A	inntekts- tap	7 060 000	7 440 000	7 820 000
0-sats for merverdiavgift for forbruk av elektrisk kraft i Nord-Norge.	FIN	A	inntekts- tap	500 000	475 000	600 000
Ikke avgift på flyvinger i Nord-Norge	FIN	A	inntekts- tap	800	200 000	200 000
Rammetilskudd til kommunene – regionaltilskuddet	KRD	A	571/63	393 747	527 303	575 118
Rammetilskudd til kommunene/fyl- kene i Nord- Norge ²⁾	KRD	A	571/62, 572/62	1 668 893	1 745 932	1 488 717
Rammetilskudd til kommunene/fyl- kene – Skjønnstilskudd ²⁾	KRD	B	571/64, 572/64	4 036 074	4 474 000	4 384 700

1) Det er flere måter å beregne provenytapet på. Til grunn for beregningen ovenfor ligger følgende: Estimert anslag for fordelingen for distriktene ved nedsatt arbeidsgiveravgift i sone 2-5 er utregnet i forhold til satsen i sone 1 på 14,1%. Beregningene er gjort med utgangspunkt i avgiftsgrunnlaget for 1999 i de ulike sonene, fremskrevet til 2000 og 2001 med samme tall for lønns- og sysselsettingsutvikling. Det er i beregningene forutsatt lik lønns- og sysselsettingsutvikling i sone 2-4 som i resten av landet. Tallene er korrigert for endret soneinndeling fra 1.1.2000.

2) Nedgangen i 2002 skyldes i hovedsak uttrekk av midler fra fylkeskommunene ifm. sykehusreformen.

1.3 Næringspolitikk

Tabell 1.3 viser en rekke tilskuddsordninger til landbruket og enkelte tiltak rettet mot fiskerinæringa. I tillegg er skipsbyggingsstøtte medtatt fordi flere store skipsverft er lokalisert i distriktene. Landbruk er en av de tradisjonelt viktigste næringene i distriktene. Størrelsen på tilskuddene til landbruket er gjenstand for forhandlinger i de årlige jordbruksoppgjørene. Enkelte tilskudd innenfor landbruket har en distriktspolitisk begrunnelse, som for eksempel pristilskudd på melk og distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter. Disse faller

derfor inn under kriterium A. Dette er midler som skal fremme næringsutvikling på bygdene innen og i tilknytning til landbruket.

Generelle næringspolitiske ordninger, spesielt knyttet til SNDs låneordninger, tapsfond og tilskudd er ikke med i tabellen over næringspolitikk. Dette er landsdekkende ordninger som antas å ha betydning for distriktene fordi de bidrar til kompetanseheving, næringsutvikling, utbygging av infrastruktur og kultur. For å kunne si noe konkret om den distriktspolitiske effekten vil det være nødvendig med en fylkesfordeling eller regionfordeling av ordningen.

Tabell 1.3 Næringspolitikk (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Pristilskudd melk	LD	A	1150/73	441 100	533 600	538 100
Distrikts- og kvalitetstilskudd for frukt, bær, veksthusgrønnsaker og poteter	LD	A	1150/73	56 370	54 770	54 770
Pristilskudd kjøtt	LD	A	1150/73	535 400	528 600	529 600
Distriktstilskudd egg	LD	A	1150/73	2 200	2 500	4 900
Føringstilskudd	FID	A	1040/70	30 000	31 000	ikke avklart ¹⁾
Driftstilskudd melkeproduksjon	LD	B	1150/74	1 377 500	1 316 000	1 301 000
Tilskudd til husdyr ²⁾	LD	B	1150/74	2 335 834	2 221 705	2 263 757
Tilskudd til norsk ull	LD	B	1150/73	166 400	165 800	165 800
Tilskudd til avløsning for ferie for fritid	LD	B	1150/78	1 279 319	1 230 319	1 230 000
Areal og kulturlandskapstilskudd	LD	B	1150/74	3 312 625	3 210 319	3 254 701
Frakttilskudd	LD	B	1150/73	80 700	79 700	79 700
Reindriftsavtalen	LD	B	1151	80 000	83 000	103 000
Miljøtiltak	LD	B	1150/50	133 000	143 000	142 000
Tilskudd til inseminering (veterinærreiser)	LD	B	1150/77	63 354	69 800	69 800
Tilskudd til pelsdyrforlag	LD	B	1150/77	41 000	38 000	36 500
Tilskudd til småfe og fjørfe	LD	B	1150/50	38 060	38 060	36 060
Tilskudd til dyrking av for i fjellet	LD	B	1150/74	10 500	10 500	10 500
Markedsordning for korn - fraktordninger	LD	B	1150/76	150 000	150 000	150 000
Tilskudd til dyr på utmarksbeite	LD	B	1150/74	226 300	216 447	0 ²⁾
Bygdeutvikling	LD	B	1150/50	658 000	565 000	553 000
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	FID	B	1064/60	10 000	50 000	23 000
Fiskerihavneanlegg	FID	B	1064/30	153 500	164 700	159 300
Tilskudd til fornyelse og kapasitetstilpasning i fiskeflåten	FID	B	2415/72	30 000	35 000	0
Strukturtiltak i fiskeflåten	FID	B	1040/70	30 000	30 000	ikke avklart ¹⁾
Linjeegnesentraler	FID	B	1040/70	13 000	11 000	ikke avklart ¹⁾
Garantitilskott	FID	B	1040/70	4 000	15 000	ikke avklart ¹⁾
Tilskudd til næringsutvikling i marin sektor	FID	B	2415/74		30 000	30 000
Overføring til fond for støtte ved skipskontrakter	NHD	B	0966/50	687 500	1 000 000	1 500 000

1) Den årlige fiskeriavtalen blir fremmet i egen proposisjon etter at det eventuelt er ført forhandlinger mellom staten og Norges Fiskarlag. Bevilgningsforslag til kap. 1040 Til gjennomføring av Fiskeriavtalen inngår derfor ikke i St. prp. nr. 1

2) Inkluderer "Tilskudd til dyr på utmarksbeite" som i 2001 ble ført separat.

1.4 Infrastruktur

"Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift" skal bidra til å redusere transportkostnadene for næringslivet i de områdene som har fått økt arbeidsgiveravgift. Tabell 1.4 inneholder flere tiltak som skal bidra til å redusere økte kostnader som følge av avstandsulemper. Som eksempel kan nevnes "godtgjørelse for innenlandske flyruter -

kjøp av flyrutetjenester" og "kjøp av posttjenester som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme". "Tilskudd til utjevning av overføringstariff" skal redusere overføringstariffen for sluttbrukere tilknyttet distribusjonsnett i områder av landet med høye overføringskostnader. Dette bidrar til å redusere avstandsulemper i distriktene.

Tabell 1.4 inneholder ikke kap/poster for veibevilgninger eller rassikringstiltak, poster som

anses som svært betydningsfulle for distriktene. Større budsjettposter over infrastrukturinvesteringer er kun interessante i et distriktspolitisk perspektiv dersom de fylkesfordeles. I kartleggingen er veiinvesteringer lagt under kriterium C "til-

tak som antas å ha distriktspolitisk betydning fordi de bidrar til kompetanseheving, næringsutvikling, bedring av infrastruktur og kulturell utvikling".

Tabell 1.4 Infrastruktur (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	SD	A	1320/33	100 000	101 800	102 900
Godtgjørelse for innenlandske flyruter – kjøp av flyrutetjenester	SD	B	1310/70	355 300	387 800	412 400
Kjøp av posttjenester som er bedriftsøkonomisk ulønnsomme	SD	B	1370/70	730 000	540 000	372 000
Kjøp av persontransporttjenester – region- og lokaltog, utenfor sentrale strøk	SD	B	1351/70	350 000	382 400	307 000
Legging av fast dekke på riksveier	SD	B	1320/32	100 000	132 000	135 000
Pristilskudd til regulering av forbrukerpriser	AAD	B	1560/70	145 000	147 000	87 000
Tilskudd til utjevning av overføringstariff	OED	B	1820/73	10 000	10 000	10 000

1) Staten kjøpte persontransporttjenester for til sammen 987 mill. kr. i 2001

1.5 Utdanning og forskning

I tabell 1.5 er kun to ordninger knyttet til henholdsvis opplæringstilbud for elever i Nord-Norge og utvikling av videregående skoler i distriktene til senter for kompetanseutvikling i lokalt samfunns- og arbeidsliv tatt med.

Tiltak som bevilgninger til universiteter og høyskoler, basisbevilgninger til regionale fors-

kningsinstitutter og tilskudd til fjernundervisning er av stor betydning for utviklingen i distriktene. Denne type bevilgninger blir kun interessante i et regionalt perspektiv ved fylkesfordeling av midlene. Det er likevel viktig å understreke den betydningen høyskoler og regionale forskningsinstitusjoner har for utviklingen i distriktene.

Tabell 1.5 Utdanning og forskning (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Tilskudd til virkemiddeltiltak i Nord-Norge	KUF	A	221/01,60	30 719	28 940	28 028
Tilskudd til utvikling av ressursvirksomhet i videregående skoler	KUF	A	238/01	2 000	2000	1)

1) Innarbeidet i kap. 226/21 "Kvalitetssikring i grunnskole og videregående opplæring.

1.6 Helse, oppvekst og omsorg

For å sikre befolkningen i utkant- og småkommunene en trygg og forsvarlig primærhelsetjeneste, er det nødvendig å bedre stabiliteten og rekruttering i allmennlegetjenesten i distriktene. I tillegg

gis det egne tilskudd til apotek i utkantkommuner for å sikre befolkningen tilgang til medisiner.

Det overordnede helsepolitiske målet er at helsetjenestetilbudet skal være likeverdig uavhengig av bosted, alder, kjønn og sosial status. Dette ivaretas gjennom bevilgninger til sykehusene og gjennom kommuneøkonomisystemet.

Tabell 1.6 Helse, oppvekst og omsorg (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Fastlønnstilskudd for allmennleger og fysioterapeuter	SHD	B	2755/61/62	342 000	359 000	195 000
Tilskudd til apotek	SHD	B	0751/70	16 900	20 300	20 300
Rekruttering av helsepersonell	SHD	B	0705/60	32 100	35 100	
Hvorav: Rekrutterings- og stabiliseringstiltak i primærhelsetjenesten	SHD	B	0705/60	20 000	23 000	
Stimuleringstiltak i tannlegetjenesten i Nord-Norge	SHD	B	0701/21	7 800	8 800	
Fraktfusjonsordning for legemidler	SHD	B	0751/70	50 600	40 600	40 600

1.7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern

Ordningene vist i tabell 1.7 er i hovedsak knyttet til kulturtilbudet i distriktene, men også offentlige tjenester som arbeidsmarkedstiltak og ungdomstiltak, samt miljøverntiltak. "Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk" skal opprettholde antall

norske sjøfolk på norske skip og bidra til utdanning innen sjømannsstanden. Tilskuddet bidrar spesielt til å opprettholde sysselsetting i kystdistriktene.

Generelle landsdekkende ordninger som arbeidsmarkedstiltak er ikke med i denne oversikten.

Tabell 1.7 Levekår, offentlige tjenester og miljøvern (i 1 000 kr).

Tiltak/ordning	Departement	Kriterium	Kap./post	Budsjett 2000	Budsjett 2001	Forslag 2002
Ungdomssatsning i distriktene	BFD	A	0857/74	2 878	2 964	1)
Mobile bibliotek tjenester	KD	A	326/60	19 110	0	0
Landsdelsmusikere i Nord-Norge	KD	A	323/74	11 457	11 992	12 624
Vestnorsk filmsenter	KD	A	334/71	2 600	2 675	2 760
Film- knutepunktsinstitusjoner	KD	A	334/72	5 300	5 404	5 566
Tilskuddsordning for museer	KD	B	328/60	131 282	142 329	145 160
Lokale og regionale kulturbygg	KD	B	320/60	40 312	58 300	47 870
Rikskonsertene	KD	B	323/01	98 268	97 318	100 194
Musikk- og scenekunstformål - region og landsdelsinstitusjoner og knutepunktsinstitusjoner	KD	B	323/71,72, 324/71	251 762	273 079	287 708
Billedkunst- og museumsformål - knutepunktsinstitusjoner	KD	B	332/72, 328/72	41 984	41 372	47 195
Erstatningstiltak og forebyggende tiltak mot rovvilt	MD	B	1427/72,73	108 702	120 702	117 623
Tilskudd til kalking og lokale fiskeformål	MD	B	1427/70		100 200	92 200

1) Kap. 857, post 72 Utviklingsprogram for styrking av oppvekstmiljøer og kap. 857, post 74 Ungdomssatsning i distriktene, foreslås slått sammen til en felles bevilgning på post 72 med benevnning Styrking av oppvekstmiljøer. Kap. 857, post 74 utgår av vedlegget.

Vedlegg 2

Miljøprofilen i budsjettforslaget

Kommunal- og regionaldepartementet la høsten 2000 fram en miljøhandlingsplan for perioden 2001-2004. I miljøhandlingsplanen er det satt opp sektorvise mål, status og tiltak som skal bidra til at de nasjonale resultatområdemålene for miljøet blir nådd. 2001 er planens første virkeår.

Programkategori 13.21 Nasjonale minoriteter

Gjennomføringen av politikken i forhold til nasjonale minoriteter involverer flere departementer, og det vises til de respektive fagdepartementers fagproposisjoner. Ansvaret for kulturminner med særlig relevans for nasjonale minoriteter ivaretas av Miljøverndepartementet ved Riksantikvaren og fylkeskonservatorene på lik linje med øvrige kulturminner i Norge.

Programkategori 13.40 Samiske formål

Kommunal- og regionaldepartementet har et samordningsansvar for regjeringens samepolitikk. Gjennomføringen av politikken involverer flere departementer. Målsetninger for miljøvernpolitikken kan derfor bare settes opp i forståelse med og i dialog med disse departementene.

Sametinget ved Miljø- og kulturvernavdelingen har den politiske styringen av samisk kulturminnevern. Miljøverndepartementet ved Riksantikvaren har det overordnede fagansvaret. Sametinget har som formål å verne samiske kulturminner på en måte som bidrar til å styrke og videreføre samisk kultur. Dets oppgave er å bidra til at den miljømessige kulturarven blir vernet, dokumentert og vedlikeholdt på best mulig måte.

Programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikken

Generelt på distrikts- og regionalpolitisk område

Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan understreker at det er en sammenheng mellom miljøpolitikk og distrikts- og regionalpolitikk, og at departementet først og fremst påvirker miljøperspektivet i virkemiddelforvaltningen gjennom styringssignaler.

Tiltak

De generelle signalene om å legge et miljøperspektiv på all distriktpolitisk satsing og arbeid innarbeides i stortingsmelding om distrikts- og regionalpolitikk, årlige redegjørelser, statsbudsjett, tildelingsbrev m.v.

Oppfølging

Dette er gjort i tildelingsbrev til Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) og fylkeskommunene og i stortingsmeldingen som ble lagt fram våren 2001, og vil for øvrig følges opp i det løpende arbeidet.

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

Sektormål:

1. Forvaltningen av de distriktpolitiske virkemidlene skal medvirke til bærekraftig bruk av det biologiske mangfoldet.

Tiltak:

1. Medvirke til at hensynet til det biologiske mangfoldet blir innarbeidet i en miljøsjekkliste for de bedriftsrettede virkemidlene i regi av Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND).

2. Formulere miljøkriterium som tar vare på hensynet til det biologiske mangfoldet til bruk i behandlingen av saker som gjelder distriktpolitiske virkemidler.

Oppfølging:

Temaet biologisk mangfold er inkludert i SNDs miljøsjekkliste. Departementet har undersøkt behovet og mulighetene for å utvikle og tilby et opplæringstilbud for forvaltningen av distriktpolitiske virkemidler, bl.a. er stiftelsen GRIPs kurs-tilbud Naturlig Vis vurdert. Konklusjonen er at behovet blir godt nok dekket ved innsatsen som blir gjort av miljøkonsulentene i fylkeskommunene og ved arbeidet som gjøres av SND. Departementet vil følge opp SND slik at deres miljøveileder gjøres tilgjengelig for forvaltningen. Departementet avventer et eventuelt initiativ fra Miljøverndepartementet eller andre om et nasjonalt initiativ for miljøfaglig kompetanseheving i forvaltningen, som vil kunne bidra til å ivareta både miljøfaglige og distriktpolitiske mål på en god måte. Kommunal- og regionaldepartementet vil bidra til å spre informasjon om kurset Naturlig Vis fra GRIP og andre gode miljøkompetansetilbud.

Resultatområde 2: Friluftsliv

Sektormål:

1. Forvaltningen av de distriktpolitiske virkemidlene skal medvirke til å gi innbyggerne bedre muligheter til aktivt friluftsliv ved å legge til rette for lett tilgang til natur og naturmiljø.

Tiltak:

1. Legge vekt på miljøperspektivet i reiselivssatsingen, særlig med tanke på utvikling av "grønn turisme" med utgangspunkt i lokale ressurser og friluftsbaserte aktiviteter.
2. Medvirke til at det i ungdomssatsingen kommer tydelig fram hvilke kvaliteter distriktene har når det gjelder muligheter til aktivt friluftsliv og bruk av naturmiljøet.
3. Innarbeide friluftsliv i miljøsjekklisten og i miljøkriteriene for behandling av saker som gjelder distriktpolitiske virkemidler.

Oppfølging:

Miljøperspektivet i reiselivssatsingen skal signaliseres gjennom tildelingsbrev til virkemiddelaktørene. Friluftslivsperspektivet skal vurderes tatt inn i den nye småsamfunnssatsingen. Temaet friluftsliv er inkludert i SNDs miljøsjekkliste.

Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

Sektormål:

1. Forvaltningen av de distriktpolitiske virkemidlene skal medvirke til bærekraftig bruk av kulturminne og kulturmiljø i næringssammenheng.

Tiltak:

1. Innarbeide kulturminne og kulturmiljø i miljøsjekklisten og miljøkriteriene for behandling av saker som gjelder distriktpolitiske virkemidler.
2. SND og Riksantikvaren samarbeider om å utarbeide en eksempelsamling om sammenhenger mellom næringsutvikling, kulturminne og kulturmiljø.
3. SND og Riksantikvaren samarbeider om å identifisere kunnskapsstatus og behov for kunnskap om kulturminne, og miljøvirkninger for bosetting og næringsutvikling. Søkelyset blir særlig satt på eksisterende bygninger og små og mindre tettsteder.

Oppfølging:

Temaet kulturminne/kulturmiljø er inkludert i SNDs miljøsjekkliste. SND og Riksantikvaren er i gang med arbeidet med eksempelsamling og identifisering av kunnskapsstatus.

Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvern-samarbeid og miljøvern i polarområdene

Sektormål

Deltakelse i internasjonale regional- og distriktsutviklingsprogram skal medvirke til kunnskapsøkning og kunnskapsspredning når det gjelder miljøperspektivet i regionalt utviklingsarbeid.

Tiltak

1. Medvirke til å informere om og synliggjøre miljøprofilen og miljøresultatene i hvert enkelt program/prosjekt.
2. Systematisk innhenting av erfaringer med, eksempler på og kunnskap om sammenhengene mellom miljøpolitikk og distriktspolitikk fra andre land.

Oppfølging

I departementets Interreg-satsing innhentes og synliggjøres miljøprofil og miljørelaterte resultater i prosjekter i relevante organer og sammenhenger.

Programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker

Miljøutfordringene

Miljøvernpolitikkenes mål stiller bolig- og byggsektoren overfor store utfordringer. Miljøkonsekvensene av sektoren er betydelige og på en rekke områder økende. Selv om miljøhensyn allerede er delvis integrert i virkemiddelapparatet i sektoren, står det fortsatt mye igjen før disse hensynene er tilstrekkelig ivaretatt. Kommunal- og regionaldepartementets miljøhandlingsplan har lagt grunnlaget for en videre satsing. For å møte miljøutfordringen, legges det opp til følgende satsingsområder for bolig- og byggsektoren:

Høyne arealeffektiviteten og øke hensynet til biologisk mangfold

Svært mange miljøkonsekvenser av bygging har direkte sammenheng med arealbruk. En høyere arealeffektivitet vil være viktig både i forhold til redusert energi- og ressursbruk, reduserte avfallsmengder og i forbindelse med konsekvenser for biomangfoldet. Nybygg må bli mer arealeffektive, og eksisterende bygningsmasse må utnyttes bedre. Nye utbyggingsområder må etableres med en god arealutnyttelse og fortrinnsvis lokaliseres innenfor byggesonen langs kollektivakser. I allerede bebygde områder må fortetting skje med kvalitet.

Energibruken i bygningsmassen må dempes

Det er beregnet at ca. 10 pst. av utslipp av klimagasser i Norge, 13 pst. av CO₂-utslippet, kan relateres til bolig- og byggsektoren. Utslipp fra transport mellom boliger, arbeidsplasser og serviceinstitusjoner er ikke med i disse tallene. Det er nær sammenheng mellom CO₂-utslipp og energiforbruk. For å oppfylle våre klimaforpliktelser etter Kyotoprotokollen, vil energiforbruket i bolig- og byggsektoren måtte dempes.

Helse- og miljøfarlige stoffer i byggevirksomheten må kartlegges bedre og bruken må reduseres

Byggematerialer kan ha uheldige miljøvirkninger både i forbindelse med produksjon, under bygging, ved bruk og som avfall etter fornyelse og riving. Vi har ikke tilfredsstillende oversikt over bolig- og byggsektorens bruk av farlige stoffer og kjemikalier, men vi vet at en betydelig mengde miljøproblematiske stoffer fortsatt brukes i byggevirksomheten. Stoffer som tidligere ble brukt, og som finnes som komponenter i eksisterende bygg, representerer et potensielt miljøproblem. Det må skaffes bedre oversikt over og kontroll med bruk av helse- og miljøfarlige stoffer, samtidig som "føre var"-prinsippet må integreres som et viktig hensyn i byggevirksomheten.

Byggavfallsmengdene må reduseres, gjen- og ombruk av byggematerialer må økes

Resirkulering av byggematerialer og ombruk av byggkomponenter reduserer bruk av "jomfruelige" ressurser og reduserer avfallsmengdene. Byggavfall som går til deponi er ressurser på avveie. I forhold til andre land har Norge kommet kort med hensyn på resirkulering og ombruk av byggematerialer. Dette må økes. Avfallsmengdene kan i betydelig grad reduseres også bl.a. ved å utnytte eksisterende bygningsmasse bedre, bruke gamle bygg til nye formål framfor å rive, og ved å tenke kvalitet i nybygging.

Satse på god kvalitet og god byggeskikk

I et livsløpsperspektiv er det ressurseffektivt å satse på god kvalitet. God kvalitet og god byggeskikk sikrer lengre levetid, lavere vedlikeholdskostnader og gir bedre livskvalitet for brukerne. Gode og trivelige uteområder gir mer omtanke for bevaring og vedlikehold og gir bedre betingelser

for bevaring av et biologisk mangfold i bebygde områder.

Tilrettelegge for og gjennomføre miljøvennlig forvaltning, drift og vedlikehold

Forbruket av de fleste ressurser er størst i byggets driftsfase. Å legge til rette for en ressurseffektiv og miljøvennlig drift vil derfor være vesentlig for å redusere negative miljøkonsekvenser i bolig- og byggsektoren. Fleksible bygg der det er lagt til rette for framtidige bruksendringer vil sannsynligvis ha lengre levetid. Byggkomponenter bør kunne skiftes ut uten at større ombygginger blir nødvendig.

Mål og rapportering for bolig- og byggsektoren

Resultatområde 1: Vern og bruk av biologisk mangfold

Sektormål

1. Bidra til at bebygde områder utvikles og forvaltes slik at det biologiske mangfoldet ivaretas best mulig.
2. Bidra til at utbygging av byggefelt foregår slik at lokale naturkvaliteter bevares og forbedres.
3. Bidra til at naturlige, sammenhengende grøntområder innenfor byggesonene beskyttes og/eller etableres, grått brakkareal gjenvinnes og biologiske monokulturer unngås.
4. Bidra til at byggematerialer og innsatsfaktorer i byggevirksomheten i minst mulig grad gir negative konsekvenser for biomangfoldet.

Tiltak:

1. Bidra til å formidle informasjons- og veiledningsmateriale rettet mot byggebransjen og boligsektoren om biologisk mangfold bl.a. i samarbeid med miljøvernmyndighetene og Det Norske Hageselskap.
2. Bidra til at det utvikles veiledningsmateriale om områdeutvikling på basis av erfaringer fra Miljøbyprogrammets arbeid med grøntstruktur.
3. Stimulere tiltak som ivaretar en helhetlig utvikling av boligområder hvor viktige miljømål, herunder biologisk mangfold, tas hensyn til gjennom bruk av Husbankens tilskudd til boligkvalitet.

4. Bidra til at det blir avsatt eller opparbeidet gode felles utearealer med begrensede inngrep i naturlig og urørt terreng i nye husbankfinansierte boligprosjekter, ved bruk av lånetillegg.
5. Støtte byggenæringens informasjons- og utviklingsprogram – ØkoBygg-programmet – og arbeide for at hensynet til biologisk mangfold tydeliggjøres i forbindelse med programmets arbeid med miljøskadelige byggematerialer og byggavfall.

Rapportering og oppfølging:

Statens bygningstekniske etat og Husbanken deltar i utvikling av Økoprofil for boligprosjektering, et miljøklassifiseringsverktøy som beskriver boligens miljøprofil på viktige innsatsområder. Hensikten er å utvikle et forvaltnings- og styringsverktøy som kan stimulere til økt satsing på miljøkvaliteter.

Statens bygningstekniske etat har satt i gang et prosjekt som skal se på hvordan kravene til miljø, bl.a. materialbruk, skal dokumenteres i forbindelse med byggesaker. Prosjektet skal gi veiledning og råd om hvilke verktøy for miljøriktig prosjektering av byggverk som finnes i dag. Formålet er også å utvikle en forenklet modell som kan benyttes både av bransjen og kommunene i byggesaksbehandlingen.

Husbanken gir tilskudd til gode kvaliteter i boligområder, både i forbindelse med nybygging og fornyelse. Husbanken gir også lånetillegg til utomhuskvaliteter, dvs. terreng og vegetasjon, utearealer og trafikk sikkerhet. Tiltakene som støttes bidrar bl.a. til å stimulere det biologiske mangfoldet.

Resultatmål 2: Friluftsliv

Sektormål:

1. Bidra til at det i tettbygde strøk blir avsatt nok areal til grønt- og friluftsområder, og at sammenhengende grøntstrukturer blir tatt vare på eller opparbeidet.
2. Bidra til at boligområder har enkel tilgang på og trygg adkomst til arealer for rekreasjon og friluftsliv.
3. Bidra til trivelige og trafikksikre boligområder med gode oppholdsarealer for barn, eldre og andre med begrenset aksjonsradius.

Tiltak:

1. Bidra til at det avsettes og/eller opparbeides

gode felles utearealer i nye, husbankfinansierte boligprosjekter gjennom bruk av lånetillegg for utomhuskvaliteter.

2. Stimulere tiltak som tar vare på en helhetlig utvikling av boligområder, medregnet hensynet til friluftsliv, gjennom bruk av Husbankens Tilskudd til boligkvalitet.
3. Bidra til å formidle gode eksempler på forbedring av muligheter for urbant og tradisjonelt friluftsliv i byer og tettsteder.

Rapportering og oppfølging:

Departementet samarbeider med Husbanken og Statens bygningstekniske etat om vurdering av bolig- og bomiljøkvaliteter. Husbankens bruk av lånetillegg og kvalitetstilskudd til gode boliger og boligområder (se rapportering resultatmål 1) bidrar til bedre muligheter for friluftsliv. Økoprofil for boligprosjektering (se rapportering resultatmål 1) er utviklet med økonomisk støtte fra banken.

Husbanken har utgitt en veileder om "Gode boligområder". Den vektlegger spesielt hensynet til gode utomhuskvaliteter og gir i større grad enn tidligere retningslinjer for urbane kvaliteter med parker og sjøfronter mv.

Utviklingstilskudd er gitt til et prosjekt som vurderer endringer i parkeringsnormer og praksis for å kunne frigjøre areal i de tette byområdene. Husbanken og Det Norske Hageselskap samarbeider om kursopplegg for å øke kompetansen hos planleggere om terreng og vegetasjon knyttet til bebyggelsesplaner. I løpet av 2001 vil det bli avholdt to kurslederkurs med regionale deltakere.

Resultatområde 3: Kulturminner og kulturmiljø

Sektormål:

1. Vedlikehold og fornyelse av eksisterende bygningsmasse må skje med respekt for arkitektoniske verdier, god byggeskikk og ut fra hensynet til miljøvern.
2. Byfornyelse i de større byene må gjennomføres med god kvalitet og på en måte som sikrer de kulturhistoriske verdiene i tidligere tiders arkitektur og bygningsmiljø.
3. Nye bygg og anlegg må ha god kvalitet, estetisk, funksjonelt og i miløssammenheng. Bygverkene må formes med respekt for sted og miljø. Det skal tas hensyn til kulturlandskap og eksisterende natur ved nybygging i mer spredt

bebyggelse.

4. Nye og eksisterende bygg skal kunne framheve hverandre positivt slik at de som helhet er uttrykk for en funksjonell og god byggeskikk, med varige løsninger og godt håndverk.

Tiltak:

1. Styrke den holdningsskapende innsats gjennom informasjonstiltak, seminarer, tilby rådgivning og bistå i å arrangere kurs om god byggeskikk for kommunene og andre sentrale aktører innefor bolig- og byggsektoren.
2. Stimulere etablering av et digitalt bildearkiv over norsk arkitektur gjennom 1000 år.
3. Bidra til økt kunnskap om tradisjonelle håndverksmetoder hos viktige målgrupper og betydningen av dette med tanke på fornyelse av bygg som har kulturhistorisk verdi.
4. Vurdere om byggesaksreglene på en hensiktsmessig måte ivaretar hensynet til kulturminner.
5. Statens bygningstekniske etat vil, i samarbeid med Riksantikvaren, utvikle ordningen med foretaksgodkjenning i byggebransjen videre med sikte på å innpasse antikvariske hensyn.
6. Statens bygningstekniske etat og Riksantikvaren vil samarbeide om å gå gjennom dokumentasjonskrav til produkter som skal nyttes i bygninger, for å vurdere godkjenning av realdokumentasjon, dvs produkter som har vist seg egnet gjennom praktisk bruk.
7. Statens bygningstekniske etat og Riksantikvaren vil samarbeide om å lage en kunnskapsstatus vedrørende bestående bebyggelse, som har relevans for framtidige bygge- og produktforskrifter.

Rapportering og oppfølging:

Statens bygningstekniske etat ser i samarbeid med Riksantikvaren på hvilke forutsetninger som bør gjøres ved rehabilitering av gamle og verneverdige bygg ihht. tiltak og virkemiddel pkt. 5 «Utvikling av foretaksgodkjenning». Prosjektet ble igangsatt år 2000 og skal koordineres med første revisjon av Godkjenningskatalogen.

Statens bygningstekniske etat vil samarbeide med Riksantikvaren om prosjekter som kan knyttes til pkt. 6 «Vurdere godkjenning av realdokumentasjon» og pkt. 7 «Status over iboende kunnskaper i bestående bygningsmasse» under dette resultatområdet.

Statens bygningstekniske etat har utarbeidet en temaveiledning om miljø- og energikrav til

tømmerhus. Temaveiledningen ivaretar blant annet byggeskikk og tradisjonelt håndverksarbeid.

Husbankens arbeid med arkitektur og byggeskikk er viktig for bolig- og byggsektorens kunnskaper om og holdninger til kulturminner og kulturmiljø. Arbeidet er langsiktig og holdningsskapende i sin karakter. Husbankens byggeskikkarbeid omfatter bl.a.:

- utdeling av Statens byggeskikkpris
- utgivelse av Byggeskikkbladet
- samarbeid med Høgskolen i Gjøvik og Byggeskikkolen om fjernundervisningsprogram om byggeskikk. Tilbudet vil være på nettet høsten 2001.
- fagdager om byggeskikk ved Husbankens regionkontorer med stor oppslutning fra kommuner og andre virksomheter
- samarbeid med Boligprodusentene om byggeskikk og byggesak
- deltakelse i Miljøverndepartementets program om "Miljøvennlige og attraktive tettsteder i distriktene"
- deltakelse i referansegruppe i et forskningsprosjekt om "Evalueringsprosjekt om forvaltningsmyndighetens og foretakenes endrede praksis i forhold til estetisk kvalitet"
- for å stimulere til god byggeskikk i nybygde boliger kan Husbanken gi lånetillegg til prosjekter med god arkitektonisk utforming og god tilpasning til eksisterende bygningsmiljø

Videre er det gitt støtte til utvikling av digitalt billedarkiv over norsk arkitektur gjennom 1000 år og til formidlingsopplegg for prosjektet "Bærekraftig byggeskikk". Kommunal- og regionaldepartementet har gitt støtte til arkitektbransjens arbeid med utvikling av kompetanse og kunnskap om bærekraftig byggeskikk.

Innenfor Norsk Forskningsråds program om evaluering av endringene i plan- og bygningslovgivningen pågår et prosjekt om de styrkede estetikkbestemmelsene og virkningene av disse.

Resultatområde 4: Overgjødsling og oljeforurensning

Sektormål

1. Nye installasjoner i bygg- og anlegg skal ikke medføre utslipp av olje til grunnen.
2. Bidra til at mengden avløpsvann og forbruk av tappevann reduseres for boliger og andre bygg.

Tiltak

1. Gjennom lån, tilskudd og veiledning fra Husbanken skal det stimuleres til reduksjon og lokal håndtering av avløpsvann.
2. Videreføre arbeid med dokumentasjon av produkter til bruk i byggverk, herunder fyringsanlegg og oljetanker.
3. Vurdere hvordan bygningslovgivningen i økende grad kan bidra til å redusere forbruk av tappevann og mengden avløpsvann til ledningsnett.

Rapportering og oppfølging

Husbanken gir lånetillegg for Helse, miljø og sikkerhet (HMS). Lånetillegget var på kr 60 000 i 2000. Det gis også tilskudd til HMS. Lånetillegg og tilskudd skal stimulere til økt gjenbruk av naturressurser og materialer. Tilskudd er gitt til utarbeidelse av lærebok og video om "Økologisk boligbygging".

Økonomisk støtte og deltakelse i arbeidet med utvikling av Økoprofil for boligprosjektering vil føre til et felles vurderingssystem som kan brukes av Husbanken og andre aktører i markedet.

Statens bygningstekniske etat skal i 2001 sette i gang arbeidet med å vurdere hvordan bygningslovgivningen kan medvirke til å redusere forbruket av tappevann og avløpsvann.

Resultatområde 5: Helse og miljøfarlig kjemikalier

Sektormål:

1. Bidra til å øke kunnskapsnivået om helse- og miljøfarlige kjemikalier som benyttes i bygg og anleggssektoren slik at farlige stoffer utfases.
2. Bidra til at byggevarer og produkter til bruk i bygninger velges ut fra hensyn til et godt og sunt innneklima og ved lavest mulig forurensningsbelastning til naturen.
3. Bidra til at byggverk plasseres, oppføres, brukes og fjernes på en måte som medfører lite belastning på det ytre miljø.
4. Bidra til at det utvikles miljøindikatorer knyttet til forbruk av kjemikalier og miljøfarlig avfall i bolig og byggsektoren.

Tiltak:

1. Stimulere til økt kunnskap om miljødeklarasjoner for produkter hos produsenter, leverandører og andre aktører i BAE-næringen.

2. Vurdere å medvirke til at det utvikles en database med miljøinformasjon om produkter.
3. Utvikle en veileder til de tekniske forskrifter basert på dagens kunnskap og metoder for dokumentasjon av helse- og miljøfarlige kjemikalier.
4. Stimulere til utbredelse og videreutvikling av Økoprofil metoden, herunder kartlegging av potensielle helse- og miljøfarlige stoffer.
5. Vurdere å integrere bruk av ØkoProfil i Husbankens finansieringstilbud.
6. Bidra til at Norges Byggstandardiseringsråd innarbeider økologisk riktige løsninger i utvikling av nye og eksisterende standarder.

Rapportering og oppfølging:

Kommunal- og regionaldepartementet har tatt initiativ til et samarbeidsprosjekt mellom departementet, Husbanken, Statens bygningstekniske etat og Norges byggforskningsinstitutt for å utvikle miljøindikatorer for bolig- og byggsektoren. Prosjektet vil bidra til en forbedret miljørapportering for bolig- og byggsektoren.

Departementet har videre gitt tilskudd til en rekke informasjons- og kunnskapsformidlingsprosjekter om miljøhensyn i bolig- og byggsektoren, bl.a. til ØkoBygg, bygg- og anleggsbransjens utviklingsprogram for økt miljøeffektivitet i bransjen. ØkoBygg-programmet har som mål å redusere elektrisitet til oppvarming med 12 TWh, redusere avfallsmengdene til deponi med 70 pst. og fase ut bruk av miljøfarlige stoffer. Satsningen er uttrykk for et økende miljøengasjement i næringen og en begynnende omstillingsprosess som vil være en forutsetning for at målene for en mer miljøvennlig bolig- og byggsektor skal kunne realiseres. ØkoBygg-programmet er ett av de viktigste tiltak for å få i gang en utvikling mot en miljøeffektiv bolig- og byggsektor i Norge.

Statens bygningstekniske etat arbeider med en temaveiledning som skal gi utdypende informasjon om krav til dokumentasjon av produkter. Temaveiledningen ser spesielt på områdene brann og miljø. Temaveiledningen vil stimulere til mer kunnskap om miljødeklarasjoner og bygger på den kunnskapen vi har i dag som kan være med på å dokumentere produkters miljøegnethet jf. resultatområdet pkt. 1 og 3. Statens bygningstekniske etat deltar også i Økoprofil-prosjekt, jf. tidligere omtale.

Statens bygningstekniske etat er også engasjert i et utviklingsprosjekt knyttet til utbyggingen av Det gamle Rikshospitalet, Pilestredet Park der Statsbygg har stilt strenge miljøkrav til utbyg-

gerne. Resultater fra utviklingsarbeidet skal nyttes i videre informasjon og veiledning om det bygningstekniske regelverket og krav til produkter og materialer som brukes i byggverk.

Husbanken gir lånetillegg og tilskudd til Helse, miljø og sikkerhet (HMS). Blant annet gis lånetillegg til tiltak som bidrar til et sunt innneklima. Utvikling av Økoprofil som prosjekteringsverktøy for boliger forutsettes på sikt å erstatte dagens retningslinjer for HMS. Det er gitt tilskudd til flere prosjekter vedrørende fuktskader og andre tiltak for å bedre innneklimaet.

Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Sektormål:

1. Bidra til at generert mengde avfall fra bygg- og anleggsvirksomhet reduseres.
2. Bidra til at andelen avfall til deponi innenfor bolig- og byggsektoren reduseres.
3. Bidra til økt ombruk og gjenvinning av bygg- og anleggsavfall.

Tiltak:

1. I samarbeid med miljøvernmyndighetene vil Kommunal- og regionaldepartementet følge opp og vurdere Miljøverndepartementets delegasjon til kommunene av myndighet til å gi forskrift om krav til informasjon om avfall i byggesaker. På bakgrunn av erfaringene fra dette systemet vil departementet vurdere om det er hensiktsmessig å ta inn krav om informasjon og/eller avfallsplan i bygningslovgivningen.
2. Bidra til at det utvikles et marked for ombruk og gjenvinning av bygg- og anleggsavfall gjennom å formidle kunnskap.
3. Videreføre arbeid med dokumentasjon av byggevarers egenskaper, herunder muligheter for ombruk og gjenvinning.

Rapportering og oppfølging:

Kommunal- og regionaldepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider om tiltak, bl.a. knyttet til forurensningslovgivningen og bygningslovgivningen, som skal bidra til å redusere mengdene av bygg- og anleggsavfall. Jf. ellers resultatområde 5 ovenfor om utarbeidelse av en temaveiledning som omhandler dokumentasjon av produkter ihht. blant annet miljø. Veiledningen forventes på lengre sikt å bidra til at byggavfallet reduseres.

Husbanken gir lånetillegg og tilskudd til helse, miljø og sikkerhetstiltak (HMS) som bidrar til redusert forbruk og økt gjenbruk av naturressurser og materialer, noe som også gir redusert avfall. Det vises også til tidligere omtale av arbeidet med utvikling av Økoprofil for boliger.

Husbanken har gitt tilskudd til FoU-prosjekter der avfallshåndtering og kildesortering har stått i fokus.

Resultatområde 7: Klimaendringer, luftforurensning og støy

Sektormål

Klimaendringer

1. Bidra til at klimaforpliktelsene kan nås ved å redusere veksten i elektrisitetsforbruket i bolig- og byggsektoren, og samtidig forhindre økende bruk av fossile brensel.
2. Bidra til at det innen år 2010 frigjøres 4 TWh elektrisk kraft i bolig- og byggsektoren.
3. Bidra til at samlet energibehov i nye bygninger senkes i forhold til dagens standard.

Luftforurensning

1. Bidra til at andelen rentbrennende ovner øker.
2. Bidra til at nye bygg har radonkonsentrasjon i inneluften under 200 Bq/m³ og til at antall eksisterende bygninger med konsentrasjoner over anbefalt tiltaksnivå reduseres med 15.000 over 4 år. (tilsvarer ca. 10 pst. av norske boliger med radonkonsentrasjon over anbefalt tiltaksnivå).

Støy

1. Bidra til at grenseverdiforskriften på 45 dB(A) innfris innen 2005 for eksisterende boliger.

Tiltak:

Klimaendringer

1. Videreutvikle forskrifter til plan- og bygningsloven som er et sentralt virkemiddel for å oppnå en omlegging av energibruken i nye bygninger.
2. I samarbeid med energimyndighetene videreutvikle økonomiske støtteordninger for å fremme miljøriktige energitiltak i eksisterende bygninger. Støtteordningene bør målrettes mot bygningsgruppene med størst forbedringspotensiale.

3. I samarbeid med energimyndighetene fortsette å stimulere arbeidet med opplæring og informasjon i bransjen og overfor bolig- og byggeiere.

Luftforurensning

1. Bidra gjennom Husbankens tilskuddsordninger til mindre eksponering for luftforurensning av biltrafikk ved å stimulere til områdevis utviklingsplaner der dette tas hensyn til.
2. Videreføre Husbankens tilskuddsordning mot radon.
3. Bidra til forskning og utvikling av metoder for valg av tiltak mot radon i bygninger, samt utvikle kostnadseffektive tiltaksløsninger.
4. Bidra til å øke kompetansen på radon i kommunene og i BAE-næringen, bl.a. ved å videreføre kompetansegivende kurs som del av grunnlaget for sentral godkjenning av foretak.

Støy

1. Bidra til at det utvikles gode og effektive løsninger for fasadeutbedringstiltak som skjerming mot uønsket støy.
2. Bidra gjennom Husbankens tilskuddsordninger til mindre eksponering for trafikkstøy ved å stimulere til områdevis utviklingsplaner der dette tas hensyn til.

Rapportering klimaendringer, luftforurensning og støy:

Statens bygningstekniske etat har igangsatt flere prosjekter som bl.a. fokuserer på energikrav, luftforurensning og støy:

- Prosjekt med formål å utarbeide oversikt over de ulike myndighetsbestemmelsene på energiområdet. Prosjektet har en arbeidsgruppe som består av olje- og energimyndighetene, miljøvernmyndighetene og regionale og kommunale myndigheter. Prosjektet legges til grunn for Statens bygningstekniske etats videre arbeid med energikravene i bygningslovgivningen.
- Prosjekt som skal se på helhetlig miljøprosjektering ihht. Resultatområde 1.
- Vurdere Godkjenningskatalogens koder på energi og miljøområdet vedr. foretaksgodkjenning. Arbeidet koordineres med revisjon av dagens Godkjenningskatalog.
- Gjennomgang og vurdering av gjeldende krav til beregning av energibruk i Teknisk forskrift.

Resultatet skal presenteres i form av en temaveiledning.

- Statens bygningstekniske etat fortsetter arbeidet med en temaveiledning som omhandler krav til vedfyrte ildsteder jf. Tiltak og virkemiddel pkt. 4.
- Statens bygningstekniske etat har utarbeidet en temaveiledning om radon. Temaveiledningen er et resultat av et samarbeid mellom Statens Strålevern, Norges Byggeforskningsinstitutt og BE.
- Statens bygningstekniske etat har vært med og utarbeidet et kurskompendium og deltatt i gjennomføringen av 5 radonkurs for aktører i byggebransjen. Kursene skal være med på å heve kompetansen innen fagområdet radon og vil være en del av dokumentasjonskravet ved den sentrale godkjenningen av foretak.

Husbanken driver et aktivt arbeid, særlig gjennom Husbankens avdelingskontorer i Hammerfest og Bodø for å øke kunnskap og interesse for klimatilpassing av boliger. Byggeskikkarbeidet har vektlagt klimariktig stedstilpassing i sitt arbeid, bl.a. gjennom Byggeskikkbladet og seminarer.

Husbanken gir også lånetillegg for klimatilpassing av boliger i værharde strøk. Gjennom lånetillegg og tilskudd til HMS blir energireduserende tiltak stimulert. Det er gitt utviklingstilskudd til en rekke prosjekter vedrørende tiltak for reduksjon av energi og klimatilpassing av boliger.

Husbankens tilskuddsordning mot radon videreføres. I tillegg er det gitt utviklingstilskudd til Norges byggeforskningsinstitutt for å komme fram til bedre og sikrere metoder for effektive, radon-reducerende tiltak i det enkelte bygg. Det er også gitt tilskudd til å gjennomføre fire kurs om tiltak mot radon i bygninger der målgruppen er de utførende, prosjekterende, samt saksbehandlere og teknisk personale i kommuner. Det er gitt tilskudd til Fylkeslegen i Vest-Agder for systematisk radonarbeid i fylkets kommuner.

Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvern-samarbeid og miljøvern i polarområdene

Sektormål:

1. Bolig- og byggsektoren skal være i inngrep med de mest betydningsfulle samarbeidskonstellasjoner internasjonalt m.h.p. miljøvern; standardisering, forskning og utvikling samt implementering av nye kunnskaper i byggenæringen.
2. Norge skal delta i EUs rammeprogrammer og relevante europeiske fora som European Orga-

nisation for Technical Approvals (EOTA) og Union Europeenne pour l'Agrément technique dans la construction, med sikte på økt fokus på miljøaspekt i byggevirkksomheten.

3. Miljø innarbeides som tema i det nordiske samarbeidet i bolig- og byggsektoren.
4. Miljøhensyn skal vektlegges i forbindelse med norsk deltakelse i internasjonalt samarbeid i bosettingssektoren innenfor FN og i regionale, europeiske samarbeidsorganisasjoner.

Tiltak:

1. Prioritere deltakelse i internasjonale fora i bosettingssektoren som har relevans for miljøutfordringene i bolig- og byggsektoren.
2. Ta initiativ med sikte på å bedre rammevilkårene slik at byggenæringen i større grad kan medvirke i aktuelle internasjonale fora.
3. Ta initiativ til å etablere egne internettsider om internasjonalt samarbeid for byggenæringen innen miljøområdet og med lenker til utvalgte sentrale organisasjoner.

Oppfølging:

Kommunal- og regionaldepartementet deltar i arbeidet med oppfølgingen av FNs verdenskonferanse Habitat II, Istanbul +5. Kommunal- og regionaldepartementet bidrar videre til å formidle kunnskap om norske virkemidler og tiltak for en mer miljøvennlig bolig- og byggsektor i forhold til OECD.

Statens bygningstekniske etat deltar i det norske og internasjonale standardiseringsarbeidet der ett av områdene som ivaretas, er miljøhensyn. Videre deltar Statens bygningstekniske etat i et samarbeid med de nordiske bygningsmyndighetene på regelverkssiden, hvor blant annet miljø er tema.

Vurdering av virkemidler og tiltak

Det eksisterende virkemiddelapparatet i bolig- og byggsektoren har medvirket til effektiv ressursbruk gjennom en årrekke selv om virkemidlene ikke eksplisitt har vært motivert ut fra miljøvern-hensyn. Målene med virkemidlene har vært å bidra til god boligfordeling, bidra til god boligkvalitet og trivelige bomiljø i husbankfinansierte boligområder, redusere helse- og ulykkesrisiko, redusere bruk av helse- og miljøfarlige materialer og redusere energiforbruket. Etter hvert som miljøutfordringene er tydeliggjort i sektoren, bl.a. gjennom framleggingen av Habitat-meldingen,

har også miljøvern hensyn blitt tydeligere i sektorvirkemidlene.

Innenfor Kommunal- og regionaldepartementet er de sentrale virkemidlene rettet mot bolig- og byggsektoren følgende:

1. lån og tilskudd til boliger og boligområder gjennom Husbanken
2. byggebestemmelsene i plan- og bygningsloven og de tekniske byggeforskriftene
3. økonomisk støtte til utviklingsprosjekter
4. kunnskaps- og informasjonsformidling

Husbanken gir lån til nybygging og utbedring av eksisterende boligområder. For husbanklån til nye boliger gjelder kostnads- og arealbegrensninger som bidrar til nøktern ressursbruk. Husbankens minstestandard sikrer at boligene har en kvalitet som gir brukbarhet over tid. Det gis lånetillegg til ekstra kvaliteter som livsløpstandard/heis, gode utearealer, helse-, miljø- og sikkerhetstiltak.

Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet (kap. 581, post 71 på statsbudsjettet) bidrar effektivt til å fremme god og miljøvennlig utvikling. Tilskudd gis både til nybyggingsprosjekter og til å forbedre eksisterende bebyggelse i byer og tettsteder i et miljøvennlig og bærekraftig perspektiv. Aktuelle satsingsområder er miljøtiltak, herunder energieffektivitet, god byggeskikk, tilgjengelighet, opprusting av utearealer i nedslitte boligområder. Bevilgningen på kap. 581, post 71 setter likevel klare begrensninger for antall prosjekter som kan støttes. Det foreligger ikke statistikk som gir gode data om antall boliger og prosjekter der ulike miljøhensyn er vektlagt. Det er bakgrunnen for at Kommunal- og regionaldepartementet har tatt initiativ til et prosjekt om utvikling av miljøindikatorer for bolig- og byggsektoren.

Plan- og bygningslovgivningen stiller en rekke krav for å dempe miljømessig uheldige utslag av byggevirksomhet. Kravene gjelder først og fremst for nye tiltak, men kan i noen tilfeller også gjøres

gjeldende for bestående bebyggelse. Tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven (TEK) er sentrale i forhold til miljøkonsekvenser av byggevirksomheten. Forskriftene ble gjennomgående revidert i 1997, og kravene til miljøkvaliteter ved byggverk ble skjerpet. De tekniske byggeforskriftene er funksjonsbasert og inneholder ikke selv spesifikke krav til byggverket eller dets installasjoner. Det kreves kun at løsningen er miljømessig god nok. Hvordan dette skal oppnås angis i standarder og andre allment aksepterte løsninger som f.eks. NBIs Byggdetaljblader. Veiledninger til forskriften, utgitt av Statens bygningstekniske etat, anbefaler spesifikke løsninger som kan tilfredsstille forskriftens minimumskrav. Plan- og bygningsloven inneholder krav til bygningers utforming, både når det gjelder byggets selvstendige arkitektoniske kvaliteter, og i forhold til omgivelsene.

Kunnskapsformidling knyttet til økonomiske virkemidler er en effektiv strategi for å fremme en miljøvennlig boligsektor. I Husbanken legges det økende vekt på formidling av kunnskap og informasjon gjennom skriftlige medier, også via Internett, seminarer, kurs, utstillinger, undervisningsopplegg, arkitektkonkurranser mv. for å bidra til økt bevissthet og motivasjon til miljøetsatsing.

På den bygningstekniske siden gjør Statens bygningstekniske etat, gjennom blant annet bladet Benytt, meldinger, veiledninger til bygningslovgivningen og over internett en omfattende informasjonsinnsats, der miljø har vært et sentralt tema de senere år.

Kommunal- og regionaldepartementet har ansvaret for ordningen "Tilskudd til utvikling av bomiljø, boligforvaltning og boligpolitikk" (statsbudsjettet kap. 581.78) og en mindre tilskuddspost til opplysningsformål og informasjon (statsbudsjettet kap. 581.73). Postene har de senere år i økende grad vært brukt til å formidle informasjon om miljørelaterte forhold i sektoren.

Bevilgninger i saldert budsjett 2001 og foreslåtte bevilgninger i statsbudsjettet 2002 til miljøtiltak på programområde 14 Bolig, bomiljø og bygningssaker (mill. kr)

Kap.	Betegnelse	A		B		Sum	
		2001	2002	2001	2002	2001	2002
581	Tilskudd til byfornyelse og boligkvalitet	20	20	30	35	50	55
581	Boligtilskudd til utbedring	7	7	15	18	22	25
581	Forskning og utredning	9	12	10	12	19	24
587	Natur- og miljøvennlig bygging	3	3	3	3	6	6
SUM		39	42	58	68	97	110

A = Brukes i sin helhet til miljøforbedringer

B = Miljøhensyn avgjørende

=====